

Jules Verne

**A Barsac-expedíció
különös története**

Fordította: Dáné Tibor

TARTALOM

ELSŐ RÉSZ

Első fejezet
<i>A Central Bank kirablása</i>
Második fejezet
<i>Egy különös tanulmányút</i>
Harmadik fejezet
<i>Lord Buxton Glenor</i>
Negyedik fejezet
<i>Egy újságcikk az Expansion Française-ből</i>
Ötödik fejezet
<i>Amédée Florence úr második beszámolója</i>
Hatodik fejezet
<i>Amédée Florence úr harmadik beszámolója</i>
Hetedik fejezet
<i>Sikassóban</i>
Nyolcadik fejezet
<i>Moriliré</i>
Kilencedik fejezet
<i>Felsőbb parancsra</i>
Tizedik fejezet
<i>Az új fegyveres kíséret</i>
Tizenegyedik fejezet
<i>Mi a teendő?</i>
Tizenkettedik fejezet
<i>Egy sír és néhány csontmaradvány</i>

MÁSODIK RÉSZ

Első fejezet
<i>Blackland</i>
Második fejezet
<i>Nyílsebesen repülünk</i>
Harmadik fejezet
<i>A zsarnok</i>
Negyedik fejezet
<i>Március 26-ától április 8-áig</i>
Ötödik fejezet
<i>Az új börtön</i>
Hatodik fejezet
<i>Marcel Camaret</i>
Hetedik fejezet
<i>A blacklandi Üzem</i>
Nyolcadik fejezet
<i>A Hertz-féle hullámok szárnyán</i>
Kilencedik fejezet
<i>A katasztrófa</i>
Tizedik fejezet
<i>Amédée Florence ötlete</i>
Tizenegyedik fejezet
<i>Mi van az ajtó mögött?</i>
Tizenkettedik fejezet
<i>Harry Killer</i>
Tizenharmadik fejezet
<i>Véres éjszaka</i>
Tizennegyedik fejezet
<i>Blackland végórái</i>
Tizenötödik fejezet
<i>Epilógus</i>

ELSŐ RÉSZ

Első fejezet

A Central Bank kirablása

Kétségtelen, hogy azt a vakmerő betörést, amely oly hosszú ideig foglalkoztatta a napisajtót, és amelyet az a „megtiszteltetés” ért, hogy két hétig - *A Central Bank kirablása* nagybetűs cím alatt - a lapok első oldalán jelenhetett meg, még nem felejtette el mindenki; pedig azóta évek teltek el. Való igaz, hogy a közönség érdeklődését kevés bűncselekmény keltette fel oly nagy mértékben, mint ez, mert ritka volt az a gaztett, amelyben oly egyenlő arányban fonódott volna össze a titokzatosság és a törvénysértés súlyossága; kevés betörést hajtottak végre oly hihetetlen vakmerőséggel és oly kíméletlen kegyetlenséggel, mint ezt. Minden bizonnyal ez alkalommal sem untatjuk az olvasót, ha - bár nem kimerítő részletességgel, de a lehető legpontosabban - felelevenítjük a történeteket. Mostani elbeszélésünk, ha nem is derít fényt a hírhedt ügy összes árnyékban maradt részletére, de legalább néhány vonatkozásban helyreigazítja és összhangba hozza az egykorú újságok gyakran ellentmondásos tudósításait.

Amint köztudomású, a rablás színhelye a Central Banknak ama DK-fiókja volt, amely a londoni börze közelében a Threadneedle Street és az Old Broad Street sarkán van, és amelyet akkor Lewis Robert Buxton, a hasonló nevű lord fia vezetett.

A bankfiók egy tágas helyiségből áll, amelyet egy hosszú tölgyfapult két egyenlőtlen részre oszt. Falai párhuzamosak a derékszögben összefutó utcákkal. A két utca találkozási pontján, üveges ajtón át lehet belépni, amely mintegy levágja az épület sarkát, és amely elé dupla biztonsági redőnyt szereltek. Amint belépünk, balra, erős dróthálók között, a pénztárfülkét pillanthatjuk meg, amely hátul, egy rácsozott ajtón át a tulajdonképpeni irodarésszel van egybekötve; ott dolgoznak a tisztviselők. A jobb szélén a tölgyfapult folytonosságát egy lengőajtó szakítja meg, amely szükség esetén lehetővé teszi, hogy a közönség részére fenntartott irodarészből a tisztviselőkhöz vagy fordítva: onnan ide lehessen közlekedni. A helyiség túlsó végében, közvetlenül a pult mellett, húzódik meg a fiók vezetőjének az irodája: egyetlen bejárattal rendelkező kis szoba; majd a Threadneedle Streetre merőleges fal mentén egy folyosó biztosítja a kijáratot az épület közös előcsarnokába.

Ennek egyik kiszögellésében áll a házfelügyelő fülkéje, előtte a kijárat, amely a Threadneedle Streetre vezet. A másik oldaláról indul a főlépcső, s amellet egy üveges dupla ajtó a kívülállók tekintete elől elrejt a pincelejárót és a szolgálati lépcsőt, amely szintén eme ajtó mögött húzódik meg.

Ez hát a helyszín, ahol a dráma fő jelenetei lezajlottak.

Amikor az események elkezdődtek, vagyis pontosan háromnegyed öt előtt öt perccel, a bankfiók tisztviselői megszokott munkájukat végezték. Kettő az iratokba mélyedt. A másik három pedig a pultra könyökölve válaszolt az ügyfeleknek. Ami a pénztárost illeti, ő a rácsok védelme alatt a bevételt számolta össze, amely ezen az elszámolási napon tekintélyes összeget tett ki, mivel hetvenkilencezer fontra, két shillingre és négy pennyre, azaz egymilliónyolcszáz-tizenhatezer-háromszázkilencvenhárom francia frankra és nyolcvan centime-ra rúgott.

Amint említettük, a fiók ingaórája háromnegyed öt előtt öt percet mutatott. Húsz perc múlva üzletzárás; a vasredőnyt leengedik; aztán nemsokára a tisztviselők szétszélednek, mert vége a munkának. Kívülről, a novembervégi alkonyatban már elhomályosuló nagy kirakatüvegeken át behallatszott a szekerek zörgése és a sokaság moraja.

Tehát éppen a fent jelzett pillanatban kinyílt az ajtó, s egy férfi lépett be rajta. A belépő, miután körülnézett a teremben, félig visszafordult, és valakinek, aki a járdán állhatott, jobb kezével félreérthetetlenül jelzett: a nagyujját, a mutatóujját és a középső ujját oly módon mutatta fel, hogy az kétségtelenül 3-at jelentsen.

A tisztviselők, még ha fel is figyelnek a belépőre, akkor sem vehetik észre, hogy mutogat, mert kezét a félig nyitott ajtó mögé rejtette; de ha meg is pillantják ezt a mozdulatot, egyikük sem gondol arra, hogy holmi kapcsolatot keressen a pultnak dőlt személyek száma és a három felmutatott ujj között.

A férfi, miután jelzett, ha ugyan jelzett, szélesre tárta az ajtót, a terembe lépett, aztán betette az ajtót, és elindult, hogy az egyik ügyfél után beálljon a sorba; ily módon fejezván ki azt a szándékát, hogy megvárja, amíg az előtte álló végez és elmegy, hogy aztán ő is elmondhassa, mi a kívánsága.

A két szabad tisztviselő közül az egyik felállott, s megkérdezte az újonnan érkező ügyféltől:

- Mit óhajt, uram?

- Köszönöm, inkább várnék - válaszolta, és szavait olyan mozdulattal kísérte, amely jelezte, hogy kizárólag azzal a tisztviselővel van dolga, aki mellett megállott.

Az udvariasan érdeklődő tisztviselő, anélkül hogy tovább kérdezősködött volna, visszaült a helyére, és megbékült lélekkel a dolga után látott, mivel úgy gondolta, hogy igen megfelelően járt el; közben a szíve mélyén örült is, hogy nem őt vették igénybe. Az újonnan jött tehát várakozott, anélkül hogy bárki is ügyet vetett volna rá.

Pedig különös megjelenése miatt több figyelmet érdemelt volna; magas, jól megtermett férfi volt, és széles vállairól ítélve nem hétköznapi erővel rendelkezett. Napsütötte arcát csodás körszakáll keretezte. Ruházatáról nem lehetett megítélni társadalmi helyzetét, mert természet bokaig érő nyersselyem köpeny borította.

Mikor az ügyfél, aki mögött állt, letárgyalta a maga dolgát, a köpenyes a helyére lépett, és a Central Bank tisztviselőjének magyarázni kezdte az ügyletet, amelyet le szeretne bonyolítani. Közben az előbbi ügyfél kívülről betéve az ajtót eltávozott.

Azonban abban a pillanatban az ajtó ismét kinyílt, és egy éppen olyan különös személy lépett be rajta, mint aki már bent volt; mint két tojás, úgy hasonlítottak egymásra: ugyanaz a természet, ugyanazok a széles vállak, a napégette arcot ugyanaz a szőke szakáll keretezte, s a rajta levő ruhát ugyanaz a nyersselyem köpenyeg borította.

E második személlyel is úgy történt minden, mint az előbbivel, akire annyira hasonlított. Ő is, mint amaz, türelmesen várakozott a másik ügyfél mögött, aki a pultra könyökölve értekezett; aztán, mikor rá került a sor, ő is tárgyalni kezdett a felszabadult tisztviselővel, miközben az iménti ügyfél az utcára lépett.

És akárcsak az előbb, az ajtó azonnal felpattant. Egy harmadik személy jelent meg, és oda-ment a három közül utolsónak maradt ügyfél háta mögé. Ez középtermetű volt, tömzsi, széles vállú, bronzbarnára sült arcát fekete szakáll borította, hosszú, szürke köpenye az ő ruházatát is elfedte, általában hasonlított is, nem is az előbbi kettőre, de ugyanúgy cselekedett, mint amazok.

Végül, amikor az eredetileg bent tartózkodó ügyfelek közül az utolsó is elintézte a dolgát, és elhagyta a helyiséget, az ajtó ismét felpattant, s két férfi lépett be rajta szinte egyszerre. Mindkét újonnan jövő - akik közül az egyiket látszott, hogy herculesi erővel rendelkezik - egy-egy hosszú, zsákzsabású kabátot viselt, amelyet általában ulsternek neveznek; pedig az időjárás szigora még nem indokolta ezt a meleg holmit; egyébként ezeknek is, mint a másik háromnak, dús szakáll díszlett bronzbarna arcán.

Ez a kettő különös módon lépett be a helyiségbe: először a magasabbik jött, és rögtön meg is állt oly módon, hogy eltakarja a társát, aki úgy tett, mintha belépéskor a köpenye megakadt volna, és emiatt matatnia kellene valamit a kilincsen. De az egész művelet alig tartott pár pillanatot. Aztán az ajtót gyorsan becsukta. De akkor már csak kilépni lehetett, bejönni nem, mert a külső kilincs eltűnt az ajtóról. Kívülről tehát senki sem léphetett be a helyiségbe. Arra pedig, hogy megkopogtassa az ablakot és bekéredzkedjék, senki sem gondolhatott, mivel az ajtóra, az alkalmazottak tudta nélkül, egy cédulát ragasztottak, amely szerint aznapra a bankfiókot már végképpen bezárták.

A tisztviselők még csak nem is sejtették, hogy el vannak szigetelve a világtól. Egyébként, még ha észre is vettek volna egyet s mást, akkor is minek nyugtalankodnának a város kellős közepén, a nap legforgalmasabb órájában, amikor behallatszik az utcán lüktető élet zaja, amelytől csak egy vékony üvegfal választja el őket.

A két tisztviselő udvariasan az újonnan jöttek fogadására sietett, de közben az ingaórára is pillantva, amely majdnem ötöt mutatott. Szóval, az alkalmatlan időben érkező ügyfelek nemigen hosszadalmaskodhatnak, elvégre alig öt perc múlva a tisztviselőknek joguk lenne akár ki is tessékelni őket. A késői ügyfelek közül azonban csak az egyik fogadta el az elősiető tisztviselő szolgálatát, a másik kérte, hogy a fiók vezetőjével beszélhessen.

- Megyek, hogy megnézzem, itt van-e még - válaszolta a tisztviselő, és eltűnt a hátsó ajtón, de nemsokára már vissza is tért.

- Beléphet, kérem... - hajolt meg, és kitárta a pult végi lengőajtót.

Az ulsteres férfi belépett a fiókvezető irodájába, a tisztviselő pedig, miután becsukta utána az ajtót, visszaült a munkájához.

Hogy ez után mi történt a fiók vezetője és a látogató között, az rejtély. A tisztviselők később azt állították, hogy erről semmit sem tudnak, és vallomásukban nincs okunk kételkedni. A későbbi vizsgálat e téren csak feltételezésekre szorítkozhatott, és ma sem tudunk semmi bizonyosat a zárt ajtó mögött lejátszódott jelenetről.

Egy bizonyos: két perc sem telt el, amikor az ajtó ismét megnyílt, és az ulsteres férfi megjelent a küszöbön.

Személytelen hangon, s anélkül hogy a tisztviselők közül bármelyikhez is fordult volna, hűvös nyugalommal így szólt:

- Kérem... az igazgató úr közölni óhajt valamit a pénztárnokkal.

- Rendben van, uram - szólt az asztalnál ülő tisztviselő, és hátrafordulva a székén kiáltotta: - Store!

- Tessék, Mr. Barclay?

- A főnök hívja.

- Azonnal - válaszolta a pénztárnok.

Az ilyenfajta foglalkozást űző ember aprólékos pontosságával, a pénztárnok összeszedte a táskáját és a három zsákot, amely a napi bevételt, az értékpapírokat és a bankjegyeket tartalmazta, és mindent egy vasszekrénybe hajított, amelynek ajtaját nagy dörrenéssel becsapta; majd miután leengedte a pénztári ablakocska redőnyét is, kilépett a rácsozott fülkéből, s maga után az ajtót is gondosan bezárta, és megindult a főnök irodája felé, amely előtt az idegen várta. Az ulsteres ügyfél előreengedte, s utána ő is menten belépett.

A főnök irodájába lépve Store meglepetten látta, hogy aki állítólag ide hívatta, nincs sehol, és a helyiség üres. De arra már nem volt ideje, hogy a rejtélyt megfejtse. Hátulról ráugrottak, a nyakát egy acélmarok ragadta meg; a pénztárnok hiába vergődött, és hiába próbált kiáltani... A gyilkos szorítás annyira fokozódott, hogy már lélegzeni sem tudott, és ájultan hullott a szőnyegre.

Az ádáz tusát semmi zaj sem árulta el. A nagyteremben a tisztviselők nyugodtan folytatták a munkát; négy közülük külön-külön tárgyalt, ki-ki a maga ügyfelével; az ügyfelek a tölgyfa pult két oldalán egymással szemben álltak, miközben az ötödik tisztviselőt teljesen lekötötték a hivatásszerű rutinnal végzett számításai.

Az ulsteres támadónak még arra is volt ideje, hogy megtörölje a homlokát, amelyen itt-ott kiserkedt egy-két verejtékcsepp; aztán az áldozata fölé hajolt. A pénztárnokot egykettőre megkötözte, és a száját is betömte.

Mikor mindent elvégzett, az ulsteres ember megpattintotta az ajtót, s egy pillantást vetett a helyiségre. Kielégítette, amit látott, és elköhintette magát, hogy a teremben időző négy különös ügyfelet figyelmeztesse; aztán kivágta az ajtót, amely mögött addig rejtőzött.

Ez lehetett a minden bizonnyal előre megbeszélt jeladás a bekövetkező és szó szerint fantasztikusnak minősülő jelenetre: amikor az ulsteres ember egyetlen hatalmas ugrással, mint a mennykő, a magában számolgotó tisztviselő nyakába zuhant, és irgalmatlanul torkon ragadta, a másik négy tisztviselő is hasonló sorsra jutott.

Mindegyik „ügyfél” a pulton át megragadta azt a tisztviselőt, akivel tárgyalt; három közülük átnyúlva a pult felett karját az áldozata nyakára kulcsolta, és annak a fejét a pultra szorította. A negyedik, a legalacsonyabb, mivel a maga emberét a túl nagy távolság miatt nem tudta megragadni, átugrott a pulton, és az ugrás kölcsönözte lendülettel torkon kapta az ellenfelét.

Egyetlen kiáltás sem hallatszott. A dráma talán mindössze harminc másodpercig tartott.

Mikor mind a négy áldozat elvesztette az eszméletét, fojtogatóik tovább szorgoskodtak, hogy véglegesen harcképtelenné tegyék őket. Aprólékos gonddal terveztek el mindent. És minden hibátlanul, a legkisebb tévovázás nélkül zajlott le. Valamennyi támadó zsebéből ugyanabban a másodpercben kerültek elő a szükséges kellékek is. Mintegy jeladásra, mit sem törődve azzal, hogy az áldozatok esetleg meg is fulladhatnak, vattával betömtek a szájukat, és ráadásul meg is kötözték őket. A kezüket hátra, a bokájukhoz gúzsolták úgy, hogy az e célra használt vékony acélhuzal valósággal íjként feszítette ki a testüket.

Valamennyien ugyanabban a pillanatban végeztek. Aztán egyszerre mind az öt támadó talpon termett.

- A redőnyöket! - vezényelt az, aki a fiók vezetőjével „tárgyalt”, és aki úgy tűnt, a főnök közöttük.

Három bandita már ugrott is, hogy a redőnyök forgatókarját megragadja. A vasrollók lassan ereszkedtek le, és az utca zaja tompulni kezdett.

Félig lehettek kész ezzel a művelettel, amikor a telefon hirtelen megcsörrent.

- Stop! - kiáltotta a banda főnöke.

Amint a redőny megállott, a telefonhoz lépett, felemelte a hallgatót, és az alábbi beszélgetésbe kezdett, amelynek a másik négy, mozdulatlanul várakozó bandita nyilván csak a felét hallhatta.

- Halló!

- Hallom.
- Ön az, Buxton?
- Persze hogy én vagyok!
- Különös. Nem ismerem meg a hangját...
- Valami recsegés van a vonalon.
- Nem tőlünk származik.
- Lehet, hogy innen... Én sem ismerem meg a hangját.
- Mr. Lasone.
- Á, nagyszerű!... Nagyszerű!... Most már megismertem.
- Mondja, Buxton, a kocsí járt már ott?
- Még nem - válaszolta a bandita némi habozás után.
- Ha odaér, mondja meg, hogy forduljon vissza az S-fiókhoz. Éppen most telefonáltak, hogy jelentős összeg folyt be, miután az elszámolás és letéteményezés már megtörtént.
- Nagy összegről van szó?
- Elég jelentősről... Vagy tizenhétezer fontról...
- Mi az ördög!
- Megtenné ezt nekem? Számíthatok önre?
- Bízsa csak rám!
- Jó estét, Buxton.
- Jó estét!

A banditafőnök letette a kagylót, s egy pillanatig elgondolkozott. Aztán hirtelen határozott; maga köré hívta cimboráit, és suttogó hangon így szólt:

- Rajta, fiúk! - és gyorsan vetkőzni kezdett. - Gyerünk! Ide ennek a rongyaival!

Store-ra mutatott, aki még mindig eszméletlenül feküdt.

A pénztárosról egy pillanat alatt lefosztották a ruhát, s azt a banda főnöke magára öltötte, jóllehet az ő természetén kissé szűknek bizonyult Store öltönye.

Az egyik zsebben a pénztár kulcsait is megtalálta, azzal kinyitotta a pénztárfülkét, aztán a pénzszekrényt is, s abból előszedegette a pénzszásákat s a bankjegyekkel és értékpapírokkal tele táskát.

Alighogy mindent elrendezett, egy lovasfogat zörgése hallatszott, s aztán az is, hogy megállt a járda mellett. Néhány pillanat múlva valaki megkopogtatta a félig leredőnyözött ajtó üvegét.

- Figyelem! - szólt a banda főnöke visszafojtott hangon, és szavait kifejező kézmozdulatokkal kísérte. - Le a köpenyekkel! Ruhában maradtok! Indíts az íróasztalokhoz, s a szemet kinyitni. El ne szalasszátok az első, aki belép!... És zaj nélkül!... Azután zárjátok be az ajtót, s csak nekem nyissátok ki!...

Miközben beszélt, az aktatáskát s néhány köteg értékpapírt öltre fogva az ajtóhoz közeledett; hárman pedig a cinkosok közül a főnök intésére leültek a tisztviselők helyére, akiket a lábukkal betaszígtak a pult alá, közben a negyedik bandita az ajtó mellé húzódott. A főnök határozott mozdulattal kinyitotta az ajtót. Az utca zaja hirtelen megnőtt.

Valóban, egy pénzszállító fogat vesztegelt a bank fiókja előtt. A sűrűsödő szürkületben fénylettek a lámpái. A bakon ülő kocsis egy, a járda szélén álldogáló emberrel beszélgetett. Néhány pillanattal előbb ez az ember, a Central Bank pénzbegyűjtője, kopogtatott az ajtón.

Sietség nélkül és mit sem törődve a jövő-menő sokasággal, a vakmerő bandita áthaladt a járdán, és a kocsihoz közeledett.

- Jó estét!

- J'estét! - válaszolt a másik kettő.

De a kocsis, amint ránézett, elcsodálkozott:

- Né te, né! Ez nem Store!

- Ma szabadnapos. Én helyettesítem - adta meg a felvilágosítást az álpénztárnok. Aztán a mellette álldogáló pénzbegyűjtőhöz fordult: - Hallja, barátom! Nem segítene egy kicsit?

- Mit segíthetek?

- Ezek a zsákok... Ma egy halom pénzt kaptunk... nagyon nehezek...

- Jó, jó - mondta habozva a pénzbegyűjtő -, de én nem hagyhatom el a kocsit...

- Eh, egy perc az egész!... Máskülönben én itt maradok. Bent valamelyik tisztviselő segíteni fog, addig én berakatom a táskát és ezeket a papírokat.

A pénzbegyűjtő nem akadékoskodott tovább, elindult, átlépte a küszöböt, és az ajtó becsukódott utána.

- Most lássunk a magunk dolga után, barátom - mondta Store „helyettesítője” a kocsisnak. - Nyissa csak ki a kocsit!

- Há' nyissuk - hagyta rá a kocsis.

A kocsiszekrénynek sem hátul, sem oldalt nem volt ajtaja, csak a kocsis ülése mögött, s a nagy ajtóra egy kétszárnyú fémlemez ajtócskát szereltek rá. Ily módon a lopás kockázatát a lehető legkisebbre csökkentették.

Hogy be lehessen hatolni a kocsiba, feltétlenül le kellett fordítani a bakot, amelynek felső felét ebből a célból el lehetett mozdítani. De mivel csak arról volt szó, hogy néhány csomagocskát behajigáljanak valamelyik oldalsó rekeszbe, a kocsis úgy gondolta, hogy megkíméli magát a felesleges fáradságtól, s csak a kétszárnyú fémlemez ajtócskát taszította be.

- Ide azzal a táskával - mondta.

Miután átvette a táskát, a kocsis hasra feküdt a bakon, és derékig bebújt a kocsiba, s kívül maradt lábaival tartotta az egyensúlyt. Ebben a helyzetben nem láthatta, hogy a „kolléga” fellépett a kocsi hágsójára, onnan a bakra pattant a kocsis és a kiakasztott gyeplő közé; majd, mintha csak arra volna kíváncsi, hogy mi van a kocsiban, az álpénztárnok is hasra vágta magát végig a kocsis hátán, és a sötétben teljes erejéből nyakon ragadta őt.

Ha a számtalan jövő-menő ember közül csak egynek is eszébe ötlött volna, hogy figyelme-
sebben odanézzon, abban a pillanatban láthatta volna, hogy a kocsis lábai hirtelen és különös
módon megmerevednek, majd erőtlenül lefittyennek a bak lábdeszkájára, miközben a teste
derékon felül puhán előreborul.

Egy pillanat alatt a támadó derékon ragadta az élettelen testet, és a kocsiban heverő zsákok és
csomagok közé taszította.

Ez a mozdulatsorozat, amelyet csodálatos pontossággal és vakmerőséggel hajtott végre, csak
néhány pillanatig tartott. A járókelők közben békésen közlekedtek, és a tőlük néhány lépésre,
a sürgés-forgás kellős közepén lezajló rendellenes események senkinek sem keltették fel a
gyanúját.

A támadó aztán még mélyebben behajolt a kocsiszekrénybe, hogy az utcai világítás ne zavarja
a szemét, és jól körülnézhesen. A kocsis ott hevert a kocsi fenekén egy szemmel láthatólag
növekvő vértócsában; a koponyaalap alá, a nyúltagyba döfött késszúrás ölte meg. Az áldozat
már egyet sem mozdult. A halál úgy érte, mint a villámcsapás.

Attól való félelmében, hogy a vér a padlózat repedésein az úttestre csepeghet, a gyilkos
átlépett a bakon, lehúzta a halott vastag kabátját, hogy a szörnyű sebre szorítsa. Majd, miután
kihúzta a kését, és gondosan megtörölte, akárcsak vértől vöröslő kezeit, becsukta a fémlemez
ajtócskákat; s immár megnyugodott, hogy a további vérömlést a gyapjúöltöny úgy felissza,
mint a szivacs.

Miután ily előrelátóan cselekedett, lelépett a kocsiról, átvágott a járdán, és sajátos módon
megkopogtatta a bankfiók ajtaját, amely azonnal megnyílt, s ismét bezárult.

- Mit csináltatok azzal az emberrel? - kérdezte a belépő.

- Ott fekszik a többi mellett. Gúzsba kötve.

- Jó... ide a ruháit!... Gyorsan!

Miközben a banditák igyekeztek a parancsát végrehajtani, a főnök lehányta magáról a pénz-
tárnok ruháit, és beöltözött a pénzbegyűjtő holmijába.

- Kettő itt marad - parancsolta, miközben ruhát váltott. - A többi velem jön, hogy kirámoljuk
azt a „dragacsot”.

Azzal választ sem várva, a bandita-főnök kinyitotta az ajtót, s cinkosaitól követve kilépett az
utcára, felpattant a bakra, a kocsi belsejébe búj, és kezdetét vette a fosztogatás.

A főnök egymás után adogatta ki a csomagokat cimboráinak, azok pedig valamennyit be-
cipelték a bankfiók helyiségébe. A szélesre tárt ajtó fénylő négyszöget festett a járdára. A
járókelők kiléptek az utca viszonylagos sötétjéből, aztán ismét belemerültek abba, közben
átmentek a kivilágított sávon, anélkül hogy valami jelentőséget tulajdonítottak volna annak.
Sőt, még annak sem lett volna semmi akadálya, hogy valaki belépjen a bankfiók helyiségébe.
De ilyesmi kinek jutott volna eszébe egy olyan tevékenység láttán, amelyhez semmi köze, és
amely semmilyen gyanúra sem adhatott okot; a közönyös sokaság tehát csak hömpölygött
tova...

Öt perc alatt kiürítették a kocsit. Aztán a fiók helyiségében, amelynek ajtaját bezárták, meg-
kezdődött a válogatás. Az értékpapírokat, részvényeket és kötvényeket egyfelé dobálták, a
készpénzt másfelé rakosgatták. Az előbbieket irgalmatlanul széthajigálták, úgy, hogy azok
elborították az egész padlót. A bankjegyeket ötfelé osztották, mindenik elvett egy-egy részt, és
kitömte vele a mellét.

- És a pénzeszsákok?... - kérdezte az egyik bandita.

- Azokból töltsétek meg a zsebeteket - válaszolta a főnök. - Ami megmarad, hordjátok fel a kocsiba. Majd én elintézem.

A többi úgy is cselekedett.

- Egy pillanat!... - szólt a főnök. - Végezzünk el mindent. Miután elmentem, ti visszajöttök, és egészen leengeditek a redőnyöket. Majd - s a hátsó kijárat irányába, a folyosó felé mutatott - ott mentek ki. Az utolsó kétszer fordítsa rá a kulcsot, s aztán dobja a csatornába. A folyosó végében van az előcsarnok; különben ti is ismeritek az épületet...

Hirtelen a bankfiók vezetőjének az irodájára mutatott:

- Azt az alakot itt ne felejtsetek. Úgy, ahogy megegyeztünk.

- Persze, persze - válaszolta a többi. - Egyet se izgulj! - A főnök azzal már meg is indult, de aztán hirtelen megtorpant.

- Az ördög vigye el!... Még elfelejtem a legfontosabbat. Nem láttátok valahol a fiókok címjegyzékét?

Az egyik bandita az üveges szekrényre belülről ráragasztott sárguló papírlapra mutatott.

- A köpenyeiteket - mondta a főnök, miután megtalálta az S-fiók címét - hajítsátok a sarokba. Legfennebb megtalálják. Fő, hogy rajtunk ne lássa meg többé senki. A megbeszélthelyen találkozunk... Most pedig gyerünk!

Az érintetlen zsákokat tele arany- meg ezüstpénzzel visszarakták a kocsiba.

- Kész? - kérdezte az egyik cipekedő.

A főnök egy pillanatig gondolkozott, aztán eszébe ötlött valami.

- Ördögöt kész! Majdnem elfelejtettem a kacatjaimat...

Erre az imént kérdezősködő bandita villámgyorsan visszafordult, s nemsokára ismét kilépett, és hozta a főnök levetett ruháit, amelyeket azelőtt Store öltözetével cserélt fel, s az egész celeculát a kocsiszekrénybe hajította.

- Most már kész? - kérdezte ismét.

- Kész - válaszolta a főnök -, de ne sokat lődörögjetek.

A bandita bólintott, s késedelem nélkül visszament a kifosztott helyiségbe, s a redőnyt teljesen leengedték.

Az álkocsis pedig megragadta a gyeplőt, és egy suhintással felébresztette a bóbiskoló lovakat. A kocsikocogott, fel az Old Broad Streeten, kikerült a Throgmorton Streetre, végigment a Lothburg Streeten, s végül megállt a 29-es szám alatt, az S-fiók előtt.

Az álkocsis vakmerően belépett, és egyenesen a pénztárhoz ment.

- Azt hiszem, valami borítékot kell felvennem - mondta.

A pénztárnok a beszélőre emelte a tekintetét:

- Né te, né! - kiáltott fel. - Ez nem Baudruc!

- Istenemre nem! - ismerte el az álpénzbegyűjtő, és együgyűen elmosolyodott.

- Nem értem, hogy küldhet a központ mindenféle alakot, akit nem is ismerünk... - mormogta elégedetlenül.

- Hát, tudja, én nem ebben a fertályban járkálok. A B-fióknál mondták, hogy kerüljek erre, mert a központból telefonoztak nekik. Mer' hogy nagyobb bevétel vót a kasszazárás után.

Az álpénzbegyűjtő ügyesen megtalálta a legvalószínűbb választ, mert a Central Bank imént áttekintett címjegyzékére még igen jól emlékezett.

- Persze - hagyta rá a gyanakvó pénztárnok -, de azért mégsem jó, hogy nem ismerem magát.

- És azzal mi baj van? - tette a bandita, hogy csodálkozik.

- Hát annyiféle lopás történik... Azért van rá mód, hogy elrendezzük a dolgot. A felhatalmazás magánál van, igaz-e?

Ha valami egyáltalán kizökkenthette volna lelki nyugalmából ezt a banditát, hát egy ilyen kérdés igazán megtehetné volna. Mert ugyan honnan lehetne „felhatalmazása”? Úgy tett tehát, mintha nem is nagyon értené, hogy mit jelent ez a szó. De azért nemigen jött zavarba. Aki ilyen kockázatos kalandra vállalkozik, annak sokféle különleges képessége mellett leginkább tökéletes hidegvérre van szüksége. Ezzel az adottsággal pedig a Central Bank hamis pénzbegyűjtője igazán jól fel volt ruházva. Ha a váratlan kérdés egy pillanatra meg is lepte, ez nem látszott meg rajta, és a világ legtermészetesebb hangján mondta:

- Há' persze hogy persze!

Egyszerűen okoskodott: ha feltételezték, hogy van „felhatalmazása”, akkor az olyan valami, amit a Central Bank alkalmazottai mindig maguknál tartanak. Tehát, ha végigkotorássza az igazi pénzbegyűjtő rajta levő ruhájának zsebeit, minden bizonnyal meg kell találnia azt a híres „felhatalmazást”.

Elő is szedett mindenféle kacatot: leveleket, szolgálati jegyeket, miegymást; valamennyit összegyűrve-rongyolódva, látszott, hogy már régóta zsebben hordják azokat. A bandita egyébként jól utánozta a munkásember ügyetlenségét, aki arra kényszerül, hogy cipekedéshez, kemény fogásokhoz szokott kezével írásokat rendezzen, s egyik papírt a másik után simítgassa ki.

A harmadik papíron, egy nyomtatott írás üresen hagyott sorába, kézzel Baudruc neve volt beírva - hogy őt a Central Bank *felhatalmazza* a pénzbegyűjtésre. Nyilván ez az, amit keres, de a bökkenő most még nagyobb, mert az igazolványra írt név még veszélyesebb helyzetet teremtett. Hiszen Baudrucot az S-fiók pénztárnoka jól ismeri, csodálkozott is, hogy nem ő jött a pénzért.

A vakmerő bandita azonban egy pillanatra sem vesztette el a fejét, s helyben kiötlötte a megoldást. Kihasználta a pénztáros pillanatnyi figyelmetlenségét, és letépte a hivatalos írás felső részét, amelyre az árulkodó nevet írták, s a letépett részt a bal kezében tartva a már átnézett papírok közé rejtette, az alsó részt pedig a jobb kezében hagyta.

- Micsoda pech! - mormogta, mintha dühös volna, miután végigmatatta az írásokat. - Megvan a „felhatalmazás”, de csak a fele...

- Csak a fele?... - visszhangozta a pénztáros.

- Bizony. Régi ez már, s a zsebemben nagyon összegyűrődött. Úgy látszik, kettészakadt, s én, a számár, felét otthon hagytam.

- Hm... - dörmögte a pénztárnok elégedetlenül.

A pénzbegyűjtőt ez felpaprikázta:

- Végül is nekem nyolc - s azzal megindult az ajtó felé. - Azt mondták, hogy jöjjenek ide a dohányért. Nem adja? Tartsa meg magának. Majd elintézi a központtal. Nekem igazán egyre vág.

A pénztárnokot ez a nemtörődömség a legjobb indoklásnál is jobban meggyőzte, és különösen a fenyegető hangnem, amelyet a pénzbegyűjtő távozás közben használt. Jaj, csak nehogy valami baj támadjon belőle! Lám, a föld minden alkalmazottjának örök aggodalma.

- Álljon már meg! - kiáltott a kocsis után, és visszahívta az embert. - Mutassa csak azt a felhatalmazást.

- Itt van la! - mondta a pénzbegyűjtő, és átadta a felhatalmazásnak azt a felét, amelyen semmi név sem volt.

- Rajta van a cégjegyző aláírása - állapította meg a pénztárnok elégedetten.

Végül is rászánta magát:

- Itt a pénz - nyújtott át egy lepecsételt csomagot. - Írja alá az átvételi elismervényt.

A pénzbegyűjtő odaírt egy akármilyen nevet, és úgy távozott, mint akit megbántottak.

- Alászolgája... - mormogta morcosan, mint az olyan ember, akit ártatlanul gyanúsítottak.

Amint kilépett az ajtón, az álpénzbegyűjtő rögtön a kocsinhoz sietett, a bakra ugrott, és eltűnt a sötétben.

Így történt az a rablás, amely akkora szenzációt keltett.

Amint köztudomású, még aznap éjjel, valószínűleg hamarabb, mint ahogy a tettesek számították, kiderült minden. A bankfiók helyiségét jól bezárták, az alkalmazottakat úgy megkötözték, hogy moccanni sem tudtak, a kocsist megölték, tehát a banditák jószerével hihették, hogy a történeteket másnap reggelig senki sem veszi észre. Majd, ha jön az irodaszolga, hogy a mindennapi takarítást elvégezze, feltétlenül kitör a riadalom. De addig nagy volt a valószínűsége, hogy senki sem veszi észre, mi történt.

Az események azonban másként alakultak.

Fél hatkor Mr. Lasone, a bankfiókok ellenőre, aki a pénzbegyűjtő kocsii érkezését öt órakor megtelefonálta, elkezdett nyugtalankodni, és ismét felhívta a DK-fiókot. De nem kapott választ, mert a rablók éppen akkor fejezték be a zsákmány szétosztását, és egyszerűen kihúzták a telefonzsinórt a kapcsolóból, hogy az esetleges hívások nehegy felkeltsék a szomszédok figyelmét. A bankellenőr egyelőre abbahagyta a hívást, és megelégedett annyival, hogy magában mindennek lemocskolja a „süket” tisztviselőket.

Amikor azonban látta, hogy az idő múlik, s a kocsii mégsem jön, újabb hívással próbálkozott. Miután ez is eredménytelennek bizonyult, és a telefonközpont is megerősítette, hogy a DK-fiók valóban nem válaszol, a bankellenőr elküldte az egyik irodaszolgát, hogy nézze meg, mi a némaság oka. Az irodaszolga fél hét felé már vissza is tért, és jelentette, hogy a fiók bezárt, s elhagyottnak látszik.

Az ellenőr igen elcsodálkozott, hogy Mr. Buxton egy hóvégi napon ilyen korán befejezte a munkát, holott ilyenkor az egész személyzet rendszerint kilenc óráig is kénytelen dolgozni; de egyelőre nem tehetett mást, mint hogy egyre növekvő türelmetlenséggel várta a pénzes kocsii megérkezését.

Negyed nyolckor még mindig várákozott, amikor is szörnyű dolgot jelentettek: a Hyde-park mögött, Kensington egy kevésbé forgalmas utcájában, a Holland Streeten a központ egyik munkából hazaballagó tisztviselője megtalálta a kocsit. A tisztviselőnek feltűnt, hogy a Central Bank egyik kocsija a szokatlan időben egy viszonylag elhagyott és sötét utcában vesztegel; felkapaszkodott a bakra, betaszította a fémlemez ajtócskát, és egy gyufa fényénél

megpillantotta a kocsis élettelen testét. A tisztviselő akkor visszaroht, és riasztotta az egész központot.

A telefonok minden irányban felcsendültek. Valamivel nyolc óra előtt az elhagyott kocsit rendőrök vették körül, közben a DK-fiók helyiségénél már nagy tömeg tolongott; ott egy rendőr csoport várta, hogy a szakavatott lakatos kinyissa a bezárt ajtókat.

Az olvasó már tudja, hogy mit találtak odabent.

A nyomozás azonnal megkezdődött. Szerencsére a fiók tisztviselői közül egy sem halt meg, de őszintén szólva egyik sem állt túl messze a végtől. A durván szájukba gyömöszölt vatta és rongy majdnem megfojtotta őket, s mire a segítség megjött, a szerencsétlenek már valamennyien eszméletlenül heverték; ha reggelig így maradtak volna, bizony csak a másvilágon ébrednek fel.

Egyórai ápolás után, amikor végre magukhoz tértek, nem tudtak, csak holmi általánosságokat mondani. Öt szakállas férfi, némelyiken hosszú köpeny, másokon olyan felöltő, amelyet ulsternek neveznek, megtámadta és letéperte őket. Ennyit tudtak, és semmi többet.

Őszinteségüket pedig nem lehetett kétségbe vonni. Egyébként már a nyomozás kezdetén megtalálták az öt könnyedén elhajított felöltőt, mintha a gonosztevők szántszándékkal arra törekedtek volna, hogy nyomot hagyjanak maguk után. Csakhogy az elhánt holmikat a Scotland Yard legfinomabb szimatú kopói is hiába vizsgálták végig a legaprólékosabban, azok semmit sem árultak el viselőik kilétéről. Valamennyi ruhadarabot a legközönségesebb anyagból varrták, sem a szabónak, sem az áruháznak semmiféle címkéje rajtuk, s ez megmagyarázta, hogy a banditák miért hagyták a tett színhelyén.

Az egészből együttvéve nagy eredmény nem született, de a vizsgálóbírónak egyelőre ennyivel is meg kellett elégednie. A tanúkat is hiába forgatta jobbra-balra. Azok, amit tudtak, elmondták, s többet lehetetlen volt kiszedni belőlük.

Utolsónak a házfelügyelőt hallgatták ki. Mivel a redőnyöket leengedték, a gonosztevők csak a ház közös előcsarnokán át távozhattak. A házfelügyelőnek tehát látnia kellett volna őket.

Ő azonban nem tehetett mást, mint hogy végül is bevallja a hanyagságát. S az is igaz volt, hogy a házban sokkal több teendő akadt, mint hogy azok mellett mindent ellenőrizhessen. Általában pedig a házfelügyelő semmi rendellenest sem észlelt. Ha a rablók el is mentek a fülkéje előtt, amint azt joggal feltételezték, ő azt hihette, hogy a fiók alkalmazottai távoznak.

Végül is addig faggatták és biztatták, hogy erőltesse meg az emlékezetét, míg csak meg nem említette négy lakó nevét, akik a bűncselekmény órájában vagy valamivel azután átmentek az előcsarnokon. Az azonnali ellenőrzés megállapította, hogy mind a négyen köztisztviselőben álló személyek, és egyébként is a szokásos időben tértek haza estebédelni.

A házfelügyelő még megemlégett egy embert, aki úgy fél nyolc körül, a rendőrség érkezése előtt valamivel, az egyik szénraktárból hatalmas zsákot cipelt; a házfelügyelő csak azért jegyezte meg, mert általában ebben az órában már nem szokás szemet hozni. A szenesember egy ötödik emeleti lakó után kérdezősködött, méghozzá annyira rámenősen, hogy végül is a házfelügyelő beleegyezett, vigye föl a szemet, és megmutatta a szolgálati lépcsőt.

Az ember tehát felkapaszkodott, de egy negyed óra múlva ugyancsak zsákkal a hátán visszavért. A kapus kérdésére azt válaszolta, hogy téves címre küldték. Mint aki öt emeletet mászott meg nagy teherrel a hátán, lihegett beszéd közben. Amint pedig kilépett az utcára, a zsákot egy kizoksira rakta, amely ott vesztegelt a járda szélén, és szapora léptekkel eltávozott.

- Tudja, hogy melyik szénraktárból jött? - kérdezte meg a vizsgálóbíró.

A házfelügyelő azt válaszolta, hogy nem tudja.

Ennek a kérdésnek a felderítését későbbre halasztva a vizsgálóbíró kihallgatta az ötödik emeleti lakót. Ez megerősítette, hogy egy ember úgy fél nyolc körül valóban becsengetett a szolgálati bejárón, és azt mondta, hogy a megrendelt szenet kell átadnia. Mire a háztartási alkalmazott azt válaszolta, hogy valami tévedés lehet. Erre az ember szó nélkül elment. Azonban ezt a mozzanatot illetően a szemtanúk vallomása nem mindenben egyezett meg; az ötödik emeleti háztartási alkalmazott, ellentétben a házfelügyelővel, határozottan állította, hogy az embernél nem volt semmiféle zsák.

- Lent hagyta, s anélkül ment fel - vélekedett a vizsgálóbíró.

Ez a magyarázat azonban elégtelennek bizonyult, amikor a szenespincék közös folyosóján megtaláltak kiöntve egy jó zsáknyi fekete szenet, amelyről a házfelügyelő határozottan állította, hogy néhány órával előbb még nem volt ott. Szemmel látható, hogy a titokzatos szenesember oda ürítette a zsákját. Igen ám, de aztán mivel töltötte meg, mert a házfelügyelő azt is a leghatározottabban állította, hogy távozásakor a szeneszsák nem tűnt sem üresnek, sem könnyűnek.

- Eh, ne sokat bíbelődjünk ezzel - döntött a vizsgálóbíró, és egyelőre lemondott eme különös részlet kibogoztatásáról. - Holnap kiderítjük ezt is.

Inkább egy másik nyomon indult el, és arra törekedett, hogy azon a csapáson maradjon.

Ugyanis: a bankfióknak nem valamennyi alkalmazottját találták meg. A legfontosabb személy - a fiók vezetője - hiányzott a számbavételkor. Mr. Lewis Robert Buxton eltűnt!

Reá vonatkozólag a tisztviselők is képtelenek voltak bármilyen felvilágosítást adni. Mindössze csak annyit tudtak, hogy a fiók vezetőjéhez valamivel öt óra előtt belépő ügyfél néhány perc múlva hívta Store-t, és hogy a pénztáros be is ment a vezető irodájába, ahonnan többet nem jött ki. Néhány perccel Store behívása után megkezdődött a rablótámadás. Ami pedig Mr. Buxtont illeti, őt közben senki sem látta.

Magától adódott a következtetés. Ha kétségtelen volt, hogy az öt többé-kevésbé álcázott bandita valósággal lerohanta a bankot, ugyanúgy kétségtelennek tűnt az is, hogy a banditáknak valaki cinkosa volt a tett színhelyén, s az nem lehetett más, mint a fiók eltűnt vezetője.

Ezért, még mielőtt a részletes nyomozás lezajlott volna, a Central Bank DK-fiókjának vezetője, Lewis Robert Buxton ellen, rablásban és gyilkosságban való bűnrészség alapos gyanúja miatt, kiadták a letartóztatási parancsot. És mivel az ő személyleírását jól ismerték, nem úgy, mint a tettestársaiét, azt küldték szét mindenüvé.

Tekintettel arra, hogy a gyanúsított nem hagyhatta még el Angliát, nem tűnt nehéz feladatnak a letartóztatása valamelyik városban, ha az ország belseje felé menekül, vagy valamelyik kikötőben, ha szökni szándékszik; az ilyen könnyű feladat látványos sikerrel kecsegtette a rendőrséget.

A könnyű siker reményében mind a vizsgálóbíró, mind a nyomozók hazaballagtak.

Éjszaka két órakor pedig öt férfi - némelyik simára borotválva, némelyik pedig napégette képén dús bajusszal - egymás nyomában, ahogy nemrégén felszálltak, most lelépkedtek Southamptonban a londoni expresszről. Miután pedig átvették a poggyászaikat, s azok között különös elővigyázattal egy nagy és igen nehéz bőröndöt, kocsival a kikötőbe hajtottak, ahol a rakparton már várta őket egy sűrű füstöt eregélő, mintegy kétezer tonnás gőzhajó.

A reggel négyórai dagállyal, amikor Southampton még az igazak álmát aludta, s az Old Broad Street-i rablásról még senki sem tudott semmit, a kis gőzös felszedte a horgonyt, elhagyta a dokkot, és kihúzott a nyílt tengerre.

Senki sem próbálta megakadályozni a távozását. És ugyan miért is lett volna gyanús az a becsületes külsejű hajócska, amelyet mindenféle áruval raktak meg, és amelynek rendeltetési kikötője a dahomeyi Cotonou.

A gőzös tehát békésen eltávozott, és vitte az árukat s az öt férfit az útipoggyászaikkal, köztük a nagy bőrönddel, amelyet a különös utasok közül a legmagasabbik levitt a kabinjába, miközben a rendőrség emberei félbeszakították a nyomozást, és jól megérdemelt nyugovóra tértek.

A nyomozást másnap és a következő napokon folytatták ugyan, de amint köztudomású, semmi eredményre sem jutottak. Múltak a napok, egyik a másik után, de az öt bandita kiléte homályban maradt, és Lewis Robert Buxton sem került kézre. Még egy halvány sugár sem világította meg a sötét rejtélyt. Még azt sem sikerült megállapítani, hogy melyik raktárban dolgozik az a bizonyos szenesember, aki egy pillanatra magára vonta a nyomozók figyelmét. Mivel nem volt mit tenni, az egész ügy irattárba került.

A történet, amelyet a következőkben elbeszélünk, először adja a rejtély teljes és hiánytalan megoldását. Elbeszélésünk végén mondja majd meg az olvasó, el lehet-e képzelni ennél különösebb, meglepőbb fordulatokban bővelkedő esetet!

Második fejezet

Egy különös tanulmányút

Conakry, Francia Guinea fővárosa és a kormányzó székhelye ma már ugyancsak tetszetős város, utcáit Ballay kormányzó terve alapján igen okosan általában egymásra merőlegesen vonták meg, és amerikai módon nem névvel, hanem számmal jelölték. Conakry Tombo szigetére épült, s a szárazföldről egy keskeny csatorna választja el, amelyen egyetlen híd vezet át, azon közlekednek lovasok, gyalogosok, a járművek és a vonat is, amelynek végállomása a Niger-parti Kouroussa. Conakry a tengerpart legtisztább városa. A fehér lakosság száma itt a legnagyobb, legtöbbjük francia és angol; ez utóbbiak egy külön városnegyedben, a Newtonban laknak.

De elbeszélésünk idején Conakry még nem érte el a jóléte magas fokát, és alig volt jelentősebb egy nagyobbacska mezővárosnál.

Azon a bizonyos november 27-i napon az egész város ünnepi lázban égett. Henry Valdone kormányzó úr felszólítására, amelyet városszerte falragaszokon tettek közzé, a lakosság a tengerpartra özönlött, hogy a felhívásnak eleget téve tomboló lelkesedéssel fogadja a tekintélyes vendégeket, akiknek a Frayssinet Társaság Touat nevű gőzösén kellett megérkezniük.

Meg kell adni, a conakryi felbolydulást valóban fontos személyiségek okozták. Szám szerint heten voltak, és azt a különleges parlamentáris expedíciót alkották, amely a központi államigazgatás részéről feladatul kapta, hogy tanulmányutat tegyen Szudánnak azon a vidékén, amelyet Niger-kanyar néven emlegetnek. Őszintén szólva sem Grandchamp úr, a minisztertanács elnöke, sem Chaselle úr, a gyarmatügyi miniszter, nem éppen jószántából döntött e kormányküldetés mellett és bocsátotta ki azt a határozatot, amely a tanulmányút megejtését elrendeli, hanem a képviselőház nyomására, bizonyos fokig kényszerhelyzetben cselekedett így, de mellékesen mindketten felismerték azt a lehetőséget is, hogy ily módon véget vethetnek egy olyan szónoki párharcnak, amely már-már a botrányba fulladás veszélyével fenyegetett.

Ugyanis néhány hónappal előbb éppen annak az afrikai területnek a parlamenti vitája folyt, amelyet most e küldöttségnek fel kellett keresnie, s az történt, hogy a vita hevében a képviselőház két, számszerűleg egyenlő frakcióra szakadt, s mindkét frakció élén egy-egy tüzes vezérszónok állott.

Az egyik vezérszónok neve Barsac, a másiké Baudrières.

Az előbbi köpcös, egy kissé pocakos férfiú volt, arcát fekete bozontos szakáll keretezte. Igazi délfraancia, csengő hangú province-i, megáldva, ha nem is szónoki talentumokkal, de egy bizonyos könnyed beszélőkészséggel. Egyébként is vidám, rokonszenves ember volt.

A másik egy északi kerületet képviselt, és ha szabad merészebb kifejezésre ragadtatnunk magunkat: kerületét teljes hosszával képviselte. Szikár, sovány arcú volt, vékonyka bajusszal, amely kihangsúlyozta ajka keskenységét; bizony szögletes és merev jelenség volt ökelme, olyan melankolikus fajta. Amennyire nyílt szívű a kollégája, ő éppen olyan zárkózott volt, s a lehető legkisebb mértékben sem nyilatkozott meg senkinek, hanem úgy fejébe zárta minden gondolatát, mint pénzt ládájába a fösvény.

A két képviselő már régóta a gyarmati kérdésre szakosította magát, és e téren mindkettő bizonyos tekintélynek örvendett. Azonban hosszas tanulmányaik különös módon homlokegyenest ellenkező következtetésre vezettek. Viszont az is igaz, hogy más kérdésben is csak ritkán

kerültek egy véleményre. Ha Barsac bármilyen ügyben felszólalt, fogadni lehetett rá, hogy Baudrières is szót kér, csak azért, hogy az ellenkezőjét állítsa; ilyen formán a szónoklataik szépen megsemmisítették egymást, s a képviselőház arra kényszerült, hogy - a miniszter javaslatára szavazzon...

Ama bizonyos alkalommal is az történt, hogy sem Barsac, sem Baudrières nem volt hajlandó körömfeketényt sem engedni; s úgy tűnt, hogy összecsapásaiknak sohasem lesz vége. A vita azzal a törvényjavaslattal kezdődött, amelyet Barsac nyújtott be; javaslata azt célozta, hogy Szenegambia, Felső-Guinea és a francia-szudáni területek részére öt képviselői helyet biztosítsanak, és adják meg a szavazás, sőt a megválaszthatóság jogát is a színes bőrű lakosságnak, mégpedig függetlenül attól, hogy milyen nyelven beszél. Baudrières, szokásához híven, menten heves támadást indított Barsac érvei ellen.

A gyarmatügyi minisztert erősen zavarba hozta e vita, mert sejtelte sem volt, hogy a két szenvedélyes szónok közül tulajdonképpen melyiknek adjon igazat.

Mivel a két fent említett szónok, szigorú értelemben véve, a saját célkitűzései szempontjából jól sorakoztatta fel az érveit, egyik is, másik is ugyanolyan mértékben győzte meg a hallgatóit, s ily módon a vita addig folyt, míg csak egy türelmét vesztett honatya bele nem kiáltott a nagy zűrzavarba:

- Ha nem tudunk megegyezni, menjünk a helyszínre!

Chaselle úrnak csak annyi ellenvetése támadt, hogy azokat a tartományokat már elég jól felkutatták, és újabb felfedezésük tulajdonképpen nem szükségeltetne, mindazonáltal ő kész alávetni magát a tisztelt képviselőház nézeteinek, amennyiben az a vélemény alakulna ki, hogy egy tanulmányút hasznosnak bizonyulhat, amely esetben ő is hozzájárulna az akcióhoz, s az expedíciót annak a személynek a vezetése alá helyezné, akit erre a tisztelt képviselő urak szíveskednek majd kijelölni.

Az elhangzottaknak sikere volt. Helyben megszavazták, hogy felkérik a minisztert, szervezzen expedíciót a Niger-kanyar-környéki területekre, és készítsen olyan kimerítő jelentést, amelynek alapján a képviselőház törvényt hozhat majd.

Csak hogy amikor az expedíció vezető képviselőjének kijelölésére került a sor, nagy nehézségek támadtak. Barsac és Baudrières kétszer egymás után ugyanannyi szavazatot kapott.

Valahogy mégis csak dűlőre kell jutni!

- Mennydörgős mennykőt! Hát nevezzük ki mind a kettőt! - kiáltott fel egy tréfamester, aki semmiféle francia testületi gyűlésen nem hiányozhat.

A képviselőház azonban lelkesedéssel fogadta az ötletet, mert a honatyák arra gondoltak, hogy ily módon megszabadulnak, s nem kell napszámban végighallgatniuk különböző eszmefuttatásokat a gyarmatok helyzetéről; Barsacot és Baudrières-t tehát megválasztották azzal a feltétellel, hogy aki közülök az idősebb, az legyen a rangelső. Életkoruk igazolása után aztán kiderült, hogy Barsacé az elsőség, mert három nappal előbb született, mint ellenlábasa. Baudrières, bár halálosan elkeseredve, beletörődött a helyettes vezetői tisztségbe.

Az expedíció e két alapemberéhez a kormány még néhány más, kevésbé dekoratív, de az igazat megvallva inkább felkészült személyt is rendelt; úgyhogy amikor Conakryba érkeztek, az expedíció Barsackal és Baudrières-rel együtt hét személyből állt, s ebből öt volt kinevezett.

Valamennyiük közül kimagaslott Châtonnay doktor, egy nemcsak termetre, de emberségre is kiváló orvos, aki bátor tekintetű szemeit legalább száznyolcvan centiméteres magasságban hordozta. Fejét, jóllehet még nem volt ötvenéves, hófehér göndör haj borította, s ugyancsak

hószínű, rövidre nyírt bajuszt viselt. Châtonnay doktor kiváló, melegszívű, vidám természetű ember volt; néha csodálkoztak is, hogy mi mindenben tud nevetni, s mikor kirobbant belőle a kacagás, a hangja olyan volt, mint a fojtás alól felszabaduló gőzé.

Meg kell még említenünk Isidore Tassin urat, a Földrajzi Társaság levelező tagját, egy kis termetű, sovány, élénk természetű emberkét, akit „kizárólagosan” és szenvedélyesen csak a geográfia érdekelt.

Az expedíció három másik tagja: Poncin, Quirieu és Heyrieux urak különböző minisztériumok tisztviselői, és teljesen jelentéktelen személyek. Nincs rajtuk vagy bennük semmi különös; emberek, mint a legtöbb ember.

A hivatalos csoporthoz verődött egy nyolcadik és hivatalosnak semmiképpen sem tekinthető férfiú. Szőke és az arckifejezése erélyes, határozott, a neve Amédée Florence, hivatása és mestersége pedig az, hogy a lehető legjobban tudósítsa az *Expansion Française* című nagy napilapot, amelynek szorgalmas és ugyancsak talpraesett riportere volt.

Íme, a társaság, amely azon a november 27-i napon a Frayssinet Company Touat nevű gőzöséről partra szállt.

Az ilyen esemény jó alkalom a szónoklatokra.

Az előírásoknak megfelelően Valdonne úr főtisztviselőitől körülvéve (nem felejtette el őket egyenként bemutatni), már a partraszállás pillanatában üdvözölte az érkezőket; akik, ha nem is az égből, de az óceán végtelenségéből ereszkedtek le a partra. De legyünk hozzá igazságosak: nem nyújtotta el a mondanivalóját, és mondjuk meg azt is, hogy rövid kis szónoklata kivívta a megérdemelt sikert.

Ezután, mint az expedíció vezetője, Barsac úr lépett elő, s a következőképpen köszönte meg a fogadtatást:

- Kormányzó úr, uraim! - az elismerés hangján szólt, jó délies kiejtéssel, s miután megköszönte a torkát, így folytatta: - Kollégáimat és jómagamat is mélyen megindították az imént elhangzott szavak. E fogadtatás légköre számunkra jó előjel abban a pillanatban, amikor a küszöbére lépünk egy olyan akciónak, amelynek nehézségeit nem szeretném eltúlozni. Jól tudjuk, hogy e főváros nagyvonalú irányításával a környező tartományok, amelyeket annyi veszély közepette fedeztek fel hazánk előőrsei, végre megismerhették a „francia béke” áldásait; kérem, kegyeskedjenek megengedni, hogy e pompásan találó kifejezést a mi római őseinktől kölcsönözzem. Íme, ez az, amiért itt, szép Conakry városának kapujában, ahol honfitársaink tömött sorai vesznek körül, az az érzésünk támad, hogy tulajdonképpen el sem hagytuk Franciaországot; és íme, ez az, amiért, ha akármilyen mélyen behatolunk majd e tartományokba, mégsem fogjuk hazánk földjét elhagyni, mert az itteni szorgalmas nép fiai ma már egy meggyarapodott és idáig növekedett Franciaország állampolgárai. E népek között a mi jelenlétünk legyen tanújele az örökké éber gondoskodó közhatalomnak. A jövőt illetően pedig növekedjék és gyarapodjék, ha ez még egyáltalán lehetséges, a haza szeretete s a köztársaság iránti önfeláldozás.

Valdonne kormányzó, a bevett szokások szerint, jelt adott a „spontán” üdvözlésre, amint azonban Barsac hátralépett, Baudrières menten eléje állt.

A minisztériumban ugyanis jó néhány végeérhetetlen gyűlés után úgy döntöttek, hogy Baudrières az expedíciónak ne helyettes, hanem társvezetője legyen. Tehát - ó, a szavak misztikus hatalma! - valószínűleg ebből következett, hogy ha Barsac a hivatalos fogadtatáson beszédet mondott, Baudrières-nek is közvetlen utána el kellett mondania a magáét. Az ön-ímadat mindenkoron fogas kérdéseket támaszt; nos, ez alkalommal a fogas kérdést ily módon sikerült megoldani.

- Kormányzó úr, uraim! - kezdte el Baudrières, és szavaival félbeszakította a tapsot, amelyet a Barsac beszéde váltott ki. - Teljes mértékben egyetértek kollégám és barátom lélekemelő szavaival. Úgy, amint nagyon jól mondta, közülünk mindenki tisztában van mindazokkal a nehézségekkel és veszélyekkel, amelyeket felfedező utunk rejteget. A nehézségeket erőnkhez mérten legyőzzük. A veszély pedig nem zavarhatja a munkánkat, mert közte s köztünk a francia szuronyok állnak őrt. Engedtessék meg tehát, hogy mielőtt egy lépést is tennénk Afrika földjén, tisztelettel üdvözljem a mi fegyveres kíséretünket, amely a minket talán fenyegető legkisebb veszélynek még a lehetőségét is kizárja. És ebből a szempontból biztosítom önöket, uraim, hogy amikor a mi kis fegyveres kíséretünket üdvözlöm, tulajdonképpen egész hadseregünket üdvözlöm, mert vajon a hadsereg nincs-e jelen akár az utcán sétáló legutolsó kiskatonában is? Amint mondtam tehát, a hadsereget üdvözlöm! Azt a hadsereget, amely oly kedves minden francia szívének; azt, amely a mi munkálatainkból is kiveszi a részét, és amelynek köszönhetően a mi szerény tevékenységünk nyomán is gyarapodni fog, mint ahogyan haderőnk nagyszerű haditettei nyomán is annyiszor gyarapodott hazánk tekintélye és a köztársaság dicsősége.

Ismét feldördült a taps, és ismét épp oly lelkesen és „spontánul”, mint az imént; aztán a hivatalos személyek megindultak a kormányzó székháza felé, ahol az expedíció jelentősebb résztvevői szállást kaptak arra a három napra, amíg az útitervet illetően az utolsó részleteket is eldöntik.

Jelentős távolságról volt szó. A térség, amelyre a Barsac-féle törvényjavaslat vonatkozott, meghaladta az egymillió-ötszázezer négyzetkilométert. Mintegy háromszor nagyobb volt Franciaországnál. Ennek a hatalmas térségnek lehetetlen lett volna minden pontját felkeresniük, de igyekeztek egy olyan ide-oda kanyargó útvonalat kijelölni, amelyen végighaladva többé-kevésbé valós benyomást nyerjenek az egész területről. Végül is abban állapodtak meg, hogy az expedíció egyik részének kétezer-ötszáz, a másiknak viszont háromezer-ötszáz kilométert kell majd megtennie.

Egy idő után ugyanis az expedíció két részre szakad, hogy így nagyobb területet járhasson be. Úgy döntöttek, hogy Conakryból elindulva előbb Kankanba mennek, mégpedig Uossoun, Timbón - Dél-Fouta-Djalon eme fontos központján keresztül, s közben a Niger forrásvidékétől nem messze fekvő folyóparti Kouroussát is érintik.

Kankanból Forabán, Forabakouroun, Tiola-Uasouloun és Kenedougoun át ez utóbbi tartomány székhelyére, Sikassóba kell érniük.

Sikassóban, a tengertől ezeregyszáz kilométerre, az expedíciónak kétfelé kell válnia: egyik része Baudrières vezetésével dél felé veszi útját, hogy Sitardougoun, Niambuambón és több más jelentéktelen helységen át elérje Kong tartományt és annak székhelyét. Kongból aztán Baule felé kell kerülniük, hogy útjuk végén Grand-Bassamnál az Elefántcsontpartra érjenek. A másik részleg viszont Barsackal az élen kelet felé folytatja az útját; átvág Ouagadougoun és Say-nél a Niger partjára ér, aztán a folyóval párhuzamosan haladva keresztülmegy Mossin, s végül Gourmán és Bourgoun át Cotonounál eléri a dahomeyi tengerpartot.

Miután számításba vették a kerülőket és az elkerülhetetlen vesztegléseket is, úgy találták, hogy az egész útvonal megtételére az első részlegnek legalább nyolc hónapra lesz szüksége, míg a második részlegnek tíz, esetleg tizenkét hónapra is. Ha december 1-én Conakryból együtt vágnak neki az útnak, Baudrières augusztus 1-e előtt nem érkezhetsz meg Grand-Bassamba, Barsac pedig október 1-e előtt Cotonouba.

Bár hosszú útra készülődtek, Isidore Tassin úr mégsem reménykedhetett, hogy valami új, eddig ismeretlen felfedezést tehet. Az igazat megvallva, a Földrajzi Társaság levelező tagjának

itt nem sok keresnivalója akadhatott, mert a Niger-kanyar felfedezése már éppen olyan megvalósíthatatlan feladat, mint Amerika felfedezése. De Tassin úr nem nagyravágyó. Számításba vette, hogy a földgolyót már keresztül-kasul bejárták, tehát neki már kevésbé is meg kell elégednie.

És bölcsen gondolkozott, mikor törekvéseinek határt szabott. A Niger-kanyar immár nem az a megközelíthetetlen és titokzatos tartomány, mint amilyen sok-sok esztendeig volt. A német Barth doktor után, aki 1853-ban és 1854-ben keresztülhatolt itten, rendre-rendre egész sereg felfedező bejárta már e földeket. Így például 1887-ben Caron tengerészhadnagy, majd Binger kapitány, aki minden szempontból remek felfedezéseket tett; 1889-ben Jaime tengerészhadnagy, 1890-ben Crozat doktor, 1891-ben Monteil kapitány; 1893-ban vagy talán 1894-ben itt halt meg Aube hadnagy, akit nemsokára Joffre őrnagy követett. Ugyanabban az évben, tehát 1894-ben, majd 1895-ben követte őket Toutée kapitány és Targe hadnagy, és 1896-ban Hourst tengerészhadnagy, és annyian mások, míg csak ki nem tört a háború, és Audéoud ezredes 1898-ben elfoglalta Kongót, és Samoryt kivetette a hatalomból. Azóta Nyugat-Szudánt nem lehet ismeretlen földnek tekinteni; a hódítást követte a közigazgatás, az állások száma egyre szaporodott, s ez lépésről lépésre egyre inkább megalapozta a francia uralmat.

Amikor az extraparlamentáris expedíció megindult e területekre, a pacifizálás még nem fejeződött ugyan be, de a közbiztonság már eléggé megszilárdult, és megalapozottnak tűnt az a remény, hogy az egész utat, ha nem is minden nehézség nélkül, de lényegében veszélytelenül megjárhatják, végső fokon a vállalkozás holmi kellemes sétává egyszerűsödik egyik békés törzstől a másikig, olyan emberek között, akiket Barsac úr már érettnek ítélt, hogy a parlamentáris politika örömeibe belekóstoljanak.

Az indulás időpontját december 1-re tűzték ki.

Az indulás előtti napon a küldöttség tagjai a kormányzó asztalánál hivatalos ebéden kellett hogy részt vegyenek. Persze, amint ilyenkor szokás, pohárköszöntők hangzanak majd el, s azokat kötelezően a nemzeti himnusz hangjai kísérik, és elmondják majd az utolsó jókívánságokat az expedíció sikerére és a köztársaság dicsőségére.

Barsac aznap egész délelőtt Conakryban sürgött-forgott a tűző napon, s amint a szállására tért, menten huzatot csinált, és elégedetten várta azt az órát, amikor az estélyi ruháját felveheti; mert nincs a világnak az a hősege, amely egy hivatalos személyt hivatalos megnyilvánulásokon eme kötelezettsége alól felmenthetne; szóval éppen e kellemes várakozás közben zavarta meg belépésével az ajtónálló őr, a gyarmati hadsereg egy öreg zupása, „egy tapasztalt ember”, aki jelentette, hogy két egyén kéri, hogy a képviselő úr fogadja őket.

- Miféle egyének? - kérdezte Barsac.

Az ajtónálló megvonta a vállát, hogy mit tudja ő.

- Valami férfiféle meg egy dáma - mondta bizalmasan.

- Gyarmatiak?

- Nem olyan a képük - válaszolta az ajtónálló. - A férfiféle jó hosszú, és a golyóbisa sima.

- A golyóbisa?...

- Izé... hogy kopasz volna. A pofaszakállá szőke, s a szemei, mint valami labdacsok.

- Micsoda hasonlatok...! És a hölgy?

- A dáma?!

- Az. Milyen...? Fiatal...?

- Áhá.

- Szép?

- Szép ám, és milyen begyes a szentem.

Barsac ösztönösen pödörített egyet a bajuszán, s így szólt:

- Vezesd be őket!

Miközben az utasítást kiadta, anélkül hogy szándékában állott volna, futó pillantást vetett a tükörbe, amely cseppet sem titkolta el a gömbölydedségét. Ha a gondolatai nem kószáltak volna másfele, láthatta volna, hogy az ingaóra éppen hatot mutat. A zónaidőt figyelembe véve, éppen ebben a pillanatban kezdődött meg a Central Bank DK-fiókjában az a rablótámadás, amelyről elbeszélésünk első fejezetében szoltunk.

A látogatók - egy negyvenöt év körüli férfi, akit egy húsz-huszonöt év körüli ifjú hölgy követett - beléptek a szobába, amelyben Barsac sziesztára készülődött, mielőtt nekivágna, hogy megküzdjön a hivatalos vacsora fáradalmaival.

A férfi valóban csuda magas volt. Két nyakiglábához viszonylag rövid törzs tartozott, s az hosszú száraz nyakban folytatódott, amely mintegy talapzatát képezte a magasban kiformázódó fejnek. Ha a szemei nem is „labdacok”, amilyenek a dús fantáziájú ajtónálló látta, de nem tagadható, hogy a belépőnek úgynevezett hólyagos szemei voltak, és az orra is vastag és húsos, akárcsak az ajka, amely körül a szőrzetet egy irgalmas borotva simára tarolta. Viszont némi rövid pofaszakáll, amelynek klasszikus formáját az osztrákoknak tulajdonítják, és a göndör tonzúra, amely egy csodálatosan kopasz és fénylő koponyát futott körbe, azt bizonyította, hogy az ajtónállónak tulajdonképpen nem is igen volt mihez hasonlítani ezt a fejet. Szökének mondta. De ez sem pontos jelző, mert a belépő férfi inkább vörhenyesnek tűnt.

Vázolt arcképe felment a minősítés alól, hogy őt csúnyának nyilvánítsuk, hacsak ki nem hangsúlyozzuk azt is, hogy minden rútsága ellenére igen rokonszenves benyomást keltett. Vastag ajkai tulajdonképpen őszinteségről tanúskodtak, a szemeiben pedig a jóság mellett bizonyos ravaszok fények csillantak; az ilyen embert nagyszüleink a maguk elragadó módján „aranyos szívűnek” mondták.

Utána egy fiatal lány lépett be. El kell ismernünk, hogy az ajtónálló cseppet sem túlzott, amikor szépnak mondotta. Sudár termetével, elegáns tartásával, szép metszésű ajkaival és ragyogó fogsorával, finom, egyenes orrocskájával, nagy szemeivel és csodás ívű szemöldökével, tintafekete, dús hajával, minden vonásának kifogástalan szabályosságával az ifjú hölgy a tökéletes szépség megtestesítője volt.

Miután Barsac, amint illet, hellyel kínálta a vendégeit, a férfi megszólalt:

- Engedelmet, képviselő úr, a zavarásért, és bocsássa meg, hogy mi mondjuk meg magunkról, kik vagyunk, de nem tehetünk másképpen. A nevem... de engedje meg, hogy szokásom szerint hozzátegyem: a nevem, sajnos kissé nevetséges... Agenor de Saint-Bérain vagyok, föld-birtokos, nőtlen és Rennes város polgára.

Agenor de Saint-Bérain, miután ily szépen „bevallotta” a személyi adatait, kis szünetet tartott, aztán egy kézmozdulattal bemutatta a társaságában levő hölgyet:

- Jane Mornas kisasszony, a nagynéném.

- Az ön nagynénje? - hökkent meg Barsac.

- Bizony, Mornas kisasszony a legszabályosabban a nagynénikém - jelentette ki Agenor de Saint-Bérain, és szavait az ifjú hölgy napsugaras mosolya kísérte.

Mert abban a pillanatban mintha a nap süttött volna fel. Gyönyörű arca, amelynek talán csak túlságosan komoly kifejezését lehetne kifogásolni, valósággal felragyogott.

- Saint-Bérain úr - magyarázta enyhe angolos hangsúllyal az ifjú hölgy - igen ragaszkodik az unokaöccsi mivoltához, és egyetlen alkalmat sem mulaszt el, hogy ki ne fejtse a köztünk fennálló rokoni kapcsolatot.

- Így fiatalítom magam - szólt közbe az unokaöcs.

- De - folytatta Jane Mornas - miután kellő meglepetést okoztunk, és miután Agenor a jog szerinti állapotát leszögezte, menten beleegyeznek, hogy szerepet cseréljünk, és átalakuljon Agenor nagybácsivá, mert bizonyos családi megállapodás szerint, mióta megszülettem, mindig is a bácsikámnak tekintették.

- Mert ez a koromhoz jobban illő állapot - hagyta rá az öcs-nagybácsi. - De tekintsünk el ettől, és most, miután bemutatkoztunk, engedje meg, képviselő úr, hogy rátérjek látogatásunk céljára. Mornas kisasszony szerény személyemmel együtt, úgy, amint itt látja, felfedező úton van. Ugyanis az én hűg-nénikém igen bátor világjáró, és én, mint amolyan engedelmes öcs-nagybácsi, hagytam, hogy elcipeljen ide, ezekre az isten háta mögötti tájakra. Szándékunk szerint nem maradunk Conakryban, hanem beljebb kalandozunk, élményeket gyűjtünk, és szép tájakat keresünk fel. Mi már megtettünk minden előkészületet, és indulásra készen álltunk, amikor hírért vettük, hogy az ön vezetése alatt álló expedíció útiránya megegyezik a miénkkel. Akkor én felhívtam Mornas kisasszony figyelmét, hogy bármennyire is békés az ország, mégis tanácsosabb lenne az ön expedíciójához csatlakozni, ha lesz olyan szíves bennünket magához fogadni. Tehát szeretnék engedélyt kérni, hogy önökkel utazhassunk...

- Nem látom, hogy elvben mi kifogásom lehetne - válaszolta Barsac -, de kérem, értsék meg, ki kell kérnem a kollégáim véleményét is.

- Nagyon természetes - látta be Saint-Bérain.

- Lehet, hogy őket majd aggasztani fogja, nehogy egy hölgy jelenléte csökkentse a menet-sebességet, mert ez hátrányos volna a már leszögezett terveink szempontjából - óvatoskodott Barsac. - Ebben az esetben, ugyebár...

- Egyet se aggódjanak! - vágott közbe Agenor. - Mornas kisasszony férfi a talpán. Ezért ő maga is azt kéri, hogy ne úgy kezeljék, mint útitársnőt, hanem mint útitársat.

- Természetes! - jelentette ki Jane Mornas. - S még azt is hozzá szeretném tenni, hogy anyagi szempontból sem lennénk a terhükre. Nekünk is vannak teherhordóink. Mindenünk megvan, még két bambara néger kísérőnk is, két leszerelt szenegáli lövész, akiket mint fegyvereseket és egyben tolmácsokat alkalmaztunk. Szóval, nyugodtan befogadhat...

- Ilyen körülmények között feltétlenül... - ismerte el Barsac. - Tehát még ma este szólok útitársaimnak, és ha ők is egy véleményen lesznek velem, el van intézve minden. A végleges választ hol adhatnám meg?

- Holnap induláskor, mert holnap mi is mindenképpen indulunk.

Miután ebben is megállapodtak, a látogatók eltávoztak.

A kormányzó vacsoráján Barsac valóban elmondta, hogy milyen kéréssel fordult hozzá. Saint-Bérainék kérelmét mindenki kedvezően fogadta. Csak Baudrières úr jegyezte meg, hogy neki volnának némi észrevételei. Persze, ő sem zárkózik el mereven a szép útitársnő kérése elől, akit Barsac talán a kelleténél jobban pártfogol, pedig mintha ő maga sem volna egészen biztos a dolgában... mert némi gyanúra azért volna ok. Avagy megengedhető, hogy egy fiatal

lány csak úgy, pusztán kedvtelésből ilyen kalandos útra vállalkozzék? Nem, a pusztán kalandvágy nem kielégítő indok, inkább csak lepel, amely alá az igazi célt elrejtik. És Baudrières feljogosítva érezte magát, hogy éljen a gyanúperrel: vajon nincs-e itt valami csalafinta csapda elrejtve. Sőt, ki tudja, nincs-e valami kapcsolat e hölgy és ama titokzatos híresztelések között, amelyekről bár a képviselőház nyilvánossága előtt, de mégis a legteljesebb diszkrécióval maga a miniszter is elejtett néhány szót.

Mindenki nevetgélve csendesítette Baudrières-t.

- Én ugyan személyesen nem ismerem sem Saint-Bérain urat, sem Mornas kisasszonyt - jelentette ki Valdonne -, de két hete, amióta Conakryban vannak, észrevettem a jelenlétüket.

- Meghiszem azt! - kiáltott fel Barsac mély meggyőződéssel.

- Igen, az ifjú hölgy valóban gyönyörű - jelentette ki a kormányzó. - Azt mondják, mindketten a szenegáli Saint-Louis-ból érkeztek a parti hajójáráttal, de bármennyire is különösen hangzik, nekem az a véleményem, hogy egyszerűen csak szórakozásból utazgatnak, úgy, amint Barsac úr mondta. A magam részéről azt hiszem, nincs semmi akadály, és eleget tehetnek a kérésüknek.

A kormányzó véleménye mindenkit meggyőzött.

Ily módon a Barsac-expedíció két újonccal szaporodott, és összlétszáma tízre emelkedett, ha Amédée Florence-t, az *Expansion Française* riporterét is ide számítjuk, de nem számoljuk a teherhordókat és a katonai kíséretet. Másnap reggel pedig a szerencse Pierre Marcenay-re, a gyarmati gyalogság kapitányára, egyben a kíséret parancsnokára mosolygott, aki megengedte magának, hogy Barsac úr elé ugorjon, pedig a képviselő is éppen nekidurálta magát, már amennyire az ilyesmi egy negyvenéves embernek, pláne, ha egy kis pocakja is van, sikerül: hogy Mornas kisasszonyt a nyeregbe segítse.

- Armis cedat insigne¹ - mondta Barsac, és mutatóujjával arra a helyre bökött, ahol a képviselői jelvényt viselik, és így módon észrevétette, hogy tanulmányaiból a latin nyelv sem hiányzott.

De azért néminemű elégedetlenség csak meglátszott rajta.

¹ A jelvény meghajlik a fegyverek előtt.

Harmadik fejezet

Lord Buxton Glenor

Mikor történetünk elkezdődött, Buxton lord már évek óta nem lépte át otthonának, a Glenor-kastélynak kapuját. Maga a kastély Anglia szívében, egy Uttoxeter nevű városka közelében állt, s bezárt kapui már esztendők óta egyszer sem nyíltak meg vendég fogadására, a lord személyes lakosztályának ablakai pedig éjjel-nappal makacsul beredőnyözve álltak. Buxton lord akkor vonult vissza eme önkéntes, de kizárólagos remeteségbe, amikor oly drámai módon folt esett családjá becsületén, s ez teljesen összetörte az egyébként kemény tartású öregurat.

Pedig hatvan évvel az eddig elbeszélte események előtt, Buxton lord, a katonai akadémia frissen végzett tisztje a szélesebbik úton vágott neki a hiúság vásárának, hiszen őseitől a nagy vagyon mellé dicsőséges és foltatlan nevet is örökölt.

A Buxtonok története összefonódik Anglia történetével, mert e nemes család tagjainak vére nemegyszer ömlött Albionért. Azokban a távoli időkben, amikor a haza fogalmának még nem tulajdonítottak akkora jelentőséget, mint amekkorát a nemzeti lét századai kölcsönöztek neki, a Buxton család férfitagjainak szívébe már mélyen begyökerezett a haza eszménye; egyébként a családalapító ős a normann hódítókkal lépett a szigetre, s attól kezdve a Buxtonok a kardnak éltek, s az által virágoztak, mert kardjukat mindig a haza szolgálatába állították. A hosszú századok alatt soha semmi sem homályosította el nevük fényét, s makulányi mocsok sem tapadt a címerükhöz.

Edward Alan Buxton a dicső ősök méltó utódjának bizonyult. Akárcsak ősei, ő sem tudott más életeszmenyt elképzelni, mint a becsület mindenároni védelmét és a haza szenvedélyes szeretetét. Ha az atavizmus vagy az átöröklés - vagy nevezzük, aminek akarjuk, azt a titokzatos jelenséget, amely szerint a fiak a szüleikre hasonlítanak - nem lett volna elég erős, hogy ezeket az életelveket a fiai szívébe ültesse, a nevelésüknek mindenképpen el kellett volna érnie ezt a célt. Hiszen Anglia története tele van apáik dicső tetteivel, s ennek feltétlenül fel kellett volna keltenie szívükben a vágyat, hogy ők is hasonlóan, vagy ha lehet, még őseiknél is derekasabban viselkedjenek.

Buxton lord huszonnégy éves korában feleségül vette Anglia egyik legkiválóbb családjának a leányát, aki egyeztetendei házasság után kisleánnyal ajándékozta meg. Ez bizony eléggé kiábrándította a nemes lordot, aki ezután már alig várta, hogy hitvese egy fiúgyermekkel is megörvendeztesse.

Arra azonban kerek húsz esztendőt kellett várnia. Ugyanis lady Buxton egészségi állapotát az első szülés annyira megviselte, hogy csak nagy sokára szülhette meg a várva várt fiút, aki a George nevet kapta. Mindez majdnem abban az időben történt, amikor lányuk - aki nemrég ment férjhez egy bizonyos de Saint-Bérain nevű francia úrhoz - szintén egy fiúgyermeket hozott a világra, a kis Agenort, aki negyven esztendő múlva - amint már tudjuk - bemutatkozott Barsac képviselő úrnak.

Eltelt öt esztendő, és Glenor lordjának még egy fia született, Lewis Robert, akit a végzet harmincöt év múlva elképesztő módon belekevert a Central Banknál lejátsszó drámába; abba, amelynek elbeszélésével történetünket elkezdtük.

A nagy szerencsét, hogy második fia, nevének még egy fenntartója született, kegyetlen csapás követte. A második fiú világrahozatala ugyanis az anya életébe került, és Buxton lordnak tehetetlenül kellett néznie, hogy miként távozik e világból a szeretett lény, aki több mint negyedszázadon át az élettársa volt.

Buxton lordot mélyen megrendítette a kegyetlen csapás. Búskomoran, életkedvét veszítve lemondott hivatásáról is, és viszonylag fiatalon otthagyta a haditengerészetet, ahol azóta szolgált, hogy az iskoláit elvégezte, és már a legmagasabb rendfokozatok vártak rá.

Visszavonulása után Buxton lord még hosszú ideig elzárkózott a világtól; aztán az idő múlása enyhítette határtalan fájdalmát, és kilencévi magány után elhatározta, hogy ismét megpróbálkozik a páros étellel, s feleségül vette Margaret Ferneyt, egy elhalálozott bajtársa özvegyét, akinek a házasságban egyetlen hozománya William nevű tizenhat éves fia volt...

Glenor lordjának azonban a sors rendeléséből magányosan kellett megöregednie, és eljutnia élete végére. Néhány év múlva ugyanis megszületett a negyedik gyermeke, egy kislány, aki a Jane nevet kapta, de az ő világrajövele miatt az apja másodszor is özvegyen maradt.

Buxton lord akkor már elmúlt hatvanéves. Ebben a korban már nem gondolhatott új család-alapításra. Miután a sors oly kegyetlenül éppen szíve legkedvesebbjétől fosztotta meg, elhatározta, hogy kizárólag atyai kötelességeinek szenteli az életét. S bár a nagyobbik leánya, Saint-Bérain felesége, már jócskán kinőtt az atyai gondoskodásból, még mindig maradt négy kisebb gyermeke, akik közül a legidősebb is alig múlt húszesztendő; mert mind a négyet elhunyt hitveseitől nyert örökrésznek tekintette, s ezért szíve mélyén soha semmi különbséget sem tett William Ferney és két fia meg leánykája, a három vér szerinti gyermeke között.

A sors kegyetlenségei azonban még nem értek véget. Glenor lordjának még olyan csapásokat kellett elviselnie, amelyekhez képest az eddigi szenvedések jelentéktelennek tűntek.

A megpróbáltatások sorát, amelyet a jövő rejtegetett, William Ferney, az elhunyt második feleség fiának viselkedése nyitotta meg, akit pedig Buxton lord úgy szeretett, mint a tulajdon édes gyermekeit. Csakhogy a fiatalembert ravasz, ellenségeskedő és kétszínű jelleme alkalmatlanná tette a szeretet viszonzására, s végül is elszigetelődött abban a családban, amely pedig szívét és házát szélesre tárta őelőtte. William a feléje áradó szeretet minden jelére érzéketlen maradt, és minél gyöngédebbek voltak hozzá, ő annál elvadultabban zárkózott magába, és minél barátságosabban viselkedtek vele, ő annál inkább meggyűlölte a környezetét.

Az irigység, valami határtalan és gyűlölködő irigység rága William Ferney máját. Már első nap, hogy a Glenor-kastélyba lépett, ez a visszataszító érzés befészkelte magát a szívébe. Ugyanis menten összehasonlította azt a jövőt, amely a lord fiaira vár, azzal a sorssal, amely neki jut majd osztályrészül. És elkeseredetten gyűlölte a két Buxton-örökös, George-ot és Lewist, mert azok egy szép napon gazdagok lesznek, miközben Margaret Ferney fia szegény marad, nincs kitől örökölnie.

Gyűlölete csak növekedett, amikor Jane, az anyja utáni húga megszületett, aki, ha eljön az idő, szintén részesedik abból a vagyonból, amelyből ő ki van zárva, de amelyből nagy kegyesen talán neki is hullajtanak egy-két morzsácskát. Mikor aztán meghalt az anyja, William gyűlölete nem ismert többé határt, mert lady Buxton halálával sírba szállt az az egyedüli lény, aki előtt eme minden bugyrában megromlott szív néha még meg-megnyílt. Ettől kezdve háborgó indulatait senki a világon nem csillapíthatta többé; sem a két Buxton fiú testvéri közeledése, sem az öreg lord atyai gondoskodása. William napról napra mindinkább belekeseredett a gyűlöletbe, külön utakon járkált, amelyeknek titkait csak az egyre-másra ki-pattanó botrányok fedték fel. Így derült ki, hogy William Ferney a romlott társaságot kedveli, és dorbézoló cimboráit London legkevésebbé ajánlható fiataljai közül válogatja ki magának.

A hírek lassan-lassan Buxton lord fülébe is eljutottak, aki azonban hiába fárasztotta magát a teljesen kárba vesztett dorgálásokkal. Nemsokára aztán mindenféle számlákat mutattak be az öreg lordnak, aki felesége emlékéért valamennyit ki is fizette, de végül is arra kényszerült, hogy az áldatlan állapotnak véget vessen.

Korlátozta tehát William Ferney anyagi lehetőségeit, de a fiatalember mégsem változtatott költséges életmódján. Már sok embernek szeget ütött a fejébe, hogy vajon honnan teremti elő mindehhez az anyagi eszközöket, amikor egy szép napon a Glenor-kastélyban hatalmas összegről szóló váltót mutattak be, amelyre nagy hozzáértéssel valaki ráhamisította a Buxton lord nevét.

A lord szemrebbenés nélkül fizetett, de mivel egy váltóhamisítóval nem élhetett egy fedél alatt, maga elé hívatta az imposztort, és elűzte a házából, de még ezután is biztosított számára egy elég tekintélyes havi járadékot.

A dorgálást William Ferney szokásos cinikus modorában fogadta, válaszra sem méltatta az öreg lordot, s még csak rá sem nézett a pénzre, amelyet mint első havi járadékát eléje tett, hanem még aznap hátat fordított a Glenor-kastélynak, és nyoma veszett.

Történetünk elején Buxton lord már régen nem tudta, hogy merre lehet, és azt sem, hogy mi lett belőle. Azóta, hogy William elment, még hírét sem hallotta, és az évek múlásával a fájdalmas emlékek lassan-lassan elhalványultak a szívében.

Szerencsére vér szerinti gyermekei annyi örömet szereztek, amennyi bajt az idegen fiú gyűjtött a fejére. Éppen amikor William hír nélkül továbbállt, George, a nagyobbik fiú, a dicső családi hagyományok folytatásaképpen kitüntetéssel elvégezte az ascoti katonai iskolát, s mivel leginkább a kalandos gyarmati szolgálat vonzotta, belépett a hadseregbe. Ami Lewist illeti, Buxton lordnak sajnálattal kellett tudomásul vennie, hogy másodszülött fiát kevésbé kecsegtetik a katonaélet változatosságai, de azért minden más szempontból megérdemelte apja szeretetét. Lewis kissé nehézkes, de módszeresen gondolkodó fiatalemberré cseperedett, olyan komoly jellemmé, akiben feltétlenül meg lehet bízni.

A William távozását követő évek során, miközben a szökevény emléke fokozatosan elhalványult, a két fiú életútja úgy alakult, amint az előrelátható volt. Lewis az üzleti élet iránti érdeklődésének engedve a Central Bank alkalmazottja lett, s ott munkásságát igen sokra becsülték, a hatalmas intézmény belső hierarchiájában egyre magasabbra hágott, és remélhette, hogy egy szép napon akár az intézmény igazgatója is lehet. Közben George, akit egyik gyarmatról a másikkra vezényeltek, egyik dicső tettet a másik után hajtotta végre.

Buxton lord úgy érezte, hogy vége a megpróbáltatásainak, és öreg napjaira már csak örömeiben lesz része; nemsokára azonban egy minden eddigit felülmúló szerencsétlenség szakadt a nyakába. Ez nemcsak a szívét sebezte meg, de Glenor lordjainak folttalan becsületét is bemocskolta, s a család nevét a legaljasabb árulással szennyezte be.

Bár sok idő eltelt azóta, az olvasó talán még emlékszik azokra a szörnyűségekre, amelyeknek kiábrándító hőse Glenor lordjának nagyobbik fia volt.

George Buxton akkoriban, mint rendelkezési állományú gyarmati tiszt egy angol társaság által szervezett expedíció szolgálatában állt. Vagy két éven át ennek a társaságnak az érdekeltségében, egy felerészben őáltala fizetett csapat élén az asanti törzs szállásföldjeit cserkészte be; de egyszer csak azt kezdték suttozni róla, hogy úgy viselkedik, mint valami banditavezér. Az első hírek villámcsapásként hatottak; nemsokára voltak, akik tudni vélték, hogy véres kalandok közepette valahol a méltó büntetését is elnyerte. Viszont más híresztelések szerint az áruló Buxton kapitány és a z siványokká züllött zsoldosai tovább rabolnak, erőszakoskodnak

és kegyetlenkednek, s elvetemült tetteikért mind egy szálig kiérdemelték, hogy az akasztófán száradjanak.

Többrendbeli gonosztetteiket akkoriban a lapok nyilvánosságra is hozták. Később azt is megírták, hogy a lankadatlan eréllyel üldözött banda az ellenük küldött katonaság csapásai alatt viszontagságos körülmények között felmorzsolódott; és hogy Buxton kapitányt néhány emberével együtt végül is francia területre szorították, ahol aztán a végzet utol is érte őket, amennyiben a Hombori hegység völgyeiben, egy Kubo nevű falu közelében a kapitány már az első sortűznek áldozatul esett. Annyi bizonyos, hogy Afrikának azon a vidékén nincs olyan kis falu, amelyben valamit ne lehetne hallani az angol tiszt haláláról; vannak, akik úgy tudják, hogy valójában a váltóláz ölte meg, amint a tenger felé igyekezett, miután annyi szörnyűséget művelt; más falvakban viszont az a hír járja, hogy a bandavezért és cinkosainak többségét kiirtották, a néhány életben maradottat szétszórták, és az egész fantasztikus gatzettet végül is vérbe fojtották. Annyi bizonyos, hogy a büntetőexpedíció, bár sokba került, de átfogó és gyors eredménnyel járt.

Meg kell említenünk azt a megdöbbenést is, amelyet ez a felháborító kaland Angliában kiváltott. De aztán a kedélyek lecsillapodtak, és a halottakra a feledés fátyla borult.

A világnak csak egyetlen pontján nem feledtek soha. Ez a hely pedig a Buxton lord kastélya volt.

Glenor lordja, aki akkor éppen a hetvenötödik esztendejét töltötte be, úgy fogadta a nagy csapást, mint néha az öreg fák a villám sújtását; előfordul ugyanis, hogy a korona csúcsába vágó villám gyökeréig kiégeti a törzset, s aztán eltűnik a földben, nem hagyva maga után mást, csak egy óriási, talpán álló kérget, s a teljes belső megsemmisülés kívülről nem látszik, de valójában odú tátong a törzsben, amelyet az első erősebb szélroham ledönt a lábáról.

Így járt az öreg tengerész is. Fia iránti szenvedélyes szeretetében, s ami ennél több: becsületében egyszerre érte a kegyetlen csapás, de ő meg sem ingott alatta, s talán csak arcának sápadtsága árulkodott szörnyű fájdalmáról. Nem kérdezett semmit, egy szót sem szólt többé az elképesztő szerencsétlenségről, keserűen magába zárkózott, s szinte gögös hallgatásba burkolózott.

Attól kezdve például senki sem látta a napi sétáján, ami pedig elengedhetetlen szokása volt. A nemes lord lakosztályába zárkózott, némán, magányosan és majdnem mozdulatlanul üldögélt naphosszat, és a kastélya kapuját még a legkedvesebb barátai előtt is zárva tartotta.

Teljes volt-e a magánya? Nem egészen. Mert felváltva három olyan személy is aggodalmaskodott körülötte, akiknek elég lelkierejük volt, hogy elviseljék a szívtrentető életet egy élő szobor mellett, egy olyan kísértet közelében, akinek teste megőrizte az élő ember mozdulatait, jóllehet önmagát saját eltökéltségéből a hallgatás kísértettornyába falazta be.

Elsősorban kisebbik fia, Lewis Robert Buxton utazott le hétről hétre a Glenor-kastélyba, és ott töltötte minden idejét, amelyet a Central Bank szolgálata nem kötött le.

Rajta kívül az unokája, Agenor de Saint-Bérain törekedett, hogy vidám természetével némi örömet vigyen a kolostor komorságú kastélyba.

Agenor de Saint-Bérain külleme már George Buxton elképesztő árulása idején is vonásról vonásra megegyezett azzal a nem valami hízelgő képpel, amelyet felvázoltunk róla; viszont ami jellemét illeti, csodálatos fiatalember volt: szolgálatkész, kötelességtudó, érzékeny lelkű és megingathatatlanul becsületes.

Ráadásul három olyan tulajdonsággal is rendelkezett, amely megkülönböztette minden embertársától: hihetetlenül szórakozott volt, határtalan szenvedéllyel, de nem sok szerencsével horgászott, és végül, de nem utolsósorban, sőt inkább mindennekfelett, a gyengébb nemtől kérlelhetetlenül elzárkózott.

Szülei után szép vagyont örökölt, s mint független ember, amint hírért vette nagyapja tragédiájának, elhagyta Franciaországot, s a Glenor-kastély szomszédságában egy villába költözött, ahol ettől kezdve ideje nagy részét töltötte.

A villa kertjén patak folydogált keresztül, amelybe Agenor érthetetlen szenvedéllyel hajigálta be a horgait. Mert ugyan mi értelme lehet sportszenvédélyének, ha horgászás közben a gondolatai mindig messze kószálnak? Ha a világ minden hala az ő csalétkére „harapott” volna, ő akkor sem vette volna észre, hogy mozog a pallókája. S ha valami öngyilkos márnafi vagy süllő, esetleg paduc mégiscsak ráakasztotta volna magát a szórakozott horgász valamelyik horgára, ugyan mit ért volna vele, hisz a vajszívű Agenor menten visszahajította volna a vízbe, s talán még bocsánatot is kér tőle.

Mert Agenor, mint már mondtuk, jó fiú volt.

És micsoda megcsontosodott agglegény! Ha volt, aki meghallgassa, menten megvallotta, mily kevésre becsüli a női nemet. Agenor ugyanis az emberiség minden gyöngéjét, hibáját a nők nyakába varrta; „huncutok, hazugok, kétszínűek, hihetetlenül tékozlók” - mondogatta általában, de mondott ő más, ezeknél vérlázítóbb jelzőket is, amelyeknek felsorolásától ez alkalommal eltekintünk.

Mikor azt tanácsolták, hogy házasodjék meg, Agenor így kiáltott föl:

- Hogy én összeházasodjam valami csélcsap, könnyelmű fehérnéppel?

S ha a tanácsadó ragaszkodott a javaslatához, Agenor halálos komolyan kijelentette:

- Csak akkor hiszek egy nő szerelmében, ha látom, hogy kétségbeesésében meghalt a tulajdon síromra borulva.

Mivel ez a feltétel teljesíthetetlen, könnyű fogadást ajánlani, hogy Agenorunk haláláig agglegény marad.

A gyengébb nem iránti rokonszenvének teljes hiánya alól egy hölgy mégis kivétel. E kivételezett hölgy neve: Jane Buxton, Glenor lordjának legkisebb gyermeke és Agenor nagynénikéje, méghozzá olyan nagynéni, amilyen kevés akad a világon, mert tizenöt-húsz évvel fiatalabb a nagybácsijánál; olyan nagynéni, akit Agenor pólyás baba kora óta ismer, akit ő tanított járni, s akit, mikor a szerencsétlen lord meghasonlott a világgal, maga mellé vett, hogy vigyázzon rá. Agenor Jane iránt atyai szeretetet érzett, s e rajongó szeretetre a fiatal leány is hasonló érzésekkel válaszolt. Elvben Agenor volt a nevelő és az irányító, de valójában mindent megtett, amit növendéke óhajtott. Agenor és Jane elválaszthatatlanok voltak. Együtt mentek mindenüvé, együtt csatangoltak gyalog vagy lóháton erdőn-mezőn át, együtt eveztek, vadásztak s kedvteléssel sportoltak, s minden feljogosította az öregedő unokaöccsöt, hogy fiúsan nevelt nagynénikéjéről kijelentse: „Meglátjátok, végül is férfivá nevelem”.

És Jane Buxton volt a harmadik személy, aki az agg lordról való gondoskodást vállalta, és szinte anyai gondviseléssel övezte öreg, megszorodott apját. Jane az életét áldozta volna, csak egyszer mosolyogni lássa... És egy pillanatra sem adta fel a reményt, hogy megkeseredett atyja szívébe - bár egyetlenegyszer - mégiscsak sikerülni fog egy cseppnyi boldogságot becsempésznie. Minden gondolata, minden cselekedete ezt a célt szolgálta.

Mikor bátyja drámájára a halál pontot tett, Jane látta, hogy apját sokkal inkább elkésériti családjuk bemocskolt neve, a csúffá tett becsület, mint fia egyébként megérdemelt végzete. Ő azonban nem esett kétségbe.

Nem mintha szeretett bátyjának halála és a szörnyű büntettekkel bepiszkított családi becsületük hidegen hagyta volna. De a fájdalommal egyidőben egy erősebb indulat is a szívébe költözött: a felháborodásé. Hogyan?! Lewis és az édesapja ilyen könnyen elhiszik George bűnösségét? Anélkül hogy ellenőriznék, hogy maguk is utána járnának a híreknek, bizonyítottan fogadják el a távoli gyarmatokról jövő ellentmondásos vádak. Ugyan, mennyire lehessen hinni akár a hivatalos jelentéseknek is? Ellenük s minden hivatalos megállapítás ellenében áll George becsületes múltja. Ő csak ismeri a bátyját, s tudja, hogy mennyire igazságos, mennyire jó és tiszta szívé volt, hogy egész életében bátran kiállt minden mellett, ami nemes; az az ember, aki csupa jóhiszeműség, ugyan miképp züllhet árulóvá? Ha az egész világ a szegény halottat mocskolja, ő akkor is tisztelni fogja az emlékezetét, és soha nem engedi megrendülni szívében a bizalmat, amelyet iránta érez!

Az idő csak megerősítette Jane Buxton elszántságát. Ahogy teltek a napok - bár semmi bizonyítéka nem volt -, bátyja ártatlanságába vetett hite egyre fanatikusabbá vált. S végül pár évvel a nagy dráma után érkezettnek látta a pillanatot, hogy meg merje törni azt a kizárólagos hallgatást, amely a kubói eseményeket a Glenor-kastélyban körülvette.

- Bácsikám... - szólt egy szép napon Agenor de Saint-Bérainhez.

Bár, amint tudjuk, Agenor az unokaöccse volt, egy kettőjük közötti megállapodással felborították a rokonsági sorrendet, hogy összeegyeztethessék az életkorukkal. Emiatt Agenor Jane-t húgának nevezte, Jane pedig nagybácsijának tisztelte őt. Persze csak általában szokott ez így lenni...

Némi kivételekkel...

Például, ha „a nagybácsi” - hogy, hogy nem - valamilyen panaszra adott okot; mondjuk, megpróbált ellenállni „a húgocskája” akarátának vagy szeszélyének; a húgocska menten visszavette unokaöccsétől a születése szerint őt megillető jogokat, és megkövetelte, hogy öccse a rokoni fokozat szerint tisztelje őt. Az „öcsike” pedig, amint észrevette, hogy a rokoni szálak kezdenek összegabalyodni, menten elkövetett mindent, hogy „tisztetle méltó nagynénikéjét” kibékítse. Ebből a fura rokoni kapcsolatból aztán igen gyakran ugyancsak mulatságos párbeszéd születtek.

- Bácsikám... - szólt Jane azon a bizonyos napon.

- Tessék, húgocskám... - válaszolta Agenor, bár éppen egy zsebkönyvecskét böngészett a horgászás művészetéről.

- George-ról szeretnék beszélgetni.

Agenor álmélkodva tette le a könyvet.

- George-ról? - kérdezte zavartan. - Miféle George-ról?

- George bátyámról - világosította fel Jane nyugodtan.

Agenor elsápadt.

- De tudod jól - ellenkezett remegő hangon -, hogy ez a téma tilos, hogy még a nevét sem szabad kiejteni...

Jane fejének egy makrancos rándításával túltette magát Agenor aggályain.

- Ez most nem érdekel, bácsikám - mondta határozottan. - Beszélj nekem George-ról.

- Mit mondjak róla?

- Mindent! Az egész történetét. Mindent!

- Soha!

Jane felfortyant:

- Öcsém... - szólt rá fenyegetően.

Ennyi elég is volt szegény Agenornak.

- Jó... jó - motyogta, aztán nekifohászkodott, hogy elmesélje a szomorú históriát.

És elmondta töviről hegyire, anélkül hogy bármit is kihagyott volna. Jane végighallgatta figyelmesen, s amikor befejezte, semmit sem kérdezett. Agenor már azt hitte, hogy ennyivel be is éri, és megkönnyebbülten felsóhajtott.

De csalódott a jó fiú, mert pár nap múlva Jane ismét csak elkezdte:

- Bácsikám!

- Mit óhajtasz, szívem? - kérdezte Agenor.

- És ha George mégis ártatlan?!

Agenor azt hitte, hogy nem hall jól.

- Ártatlan?... - csodálkozott. - Ó, lelkem, húgocskám, ugyan milyen kétségeink lehetnek még?! George árulása és halála minden részletében bizonyított történeti tény.

- Ugyan mivel bizonyították be? - kérdezte Jane.

Agenor ismét belekezdett a történetbe. Olyan újságcikkeket és jelentéseket idézett, amelyeket senki sem cáfolt meg. S végül felemlégette a bűnös eltűnését is, amely elég szilárd bizonyítéka annak, hogy meghalt.

- A halálának igen - mondta Jane -, de vajon az árulásának is?

- Egyik a másiktól következik - álmélkodott Agenor ekkora makacsság láttán.

De a fiatal lány eltökéltsége nagyobb volt, mint ahogy Agenor sejthette. Attól a naptól kezdve Jane többször is visszatért a fájdalmas beszédtemára, Agenort mindenféle kérdésekkel nyaggatta, s azokból látható volt, hogy rendületlenül hisz George ártatlanságában.

Csak hogy ebben a kérdésben Agenor is megmakacsolta magát. Jane akármilyen lelkesen bizonygatta a maga igazát, Agenor szomorkásan csak rá-rábólogatott, mintegy jelezve, hogy szeretne elkerülni minden haszontalan vitát, és Jane-nek éreznie kellett, hogy a véleményét töretlenül fenntartja.

És így ment ez nap mint nap változatlanul, míg csak a lány el nem határozta, hogy élni fog a tekintélyével.

- Bácsikám! - fordult egy szép napon Agenorhoz.

- Parancsolj, drágám - válaszolt a szokásos módon Agenor.

- Sokat gondolkoztam rajta, bácsikám, és most már az a határozott véleményem, hogy George ártatlan, és sohasem követte el azokat a szörnyű gaztetteket, amelyekkel vádolják.

- Na, de mégis... - próbált ellenkezni Agenor.

- Semmi mégis! - vágott közbe Jane határozottan. - Bácsikám, George ártatlan!

- Mindazonáltal...

Jane átható pillantást vetett Agenorra:

- Én mondom neked, *öcsém*, hogy a bátyám, George, ártatlan - s a hangja ridegen csengett.

Agenor erre már meghátrált.

- Persze, nénikém - ismerte el alázatosan.

És e pillanattól kezdve George ártatlansága olyan befejezett ténnyé vált, amelyet Agenor de Saint-Bérain még álmában sem mert kétségbe vonni. Ráadásul Jane határozottsága bizonyos hatást az ő meggyőződésére is gyakorolt, jóllehet az ő véleménye nem volt olyan egyértelmű George ártatlanságáról, de immár a bűnösségét illetően is kétségei támadtak.

Amint telt az idő, Jane gondolatain mindinkább eluralkodott lángoló hite, amely sokkal inkább az érzelmeiből, mintsem józan eszének sugallatából sarjadt és táplálkozott. Mit ér hangoztatni bátyja ártatlanságát, ha bizonyítani nem tudja? S a bizonyítékokat ugyan hol szedhetné össze?

Jane addig-addig törte a fejét, amíg meggyőződésévé nem vált, hogy megtalálta a kiutat.

- Ugyebár, abban egyetértünk, hogy George nem követhette el a gáztetteket, amelyekkel vádolják - szólt egy szép napon Agenorhoz.

- Persze hogy nem - válaszolta Agenor, aki egyébként már nem nagyon hitte az ellenkezőjét sem.

- George annál okosabb volt, mint hogy egy ilyen örültséget elkövessen - folytatta Jane -, és sokkal büszkébb, semhogy annyira lealjasodjék. A hazáját pedig sokkal jobban szerette, mint hogy elárulja.

- Kézenfekvő.

- Itt éltünk egymás mellett. Minden gondolatát úgy ismerem, mint a magamét. Semmit sem értékelt többre a becsületnél, senkit sem szeretett jobban az édesapánknál, és a haza dicsőségének szolgálatánál magasztosabb célt nem ismert. Egy ilyen jellemről el tudod képzelni, hogy meggondolatlanul elherdálja a tisztességét, hogy beálljon zsványnak, hogy meghempegjen a gyalázatban, és bemocskolja a családjá becsületét is? Mondd, Agenor, elhiszed mindezt?

- Én!?... Semmi esetre sem, nénikém! - tiltakozott Agenor, és jónak látta a tiszteletadó megszólítással élni...

- De mit bámulsz rám olyan szemekkel, mintha most látnál először? Magad is tudhatod, hogy soha egyetlen aljas gondolata sem volt! De ha tudod, mondd is!

- Mondom, nénikém, mondom.

- Mondd is!... Akik pedig azt a mesét véges-végig kitalálták, azok... közönséges nyomorultak...

- Ők a banditák!

- ...ólombányába velük!

- Inkább felakasztani őket!

- ...az újságírókkal együtt, akik azt a sok hazug mendemondát terjesztették, és annyi keserűséget és szégyent okoztak.

- Úgy van! Minden újságírót... kötélre velük!

- ...Falhoz állítani őket!... Végül is meggyőztelek.

- Meg, abszolút!

- Na, azt szerettem volna látni, hogy ebben a kérdésben más véleményed legyen, mint nekem!

- Isten őrizz!

- Annál jobb. Máskülönben ismersz engem, biz' isten elzavartalak volna, hogy soha többé ne lássalak...

- Az ég őrizzen meg!... - kiáltott fel szegény Agenor, mert halálra rémült a szörnyű kilátástól.

Jane most már rövid szünetet tartott, és a szeme sarkából rásandított az áldozatára. Úgy találta, hogy ami szándékában állt, azt már kétségtelenül elérte, azért valamivel szelídebb hangon folytatta:

- De az nem elég, hogy te meg én... szóval, hogy mi ketten meg legyünk győződve George ártatlanságáról. Ugye, drága bácsikám, ezt be is kell bizonyítanunk...

Mikor Agenor azt hallotta, hogy „drága bácsikám”, menten felderült; most már bizonyos, hogy elmúlt a vihar.

- Bizony - bólintott, és sóhajtott is egy nagyot.

- Másképp hiába kürtöljük világgá, hogy George ártatlan, mert úgysem hinné senki.

- Ebből a szempontból is teljesen igazad van, drágám.

- Ha apánk, éppen az édesapánk s az ő atyja is, cáfolhatatlan igazságnak fogad el olyan mendemondákat, amelyeknek forrását nem ismeri, és itt, a szemünk láttára hal meg szégyenében és bánatában, s közben eszébe sem jut, hogy ellenőrizze a sok gonosz zagyvaságot, és nem kiáltja oda a rágalmazóknak: „Hazudtok! George képtelen ilyen aljasságokra!”; ha mindez így van, akkor mi hogyan győzhetnénk meg ezeridegeneket anélkül, hogy vitathatatlan bizonyítékokat ne dörgölnénk a világ orra alá?

- Világos, mint a nap - hagyta helyben Agenor, és az állát simogatta -, de... a bizonyítékok... azokat hol találjuk?

- Itt semmiképpen!... - és Jane rövid szünetet tartott, majd halkabban hozzátette: - Esetleg valahol máshol...

- Máshol? De hol, kedvesem, hol?

- Ott, ahol az események lezajlottak. Kubóban!

- Kubóban?!...

- Persze hogy Kubóban! Ott megtalálhatnánk George sírját, mert, amint mesélik, ott halt meg, és ha valóban halott, megtudhatjuk, miként pusztult el. Aztán az eseményeknek néhány túlélőjét is felkutathatnánk... A George parancsnoksága alatt álló csapat elég jelentős volt. Lehetetlen, hogy minden embere odaveszett volna. Szóval szemtanúkkal beszélhetnénk, és a vallomásukból kihámozhatnánk az igazságot.

Jane arca, amint beszélt, egyre inkább felragyogott. A hangja, amelyen uralkodni igyekezett, remegett a lelkesedéstől.

- Igazad van, kislány! - kiáltott fel Agenor, és gyermeteg módon csapdába esett.

Jane pedig ismét ravaszkodni kezdett:

- Igen ám - mondta -, de ha igazam van, akkor el is kell menni oda...

- Hova? - hökkent meg Agenor.

- Hát... Kubóba, bácsikám!

- Kubóba!... De ki a csodát akarsz te oda küldeni?!

Jane karba fonta a kezét:

- Téged, édes bácsikám - gügyögte negédesen.

- Megbolondultál?! - tiltakozott Agenor, és úgy tett, mintha menten ott akarná hagyni.

- Annyira nem, mint ahogy te gondolod - mondta Jane, és útját állta. - De ugyan biza miért ne mehetnél Kubóba? Talán nem szeretsz utazni?

- Utálok! Hogy menetrend szerint induló vonatok után szaladgáljak, az több, mint amennyi tölem kitelik.

- És horgászni is utálsz, ugyebár?

- Horgászni?... Nem látom...

- Mit szólnál például egy kis roston sült halacskához, amit a Nigerből fogtál ki? Az már valami! Nem? A Nigerben akkora süllők úszkálnak, mint egy cápa, s a pérek, mint a tonhal, akkorák! És mindez téged ne érdekelne?

- Nem mondom, hogy nem, de azért mégis...

- Horgászat közben vizsgálódnál, értekeznél a bennszülöttekkel...

- Igen, de milyen nyelven? - vágott közbe Agenor gúnyosan. Úgy tudom, hogy azok az emberek nem beszélnek angolul.

- Arra gondoltam, hogy bambara nyelven hallgatnád meg, amit mondani akarnak... - válaszolta Jane ártatlanul.

- Bambara nyelven?!... Hát tudok én bambarául?

- Majd megtanulsz.

- Az én koromban?

- Hát ha én, aki a nénéd vagyok, megtanultam.

- Hogyan?... Te beszélsz bambarául?

- Persze hogy beszélek. Figyelj ide: „Dzsi lokho á bé ná”.

- Hát ez miféle madárnyelv?

- Azt jelenti, hogy „szomjas vagyok”. És: „I du, nono i mitá.”

- Izé... hogy mondod... nono... mitá...

- Ez azt jelenti, hogy „lépj be, és igyál tejet”. És: „Kukho bé ná, kunu uárará uté á mán dumuni”. Meg se próbáld kitalálni! Azt jelenti: „Nagyon éhes vagyok, tegnap este óta nem ettem semmit”.

- És ezt nekem is meg kell tanulnom?

- Ezt is, és mást is, és minél sürgősebben, mert az indulás napja már nincs messze!
- Hogyhogy az indulás napja?... Hát én pedig nem megyek sehova!... Micsoda ötlet!?!... Egyáltalán, hogy jövök én ahhoz, hogy eldiskuráljak a te bennszülöttjeiddel?

Jane úgy tett, mintha abbahagyná a meggyőzést:

- Akkor egyedül megyek - jelentette ki szomorúan.
- Egyedül!... - jajdult fel Agenor elképedve. - Tehát mindenáron menni akarsz...
- Bizony, egyedül is, Kubóba!
- A parttól még ezeröttszáz kilométerre?
- Ezernyolcszáz, bácsikám.
- A legnagyobb veszedelmek közepette!... És egy szál egyedül!...
- Mit tegyek, ha te nem jössz - válaszolt Jane szárazon.
- De hát ez örülség! Kész elmezavar! Delirium tremens! - kiáltotta Agenor, és mivel más kiutat nem talált, elrohant és bevágta maga után az ajtót.

Másnap aztán, amikor látni akarta Jane-t, az kiüzent, hogy nem fogadhatja; és a következő napon ugyanúgy járt. Agenornak pedig nem volt lelkiereje, hogy ezt a játékot sokáig folytassa. Négy nap elteltével beismerte a vereségét.

Különben mindig így történt, ha ifjú nénikéje valami meghökkentő javaslattal állt elő, amivel ő csak lassan-lassan tudott megbarátkozni. Ezt az útitervet is első hallásra megvalósíthatatlannak látta, másnap viszont már elképzelhetőnek találta, harmadnap könnyű feladatnak érezte, negyednap pedig semmiségnek tűnt az egész utazás.

Tehát négyszer huszonnégy óra sem kellett az Agenor „megtérítéséhez”; ahhoz, hogy megvallja gyöngéit, és kijelentse: útra készen áll.

Jane pedig volt olyan nagylelkű, hogy ne nehezteljen többé.

- Először is az ottaniak nyelvét sajátítsd el - kötötte Agenor lelkére, és bácsikája mindkét arcát megcsókolta.

Attól kezdve Agenort csak a bambara nyelvtan lelkiismeretes magolása közben lehetett megpillantani.

Csak hogy mielőtt útnak eredtek volna, Jane-nek még el kellett nyernie apja beleegyezését. És el is nyerte, mégpedig sokkal könnyebben, mint ahogy számította. Anélkül hogy a részletekre alkalma lett volna kitérni, éppen csak hogy megemlítette úti szándékát, s Glenor lordja máris egyetlen biccentéssel megadta a beleegyezését, aztán ismét visszazuhant keserű gondolataiba. Vajon hallotta, amit a lánya mondott? Úgy tűnt, hogy a világon már semmi, de semmi sem érdekli.

Mivel minden elrendeződött, Jane és Agenor megkezdte az úti készülődéseket. Akkor még nem tudhatták, hogy milyen nagy segítségükre lesz a Barsac-expedíció. Úgy készültek tehát, mint akiknek a maguk erejéből és a saját eszközeikkel kell megtenniük a fantasztikus három-négyezer kilométeres utat.

Jane már néhány éve gondosan tanulmányozta mindama területek földrajzát, amelyeken át akartak hatolni. Flatters, doktor Barth, Binger kapitány és Monteil ezredes művei igen pontos tájékoztatót nyújtanak ezekről a vidékekről és lakóikról. Ily módon Jane rájött arra, hogy ha fegyveres felfedező utat szervezne, és három-négy száz önkéntessel venné magát körül, akiket

fel is kellene fegyvereznie, táplálnia és fizetnie kellene, horribilis kiadásai lennének, és végül is csak azt érné el, hogy mindegyre összeütköznenek az ottani törzsekkel, akik a fegyveres átvonulókkal szemben mindig fegyveres ellenállást fejtenek ki. Így arra kényszerülnének, hogy céljukat csak harcok árán ériék el, holott még azt sem tudják bizonyosan, hogy hova akarnak kilyukadni.

Binger kapitány azt írja, hogy a bennszülöttek bármilyen expedíció előnyomulását meg tudják akadályozni, mégpedig vagy fegyverrel, vagy pedig úgy, hogy mindent elpusztítanak a behatolók útjában, s azoknak élelem híján vissza kell fordulniuk.

Ez az észrevétel Jane-t meggondolásra készítette, s végül is úgy döntött, hogy békés eszközökkel próbálkozik. Lássanak náluk kevés fegyvert, legyen néhány hűsleges, önfeláldozó emberük, és ami a siker titka: ne csak pénzük legyen, de ajándékoznivalójuk is a falvak főnökei és a kisebb tisztviselők számára.

Miután a száraz évszakra vászon öltözetet, az esős évszakra pedig vastagabb gyapjúruhákat rendelt, Jane és Agenor minden holmiját könnyebb utazóbőröndökbe csomagolta, s közben arra ügyelt, hogy csak a legszükségesebbek kerüljenek a poggyászbá. Végül nekiálltak, hogy a bennszülöttek megajándékozására szolgáló apróságokat is becsomagolják: ócska, kiselejtezett puskákat, rikító, tarkabarka kelméket, selyem- és gyapotsálakat, üveggyöngyöket, varró- és a gombostűket, szalagokat, gombokat, ceruzákat; egyszóval egy csomó olcsó vicket-vackot, amit ilyen célra a bazárokbán venni lehet.

Magukat pedig felszerelték egy kisebbfajta gyógyszerházzal, jó fegyverekkel, távcsövekkel, iránytűkkel, ponyvasátrakkal, néhány könyvvel és szótárral, a legfrissebb kiadású térképekkel, sütésre-főzésre alkalmas lábosokkal és serpenyőkkel, különböző piperecikkekkel, teával, élelemmel; mindent nagy gonddal válogattak össze, hogy a szavannában, távol minden ellátási lehetőségtől ne akadjanak fenn.

Végül egy fémtokot is beszereztek, amely tükörként ragyogott, ha rásütött a nap; a fényes alkalmatosság mindenféle horgok és halászszinórok akkora gyűjteményét tartalmazta, hogy abból egy horgászarmádia is felszerelhetné magát. Ez a tok természetesen az Agenor személyes poggyászába került.

A nagynéni és az unokaöcs, vagy ha úgy tetszik, a nagybácsi és az unokahúg megállapodtak, hogy Liverpoolba mennek, ahonnan a White Star Line The Ceres nevű gőzösére behajózva megindulnak Afrika partjai felé. Előbb úgy tervezték, hogy Angol-Gambiából indulnak. De amikor kikötöttek Saint-Louis-ban, meghallották, hogy Conakryban egy francia expedíció érkezését várják, amelynek jelentős szakaszon velük azonos útvonala van; ezért aztán elhatározták, hogy Saint-Bérain honfitársaival teszik meg a szavannai utat.

Szeptember végén tehát nagyszámú útipoggyászuat Liverpoolba küldték, és október 2-án a Glenor-kastély nagy ebédlőjében elköltötték a búcsúebédet; de csak kettesben, mert Buxton lord erre az alkalomra sem hagyta el a szobáját. Ezért az utolsó ebédet csendben és szomorúan fogyasztották el. Pedig Jane Buxton felemelő feladatra vállalkozott, de arra is kellett gondolnia, hogy vajon a kastélyt, gyermekora és ifjúsága fészket meglátja-e még valaha, s ha egyáltalán visszatér egyszer, édesapját viszontlátja-e s megölelheti-e még az életben.

Pedig Jane elsősorban őérte kockáztatta meg ezt a veszélyes és nagyon fárasztó kalandot. Elhatározta, hogy mindent megtesz, csak cseppnyi enyhülést hozhasson kétségbeesett apjának, s a családjá jó hírnevét visszaszerezhesse, és letörölhesse a foltot, amely címerükön éktelenkedik.

Amikor az öreg lord meghallotta, hogy leánya meg az unokája a szobába lépett, lassan feléjük fordult, és csüggedt tekintete megélenkült. De csak egy pillanatig nézett a lányra, aztán a fáradt pillák ismét lecsukódtak, s az arc, mint rendszerint, kifejezéstelenül merev maradt.

- Isten önnel, atyám! - suttogta Jane, és alig tudott a könnyein uralkodni.

Glenor lordja semmit sem válaszolt. Csak ült a fotelben. Jane megragadta a kezét, és gyöngéden a mellére szorította, majd homlokon csókolta az apját. Attól félt, hogy zokogásba tör ki, ezért inkább kiszaladt a szobából.

Az öregúr akkor felélenkült, Saint-Bérain felé nyújtotta a kezét, s miután keményen kezét fogtak, az ajtó felé intett, amelyen Jane kiszaladt, mintegy jelezve, hogy a lánynak szüksége lesz a védelemre.

- Bennem megbízhat - mondta Agenor.

Buxton lord erre visszazuhant előbbi állapotába, tekintete az ablakon át belátszó távoli mezőkre révedezett; ezt látván, Saint-Bérain mélyen megindulva elhagyta a szobát.

A kastély udvarán utasainkat egy kocsí várta, hogy a két mérföld távolságban levő uttoxeteri vasútállomásra vigye őket.

- Hova is megyünk tulajdonképpen? - kérdezte Agenor, a javíthatatlan, amikor felkapaszkodott a kocsira, mert a nagyapjánál tett látogatás annyira felkavarta, hogy egészen megfeledkezett arról, amiért el kell hagynia a Glenor-kastélyt.

Jane csak egy vállrándítással válaszolt, miközben a kocsí elindult.

De alig tettek meg ötszáz métert, amikor Saint-Béraint szörnyű nyugtalanság ragadta torkon. Valósággal fuldokolt az izgalomtól, úgy, hogy alig tudta kinyögni:

- A horgaim!... A horgaim!... - a csodás horgászfelszerelésről volt szó, amelyet a fényes tok tartalmazott.

Mit volt mit tenni, vissza kellett térniük a kastélyba, hogy megkeressék a nagyszerű felszerelést, amelyet az örökre szórakozott Agenor azt sem tudta, hogy hol hagyott el. Mikor az állomásra értek, az expressz már befutott. Utazóinknak csak éppen annyi idejük maradt, hogy felülhessenek; e tény Agenorból nem mindennapi büszkeséget váltott ki, s be is vallotta, hogy mire büszke:

- Életemben másodszor fordul elő, hogy nem késem le a vonatot.

Így kezdődött el a két világjáró utazása, az a sok meglepő kaland, amelyre egyikük sem gondolt, még a legmerészebb álmában sem. De vajon Jane útnak ered-e, ha megsejti, hogy mi történik az ő távollétében? S vajon elhagyja-e szerencsétlen atyját, ha tudja, hogy annak még milyen szörnyű csapást kell elszenvednie, miközben ő azért kockáztatja az életét, hogy megmentse a kétségbeeséstől?

Persze Jane nem láthatta előre a Central Bank fiókjában lejátszódó drámát és azt, hogy Lewis bátyját oly gyalázatos gonosztettel gyanúsítják majd; ő abban a hiszemben, hogy atyja érdekét szolgálja, éppen akkor hagyta el az öregurat, amikor annak a legnagyobb szüksége lett volna lánya közelségére.

Egy ügybuzgó inas jóvoltából Lewis Robert Buxton eltűnésének híre Glenor lordjának már az Old Broad Street-i betörést követő nap reggelén, tehát december 1-én a fülébe jutott. Az öreg lordot mintha letaglózták volna. Az ősök hosszú sorának makulátlan leszármazottja, a becsület kultuszának rendíthetetlen lovagja egy szép napon arra ébredt, hogy két fia közül az egyik áruló, a másik rabló.

A szerencsétlen vénember felnyögött, a torkához kapott, s a következő pillanatban végigvágódott a parketten.

A személyzet menten összefutott, fölemelték, ápolgatták, míg csak ki nem nyitotta a szemét.

E pillanattól kezdve csupán a tekintete árulkodott arról, hogy az élet még nem szállt ki e sokat szenvedett szívből. Buxton lord életben maradt, de megkínzott teste immár örök mozdulatlanságra volt kárhoztatva. S mindezen felül a sors kegyetlensége mintha nem ismerne határt: a megbénult testben az agy világosan működött. Érzéketlenül, némán, mozdulatlanul, Buxton lord gondolkodott!

A zónaidőt figyelembe véve, éppen abban a pillanatban, amikor atyja élettelenül roskadt össze, Jane Buxton Marcenay kapitány segítségével a kengyelbe lépett, hogy átlovagolva a hídon, amely Conakryt a szárazfölddel összekötötte, megtegye az első lépéseket Afrika titokzatos földjén.

Negyedik fejezet

Egy újságcikk az Expansion Française-ből

Január 1-én az *Expansion Française* olvasói újrakezdés ajándékul az alábbi tudósítást kapták, amelynek címét verébfej nagyságú betűkkel szedték, és amelyet ugyancsak dús fantáziával - esetleg a messziről üzenő ember nagyotmondásával - írt meg Amédée Florence úr, a lap riportere, akinek családiasan bizalmaskodó stílusát a kegyes olvasó talán megbocsátja:

A BARSAC-EXPEDÍCIÓ

Lapunk különtudósítójától

Az expedíció megfiadzik - Elindulunk - A számár néha rúg - Egy feketeföldi lakoma -
Láttad a holdat? - Sok a féreg - Egy divathölgy - Egy újonccal gyarapodunk.

A Szavannán, *december 1.* Amint előző tudósításomban írtam, a Barsac-expedíciónak ma, december 1-én reggel 6 órakor kellett útnak indulnia. Ebben az órában mi, a nyolc hivatalos személy, valamint a hozzánk csatlakozó két önkéntes útitársunk, akiket olvasóim már ismernek, készen álltunk az indulásra. Semmi okunk panaszra, mert a két „önkéntes” közül az egyik elragadó fiatal lány, egy Angliában nevelkedett ifjú hölgy, aki onnan enyhe angolos hangsúlyt hozott magával, s ez még vonzóbbá teszi. A neve: Jane Mornas kisasszony. A másik „önkéntes” a nagybácsija, ha ugyan nem az unokaöccse, mert mind ez ideig nem sikerült megállapítanom a köztük levő rokoni kapcsolatot. Neve: Agenor de Saint-Bérain, rendkívül eredeti férfiú, akinek szórakozottsága már Conakryban legendássá vált, s jelenléte azzal a reménnyel kecsegtet, hogy nem fogunk unatkozni.

Mornas kisasszony és Saint-Bérain úr csak szórakozásból utazgatnak. De nem csak a kötelező udvariasság teljes hiányát jelentené, ha elfelejteném hozzátenni, hogy számunkra is kellemes a jelenlétük. Két néger szolgájuk van, két szenegál lövész, akik egyben a vezetőik is, ha nem is a tolmácsaik, mert két globetrotterünk elég jól ismeri a bambara nyelvet és néhány nyelv-járását ama tartományoknak, amelyeket be kell majd járnunk. Mornas kisasszonynak az a szokása, hogy mindenkit ini-tie! (jó napot!) köszöntéssel üdvözl. Ez nagyon jól áll neki!

Barsac úr is eltanulta, és mindegyre ismételteti ezeket a szavakat, de ahogy ő mondja, már nincs az a varázsuk.

Tehát ma, december 1-én reggel fél hatkor valamennyien Conakry főterén, a kormányzósági palota előtt gyülekeztünk.

Amint már megírtam, Barsac úr békés vállalkozást kívánt szervezni, csupa polgári személy részvételével, ő itt is olyan derűlátó, mint a képviselőház nyilvánossága előtt, s azt reméli, hogy ha olajággal a kezében vonul a törzsek közé, akkor Conakrytól Cotoroumig az egész Niger menti utazás alig lesz több holmi egészségügyi sétánál. Mornas kisasszony is hasonlóképpen vélekedik, ő attól tart, nehogy a túlságosan nagy erő fitogtatása elrettentse tőlünk a négereket.

De a Barsac-Mornas állásponttal szemben a Baudrières úr szöges ellentétben állt. Az expedíció társvezetője - egy ember, aki nemigen szokott mosolyogni - sötét színekkel ecsetelte a veszélyt, amely reánk leselkedik, és kifejtette, hogy milyen roppant jelentősége van egy olyan vállalkozásnak, amelyet a francia nép két képviselője vezet, s hogy mekkora tekintélyt kölcsönözne egy komoly katonai kíséret; de amin mindnyájan csodálkoztunk, az volt, hogy Valdonne kormányzó úr mindenben egyetértett vele.

A kormányzó nem vonta ugyan kétségbe, hogy a francia megszállás „jelentősen pacifikálta” a fekete tartományokat, mégis megismételte mindazt, amit előtte Chaselle úr, a gyarmatügyi miniszter a képviselőház tudomására hozott. Valdonne úr is emlékeztetett bizonyos titokzatos vagy legalábbis egyelőre megmagyarázhatatlan eseményekre, amelyek azt is feltételezhetővé teszik, hogy talán felkelés van készülóban. Már vagy tíz éve, de különösen az utóbbi időben, és főleg a Niger mentén, a Djenné és Say közötti területeken hirtelen egész falvak teljesen lakatlanná válnak, lakóik eltűnnek, más falvakat viszont ismeretlen tettesek kirabolnak és felégetnek. Röviden: a mindenféle híresztelések azt a benyomást keltik, hogy nagy titokban valami készül, de senki sem tudja, hogy mi.

Így tehát az elemi óvatosság is megkövetelte, hogy az expedíció katonai kíséretet kapjon. Végül is Baudrières úr nagy meglegedésére ez az álláspont kerekedett felül; Barsac úrnak pedig meg kellett barátkoznia a gondolattal, hogy elfogadja Marcenay kapitány kétszáz lovasának a védelmét.

Hat órákor mindenki indulásra készen állt. A menet élére egy néger lépett, aki már többször megtette az utat Conakry és Sikasso között, s aki ez alkalommal is a vezetőnk lesz. A neve Moriliré. Harmincéves, erőteljes férfi; dugukussadigi, azaz tiszt volt a Samory csapatában. Öltözéke gyapot hosszúnadrágból és olyan kopott, mocskos, zsinórozott zubbonyból áll, amelyet a régi gyarmati gyalogság viselt. S bár mezítlábasan jár, a fejét egy hajdan fehér, keményített vászonkalapfélével fedte, amelyet büszkén lengő háromszínű tollal díszített.

Közvetlen utána, Barsac úr és Marcenay kapitány kíséretében Mornas kisasszony állt. Az ám! Úgy tűnik, hogy egyiküket sem hagyta hidegen az ifjú hölgy szépsége. Fogadjunk, hogy az utazás folyamán még valami lovagias elszámolnivalójuk is akadhat. Az olvasó legyen megnyugodva, az esetleges párbajról is beszámolok.

Az imént leírt csoport mögött lófejnyi távolságban Baudrières úr léptetett (vajon megírtam, hogy mindnyájan lóháton utazunk?), de komor tekintetéből nem nehéz kiolvasni, mennyire helyteleníti, hogy kollégája szemmel láthatóan hódol útítársnőnk szépségének. Rá-rásandítok a „társfőnökre”. Milyen sovány! Milyen hüvös! És milyen szomorú!... Szavamra, nem tud mosolyogni!

Az északi kerület eme tiszteletre méltó képviselője után mintegy három lépésre Heyrieux, Poncin és Quirieu urak következnek, majd Châtonnay doktor és földrajztudósunk, Tassin úr, aki már az út elején etnográfiai vitákba bocsátkozott.

A teherhordók menete még csak ezek után verődött össze. Ötven számár huszonöt hajcsárral, ebből tíz számár és öt hajcsár a Mornas kisasszonyé és a Saint-Bérain úré. Oldalt Marcenay kapitány lovasai ügetnek. Ami pedig engem, az önök alázatos szolgáját illeti, én arra töreksem, hogy az egész menetoszlop hosszában, hol itt, hol ott lovagoljak, s egyik csoporttól a másikhoz csapódjam.

Tchumuki és Tongané, Mornas kisasszony két szolgája képezte az utóvédet.

Pontosan hat órákor jelt adtak az indulásra. A karaván menetoszlopba rendeződött. És abban az ünnepélyes pillanatban a háromszínű zászló felröppent a kormányzó palotájának - vagy bocsánat, hogy a helyi szóhasználatnál éljek: bungalójának - tornyára; maga a kormányzó pedig, amint illik, teljes díszben, balkonja magasából intett búcsút. A gyarmati gyalogság conakryi helyőrségének trombitásai és dobosai fújták és verték a „tisztelegi”-et. Mi pedig mindnyájan lengettük a kalapunkat. A pillanat bizony ünnepélyes volt, s - akár ki is nevezhetnek miatta - be kell vallanom, a szempilláim megnedvesedtek.

De ugyan minek kellett ezt a felemelő hangulatot egy nevetséges momentumnak elrontania?

Saint-Bérain? Hol van Saint-Bérain? Saint-Bérain-ról egészen megfeledkeztünk! Egyszerre csak mindenki utána fürkészett, mindnyájan őt kiáltoztuk. Nevétől zengett az egész környék. De hiába! Saint-Bérain nem válaszolt.

Már-már valami szerencsétlenségtől tartottunk. Csak Mornas kisasszony nem aggódott, sőt, inkább minket is ő nyugtatgatott.

Nem, a kisasszony nem aggódott. Viszont dühös volt, de milyen!

- Három percen belül hozom Saint-Bérain urat - jelentette ki összeszorítva ajkait, és megsarkantyúzta a lovát.

Mielőtt azonban elindult volna, felém fordult, és kérő hangon így szólt: „Florence úr!”, amit én tökéletesen megérttem. Én is sarkantyúba kaptam a lovamat, és a nyomába indultam.

Pár pillanatnyi vágta után a nyílt tenger felőli partra értünk - mert amint köztudomású, Conakry egy szigeten fekszik -, és ott kit láttunk?

Saint-Bérain urat! Bizony, hölgyeim és uraim, Saint-Bérain urat, mégpedig olyan élő valójában, amilyenben önök és én is létezünk.

Ugyan mit művelhet ottan? Hogy megtudjuk, megálltunk egy pillanatra.

Saint-Bérain úr olyan kényelmesen üldögélt a parti homokon, mintha emiatt nem egy hivatalos expedíciónak kellene vesztegetnie az idejét, és barátságosan beszélgetett egy bennszülöt-
tel, aki bizonyos, Európában kevésbé ismert halászhorgokat mutogatott neki, s azok használatáról vége-hossza nincs útbaigazításokat adott. Aztán mindketten felálltak, és megindultak egy félig partra húzott bárka felé. A néger már be is szállt a bárkába... Szent isten! Csak nem szándékszik Saint-Bérain is követni?

Nem, mert erre már nincs ideje.

- Öcsém! - kiáltott rá Mornas kisasszony szigorúan. (Kétségtelen: az öccse.)

E kiáltás elégségesnek is bizonyult. Saint-Bérain úr megfordult, és a nénikéjére nézett, mert akárhogy vesszük, Mornas kisasszony mégiscsak a néneje. Azt hiszem, hogy nénikéjének megpillantása felfrissítette az emlékezetét, mert íme: kétségbeesetten felkiáltott, mindkét karját az égnek emelte, aztán nagy hirtelenséggel egy marék aprópénzt nyomott fekete barátja markába, cserébe pedig egy marék horgot kapott, amit sebtében zsebre vágott, s aztán, ahogy a lába bírta, egyenesen felénk futott.

Mindez annyira komikusan zajlott le, hogy kitört belőlem a nevetés. Mornas kisasszony is megvillantotta vakítóan fehér fogsorát. Vakító - igen, ez a helyes kifejezés.

Miután megfordultunk, Saint-Bérain úr a lovaink mellett ügetett, de gyalogosan. Azonban Mornas kisasszonynak nemsokára megesett a szíve szegényen, és lépésbe fogva a lovát, lágy hangon így szólt hozzá:

- Ne loholj, kedves bátyám, mert csorogni fog rólad a verejték.

(Hogyhogy a bátyja? Ebbe bele lehet szédülni!)

Mikor a karavánhoz értünk, sokan ironikusan mosolyogtak. Saint-Bérain urat azonban ilyen mellékes apróság nem hozta zavarba. Sőt, inkább úgy tűnt, hogy azon csodálkozik, miért verődött össze annyi ember a főtéren.

- Csak nem késtem el valamiképpen? - kérdezte ártatlanul.

Erre aztán mindenből kitört a nevetés. Saint-Bérain úr is együtt nevetett a sokasággal. Nekem tetszik ez az ember...

De még mindig nem indultunk el.

Ugyanis abban a pillanatban, amikor Saint-Bérain úr lehajolt, hogy amint jó lovashoz illik, ellenőrizze, meg van-e húzva a heveder, újabb szerencsétlenség érte: a bádogtok, amelyben a horgászfelszereléseit tartja, és amelyet állandóan egy vállszíjon magával hord, odakoccant az egyik számár vékonyához. Ilyesmire a szamarak, úgy látszik, érzékenyek, mert a megcsiklandozott füles szegény Saint-Bérain-nek úgy nekirúgott, hogy az attól a porba huppant.

Néhányan a segítségére ugrottak. De nem mindennapi barátunk talpra pattant, mint a rugó.

- Ez sok jó!... Úr van szerencse - mondta Tongané lelkesen. - Ha méh csípje vagy pata rúgja, hosszú út, sok szerencse jelentse.

Erre azonban Saint-Bérain úr egy szót sem szólt, csak keményen lecsapkodta magáról a port, s végre a karavánunk megindulhatott.

Közben felkelt a nap, és korai sugarai vidáman világították meg az utat.

Átmentünk a Conakryt a kontinenssel összekötő hídon, és az út, amelyen haladnunk kellett, elég jó volt. Valódi országút, öt-hat méter széles, egy kocsi kényelmesen megfordulhat rajta. Ezen az úton Timbóig mintegy négyszáz kilométert kell haladnunk. Timbóig tehát nem kell különösebb nehézségektől tartanunk.

Másrészt az idő is szép, kellemes, langyos; árnyékban alig tizenhét fok, és a szörnyű trópusi esők sem kellemetlenkednek, mert az esős időszak elmúlt.

Igazán minden körülmény a lehető legkedvezőbb!

Tíz órakor egy hídon haladunk át, amely alatt a folyót Tassin úr a Manea egyik mellékágának tartja, esetleg a Morebayah mellékfolyójának, de az is lehet, hogy éppen a két folyó közül valamelyik. E kérdést illetően mind ez ideig a legnagyobb bizonytalanságban vagyunk.

Máskülönben, akik Afrika e tájain utaznak, azok számára a folyókon való átkelés a megszokványosabb dolog. Elmondhatjuk, nincs olyan nap, hogy egy vagy akár több folyón is át ne kelene kelniük. De értsük meg: az én riportjaim nem holmi útirajzok, nem teszek tehát említést e műveletekről, csak ha átkelés közben ilyen vagy olyan szempontból valami rendkívüli történt.

Conakry közelében az út majdnem nyílegyenes, enyhén dimbes-dombos vidéken vág át, s két oldalát elég jól megművelt földek szegélyezik: kukorica- vagy kölesvetések, néhány facsoport, gyapotbokrok, banán- és papayaültetvények. Itt-ott egy-egy jelentéktelen falucska is feltűnik; ezeknek Tassin úr nagy biztonsággal a nevét is megmondja, de nekem bizony az a gyanúm, hogy e községnevek csak a fantázia szüleményei. Persze, számunkra azért annyit érnek, mintha a legvalódibbak volnának.

Tíz óra tájt, mikorra a hőség megnövekedett, Marcenay kapitány parancsot ad a pihenőre. Húsz kilométert tettünk meg Conakrytól, ami nagyon szép menetteljesítmény. Ebédünk és pihenünk egyet, aztán mielőtt ismét útnak indulnánk, délután öt órakor még falunk valamit, ahol pedig ránk esteledik, ott éjszakára tábort verünk.

Mivel minden nap ezt az időbeosztást követjük, a továbbiakban ezt sem említem meg. Máskülönben se célom utazásunk minden apró-cseprő részletével untatni a kedves olvasót. Én ugyanis az eseményeket egy bizonyos magasabb szempontból kell hogy szemléljem, s a beszámolóimban csak az érdekesebb vonatkozásokat említem majd meg.

Most pedig vegyük fel ismét az események fonalát:

Marcenay kapitány a pihenőhelyet ügyesen választotta meg. Egy erdőcske fái alá telepedtünk, ahol, míg csak a nap heve el nem múlt, üdítő enyhelyet nyertünk. Miközben a katonák szét-széledtek, mi - vagyis az expedíció tagjai, Mornas kisasszony, a kapitány, Saint-Bérain úr, valamint az önök alázatos szolgája - egy kedves kis tisztáson ültünk le. Egy párnácskát ajánlottam volna útitársnőnknek, de Marcenay kapitány és Barsac úr fürgébbeknek bizonyultak, és egy-egy összecsukható székecskével kedveskedtek. Közben a kapitány és az expedíció vezetője végigmérte egymást a tekintetével. Mornas kisasszony azonban lecsitította őket, mert az én párnámra ült rá. Két csodálója ezután rám nézett görbe szemmel.

Baudrières úr távolabb, egy halmocskán foglalt helyet; egy kis csoport közepén ült, amely azokból állt, akiket „semlegeseknek” neveztünk. Ezek a minisztériumok ama többé-kevésbé alkalmas kiküldöttei: Heyrieux, Quirieu és Poncin urak.

Közülük az utóbbi tűnik a legkülönbnek; mióta elindultunk, szakadatlanul jegyezget, de hogy mit, nem lehesse tudni. Ha személye nem volna annyira „hivatalos”, én bizony megkockáztatnám az állítást, hogy miközöttünk ő a korlátoltan aggályoskodó kispolgár mintaképe, de miként Homérosz mondaná: nagyszerűsége megbénítja a nyelvemet. Egy ilyen homlokkal vagy csodaokos, vagy elképesztően buta kell hogy legyen valaki. Középút nincs! Vajon Poncin urat e két kategória közül melyikbe soroljam? Megtudom idővel!

Châtonnay doktor és Tassin úr - akik ama madarakhoz hasonlítanak, amelyeket „párjához hűnek” nevez a nép, - egy fügefa alá húzódtak, és kiterítették a térképeiket. Remélem, nem azokat szánják kizárólagos táplálékul.

Moriliré, aki igen talpraesett fickónak látszik, a mi csoportunk számára egy asztalt varázsolt elő, hozzá még egy padocsát is, amelyre én ültem, és magam mellett helyet szorítottam Saint-Bérain úrnak is.

De Saint-Bérain úr közben eltűnt valahova. Általában Saint-Bérain úr mindegyre eltűnedezik.

Moriliré tábori kemencét rakott. Tchumuki és Tongané segített neki a főzésben, mert úgy határoztunk, hogy a lehető legritkábban nyúlunk az Európából hozott konzervjeinkhez és a tartalékainkhoz, amelyeket ama - reméljük, ritkán előforduló - napokra őrzünk, amikor a vidék, amelyen áthatolunk, nem biztosít kellő mennyiségű friss élelmet.

Moriliré valami húst vásárolt Conakryban. Megmutatta nekünk:

- Én csinál jó sadé-pecsenye (báránypecsenye) - mondta.

Első ebédünk semmiben sem emlékeztetett a Café Anglais-ban elköltött ebédekhez, de azért igen ízletes volt minden. Tessék elképzelni: rostos sült bárányhátulj köles garnírunggal, hozzá karité-vajjal készített mártás s a rotangpálma zsemléjéből saláta; csemegének pedig édes málé, füge, datolya, banán és kókuszdió. Mindehhez a közelben fakadó forrásból friss vizet ittunk, s akinek kedve volt hozzá, egy kis pálmabort is.

E változatos ebéd elé olyan előétel került, amelyet nem a főszakácsunk módolt ki. De a jól felépített regények regulája szerint mindent a maga idejében kell elmondanunk.

Miközben Moriliré és két segítsége az ebéd elkészítésével foglalatzkodott, Châtonnay doktor odajött közénk, és a menüt illetően olyan magyarázatba bocsátkozott, amelyet teljes joggal nevezhetünk szakszerűnek.

- A bárányról - mondta - nincs mit beszélnem, arról önök is éppen annyit tudnak, mint jómagam. A köles, amely mai ebédünk egyik alkotóeleme, tulajdonképpen a búzához hasonló ga-

bonanövény. Karité- vagy cé-vajjal keverve tűrhető mártást ad, feltéve, ha a vaj jó minőségű; a cé vagy karité két elnevezése ugyanannak a fás növénynek, amelynek gesztenye- vagy inkább diószerű terméséből az említett vajat nyerjük. Az eljárás többszöri morzsolgatásból és pörkölésből áll, s végül egy elengedhetetlen utolsó olvasztásból, amikor is a felforrt olvadékhoz néhány csepp hideg vizet adagolnak. Csak így válik a vaj ízletessé.

- Ön mindent tud, doktor! - csodálkozott Mornas kisasszony.

- Dehogyan tudok én mindent, de sokat olvastam, elsősorban végigböngészttem Binger kapitány csodálatos munkáját. Az ő útbaigazítása nyomán például a rotangsalátáról is beszélhetek. A rotang egy kétlaki növény; vannak női és hím egyedei, a hím egyedek nem teremnek gyümölcsöt, de fájuk nagyon kemény, előnyük, hogy a vízben sem rothadnak meg, sőt a természetes sem támadják meg. A női egyedek viszont ízletes gyümölcsöt teremnek. A növény levelét igen változatosan használják fel: a bungalókat fedik vele, ernyőket, földre, falra teríthető szőnyeget készítenek belőle, és a fa rostjából kötelet is vernek. Sőt még írópapírt is lehet előállítani belőle. Íme, egy valóban sokoldalúan hasznos növény. Ami pedig a salátát illeti, azt a lehámozott zsenge szárakból készítik.

Közbeszóltam:

- Doktor, az ön előadása valóságos ínyes poéma.

A doktor nyájasan elmosolyodott, s így folytatta:

- Mondandóm végszavai kevésbé poetikusak, amennyiben ama növényi zsengeket néha ecetbe mártják, hogy savanyú uborkává váljanak.

Tudósunk idáig jutott az előadásával, amikor az erdőből felhangzó kiáltások elvonták a figyelmünket. Azonnal rájöttem, hogy ki az ordítózó.

Bármiben fogadok, hogy ha megkérdem: „kinek a hangja volt ez?” - a leggyanútlanabb olvasó is menten rávágja: „Hát kié? - a Saint-Bérain úré!”

Marcenay kapitány után és Barsac úrral a nyomomban azonnal a hang irányába siettem, és hamarosan rá is bukkantunk Saint-Bérain úrra, aki akkor már derékig süllyedt az iszapba.

Miután a szárazra húztuk, megkérdeztük:

- Hogyan esett ön ebbe a latyakba, vagy ahogy az itteniek mondják: marigot-ba?

- Belecsúsztam - válaszolta, miközben telefröcskölt sárral. - Halásztam.

- Horoggal?

- Ördögöt! A kezemmel, kedves uram!

- A kezével?

Saint-Bérain úr a gyarmati kalapjára mutatott, amelyet letakart valami vászonnal:

- Vigyázat! - kiáltotta, anélkül hogy bővebb magyarázatot adott volna. - A vásznat óvatosan kell levenni, mert mind szétugrálhatnak...

- Micsodák?

- Hát a békák!

Szóval, miközben mi jóízű dolgokról beszélgettünk, őurasága békászott. Micsoda megszállottság.

- Ragyogó!... - lelkesedett Barsac úr. - A béka ízletes csemege. De figyelje csak! Hogy brekegnek a foglyai. Úgy tűnik, nemigen lelkesednek a gondolatért, hogy felfaljuk őket.

- De az is lehet, hogy mint az ezópusi békák, király után kiáltoznak - szóltam meg én is.

Elismerem, nem voltam valami szellemes. De a dzsungelben...

Ezzel aztán vissza is tértünk a táborba. Saint-Bérain átvándorolt, és Moriliré nekifogott, hogy elkészítse a békász-zsákmányt. Mikor aztán asztalt terítettek, hatalmas étvággyal ettünk, meglátszott, hogy étvágygerjesztőként húsz kilométert lovagoltunk.

Természetesen Mornas kisasszony ült az asztalfőn. Ő valóban elragadó jelenség. (Azt hiszem, ezt már mondtam, de akárhányszor mondanám, akkor sem mondanám eleget.) Közvetlen, cseppet sem szeszélyes, olyan, mint valami jó mozgású serdülő legényke, aki azonban úgy tud viselkedni, hogy mi valamennyien kellemesen érezzük magunkat a közelében.

- A bácsikám... - (Tehát mégis a nagybátyja. Ezt most már egyszer és mindenkorra megjegyzem magamnak!) - A bácsikám - mondta az ifjú hölgy - úgy bánt velem, mint egy fiúval, s talán sikerült férfivá nevelnie. Kérem, felejtsek el, hogy nő vagyok, és tekintsenek a bajtársuknak.

E kijelentés azonban nem akadályozta meg abban, hogy finoman Marcenay kapitányra mosolyogjon, mégpedig úgy, hogy abból világosan, mint a nap fénye kitűnt: bizony az efféle „fiúk” fegyvertárában azért a pajzanságnak is megvan a jelentősége.

Miután megittuk a kávékat, végignyúlva a magas fűben, a pálmafák árnyékában átadtuk magunkat a kényünk-kedvünk szerinti pihenésnek.

Amint már említettem, öt órákor kellett volna továbbindulnunk, de amikor fel akartuk sorakoztatni a menetoszlopot, enyhén szólva némi nehézségek támadtak.

Ugyanis, amikor eljött az indulás ideje, Moriliré hiába biztatta az embereket, hogy készülődjenek. Legnagyobb csodálkozásunkra megtagadták a parancsot, és összevissza kiáltoztak, hogy nem látják a holdat, és amíg azt meg nem pillantják, ők útnak nem indulnak.

A csodálkozástól csak tátottuk a szánkat, de tudós útítársunk, Tassin úr megmagyarázta e különös magatartás okát:

- Én értem, hogy mit akarnak - jelentette ki. - Erről valamennyi felfedező megemlékezik a beszámolójában. Amíg az újhold fel nem kél, a négerek azt mondják: „Ez rossz jel. Még senki sem látta a holdat. Az úton baj érhet.”

- Ioo! Ioo! (Igen! Igen!) - helyeseltek zajosan a körülöttünk zsibongó számárhajcsárok és teherhordók, akiknek Moriliré lefordította földrajztudásunk szavait. - Káro! Káro! (A hold! A hold!)

Afelől immár nem lehettek kétségeink, hogy ha földünk hű kísérője megtagadná, hogy felkeljen, akkor bizony ezek a makacs emberek is megtagadják, hogy továbbmenjenek. Még nem sötétedett be teljesen, de az ég felhős volt.

Lehet, hogy a négereink még most is ott kötnék az ebet a karóhoz, és mi még mindig ott, azon a helyen rostokolnánk, ha valamivel hat óra előtt két felleg között halványan meg nem jelenik az újhold keskeny karéja. A négerek erre boldogan kiáltották:

- Allah má tulá kéndé - és jobb tenyerükkel a homlokukat ütögették. - Káro kutájé. (Allah megtartott egészségben. Látom az újholdat.)

Ez után karavánunk minden nehézség nélkül útnak indult.

Csak éppen hogy két órát vesztettünk; ennyivel kellett megrövidítenünk az esti menetidőt.

Kilenc órakor a szavanna kellős közepén húztuk fel a sátrainkat. A vidék azonban nem volt teljesen kihalt. Az úttól jobbra egy elhagyott bennszülött-kunyhót pillantottunk meg, jobbra egy másikat, amelyben mintha laknának is.

Marcenay kapitány miután az előbbit meg szemlélte, lakhatónak találta, és arra biztatta Mornas kisasszonyt, hogy töltsen abban az éjszakát. Az ifjú hölgy elfogadta a javaslatot, és nemsokára el is tűnt az ajándék-szállodában.

Alig telt el azonban tíz perc, csak halljuk, hogy hangos kiáltozással hív bennünket. Azonnal odaszaladtunk, ott állt a bejárat előtt, és undorral mutatott a kunyhó tapasztott földjére.

- Mik azok? - kérdezte.

Az „azok” földből előbúvó töméntelen férgek volt; olyan nagy mennyiségben kúsztak-másztak a földön, hogy a fantasztikus nyüzsgéstől úgy tűnt, mintha az egész padlózat apró hullámokat vetne.

- Képzeld el, uraim, hogy megirtóztam, amikor arcomon, kezemen megéreztem a hideg tapintásukat - mondta Mornas kisasszony. - Hiába sepertem le magamról, mert mind újabbak jöttek. Fúj! Undorító állatok!

Közben megérkezett Saint-Bérain úr is, aki könnyedén észrevételezte, amit látott:

- Né te, né! - kiáltotta igen vidáman. - Ezek bizony kukacocskák!

Bizony azok voltak, mert Saint-Bérain úr a kukacokhoz valóban jól értett.

Már éppen lehajolt volna, hogy kiegészítse a kukackészletét, amikor Tongané így szólt hozzá:

- Te nem kelljen fogni meg őket! Úton van sok. Ők nagyon rosszak, mindenfelé nőnek.

Szóval kellemes éjszaka elé nézünk. Hát a bennszülöttek? Ők hogyan egyeznek ki e férgek légióival?

Úgy látszik, hangosan gondolkoztam.

- Őket megenni, muszjú - válaszolta Tongané. - Ez van jó.

Mivel a mi ízlésünk alapvetően különbözik a bennszülöttekétől, Mornas kisasszony meg gondolta magát, s elindult, hogy az egyik sátorban töltsen az éjszakát; akkor azonban odajött Moriliré, és azt mondta, hogy egy fiatal néger nő, valami néger ültetvényes szolgálóleánya, akinek a gazdája most éppen nincs itthon, felajánlotta a másik kunyhót; az tiszta és be is van bútorozva - (mindkettő hihetetlen!) -, mint egy valódi európai hálószoba.

- Te adni pénzt - tette hozzá a vezetőnk. - Az jó!

Mornas kisasszony elfogadta a vendégszerető ajánlatot, és mi nagy pompával új szálláshelyére kísértük őt. A szolgálólány, akiről szoltunk, már várta. Egy karité-fa mellett álldogált. Nem valami magas, tizenöt év körüli lány volt. És cseppet sem csúnya. Egész öltözete egy falevelekből összetűzött övből állt, amit nyilván nem a Louvre vagy Bon-Marché divatszalonjaiból szerzett be; bár Saint-Bérain finoman megjegyezte: „hátha esetleg a Printemps-ból”. De annyi bizonyos, hogy a lány gyönyörű ébenfa szoborhoz hasonlított.

A szépséges szobor egyelőre azzal foglalatostkodott, hogy a karité-fa zsenge hajtásai közül valamit kiszedegessen.

- Kukacokat gyűjt, amelyeket aztán megtisztít és megaszal, és kérem, ne hördüljenek fel: mártást készít belőlük - magyarázta Châtonnay doktor, aki, úgy látszik, a néger konyhaművészet rejtelseiben is jártas. - Ezeket a kukacokat cetombónak nevezik. Az egyetlen fán élő kukac-féleség. Azt mondják, hogy igen ízletes.

- Biza, biza - erősítgette Moriliré. - Ez van jó!

Amint a néger leányka megpillantott, menten a fogadásunkra sietett.

- Én - mondta Mornas kisasszonynak, csodálkozásunkra majdnem hibátlan franciasággal -, engem neveltek egy francia iskolában, tisztnek felesége; és visszatértem a falumban, és nagy harc után lettem fogoly. Úgy vetem meg ágyat, mint a fehérek. Meg leszelsz elégedve.

Beszéd közben kecsesen kézen fogta Mornas kisasszonyt, és bevezette a konyhába.

Mi pedig elballagtunk, és örültünk, hogy útitársnőnk kényelmét sikerült biztosítani. De az álom órája sem számára, sem számunkra még nem érkezett el.

Talán még harminc perc sem telt el, amikor Mornas kisasszony ismét segítségért kiáltott.

Persze, azonnal odarohantunk, és a fáklyák fényében meghökkentő látvány tanúi lehettünk.

A konyhá előtt végignyúlva feküdt a kis néger lány. A hátát vörösen hurkásodó csíkok éktelenítették. A szerencsétlen szívszakadva zokogott.

Félig-meddig a testével fedezve Mornas kisasszony hajolt föléje - aki, mikor haragszik, akkor is nagyon-nagyon szép -, és egy dühöngő négert regulázott keményen. A fekete vagy öt lépéssel arrébb ólálkodott, és még a kezében szorongatta a véres husángot.

Megkérdeztük, hogy mi történt.

- Képzeljék - mondta Mornas kisasszony -, éppen hogy elheveredtem az ágyon... Malik - a kis néger leányt hívják így, aki engem fura módon Bretagne-ra emlékeztet -, szóval, Malik legyezni kezdett, és már el is bóbiskoltam. De akkor ez a vadállat, a lány gazdája, váratlanul hazaérkezett. Amint megpillantott, dühbe gurult, a konyhá elé rángatta a szerencsétlen leánykát, és irgalmatlanul ütlegetni kezdte, hogy tanulja meg, miként hozzon máskor is fehér embert az ő konyhájába.

- Gyönyörű erkölcsök! - sziszegte keskeny ajkai között a kedves Baudrières úr.

A kedves Baudrières úrnak, persze, igaza volna. Csak ne élne vissza a helyzettel, ne vágná magát szónoki pózba, és ne kezdene el deklamálni:

- Tehát, uraim, íme: ilyenek e barbár törzsek fiai, akiket egyesek békés szavazópolgárokká akarnak nyilvánítani!

Szóval, mintha a szónoki emelvényen állna...

Barsac úr erre úgy pattant fel, mint akit a bögöly csípett meg. Kihúzta magát, és kurtán válaszolt:

- Mintha a franciák közül senki sem ütne meg egy nőt... - És Barsac úr sem tévedett.

Vajon tanúi leszünk egy szónoki párbajnak? Nem. Mert Baudrières úr lemondott arról, hogy ríposztozzon. Barsac úr tehát a botos négerhez fordult:

- A kislány itthagya téged - jelentette ki -, mert magunkkal visszük.

A néger tiltakozott. A fekete lány az ő rabszolgája. Pénzt adott érte. Vajon érdemes azzal vesztegetnünk az időt, hogy megmagyarázzuk: francia területen törvényesen megszűnt a rabszolgaság? Egész biztos: meg sem értené. A törvények máról holnapra nem változtatják meg az erkölcsöket.

Barsac úr alkalmasabb megoldást választott.

- Megveszem a lányt - jelentette ki. - Hogy adod?

A néger átlátta, hogy előnyös üzletet köthet, s menten megenyhült. Egy szamarat, egy puskát és ötven frankot kért.

- Ötven botot a hátadra - mordult rá a kapitány -, azt érdemelnéd.

Az alku tovább folyt. Végül is az a zsebvágó egy régi puskáért szíjjal együtt, egy darab vászonért és huszonöt frankért eladta a rableányt. Ha meggondoljuk, nem is valami drágán.

Alkudozás közben Mornas kisasszony felemelte Malikot, és a sebeit karité-vajjal kenegette. Miután pedig megkötötték a vásárt, a lányt a táborunkba hozta, egy fehér köpenykét adott rá, valamennyi pénzt nyomott a markába, és így szólt hozzá:

- Többé nem vagy rabszolga. Visszaadom a szabadságodat.

De lám, Malik erre keservesen zokogni kezdett. Egyedül van a világon, és nem akar elválni „a jó fehér nőtől.” Mint szobalány akarja őt szolgálni, és hű marad hozzá mindhalálig. És sírt, és könyörgött.

- Tartsd meg, kis húgom - szólalt meg Saint-Bérain. - Bizony, jó hasznát veszed. Számtalan olyan szolgálatot tehet, amelyre egy hölgynek, még akkor is, ha férfi, bármikor szüksége lehet.

Mornas kisasszony annál inkább hagyta magát meggyőzni, mert szíve mélyén maga is vágyott e megoldásra. Nem tudván, hogy miként is köszönje meg Saint-Bérain-nek a közbenjárását, a kis néger lány az öregfiú nyakába ugrott, és mindkét arcát megcsókolta.

Talán mondanom sem kell, hogy Mornas kisasszony eltekintett attól, hogy a helybeliek vendégszeretetét harmadszorra is kipróbálja, inkább sátrat veretett magának, amelyben aztán semmi sem zavarta meg az álmát.

Így telt el az első napunk.

Valószínű, hogy a következő napok ehhez nagyon hasonlóak lesznek. Ezért nem beszélem el részletesen külön-külön mindeniket, mert én sem mondhatok mást, csak amit Vergilius mondott: *Ab uno disce omnes*.²

Amédée Florence

² Egy után íteld meg valamennyit - Vergilius: *Aeneis* c. eposzának verssora (II., 65-66).

Ötödik fejezet

Amédée Florence úr második beszámolója

Amédée Florence úr második beszámolója az *Expansion Française* január 18-i számában jelent meg. Az alábbiakban teljes terjedelmében közöljük ezt a riportot:

A BARSAC-EXPEDÍCIÓ

(Lapunk különtudósítójától)

Telnek a napok, egyik a másik után - Vendégem - Balett! - Indiszkkrét vagyok - Saint-Bérain úr csodálatos horgászkalandja - Boronya - Hogy tisztelegjen előttem - Timbo! - Rózsás élet a fekete országban - Vajon igaza van Barsac úrnak? - Kétségek közt hanyódom.

DAUHERIKO, *december 16.* Legutóbbi tudósításomat indulásunk estéjén, a szavanna kellős közepén írtam: azóta utazásunk rendben folyt, tehát nincs története.

December 2-án táborot bontottunk, és reggel ötkor egy fővel megszaporodott karavánunk folytatta az útját.

Az egyik számárról leszedték a málhákat, és szétosztották a többi málhás között, s a fel-szabadult állatot Maliknak adták. Úgy tűnt, hogy a gyermeki kedélyű néger lány már el is felejtette a tegnapi bántalmakat. Egész nap nevetgélt. Milyen szerencsés természet!

Mióta elindultunk, szakadatlanul jó és könnyen járható úton haladunk; ha körülöttünk a lakosság nem volna színes bőrű s a táj annyira szegényes, azt hihetnénk, hogy el sem hagytuk Franciaországot.

Mert a vidék bizony nem valami szívderítő. Lapos, legfeljebb enyhén dimbes-dombos tartományon haladunk át; az északi látóhatáron néha kiemelkedőbb dombhátak is fel-felbukkannak, egyébként amíg a szem ellát, mindent szegényes növényzet borít, tüskés bozót és fűfélék, ez tehát a szavanna. Imitt-amott egy-egy kisebb erdő, de a fái fiatalok, mert ezen a tájon a száraz időszakban gyakran pusztítanak futótüzek, amelyek a szántóföldekre és az ültetvényekre is átcsapnak; a megművelt területeket a bennszülöttek luganénak nevezik; egy-egy lugané után rendszerint szépen zöldellő fákra bukkanunk, s ebből tudjuk, hogy falu közelébe értünk.

A falvaknak errefelé abszurd nevük van: Fongoumbi, Manfourou, Kafou, Uossou és így tovább. Nem lehetne ezeket is becsületesen Neuillynek vagy Levallois-nak nevezni?

A sok helységnév közül különösen az egyik mulatságos. Ezt a fontos települést, amely a Sierra Leone-i angol határ közelében, tehát menetirányunktól messze jobb kézre kerül el, Tassinnek hívják. A mi derék földrajztudósunk pedig nagyon büszke, hogy Conakrytól háromszázhatvan kilométerre egy homonimiára, még hozzá egy francia hangzású helységnévre bukkant.

Ami a bennszülötteket illeti, rokonszenvvel figyelnek bennünket, és valóban békéseknek tűnnek.

Felesleges mondanom, hogy expedíciónk vezetője a leghitványabb falvacskában is elidőzik, és hosszasan fecseg a helybeliekkel.

Amennyire feltételezni lehet, Barsac úr és Baudrières úr, amit együtt látnak és hallanak, abból homlokegyenest ellenkező következtetésre jutnak, és így mindketten egyenlő elragadtatással térnek vissza a táborba. Tehát mindenki elégedett. Nagyszerű!

Egyébként hol egy folyó partján haladtunk, hol egy másikon gázoltunk át; átkeltünk például a Forecariah, Mellacoré, Scarie, Kaba, Diegounko és más cifra nevű folyókon, s útközben észre sem vettük, amikor az egyik völgyéből a másikéba áttértünk. De mindez együttvéve nem valami érdekes.

Hiába forgatom a feljegyzéseimet, nem találok semmi olyat, amit a napjaink történelme szempontjából érdemes volna megörökíteni, december 6-án azonban Saint-Bérain úr - aki a legjobb úton halad, hogy elnyerje a „barátom Saint-Bérain” megtisztelő címet - mintha elhatározta volna, hogy tennie kell valamit annak érdekében, hogy én, és remélem, önök is, jól szórakozzanak.

Aznap este az eddigieknél valamivel jelentősebb falu, Oualia mellett táboroztunk le. Adott pillanatban ama természetes céllal, hogy az édes álom karjaiba vessem magam, a sátramba léptem. Bent ingben, gatyában Saint-Béraint pillantottam meg. A ruhái szanaszét hajigálva... Meg volt ágyazva. Szemlátomást Saint-Bérain nálam akart lefeküdni. Megálltam a sátornyílásban, s néztem a váratlan vendég ügyködését.

Saint-Bérain cseppet sem csodálkozott, amikor megpillantott. Egyébként Saint-Bérain soha semmin sem csodálkozik. Nagyon elfoglaltnak tűnt, és igen izgatottnak; mindent széthányt, még az utazóládámat is kinyitotta, s a tartalmát annak is mind a földre szórta. Felém fordult, és a legmélyebb meggyőződéssel így szólt:

- Nem szenvedhetem a szórakozott embereket! Borzalmasak!

Szemrebbenés nélkül egyetértettem:

- Bizony, borzalmasak!... De mi történt önnel?

- Képzelfe, nem találom a pizsamámat!... - válaszolta. - Akármiben fogadok, hogy az a számár Tchumuki otffelejtette a tegnapi táborhelyen. Szép, mi?

Erre én egy kis célzást kockáztattam meg:

- Esetleg nincs az ön ládájában?

- Miben...?

- Csak azért, mert ez az én ládám, kedves barátom, sőt ez a vendégszerető sátor s az érintetlen ágy is az enyém...

Erre Saint-Bérain tétován körülnézett. Hirtelen rájött a tévedésére, összekapkodta a ruháit, és úgy elillant, mintha egy farka kannibál szegődött volna a nyomába. Én pedig az ágyra hemperedtem, és azt hittem, megpukkadok a nevetéstől.

Milyen kedves ember!

Másnap, december 7-én a délelőtti menetelés után éppen asztalhoz ültünk, amikor észrevettük, hogy valami négerek settenkednek körülöttünk. Marcenay kapitány megparancsolta az embereinek, hogy kergessék el őket. Azok eltűntek, de nemsokára ismét elősomfordáltak.

- Kiűzöd őket az ajtón, visszajönnek az ablakon - használta ki az alkalmat Châtonnay doktor, hogy ismét egy közmondással éljen, mert az a mániája, hogy ha kell, ha nem, de különösen, ha nem kell, elő-előáll egy-egy közmondással, ráadásul rendszerint olyannal, amelynek semmi köze a beszélgetés tárgyához. De hát minden embernek megvan a maga különcsége.

Moriliré, akit a dolog felderítésére küldtünk, azt jelentette, hogy a settenkedő négerek bizonyos kereskedőemberek és varázslófélék, és nem viseltetnek ellenséges indulattal. Vannak, akik ránk szeretnének sózni valamit a portékájukból, mások viszont szórakoztatni óhajtanak.

- Szedjétek össze az ezüst evőeszközöket - javasolta Barsac úr nevetve -, és hívjátok ide őket az „ebédlőbe”.

A négereket élénk vezették: egyik soványabb, nyomorultabb volt, mint a másik. Akadt köztük egy-két nunu is, azaz olyan mesterember, aki harminchatféle mesterséghez ért, a többi fazekas volt, vagy ékszereket fabrikált, vagy különböző fa- és fémtárgyakat eszkábált; egyik-másik diula vagy marraba volt; ezek fegyvereket, vászonféléket és főleg kókuszdiót árultak (ez utóbbiból vásároltunk is bőségesen). Ezt a gyümölcsöt Châtonnay doktor „igen gazdaságos élelmicikként” ajánlotta, és azt mondta, hogy üdítő hatása közismert. De még csak akkor örültünk igazán, amikor a nagy halom kókuszdiót mindössze néhány marék sóért vesztegették el. A só ezen a vidéken, amelyen most áthaladunk, igen ritka jószág, szinte megfizethetetlen. És amint távolodunk a tengerparttól, az ára egyre nő. Ezért nagy mennyiségű sót is viszünk magunkkal.

Miután a vásárt megkötöttük, közelebb hívtuk a varázslókat, és arra biztattuk őket, hogy kecses útitársnőnk tiszteletére dalolják el a legszebb énekeiket.

E felszólításra előlépett a fekete világ két trubadúrja. Az egyik valami gitárfélét tartott a kezében. De micsoda gitár! Képzelsenek el egy dísztokot, amelyen három, bambuszból hasított lemezt fűrtak át, s minden lemezre állathúrból sodorintott húrt feszítettek ki. A zeneszerszám neve: dianne. A másik énekes öreg ember volt, aki egy errefelé gyakori krónikus szemgyulladásban szenvedett; ez valami furulyaféleséggel volt „felfegyverkezve”, zeneszerszámának bambara nyelven fabresoro a neve. Az egész egyetlen szál nádból áll, amelynek a végén két kisebb tököcske van.

És elkezdődött a hangverseny: a második énekes - aki csak bilában volt „felöltözve”, ami nem más, mint egy három ujjnyi széles és a lábak között átkötött szalag - táncolni kezdett, miközben társa - aki illedelmesebben egy hosszú, de visszataszítóan koszos köpenybe burkolózott, amelynek doroke a neve - a földre kuporodott, pengetni kezdte a gitárját, és érdes torokhangokat hallatott; az a gyanúm: közben azt hitte, hogy a nap, a hold és a csillagok is mind a Mornas kisasszony tiszteletére énekelnek.

Az egyik előadóművész rángatózása és a másik ríkoltozása, valamint a különös hangok, amelyeket a két virtuóz a hangszeréből előcsalogatott, rendkívüli hatást gyakoroltak a hajcsárainkra és a teherhordóinkra. Otthagyták a köleskását, a rizset és az édes málét, és egy számunkra különös táncba kezdtek.

Példájuk minket is fellelkesített, előkaptuk a lábosokat, bográcsokat, és a kanalakkal meg a villákkal verni kezdtük a taktust. Saint-Bérain úr egy tányérból kasztanyettát rögtönzött, s tüzes spanyol táncba kezdett, alulírott pedig beálltam mellé táncosnőnek; Barsac úr - legyenek indiszkrét? -, nos, Barsac úr mindenről megfélemezve asztalkendőből turbánt rögtönzött a fejére, és miközben Baudrières úr, az északi kerület tiszteletre méltó képviselője szegényében eltakarta az arcát, délvidék ugyancsak tiszteletre méltó képviselője egy ultradéliés vérmérsékletű fantázia-táncot lejtett.

De a jó sem tart örökké. Öt percnyi eszeveszettség után lihegve elcsendesedtünk. Mornas kisasszony könnyezett a nevetéstől.

És ama nap estéjén alulírott Amédée Florence elkövettem azt az indiszkrétciót, amelyet cikkem elején jeleztem. Az igazat megvallva egy szóra sem érdemes hibáskáról van szó; különösen, ha meggondoljuk, hogy a kíváncsiság a riporter alaptermészete.

Akkor este véletlenül úgy adódott, hogy az én sátram a Mornas kisasszonyé mellé verték fel. Éppen lefeküdni készültem, amikor meghallottam, hogy a szomszédos sátorban beszélgetnek. Én pedig, ahelyett hogy betapasztottam volna a fülemet, inkább kinyitottam. Hiába, ez a gyengém, erről nem tehetek!

Mornas kisasszony Tonganét, a szolgáját faggatta, az pedig egy olyan fantasztikus angolsággal válaszolgatott, amelynek visszaadásával nem untatom az olvasót, inkább közlöm a helyes „fordítását”. Kétségtelen, hogy a beszélgetés már jó ideje folyhatott. Mornas kisasszony megkérdezte, hogy Tongané, mielőtt a szolgálatába szegődött volna, hogyan élt és mivel foglalkozott. Mikor éppen fülelni kezdtem, a hölgy így szólt:

- Hogyan lehetséges, hogy asanti létedre...

Né te, né! Hát Tongané nem bambara?! Ezt nem is tudtam.

- ...szenegál lövész lettél? Mondtad ugyan, mikor felfogadtalak, de már elfelejtettem.

Lehet, hogy tévedtem, de az volt a benyomásom, hogy Mornas kisasszony nem beszél őszintén; Tongané így válaszolt:

- Hát a Buxton-ügy után...

Buxton? Ezt a nevet mintha már hallottam volna. De hol? Figyeltem, és kutattam az emlékezetemben.

- ...Az ő expedíciójában szolgáltam - folytatta Tongané -, mikor megjöttek az angolok, és közénk lőttek.

- De miért lőttek? - kérdezte Mornas kisasszony.

- Mert Buxton kapitány úr lázadást szított, hogy rabolhasson és gyilkolhasson...

- Ez igaz?

- Nagyon is igaz: a falvakat felégettük. A szegény négereket, asszonyokat és gyermekeket is mind meg kellett ölnünk...

- Erre a kegyetlenkedésre a parancsot maga Buxton kapitány adta? - kérdezte Mornas kisasszony, akinek mintha remegett volna a hangja.

- Nem - válaszolta Tongané. - Őt sohasem lehetett látni. Ő, azután hogy egy másik fehér érkezett a táborba, többé ki sem lépett a sátrából. Az a másik fehér adta ki a parancsokat, de a kapitány úr nevében.

- Az a másik fehér régebben csatlakozott hozzátok?

- Nagyon rég. Öt-hat hónappal, de lehet, hogy még többel is azelőtt.

- Hol találkoztatok vele?

- A szavannában.

- És Buxton kapitány könnyen a bizalmába fogadta?

- Többé nem váltak el egymástól, addig a napig, amíg a kapitány aztán nem jött ki a sátrából...

- És ugye attól a naptól kezdődtek el a kegyetlenkedések?

Tongané habozott:

- Nem emlékszem - vallotta be végül is.

- De hogy hívták azt a fehér embert? - kérdezte Mornas kisasszony.

Ebben a pillanatban valami kintről jövő zaj elnyomta a Tongané hangját. Így nem tudom, mit válaszolt. De hát végül is nekem mindegy. Akármint is van, ennek a históriának már nincs időszerűsége, tehát engem nem nagyon érdekel.

Mornas kisasszony tovább faggatózott:

- Miután az angolok közétek lőttek, te mit csináltál?

- Megmondtam már Dakarban, amikor felfogadott - válaszolta Tongané. - Én és a többiek nagyon megijedtünk, és a szavannába menekültünk. Én később visszatértem ugyan, de a harc színhelyén már senkit sem találtam. Csak a halottak maradtak ott. Eltemettem néhányat, a barátaimat, és eltemettem a parancsnokunkat is, Buxton kapitányt...

Ebben a pillanatban szomorú sóhajtást hallottam.

- Aztán - folytatta Tongané - faluról falura bujkáltam, amíg a Niger partjára nem értem. Egy elloptott pirogán feleveztem a folyón, és éppen akkor érkeztem Tombouctouba, amikor a franciák bevonultak oda. Akkor már majdnem öt éve bujdosam. Tombouctouban tehát beálltam lövésznek, és amikor leszereltek, Szenegálba mentem, ahol önnel találkoztam.

Rövid hallgatás után Mornas kisasszony megkérdezte:

- Szóval Buxton kapitány meghalt?

- Meg, úrnőm.

- És te temetted el?

- Én, úrnőm.

- Tehát tudod, hogy hol van a sírja?

Tongané felnevetett:

- Persze. Behunyt szemmel is megtalálnám.

Újabb csend, majd Mornas kisasszony hangját hallottam:

- Jó éjszakát, Tongané!

- Jó éjszakát, úrnőm! - válaszolta a néger, és kilépett a sátorból.

Mornas kisasszony ezután lefeküdt, én is ezt tettem, mégpedig haladéktalanul. De amint eloltottam a lámpát, menten eszembe jutott: „Buxton!... Hogy az ördögbe nem jöttem rá azonnal?... Hova tettem a fejemet? Micsoda remek riportot szalasztottam el akkor!”

Abban a régmúlt időben a Diderot-nál dolgoztam, és - bocsássanak meg e személyes visszaemlékezésért - azt javasoltam a lap főszerkesztőjének, hogy küldjön el, hadd készítsek interjút a lázadó kapitánnyal ott, a büntettek színhelyén. A főszerkesztőm hónapokig húzódozott a költségek miatt. Hiába! Nem mindenkinek van érzéke az időszerűségek iránt. Végül, mire elhatározta magát, már késő volt. Mielőtt Bordeaux-ban hajóra szálltam volna, értesültem Buxton haláláról.

Ma már mindez régmúlt história, és önök joggal megkérdőzhetik, minek írtam le ezt a véletlenül kihallgatott párbeszédet, amely Tongané és az úrnője között lefolyt... Bizony, magam sem tudom, miért tettem.

December 8-án Saint-Bérain nevét látom a jegyzetfüzetemben, mert Saint-Bérain fáradhatatlan. Ez alkalommal csak egy jelentéktelen semmiségről van szó, de minket csudára megnevettetett. Lehet, hogy egy pillanatra az önök homlokáról is elúzi a felhőket.

A reggeli menetidőből már eltelt két óra, amikor Saint-Bérain váratlanul felüvöltött, és nevetséges módon fészkelődni kezdett a nyeregben. Erre mi elkezdtünk nevetni, pedig még nem is tudtuk, hogy miről van szó. De Saint-Bérain nem nevetett. Nagy nehezen lekecmergett a lóról, és a tenyerét a testének arra a részére szorította, amelyen rendeltetésszerűen ülni szokott, és közben veszettül ficáncolt.

Hozzásiettem, és megkérdeztem, hogy mi történt.

- A horgok!... - hörögte Saint-Bérain síri hangon.

A horgok?... Semmit sem értettem. Csak később, amikor már minden bajon túl voltunk, kaptam magyarázatot e titokzatos bejelentésre.

Talán még nem felejtették el, hogy amikor Conakryból elindultunk; Saint-Bérain a nénikéje - vagy a húgocskája - felszólítására milyen szaporán aprított a sorakozóra, s akkor a sebtében vásárolt halászhorgokat egyszerűen zsebre vágta. Természetesen ott is felejtette őket. Most azonban a horgok megbosszulták a felületességét. Egy hibás mozdulat következtében a lovas és a nyereg közé csúsztak, és három közülük mélyen befürödött gazdájuk bőre alá.

Châtonnay doktornak kellett közbelépnie, hogy Saint-Bérain-t megszabadítsa tőlük. Három metszés a sebészszikével megtette a magáét, de a doktor minden vágást egy-egy megjegyzéssel kísért, s élvezettel nagyokat nevetett hozzá.

- Mondhatnánk, hogy „bekapta a horgot” - jegyezte meg először, s közben vizsgálta a megoperálandó helyet.

- Aúú! - üvöltötte válaszképpen Saint-Bérain, mert éppen abban a pillanatban húzták ki az első horgot.

- Ezt már nevezem horgászásnak! - folytatta a doktor, miközben kivette a második horgot.

- Aúú! - üvöltött fel ismét Saint-Bérain.

Végül a harmadik horognál kiváló doktorunk ily szavakkal gratulált:

- Ma eldicsekedhetünk, hogy valóban egy nagy hal került horogra.

- Aúú! - üvöltött fel utoljára Saint-Bérain.

A műtét véget ért. Csak be kellett kötözni a sebesültet, aki aztán ismét felkapaszkodott a nyeregbe, ahol két napig nevetségesebbnél nevetségesebb testtartásban gubbasztott.

December 12-én Boronyába érkeztünk. Boronya éppen olyan falu, mint a többi, csak az volt az előnye, hogy a főnöke rendkívül szívélyesen fogadott. A főnök nagyon fiatal volt, olyan tizenhat-tizennyolc éves lehetett. Valósággal előrohant a fogadásunkra, szívére tette a kezét, és ezer barátsági nyilatkozatot tett, amire mi sőt, puskaport és egy borotvát ajándékoztunk neki.

Nagyon meg lehetett elégedve, mert azonnal megparancsolta, hogy a falun kívül néhány szalmakunyhót állítsanak fel, amelyekben éjszakázhatunk. Amikor beléptem az én kunyhómba, láttam, hogy az emberek éppen a földjének a simításán serénykednek, és szárított marhatrágyát döngölnek az aljára. Megkérdeztem őket, hogy mire jó ez a fényűző szőnyeg, mire azt válaszolták, megakadályozza, hogy a férgek a földből előbújjanak. Nagy elismeréssel fogadtam a figyelmességüket, és fáradozásaikat egy marék kauri-kagylóval jutalmaztam meg; a bennszülöttek által használt fizetőeszközből 1600 darab öt frankot ér.

December 13-án reggel minden nehézség nélkül Timbóba érkeztünk. Ez a helység a legjelentősebb azok közül, amelyeken eddig áthaladtunk; a települést egy tata, azaz földhányás veszi körül, amelynek a szélessége vidékenként változik, és mögötte végig deszkaállvány fut, amelyen az őrség könnyen járhalhat.

A timbói tata tulajdonképpen három falut kerít egybe, amelyeket viszonylag széles megművelt föld- vagy erdősávok választanak el egymástól. Ezek fái alatt a háziállatok szabadon legelészgetnek. Mindhárom faluban naponta van egy-egy kisebbfajta piac, de a legnagyobbban hetenként egyszer vásárt is tartanak.

A faluban mindenütt meglátszik, hogy errefelé nincsenek utcaseprők. A szegénység pedig éppen olyan nagy, mint a szemét. Sok gyereket láttam, de a legtöbb olyan, mint a csontváz, és turkálnak a szemétben egy kis ennivalóért. Ami viszont a nőket illeti, azok bizony csinosak. Sajátos kék-fehér csíkos kötényt viselnek, testük felső részét pedig fehér vászonnal takarják, vagy virágos, rikítóan színes kartonkelmével; a fülcimpáikat nehéz fémkarikákkal terhelik, amelyeket a fejük búbján összekapcsolt ezüstláncokkal kötnek fel; a nyakukat, csuklóikat és a bokáikat pedig korall- vagy gyöngyfüzerekkel ékesítik.

Szinte kivétel nélkül sajátos, sisakra emlékeztető frizurát viselnek. Egyesek azonban a halántékaikat felborotválják, hogy a hajviseletük tarajszerűnek tűnjön, és a frizurájukat üveggyöngyökkel díszítik. Vannak olyanok is, akik teljesen leborotválják a hajukat. A legelegánsabbak azonban bohócfrizurát viselnek: magasra felkötözött hajcsomó kétoldalt fésült tincessel. Talán abból, hogy milyen a hajviseletük, arra is lehet következtetni, hogy ki melyik törzsből való: peuli, mandé, bambara stb. De ehhez én nem nagyon értek, tehát rövidre fogom a néprajzi beszámolómat, hiszen e kérdésekről, ha majd visszatérünk, Tassin úr egy minden szempontból alapos kötetben majd tájékoztatja önöket.

A férfiak általában nadrágban és fehér ingben járnak, vagy egy sajátos kötényt hordanak. A kobakjukat a legkülönbözőbb tökfedőkkel díszítik; a bojtos feztől a szalmakalapig vagy a mindenféle csingilingikkel telespékelt, esetleg posztóplecsnikkel kifoltozott hálósapkaszerűségekig mindent lehet itt látni. Mikor üdvözlök az embert, legalább öt percig veregetik tenyerükkel a halántékukat, és ismétlik szakadatlanul; „dagare”, ami akárcsak az „ini-tie”, azt jelenti, hogy „jó napot”, vagy az „ini sukuma” amely aztán pláne azt jelenti, hogy „jó napot”.

A vásárba mentünk, ahol az egész timbói arisztokráciát már összecsiszólva találtuk. A vásárosok nyolc óra körül kiülnek a két sorban felállított szalmatető bódék elé vagy a négy karóra kifeszített gyékénytető alá; de a jobb emberek csak tizenegy óra felé jönnek vásárolni.

A vásárban mindent árulnak: kölest, rizst, karité-vajat (50 centime kilója), sót (egy 25 kilogrammos tömb 77 frank és 50 centime), ökröt, kecskét, juhot, csirkét (3,30 frank darabja, ami igazán nem olcsó), kovás puskát, kókuszdiót, dohányt, koyost vagy a niomi-kötények fonására szolgáló hancsot, köles- vagy kukoricalepényt, különböző szöveteket, kartont, kalapokat, turbánokat, varró- és gombostűt, puskaszíjat stb. stb. és végül, jó feltűnő helyen kirakva, hogy mindenki láthassa, száraz bőroket, és sui generis³ büzt árasztó, rothadó húsokat a rafinált ízlésű ingyencek számára.

Amint már említettem, Timbo az első valamivel jelentősebb helység azok közül, amelyeket eddig érintettünk. Ezért - december 13-án és 14-én - két napot maradtunk ott. Persze nem azért, mintha mi különösebben fáradtak lettünk volna, de az állatok és a teherhordók szemmel láthatóan és indokoltan kimerültek.

³ Sajátos.

E negyvennyolc óra alatt mindnyájan jó néhány sétát tettünk a tatán belül. Az eddigiekben össze is foglaltam megfigyeléseim lényegét. Ne várjanak tőlem részletesebb leírást, amelyet úgylis megtalálnak a szakkönyvekben. Az én feladatom, hogy a Barsac-expedíció krónikása legyek, s engem ez a szerep ki is elégít. Én Kliótól nyerem az ihletet, s a földrajztudományok iránt cseppnyi vonzalmat sem érzek. Ezt egyszer s mindenkorra kijelentem.

Megérkezésünk másnapján, tehát 14-én aggódtunk a vezetőnk miatt, akit egész nap hiába kerestünk. Moriliré eltűnt.

Nyugodjanak meg. December 15-én, az indulás pillanatában, Moriliré a helyén volt; sőt, mire felébredtünk, ő már ki is osztott jó néhány botot a számárhajcsárok hátára; nem sokat, éppen csak annyit, hogy egyik se kételkedjék az ő jelenvalóságában. Mikor Barsac felelősségre vonta, Moriliré mennyre-földre esküdözött, hogy előtte való nap nem hagyta el a tábort... Tulajdonképpen nem is lehattunk bizonyosak abban, hogy valóban elcsavargott, és különben is, az egész ügynek úgy sincs semmi jelentősége; végül is Morilirének is joga van néha kirúgni a hámból, ezért nem is sokat törődtünk az egész ügygel, s így az incidens hamarosan feledésbe merült.

Tehát december 15-én a szokásos órában elhagytuk Timbót, és a délelőtti utat még a rendes menetidőn túl is folytattuk. Meg kell jegyeznem, hogy a lovaink patái már nem azon az úton kocognak, amelyen idáig jöttünk. Timbón túl az út lassacskán ösvénnyé keskenyül. Mondhatjuk: Timbótól kezdve már igazi felfedezők vagyunk!

Egyéb változás is van: a vidék hepehupás. Amerre csak nézünk, mindenfelé hegyek-völgyek. Amint Timbóból kijöttünk, egy eléggé magas hegyre kellett felkapaszkodnunk, ahonnan aztán le is kellett ereszkednünk.

A hegy lábánál nagy mezőség terült el, aztán ismét kapaszkodó következett egészen Dauheriko falváig; annak a szélén aztán megállapodtunk, hogy ott éjszakázzunk.

Mivel az emberek és az állatok jól kipihenték magukat, a szokottnál gyorsabban haladtunk, és már hat óra előtt éjjeli táborhelyünkre érkeztünk.

Ott pedig a legbarátságosabb érzelmekkel fogadtak bennünket. A főnök ajándékokkal sietett elénk. Barsac úr mindezért köszönetet mondott. Mire üdvözlő kiáltások hangzottak fel mindenünnen.

- Ha Aix-ben végigmegyek a Sextius sétányon, akkor sem üdvözlnek melegebben - jelentette ki Barsac úr elégedetten. - Biztos voltam abban, hogy így lesz. Csak kell tudni beszélni velük!

Úgy tűnik, hogy Barsac úrnak igaza van, ámbár Baudrières úr kételkedve csóválja a fejét.

Közben a falu főnöke mind szeretetreméltóbban viselkedett. Felajánlotta, hogy a falu legszebb kunyhójában szálljunk meg, és arra kérte Mornas kisasszonyt, hogy fogadja el éjjeli szállásnak az ő házat.

A meleg fogadtatás megremegtette a szívünket, és máris rózsaszínben láttuk egész eljövendő utunkat; csak hogy Malik Mornas kisasszonyhoz somfordált, és hirtelen a fülébe súgta:

- Te ne menjen, úrnőm! Ha menjen, meghal!

Mornas kisasszony csodálkozva nézett a kis néger lányra. Az csak természetes, hogy én mindent kihallgattam, amint egy olyan riporterhez illik, aki ad magára valamit. De Marcenay kapitány is meghallotta, pedig ő nem az én mesterségemet űzi. Előbb mintha ő is csodálkozott volna. Aztán pillanatnyi mérlegelés után határozott.

A kapitány rövid úton mindnyájunkat megszabadított a főnök kedveskedéseitől, és parancsot adott a táborverésre. Egyetértettünk vele, és arra a következtetésre jutottunk, hogy tanácsos az őrséget megduplázni.

Ezek az óvintézkedések gondolkodóba ejtettek. Vajon a kapitány is hisz a veszélyben, amelyet Malik jelzett?

Amédée Florence

Hatodik fejezet

Amédée Florence úr harmadik beszámolója

Az *Expansion Française* a Barsac-expedíció mellé kiküldött különtudósítójának tollából február 5-én közölte az alábbi beszámolót. Bizonyos okoknál fogva, amelyekkel nemsokára megismerkedünk, ez a helyszíni jelentés volt az utolsó, amelyet szemfüles riporterétől a lap kézhez kapott. Következésképpen az *Expansion Française* olvasóinak hónapokat kellett várniuk, amíg számukra is megoldódott az a rejtély, amelyet Amédée Florence úr alábbi cikkének a végén jelez, s amelynek teljes megoldását ebben az elbeszélésben közöljük.

A BARSAC-EXPEDÍCIÓ

(Lapunk különtudósítójától)

Miért félt Malik? - Dung-kono - Legyünk barátok, Cinna - Guele-tapée -
Őszamárságaik keresztelője - Türelem! - Kankan - Egy varázsló -
Mérlegeljünk csak! - Berregés az éjszakában.

KANKAN, *december 24.* Tegnap reggel érkeztünk ide, és holnap, karácsony reggelén megyünk tovább.

Karácsony!... Haza szállnak a gondolataim, hazánkba, amelytől oly távol kerültünk. (Még Conakrytól is hatszázötven kilométerre vagyunk, legalábbis a csalhatatlan Tassin úr szerint.) Elképzelhetetlen sóvárgással gondolok a hóval borított mezőkre, és annyi esztendő után először fogott el valami nagy-nagy vágyakozás, hogy a cipőimet a kandalló sarkára felrakjam, s íme: ezzel elárultam, hogy odahaza kandallóm is van.

De ne lágyuljunk el, inkább folytassuk, ahol abbahagytuk a Barsac-expedíció krónikáját.

Előző tudósításomban elmondtam, hogy miközben a dauherikói főnök és az ottani bennszülöttek oly barátságosan invitálgattak, Malik, a maga sajátos módján, így szólt Mornas kisasszonyhoz:

- Ne menjenek! Halálos veszedelem!

Ezt meghallván, a kapitány úgy döntött, hogy a falun kívül éjszakázunk, éppen ott, ahol megálltunk. Miután pár szót váltott Malikkal, Marcenay kapitány megtette a szükséges intézkedéseket, és felszólította a bennszülötteket, hogy távozzanak. Holott azok biztosítottak, hogy a legjobb szándékkal viseltetnek irányunkban, de a kapitány nem tágított, ismét felszólította a falubelieket, hogy térjenek haza, és a tábort ötszáz méter körzeten belül meg ne közelítsék. Nemsokára kitűnt, hogy ezek az óvintézkedések nem bizonyultak feleslegesnek.

Baudrières úr, a bizalmatlanság bajnoka, lelkesen helyeselt minden intézkedést, bár azok okát nem is ismerte. Barsac úr viszont - aki már látta magát a diadalmenetben a nemzetiszínű szalagcskákkal ékesített, kizöldágazott diadalkapu alatt - sehogy sem tudta leplezni a haragját.

Amint a bennszülöttek visszavonultak, Marcenay kapitány elé állt, aki tőlem alig két lépésre intézkedett, s ez lehetővé tette, hogy semmit se veszítsek el a kettőjük közötti jelenetből; Barsac úr hangjában fojtott düh remegett, amikor kurtán-furcsán megkérdezte:

- Ki parancsol itt, kapitány?

- Ön, képviselő úr - válaszolta a tiszt fagyos udvariassággal.

- Akkor miért rendelte el megkérdezésem nélkül a letáborozást, ahelyett hogy a helybeliekkel tartottunk volna, és miért kergette el ezeket a derék négereket, akik irányunkban a legbarátosabb indulattal viseltettek?

A kapitány rövid, mondhatnánk hatásszünet után nyugodtan válaszolt:

- Képviselő úr, ön mint az expedíció vezetője olyan útvonalat választhat, amelyet akar, úgy szabályozhatja a menetütemet, ahogyan akarja; viszont nekem is megvan a magam kötelessége, aminek eleget kell tennem: vigyáznom kell az ön biztonságára. Igaz, hogy figyelmeztetnem kellett volna önt, és tájékoztatnom kellett volna viselkedésem okáról, de előbb megtettem a leghalaszthatatlanabb intézkedéseket. Kérem tehát, bocsássa meg a mulasztásomat...

Eddig rendben is volna. Marcenay kapitány bocsánatot kért a mulasztásért, és Barsac úr úgy tekinthette, hogy megkapta az elégtételt. De mintha valami különös vetélkedő folyna e két ember között, mert a kapitány dühös, bár türtőzteti magát, s ezért aztán nem éppen helytállóan folytatja, ami aztán tüzet fog:

- ...hogymilyen bizonyos formákat nem tartottam be.

- Bizonyos formákat! - csattant fel Barsac úr dühtől vörösen. Barsac úr délfrancia, és Franciaország déli részének lakóiról azt beszélik, hogy tűz folyik az ereikben. Elég az hozzá: érződött, hogy robbanásig feszült a helyzet.

Barsac úr hangja remegett a visszafojtott indulattól:

- Legalább most lenne szíves tudomásomra hozni az okokat, amelyek eléggé nyomósak lehetnek, ha ennyire megzavarták önt.

Na, mit mondtam? Az ügy egyre inkább bonyolódik. Most már a kapitányon a sor, hogy sértve érezze magát. És íme, mily szárazon válaszolt:

- Értesüléseim szerint valami összeesküvést szöttek ellenünk.

- Igazán? Összeesküvést!... - kiáltott fel gúnyosan Barsac úr. - Ezek a jámbor négerek!... Timbótól harmincöt kilométerre!... Nahát!... És ki leplezte le azt az összeesküvést?

Látni kellett volna, amikor Barsac úr azt mondja: „összeesküvés”. Felfújta az arcát, és vészesen forgatta a szemét. Te úristen! Milyen igazi marseilles-i ilyenkor!

- Malik - válaszolta röviden a kapitány.

Barsac nevetni kezdett, de még hogy!

- Malik!... Az a kicsi rabszolgalány, akiért én fizettem ki azt a huszonöt pénzecskét...

Barsac úr túlzott. Elsősorban Malik nem rabszolga, mivel francia területen nem lehetnek rabszolgák. Egy képviselőnek ezt illene tudni. Azonfelül Malik egy drága kis nő. Elvégre huszonöt vertarany frankba, ráadásul egy puskába és egy vég vászonba került.

Ennek ellenére Barsac úr csak úgy folytatta:

- ...huszonöt pénzecskét!... Van is kire hallgatni, és volt akitől megijedni...

A kapitányt mellbe vágta ez a sértés. A „megijedni” szóra elsötétült az arca. Most már ő is remegett a dühtől, de azért uralkodott magán:

- Engedje meg, hogy ne osszam az aggodalmát - folytatta Barsac úr, s közben egyre inkább beletűzelte magát. - Én ragaszkodom ahhoz, hogy hős legyek. Ezért bemegyek a faluba, és ott alszom, és egy szál egyedül beveszem azt a sárkányfészket...

Nos, eljutottunk az ostobaságok ostobaságáig. Előre láttam, hogy így lesz.

- Nem tanácsolom önnek - válaszolta a kapitány, és ő sem hagyta alább. - Nem tudom, hogy Malik tévedett-e vagy sem, de mivel megvan a valószínűsége annak is, hogy nem tévedett, meg kellett tennem a szükséges óvintézkedéseket. Amint megmondtam, az ön biztonságáért én felelek. Ebből a szempontból az utasítások egyértelműek, én pedig szigorúan azokhoz tartom magam, szükség esetén még az ön akarata ellenére is.

- Akaratom ellenére!...

- Ha a katonai parancsnok rendelkezéseit megszegi, és kimegy a táborból, sajnálom, de visszavezettetem, és a sátrában őrizet alá helyezem. Most pedig ellenőriznem kell a táborverést, és nincs időm tovább vitatkozni. Mély tiszteletem!

E szavakkal a kapitány a csákójához emelte a kezét, egy lehető legelőírásosabb jobbra át-ot csinált, és eltávozott, dél képviselőjét otthagyván a gutaütés határán.

Az igazat megvallva, nekem sem tetszett ez az ügy...

Barsac úr annál inkább nekidühödött, mert mindez a Mornas kisasszony szeme láttára és füle hallatára zajlott le. És már éppen a kapitány után vetette volna magát azzal a látható szándékkal, hogy a vitát egy talán tragikus kimenetelű összetűzésig vigye, amikor szeretetre méltó útitársnőnk közbelépett:

- Álljon csak meg, Barsac úr - mondta. - Igaz, hogy a kapitány úr hibázott, mivel önt előzetesen nem tájékoztatta, de ezért elnézést is kért; mire ön megsértette őt. Máskülönben, amikor akarata ellenére is védelmezi önt, csak a kötelességét teljesíti, mégpedig azzal a kockázattal, hogy ön megnehezítheti rá, és emiatt esetleg hátrányt szenvedhet az előléptetések alkalmával. Ha csak egy kicsit is nagylelkű volna, meg kellene köszönnie, amit a kapitány tett.

- Hát azért ez túlzás!...

- Kérem, nyerje vissza a nyugalma és hallgasson rám. Én beszéltem Malikkal. Valóban ő keltette a riadalmat, mert ő szólt Marcenay kapitány úrnak, hogy összeesküvés készül ellenünk. Hallott ön valamit a dung-konóról?

Barsac úr megrázta a fejét. A haragja már elmúlt, de még duzzogott.

- Én tudom, mi az a dung-kono - keveredett a beszélgetésbe Châtonnay doktor, aki ott sétálgatott a közelünkben. - Az bizony gyilkos méreg, amelynek az a sajátossága, hogy csak körülbelül nyolc nap múlva öli meg az áldozatát. Tudják, hogyan készítik? Bizonyos szempontból elég érdekesen.

Barsac úr úgy tett, mint aki oda sem figyel. A kialudt vulkán még füstölgött.

Mornas kisasszony azonban helyette is válaszolt:

- Nem tudjuk, doktor.

- Megpróbálom elmagyarázni - mondotta elgondolkozva Châtonnay doktor -, ámbar nem valami... De hát elvégre is! Elmondom, na. Tudják meg, hogy a dung-kono készítéséhez gyökerestől kitépnek egy fiatal kásafűtövet, ezt a növényt a feketék nyelvén sarriónak hívják, s ezt belehelyezik egy hulla hasüregébe. Húsz nap után a kásafűtövet kivesszük, s száradni teszik, aztán finom porrá törik. Ez a por tejbe, levesbe, borba vagy bármilyen italba keverhető, mert nem lévén íze, aki lenyeli, nem veszi észre. Nyolc nap múlva a megmérgezett felpuffad. A hasa hihetetlenül megnő, s huszonnégy órán belül meghal. Semmiféle ellenmérget, semmi gyógyszer nem ragadhatja ki - hogy Racine *Iphigénia*-jának szavaival éljek - „egy gyászos sors karmaiból, amely nem méltó Atreuszhoz, mert Thüesztészét illetné inkább...”

- Látja, ez az a cselszövés, amelyet a falubeliek kifundáltak - mondta Mornas kisasszony. - Amikor ide érkeztünk, Malik meghallotta, hogy a helybeli főnök néhány szomszédos főnökkel mit tárgyal. Dolo Sarron, így hívják a helyi kiskirályt, azért fogadott olyan barátságosan, azért jött elénk hajbókolva, azért hívott meg a kunyhójába meg a cinkosai hajlékába, hogy ott megkínálhasson itteni ételkülönlegességekkel és itallal, amelyeket mi nem utasíthatunk vissza. Közben a katonáknak is adtak volna némi innivalót. Másnap pedig gyanútlanul tovább megyünk, és néhány nap múlva már észleltük volna az első jeleket. Természetesen a környékbeli négerek ott leskelődtek volna a közelben, s amint észreveszik, hogy a karaván kezd megbomlani, nekünk esnek, kirabolnak, a hajcsárainkat elhurcolják rabszolgának, a lovakat, szamarakat pedig elrabolják. Malik leleplezte az aljas tervet, figyelmeztette Marcenay kapitányt, s a többit már ön is tudja.

Elképzelhetik, hogy engem is mennyire felkavart ez a történet. Barsac úr pedig mélységesen felháborodott.

- Na! Mióta fúvom önnek - diadalmaskodott Baudrières úr -, tessék, az ön civilizált törzsei.

- Nem tudok magamhoz térni - sóhajtozott Barsac úr. - Le vagyok sújtva; szó szerint: lesújtva! És ez a Dolo Sarron, hogy ennek milyen becsületes a képe!... Na de megállj! Holnap felgyújtatom az egész falut, ami pedig ezt a gazember Dolo Sarront illeti...

- Ne is gondoljon ilyesmire, Barsac úr! - kiáltott fel Mornas kisasszony. - Ne feledje, hogy még sok száz kilométer áll előttünk. Csak óvatosan...

Baudrières úr közbeszólt. Megkérdezte:

- De vajon kell-e még makacskodni, s meg kell-e még tennünk azt a töméntelen utat? Az volt a kérdés: „A Niger-kanyar törzsei eléggé civilizáltak-e ahhoz, hogy meg lehessen nekik adni a szavazati jogot?” A választ, azt hiszem, megkaptuk. Az elmúlt napok tapasztalatai, s különösen az, ami ma este történt, mindnyájunknak éppen elégséges lehetne.

E támadásra Barsac úr menten magához tért. Kihúzta magát. Beszélni készült... Beszélni! Csakhogy Mornas kisasszony hirtelen eléje vágott:

- Baudrières úr, elégedjen meg kevesebbrel is - mondotta -, és ne tegyen úgy, mint az az angol, aki azt tartotta, hogy minden francia nő vörös hajú, mert amikor Calais-ban kiszállt a hajóból, egy vörös hajú lányt pillantott meg; Baudrières úr is néhány rabló után ítél meg egy egész népet. Mintha Európában nem történné elég gyilkosság!...

Barsac úr ezzel mélységesen egyetértett. De azért harapdálta az ajkait, és szót kért:

- Tökéletesen igaz! - kiáltott fel -, de uraim, a kérdésnek van egy más vonatkozása is. Vajon megengedhető-e, hogy a köztársaság képviselői, egy nagy vállalkozás küszöbére érve, hagyják magukat...

- Jól beszél, Barsac úr.

- ...hagyják magukat megfélemlíteni, mint valami beijedt gyerkőcök? Nem, uraim! Akiknek az a tisztség jutott osztályrészül, hogy Franciaország zászlaját hordozzák, azokban legyen határozott szándék és rettenthetetlen bátorság. Csak így mérlegelhetik kellőképpen a rájuk leselkedő veszélyek nagyságát, és, a ténykörülmények alapos felderítése után így nézhetnek farkasszemmel azzal, mégpedig anélkül, hogy elsápadnának. De a civilizáció valódi úttörői...

Jó ég! Ez egy valódi szónoklat!... S nem is lesz valami rövid!

- ...a civilizáció valódi úttörői elsősorban is mindent számba vesznek, semmiképpen sem mondanak elhamarkodott, általánosságokban mozgó véleményt egy egész tartományról egyetlenegy olyan tény alapján, amelynek a valódisága egyszerűen kétséges. Amint az előttem álló és felszólaló nagyon helyesen kifejtette...

A szónok előtt Mornas kisasszony állt személyesen. Elmosolyodott, és hogy véget vessen a szóáradatnak, lelkesen tapsolni kezdett. Példáját követve mindnyájan tapsba törtünk ki, természetesen Baudrières úr kivételével.

- Az ügy tisztázódott, és folytatjuk az utat - jelentette ki Mornas kisasszony a nagy zajban -, de ismétlem, az óvatosság azt parancsolja, hogy kerüljünk minden vérontást, amely a bennszülöttek bosszújára vezethet. Ha bölcsen gondolkodunk, nem feledjük, hogy fő célunk a békés behatolás. Legalábbis ez a Marcenay kapitány úr véleménye.

- Ah, ha Marcenay úrnak is ez a véleménye...! - kiáltott fel Barsac úr gúnyosan.

- Ne gúnyolódjék, Barsac úr, inkább menjen a kapitány úrhoz, akit az előbb jól lecírmolt, s fogjon vele kezét. Utóvégre még az is megeshet, hogy neki köszönhetjük az életünket.

Barsac úr könnyen felfortyanó, de alapjában véve rendes ember volt, sőt kifejezetten jó ember. Ezért aztán csak annyit tétovázott, amennyit elégségesnek tartott, hogy az általa hozott áldozatot mindenki észrevegye és kellően értékelje: s azzal már meg is indult egyenesen Marcenay kapitány felé, aki éppen befejezte táborszervezői teendőit.

- Kapitány úr, mondani szeretnék valamit - kezdte.

- Parancsára, képviselő úr - válaszolta a tisz, és vigyázzba vágta magát.

- Kapitány úr - folytatta Barsac úr -, az előbb hibáztunk, ön is, én is, de én nagyobbat, mint ön. Kérem tehát, bocsásson meg. És megtisztelne azzal, hogy kezét ad.

Biztosíthatom önöket, hogy Barsac úr mindezt kellő méltósággal mondta, és egy cseppet sem alázkodott meg. Marcenay urat azonban mélyen megindította.

- Ó, képviselő úr, ez túlzás! - kiáltott fel. - Én már el is felejtettem...!

Miután a Barsac-Marcenay nézeteltérés közmegelegedésre lezárult, ki-ki visszavonult az éjjeli szállására. Már én is éppen lefekvéshez készülődtem, mikor észrevettem, hogy Saint-Bérain úr, mint rendesen, ismét hiányzik. Vajon a figyelmeztetés ellenére elhagyta a tábor?

Anélkül hogy útitársaimnak szóltam volna, a keresésére indultam. Szerencsém volt, mert a szolgájába, Tonganéba botlottam, aki így szólt hozzám:

- Te akarsz látni moszju Agenor? Te jöjjön lassan... mi meglátjunk suttyomban. Nagyon kacagni fogsz!

Tongané az őrláncon túl, a folyó partjára vezetett, ahol egy baobab-fa mögé bújva megpillantottam Saint-Bérain-t. Igen elmerülten foglalatосkodott: az ujjai között valami élőlényt tartott, de hogy mit, nem láthattam világosan.

- Az egy ntori - mondta Tongané.

Ntori, vagyis béka.

Saint-Bérain kifeszítette a béka száját, és azon át a béka testébe nyomott egy mindkét végén kihegyezett fémpecket. A pecek derekán vékony, de nagyon erős zsinór volt áthurkolva, amelynek a végét a markában szorongatta.

Csak az volt feltűnő, hogy az egész művelet alatt Saint-Bérain szakadatlanul és szívrepesztően sóhajtozott. Úgy tűnt, hogy szörnyen szenved, de nem tudtam, miért. Holott Saint-Bérain valóban szenvedett, mégpedig a barbár eljárás miatt, amelynek a szegény ntorit alá kellett vetnie. Egyrészt a horgászszenvédélye nem hagyta nyugodni, másrészt az érzékeny szíve lázadozott az ellen, amit tennie kellett.

Miután a békát a parti gyepre tette, Saint-Bérain fütykössel a kezében egy fa mögé lapult, és lesben állt. Mi is hasonlóan cselekedtünk.

De nem kellett sokat várakoznunk. Néhány pillanat múlva egy igen különös állat tűnt fel, valami óriásgyíkféle.

- Te meglátja - suttogta Tongané -, az egy szép gueule-tapée.

Gueule-tapée? Ez franciául azt jelenti, hogy „szájon vágott”.

...Másnap a doktor megmagyarázta, hogy ez egy bizonyos iguán fajta neve.

A mi „szájonvágottunk” tehát lenyelte a békát, s azzal vissza akart ballagni a vízbe. Mikor érezte, hogy a spárka nem engedi, hánykolódni kezdett, s a kétkegyű pecek behatolt a húsába. Meg volt fogva. Saint-Bérain mellette termett, és felemelte a botját.

De mi történt? A bot erőtlenül lehanyatlott, miközben Saint-Bérain keservesen felnyögött... Egyszer, kétszer, háromszor a bot fenyegetően a magasba lendült, és egyszer, kétszer, háromszor láttuk egy-egy bánatos sóhajtás kíséretében lehanyatlani.

Tongané végül is elvesztette a türelmét. Kiugrott a rejtekéből, és egy határozott csapással véget vetett gazdája tétovázásának, valamint az állat életének, amely ily módon kiérdemelte „a fejbe vágott” nevet is.

Saint-Bérain még egyszer felsóhajtott, de ez alkalommal elégedetten. Tongané pedig felszedte a zsákmányt.

- Holnap - mondta - mi evett gueule-tapée. Én tüzet teszem. Erőst jó!

És valóban „erőst jó” volt.

December 26-án már hajnalban továbbmentünk. Meg kellett kerülnünk a falut, ahol a hajnali órában csak kevés embert láttunk. A gazember Dolo Sarron hosszan utánunk nézett, s nekem úgy tűnt, hogy meg is fenyegetett bennünket.

Kilométernyi menetelés után egy erdőn hatoltunk keresztül, amely Châtonnay doktor szerint karité-, ntaba- és bana-fákból állt.

- A ntaba-fa - magyarázta - tulajdonképpen egy nagyra növő fikuszféle. A levelei huszonöt-harminc centiméter szélesek, és tetőfedésre is használhatók. A gyümölcse júniusban érik, és három vagy négy, édes lébe burkolt babszem nagyságú magot tartalmaz. A bennszülöttek kitűnő csemegének tartják. Mi, európaiak inkább a ntaba gyümölcsét kedveljük, amely a cseresznyére emlékeztet. Ami pedig a banát illeti, az egy pálmaféle, s a gyümölcse, amint látják, a fenyőtobozhoz hasonlít. Gallyait, ágait a kunyhók fedelének készítésekor használják vagy utazókosarakat fonnak belőlük; néhány ilyen kosárral a mi karavánunk is fel van szerelve. A rostjából kalapot, szőnyeget és zsákot fonnak-szőnek. Végül a megszáradt ágai és szárai kitűnő fáklyát szolgáltatnak. Egyébként mi is ilyen fáklyákkal világítunk.

Nem sokkal kilenc óra előtt utunkat egy folyó állta el, amelyben, mint rendesen, vízilovak és kajmánok is lubickoltak. Nekünk viszont át kellett kelniük a gázlón. Arra gondoltam, hogy most kerültünk először ilyen helyzetbe. Idáig mindig találtunk hidat, vagy a víz olyan sekély

volt, hogy alig nedvesítette meg a lovak patáját. Ez alkalommal másképpen adódott: egy igazi folyó partján álltunk.

Szerencsére a víz sekélyebb volt, mint amilyennek látszott. A lovaknak alig ért a szügyéig, és minden nehézség nélkül átkeltünk rajta.

A szamarak azonban megkutyálták magukat. Amikor ezek az alaposan megterhelt állatok a folyó közepére értek, mintha csak összebeszéltek volna, valamennyi megállt. A hajcsárok hiába igyekeztek jobb belátásra bírni őket. A szamarak a biztató kiáltásokra éppen olyan érzéketlenek maradtak, mint a botütésekre.

- Tudom, mi a bajuk! - ötlött az egyik hajcsár eszébe. - Keresztelőt akarnak.

- Az, az! - kiáltották a többiek. - Őszamárságaik várják, hogy megkereszteljük őket.

S akkor mindenik hajcsár lehajolt, a két tenyerébe vizet merített, és a gondozására bízott szamar fejére csorgatta. Közben mormogtak is valamit a szamarak fülébe.

- Amit most látnak - magyarázta Tassin úr -, e vidéken ősrégi szokás. Az első gázlónál, amelyen a szamaraknak át kell kelniük, okvetlenül „megkeresztelik” őket. Meglátják, amint a rítus lezajlott, a fülesek minden további nélkül megindulnak.

És valóban: azután már cseppet sem tétováztak.

A hőség harmincfokos volt árnyékban. A szamaraknak jólesett a hűvös vízben álldogálni, de később arra gondoltak, hogy egy kis lubickolás még jobban esne. Három-négy vidám iázás után jókedvűen a folyóba merítkeztek, nagy élvezettel meg is hengergöztek, úgy hogy a gondatlanul felkötözött málhák leoldódtak, s a víz hátára kapta azokat.

Persze ki kellett halásznunk valamennyit. A számárhajcsárok azonban ezt a munkát szokatlan lassúsággal végezték, s ha nem lettek volna ott Marcenay kapitány katonái, a készleteknek, az ajándékoknak és a cserére szánt áruknak felét bizony elveszítjük, ami komoly baleset lett volna.

Miközben Barsac úr türelmetlenkedett, és mérgét kemény szavakba öntötte, a közönyös hajcsárokat pedig jó provanszál jelzőkkel tisztelgette, odalépett hozzá Moriliré.

- Mani tigua (parancsnok) - mondta halkan -, te ne kiabáljon.

- Már hogyan kiabálnék! Ezek a marhák százezer frank értékű árut úsztatnak el...!

- Nem jó - folytatta a vezető. - Te legyen sok türelem. Ha málhá elvész, emberek veszekedje. Ők beszélje sokat, de nem rosszak. Azután nagyon jó.

Talán mert nagyon is ragaszkodtam az igazsághoz, az eddigi elbeszélésem lehet, hogy nem-igen szórakoztatta önöket. De ha így volna, akkor sincs mit tennem. Amikor a hajóról leléptem, hogy a Barsac-expedícióhoz csatlakozzam, azt reméltem, hogy izgalmas beszámolókat írhatok, és hallatlan kalandokról szóló riportokat küldhetek: szűz erdőkben titokzatos árnyak, harc a természet mostohaságai ellen, harc a vadállatokkal és az özönlő néger seregekkel - ilyesmikről álmodoztam.

De térjünk vissza a valósághoz! Az ősréngetegek itt csak szavannák, és semmiféle természeti akadályba sem ütköztünk. Ami pedig a vadállatokat illeti, csak vízilovakat és kajmánokat láttunk, azokból viszont sokat, és meg kell említenem az antilopcsordákat is, és imitt-amott elefántok is előfordultak. Ami pedig a vérszomjas négereket illeti, ha eltekintünk a gazember Dolo Sarrontól, eddig csak barátságos feketékkel találkoztunk. Utazásunk bizony elég egyhangú.

A szomorú emlékü Dauherikót elhagyva, előbb egy dombon kapaszkodtunk fel, aztán a Tinkisso völgyébe, Bagareyába ereszkedtünk le. Itt érdekesebb látnivaló híján megfigyeltem, hogy Tchumuki elhagyta az utóvédet, és elől, Moriliré mellett baktatott. Vajon összeeszesztek Tonganéval? Tchumuki és Moriliré kedélyesen beszélgetnek; úgy látszik, igen jó barátságba keveredtek. Annál jobb!

De Tongané cseppet sem búsul a barátja után. A karaván végén a kis Malikkal diskurál, és mindketten igen vidámak. Idill a láthatáron...?

Bagareyától ismét kezdődött a szavanna, amely minél inkább távolodunk az esős évszaktól, annál inkább kiszikkad; előttünk egy hatalmas, magas fűvel borított térség terült el, amelyen addig mentünk, míg csak Kankanba nem értünk, ahova egyébként tegnap, december 23-án meg is érkeztünk, és ahonnan ezt a cikkemet dátumozom.

22-én Kouroussánál átkeltünk a Djolibán, amely Tassin úr állítása szerint tulajdonképpen a Niger; de Kankanál egy másik, hasonlóan jelentős folyóhoz értünk, amely az előbbi irányába folyik, s állítólag innen nyolcvan kilométerre északra a két folyó egyesül. S végül is ez a folyó, amelyet itt Milónak neveznek, miért ne lehetne a Niger? Tassin úr egy fensőbbesleges legyintéssel kijelenti, hogy nem az, de nem mondja meg, hogy miért ne lehetne. Egyébként nekem igazán mindegy...

És valami kis incidens? - kérdezhetik joggal. - Hogyan!? A kilenc nap alatt nem történt semmi?

Semmi, vagy majdnem semmi!

Hiába forgatom a jegyzetfüzetemet, s keresgélek benne akár nagyítóval is valamit, mert legfennebb ha két elmesélnivalóra akadok. Az első eset majdnem említésre sem méltó... Ami a másikat illeti... Hát arról nemigen tudom, hogy mit is gondoljak.

Íme, előbb az elsőt mondom el röviden:

Harmadik nap, hogy Dauherikót elhagytuk, szépen gondozott luganék közé értünk, ami arra utalt, hogy falu közelében vagyunk, az élénkbe jövő bennszülöttek azonban váratlanul megijedtek valamitől, és elszaladtak.

- Marfa! Marfa! - kiáltozták, és futottak, ahogy a lábuk bírta.

„Marfa” bambarául puskát jelent. Mi pedig annál kevésbé értettük meg a kiáltások okát, mert Marcenay kapitány - hogy a négerek meg ne ijedjenek - elrendelte, hogy mindenki rejtse el a puskáját abba a vörös bőrtokba, amelyet éppen erre a célra készített az emberei számára, és amelynek az alakja mindenre emlékeztetett, csak puskára nem. Tehát egyetlen puska sem volt látható. De akkor honnan származik a fogadásunkra kijövő négerek vad félelme?

Hiába kiáltoztunk utánuk, hogy ne féljenek. Egyszer csak valami csendült-pendült, és Saint-Bérain úr felháborodott szitkozódásba kezdett:

- Latrok! - ordította dühösen. - Kövekkel hajigáljátok a tokomat! Összeviszsa horpasztjátok az egészet. Na, megálljatok! Megálljatok csak, gazemberek, majd megmutatom én nektek!

Alig tudtuk megakadályozni, hogy a támadók után ne vesse magát, még Mornas kisasszonynak is közbe kellett lépnie. A négerek ugyanis, megpillantván a napfényben meg-megcsillanó nikkelezett tokot, valamiféle fegyvernek nézték. Emiatt ijedtek úgy meg.

Hogy hasonló félreértés, amely rosszabbul is végződhet, többé elő ne forduljon, Barsac úr megkérte Saint-Bérain urat, hogy csudafényes horgásztokját rejtse el az útipoggyászába, s tegye a szamarak hátára. A rendíthetetlen horgászt azonban nem lehetett meggyőzni, kijelentette,

hogy semmiért a világon meg nem válik a felszerelésétől. Arra mégis sikerült rávennünk, hogy a villogó jószágot egy vászonzsákba csúsztassa, hogy többé ne csillogjon a napfényben.

Mégiscsak valaki az én Saint-Bérain barátom!

A másik esemény Kankanban történt, ahova 23-án reggel érkeztünk meg; tizenkét órával később, mint ahogy terveztük, mert Moriliré ismét eltűnt. 22-én, mikor már felsorakoztunk a délutáni menetre, ki az, aki sehol sincs? Moriliré! Tűvé tettük érte az egész környéket, de hiába; vesztegelnünk kellett, míg csak elő nem került.

Egyébként másnap a helyén volt ökelme, és az indulásnál olyan szorgalmasan ügyködött, mintha mi sem történt volna. Ez alkalommal azonban nem tagadhatta, hogy hiányzott. Ezért Moriliré nem vesztegette az idejét holmi mentegetőzésekkel, hanem röviden elmondta, hogy vissza kellett térnie az előző napi táborhelyre, mert otffelejtette Marcenay kapitány térképeit. A kapitány erre alaposan lehordta, s ezzel az ügy lezárult.

Mindezt talán meg sem említettem volna, ha Saint-Bérain szokásos képzelődéseivel nem tulajdonít sokkal nagyobb jelentőséget ennek az incidensnek, és nem veri félre a harangot.

Akkor éjjel álmatlanságban szenvedett, és most úgy emlékezett, hogy észlelte, amikor a vezetőnk visszatért. Ezért nagy titokban Marcenay kapitányhoz somfordált, és megsúgta neki, hogy Moriliré nem nyugati irányból közelítette meg a tábort, ahonnan mi jöttünk, hanem keletről, vagyis Kankan felől, amerre mennünk kell; vagyis nem járt ő semmi otffelejtett tárgy után, hanem egyszerűen hazudott.

Ha bármilyen más forrásból eredt volna ez az értesülés, minden bizonnyal figyelemre méltó lett volna, de hát Saint-Béraintől származott. Ő pedig annyira szórakozott, hogy könnyen összekeveri a dolgokat...

De térjünk csak vissza a mondanivalónkhoz! Említettem, hogy a második eset Kankanban történt, ahol Tchumuki és Moriliré vezetésével Mornas kisasszony, Barsac úr, Saint-Bérain meg jómagam csavarogtunk...

De hopp! Bizonyos felvilágosításokkal még adós maradtam, azt hiszem, helyesebb lesz, ha előbből kezdem ezt a történetet.

Az történt ugyanis, hogy Moriliré napok óta rágta a fülünket, sorra mindenikünkét, és dicsérte nyakló nélkül az itteni varázslók jóstehetségét, de leginkább egy bizonyos kenielala képességeit magasztalta, aki Kankanban lakik. Vezetőnk szerint ez a kenielala csodálatosan belelát a jövőbe, és Moriliré állandóan arra akart rávenni, hogy minderről személyesen győződjünk meg. Felesleges mondanom, hogy javaslatát mindnyájan elutasítottuk, pedig nem beszéltünk össze. Elvégre nem azért jöttünk ide, Afrika szívébe, hogy holmi többé-kevésbé megzavarodott álomlátókkal vesztegessük az időnket.

Moriliré és Tchumuki, amint ott vezetgettek Kankan sikátoraiban, egyszer csak két lépésre egy kunyhótól, amely semmiben sem különbözött a többitől, váratlanul megálltak. A véletlen, amelynek minden bizonnyal vezetőink is a kezére játszottak, úgy hozta, hogy éppen a híres kenielala otthona előtt találtuk magunkat. Vezetőink ismét azzal álltak elő, hogy látogassuk meg a varázslót. Mi ez alkalommal is elutasítottuk a javaslatukat. Ők azonban nem hagyták magukat, hanem zavartalanul ismét magasztalni kezdték a tiszteletre méltó varázsló érdemeit.

Vajon Moriliré és a társa, Tchumuki miért ragaszkodott annyira, hogy meglátogassuk a kenielalát? Talán már a helyi erkölcsök is kicivilizálódtak annyira, hogy a két fickónak csurrant-csöppent valami a tiszteletdíjból? Lehet, hogy már itt is úgy van, mint Velencében,

ahol a gondolasok a kristálymetszők és a csipkeverők felhajtói? Ha így van, igazat kell adnom Barsac úrnak.

A két cimborá nem tágitott. Biztattak, rábeszéltek, s végül is megadtuk magunkat, csak hogy nyugalmat nyerjünk. Megtehetjük nekik ezt a kis szívességet, s ha véletlenül keresnek is rajta valamit, hát annál jobb.

Egy szörnyen koszos kunyhóba vezettek, amelybe a napvilág alig szűrődött be. A kenielala a kunyhó közepén állott. Előbb talán öt percig csapkodta a combjait, és egyre csak irmi-tilit, vagyis „jó delet” kívánt nekünk, mivel már valóban dél volt; aztán leguggolt a gyékényre, és intett, hogy mi is úgy tegyük.

A varázsló nagyon finom porból kis csomót kapart maga elé, aztán egy kis seprűcskével az egészet kissé szétlegyezte. Ezután egy tucat kóladiót kért tőlünk, fele pirosat, fele fehéret; a diókat serényen a porcsomóba rakta, közben érthetetlen szavakat mormogott, végül a diókból különböző alakzatokat rakott ki: köröket, négyzeteket, rombuszokat, négyszögeket, háromszögeket stb., és úgy varizsálgatott felettük a kezével, mintha meg akarná áldani őket. Végül is nagy gonddal valamennyit összeszedte, és tartotta a mocsos markát, hogy tegyük bele a munkája tiszteletdíját.

Ezután már csak kérdeznünk kellett, mert transzban volt, és tudott válaszolni.

Mikor mi a kérdéseink végére értünk, ő kezdett beszélni; élénken, sőt lendületesen szólott, mint az olyan ember, aki biztos a dolgában. Varázslónk jóslatai egyáltalán nem voltak szívderítők. Ha hinnénk neki - amiről szerencsére szó sincs -, csak a legnagyobb aggodalommal folytatnánk az utunkat.

- Nemsokára senki még a híredet sem fogja hallani - mondta nekem tört franciasággal, amit én meg sem próbálok utánózni.

Mekkora szerencsém van! Mert ugyebár a varázsló azt mondta: „nemsokára”. Tehát a tudósításom sorsát illetően megnyugodhattam.

A kenielala aztán Saint-Bérain-hez fordult.

- Egy olyan sebet kapsz, amely akadályozni fog az ülésben - mondta.

Eszembe jutnak a halászorgok. Az öreg szélhámos elkésett. Összetévesztette a jövődöt a múlttal, amelynek „titkairól” Moriliré és Tchumuki minden bizonnyal felvilágosította.

Majd Mornas kisasszony került sorra:

- Szíven talál valami - huhogta a kenielala.

Nahát! Nem buta ember ez! Figyeljék csak meg: nem részletezte, hogy valami testi vagy esetleg érzelmi sebesülésre van-e kilátás. Ami engem illet, ez utóbbira gyanakszom, és arra, hogy a mi két derék vezetőnk nemigen fogta be a száját. És fogadni mernék, hogy Mercenay kapitánnyal kapcsolatban fecsegték valamit.

A varázsló a jóslat után csak rövid ideig hallgatott, aztán fenyegető tekintetével végigmérte Barsac urat. Tudtuk: a legfontosabb jóslat következik. A varázsló pedig így szólt:

- Sikassón túl fehér embereket látok. Számotokra ez rabszolgaságot vagy halált jelent.

Van humora az öregnek!

- Fehéreket?... - csodálkozott Mornas kisasszony. - Nem feketéket akart mondani?

- Mondom: fehéreket - erősítette meg ünnepélyesen a kenielala, aki egyre nevetségesebbé válik a határozott jóslataival. - Ne menjetek Sikassón túl! Mert ott halál vagy rabszolgaság vár rátok!

Természetesen tréfára vettük a tanácsát. Kit győz meg egy olyan jövőmondó, aki el akarja hitetni, hogy francia területen létrejöhet, még hozzá fehér emberekből, egy akkora csoportosulás, amely fenyegethet egy miénkhez hasonló nagy létszámú expedíciót. Este a vacsoránál ismét nagyokat nevettünk a jóslatokon, sőt még a mindig óvatos Baudrières úr is velünk mulatott; aztán elfelejtettük az egészet.

Nekem azonban lefekvés előtt ismét eszembe jutott minden. Nagyon komolyan végiggondoltam a történeteket, és arra a következtetésre jutottam, hogy... illetve... végül is döntsék el önök.

Elsősorban vizsgáljuk meg tényszerűen a kérdést.

Két és fél tény áll a rendelkezésünkre.

A fél tény: Moriliré timbói, majd Kankan előtti utolsó táborhelyünkről történő eltűnése.

A két egész tényt viszont az a bizonyos dung-konós mérgezési ügy meg a néger varázsló nyomorúságos jóslatai jelentik.

Mérlegeljünk tehát ezek alapján.

Az első tény: Elképzelhető-e, hogy egy jelentéktelen falucska főnöke akkora meggondolatlan-ságra vetemedjék, amekkorát egy kétszáz katona őrizete alatt haladó expedíció megtámadása jelent; s mindez Szenegambia egyik tartományában, amelyet csapataink már réges-régen megszállva tartanak, és ráadásul alig harmincöt kilométerre Timbótól, ahol erős francia helyőrség állomásozik? Nem, ez elképzelhetetlen! Kizárt, teljességgel kizárt.

A második tény: Feltételezhető-e, hogy az öreg tudatlan jó, egy ilyen alak kitalálhassa a jövőndőt? Nem! Abszolút bizonyos, hogy erre nem képes.

Viszont a dung-konós incidens mégiscsak komolyabb tény; bár, ami engem illet, véleményem szerint egy ilyen terv soha senkinek a fejében meg nem fordulhatott komolyan; inkább csak úgy rendezték a dolgokat, hogy mi elhiggyük a szándék fennforgását.

Az is bizonyosnak látszik, hogy a kenielala, ha nem kapott volna egy kis „segítséget”, semmit sem talált volna el a köztünk levő kapcsolatokról. Különben is csak ahhoz ragaszkodott csökönyösen, hogy Sikassón túl rabszolgaság vagy halál vár ránk.

A következtetés magától adódik: meg akarnak ijeszteni bennünket!

De ki? De miért? - kérdezhetik önök is.

Ki? - Halvány sejtelmem sincs.

Miért? - Azért, hogy meggondoljuk magunkat, és ne folytassuk az utat. Valaki számára kényelmetlenek vagyunk, s az a valaki nem óhajtja, hogy Sikassón túl menjünk.

Ami pedig azt a bizonyos fél tényt, vagyis Moriliré viselkedését illeti, az vagy nem jelent semmit, vagy ha Saint-Bérain nem volt nagyon szórakozott, mint általában, akkor Moriliré a cinkosa annak a személynek, aki vissza akar téríteni bennünket. A csökönyösség, amellyel a kenielala kunyhójába csalt, nagyon gyanússá teszi, s azt mindenesetre fel kell tételeznünk, hogy szolgálataiért megfizeti valaki. Ennek pedig feltétlenül a végére kell járnunk.

Ezekre a következtetésekre jutottam. A jövő majd elárulja, hogy megalapozottak-e vagy sem.

Majd meglátja, aki addig él.

Amédée Florence

A SZAVANNÁBAN, KANKANTÓL EGYNAPI JÁRÁSRA, december 26.

Az alábbi utóiratot csatolom tegnapi levelemhez, mivel Tchumuki biztosított afelől, hogy önök így is idejében megkapják.

Az éjszaka valami szokatlan történt. Felvázolom az eseményeket, anélkül hogy magyarázni próbálnám azokat.

Tegnap, december 25-én elhagytuk Kankant, és két kemény útszakasz után megtettünk összesen vagy harminc kilométert, amikor a nyílt mezőn éjszakára táborot vertünk. A vidék igen néptelen volt. Diangana, az utolsó falu, amelyen áthaladtunk, vagy húsz kilométerre volt mögöttünk, s a következő lakott helytől, Sikassótól vagy ötven kilométer választott el.

A megszokott időben már az egész tábor aludt.

Egyszerre azonban, az éjszaka kellős közepén valami furcsa zajra ébredtünk, amelynek okát senki sem tudta. Valami szörnyű berregés volt, olyanszerű láрма, mint amelyet a gőzgépek keltenek, vagy inkább, mint egy rovar zúgása; persze egy gigantikus, legalábbis elefánt nagyságú rovaré... Az őrszem szerint a rendkívüli zaj nyugat felől támadt. Eleinte nagyon halkán, de aztán egyre erősödött. Amikor a sátrainkból kiugráltunk, akkor érte el a tetőfokát. A legkülönösebb az volt, hogy fentről jött, az égből. Ami okozta, tehát felettünk lebegett. De mi lehet az?

Hiába meresztettük a szemünket. Nem látszott semmi. Vastag felhőtakaró fedte a holdat, és vaksötétség borult a világra.

Miközben mi hiába erőlködünk, hogy a sötétség ellenére lássunk valamit, a berregés kelet felé távolodott, halkult, majd elveszett... De mielőtt teljesen elenyészett volna, nyugat felől ismét hasonló zaj támadt. Akárcsak az iménti, ez is növekedett, elérte a tetőpontját, csökkenni kezdett, és kelet felé lassan kihunytt.

Az egész tábor megrettenten figyelt. Valamennyi néger a földre szorította az arcát. Az európaiak pedig Marcenay kapitány köré húzódtak. Közöttük pillantottam meg Tchumukit és Tonganét is, akik sokat éltek a fehérek között, és valami ragadt rájuk azok lélekjelenlétéből. Morilirét azonban nem láttam sehol. Lehetséges, hogy ő is, arcát a földre szorítva, a hozzá hasonló színesbőrűek között lapított valahol.

A rettenetes berregés ötször egymás után újratámadt, felerősödött, majd kihunytt. Aztán az éjszaka visszanyerte szokásos nyugalmát, és békésen telt el.

Reggel az expedíció talpra állítása nagy gondot okozott. A négerek féltek, és megtagadták az út folytatását. Marcenay kapitánynak mégis sikerült meggyőzni őket, mert arra hivatkozott, hogy lám, a nap milyen ragyogóan kelt fel, és egy csepp felhő sincs az égen. Tehát odafent e pillanatban jó szemmel néznek bennünket.

Végül is elindultunk, de három óra késéssel.

Természetesen, az éjszakai jelenség képezte minden beszélgetés tárgyát, de magyarázatot senki sem tudott adni. Lassacskán azonban már másról is szó esett, de Marcenay kapitány, aki az oszlop élén lovagolt, egyszer csak észrevette, hogy a talajon valami kerékvágásféle nyom látható. A nyomok mintegy ötven méter hosszúak voltak, és nyugat-kelet irányúak. Nyugat felől mintegy tíz centiméter mélyek, kelet felé sekélyesedtek, majd teljesen eltűntek. Összesen tíz ilyen nyomot láttunk.

Vajon lehetséges valami kapcsolat az éjszakai berregések és eme nyomok között? Eleinte arra gondoltam, hogy semmi sem lehet.

Viszont minden nyom nyugat-keleti irányú, és az öt párnak éppen megfelel az öt egymást követő berregés...

Vagyis...?

Vagyis nem tudok semmit!

Amédée Florence

Hetedik fejezet

Sikassóban

Január 17-én a Barsac-expedíció Sikassóba érkezett. Tehát kevesebb mint hat hét alatt, átlagosan napi huszonöt kilométert haladva, megtette azt az ezeregyszáz kilométert, amely Kenedougou régi székvárosát, Samory utolsó erősségét elválasztja a tengerparttól.

Az *Expansion Française* a harmadik tudósítás óta Amédée Florence-tól egyetlen sort sem kapott. Amint már említettük, az újságíró az utolsó riportját akkor adta fel, amikor már három napja elhagyták Kankant. Attól a naptól kezdve az expedíció útjáról úgyszólván semmit sem tudnánk, ha nem lenne meg az a jegyzetfüzet, amelybe a szemfüles riporter naponta beleírta a megfigyeléseit. Eme elbeszélés szerzője előtt itt hever a teleírt notesz, és valahányszor csak szükségét érzi, bizony nem ártall bőségesen kölcsönözni a lapjairól.

Kankantól Sikassóig az utazás egyhangú és érdektelen volt. Kivételt csak néhány tréfa jelentett, amely szinte mindig a félrebogarászó Saint-Bérain hátán csattant. Az ilyen-olyan napi események megtárgyalása is hozott némi változatosságot. Mindezekről azonban az olvasó már bőséges tájékoztatást nyert, amiért is a mindenféle aprócseprőségek felemlegetését nem igényli. Ezt szem előtt tartva, Amédée Florence pusztán az út leírására szorítkozott, amely Tioláig egy síkságon vezetett át; e vásárhelytől kezdve pedig sűrű kapaszkodók és ereszkedők váltogatták egymást. Az újságírónak feltűnt, hogy Tchumuki, minél inkább eltávolodott a társától, Tonganétól, annál inkább megbarátkozott a karaván vezetőjével, Morilirével. De Florence ezen nem sokat törte a fejét; elvégre a három fekete egymáshoz való viszonya nem olyan kérdés, amely némi jelentőséggel is bírna, és amelyre érdemes volna felfigyelni.

Szóval, Amédée Florence szükséztudásából joggal következtethetünk arra, hogy valóban semmi különös sem történt. És, amint várni lehetett, távoli jelei sem mutatkoztak, hogy a kenielala jóslatai kezdenének beválni; Amédée Florence tovább is hűségeesen írogatta a riportjait, és ha eggyel elkészült, átadta Tchumukinak, aki nem győzte bizonygatni, hogy azok jószerével meg is érkeznek Európába; viszont, ha a néger fogadkozásaiból egy szó sem lenne igaz, azt a riporter úgy sem tudhatná; Saint-Bérain is nyugodtan üldögélhetett a nyeregben; ami pedig Jane Mornas kisasszonyt illeti - a továbbiakban is híven megőrizzük ezt a maga választotta nevet -, ő bizony semmiféle sebet sem kapott, legalábbis olyat nem, amelynek valamilyen látható nyoma is lett volna... Ami azonban az érzelmi téren kapott sebeket illeti, Amédée Florence egy-egy elejtett megjegyzéséből úgy tűnik, hogy a jóslat mintha bevált volna; feltéve, ha „a szívsebet” nem szó szerint vesszük, hanem képes kifejezésnek tekintjük. Az újságíró azonban csak néhány, egyébként rokonszenvező sort szentelt a Jane Mornas és Marcenay kapitány között mind szorosabbá váló barátságnak és annak az egyre növekvő boldogságnak, amely emiatt a két fiatal lény lelkét betöltötte.

Ami viszont a negyedik, a legmeggondolkoztatóbb és legfenyegetőbb jóslatot illette, annak a megvalósulására igazán semmi sem utalt. Az expedíció nem semmisült meg, és senki sem lett rabszolgává; hanem békésen haladt a kétszáz katona védelme alatt, akiknek Marcenay kapitány parancsolt; minden állat egészséges volt, a poggyász is épen maradt, s a folyókon történő átkelések alkalmával semmi sem nedvesedett át jobban, mint amennyire okvetlenül szükséges, ha a teherhordók feketék.

Bár volt némi logika ama feltevésben, amelyet Amédée Florence a kankuni tudósításának a végére írt, a következő napok eseményei távolról sem igazolták az aggodalmát. Az expedíció ellen többé senki sem próbálkozott sem valódi, sem színlelt támadással, és egy újabb kenielala sem állott elő holmi fenyegető próféciákkal. Ha Amédée Florence kitartott amellett, hogy

helyesen tételezte fel egy olyan személy létezését, aki az expedíció megrémítését és végső fokon a visszatérítését tűzte ki célul, akkor most arra kellett gondolnia, hogy a titokzatos személy lemondott a szándékáról.

Egyébként amikor Sikassóba értek, már Amédée Florence is látta, hogy gyanúja nem áll valami szilárd lábakon. Annak idején a következtetéseit a tulajdonképpen be sem bizonyított dung-konós mérgezési históriára és a fekete varázsló sötét jóslataira alapozta, amelyekből lám, semmi sem vált valóra. Ámbár az is igaz, hogy egyelőre még csak Sikassóba értek, márpedig a jóslat szerinti veszedelmek csak ezután, az egykori fővároson túl leselkednek rájuk. Azért az újságíró is napról napra mindinkább megnyugodott, mert egyre képtelenebbnek tűnt, hogy azok a békés néger, akikkel néhanapján találkoztak, támadásra vetemedjenek egy nagyszámú katonai egység ellen. Ilyen vakmerőségre csak akkor kellene számítani, ha ismét támadna egy olyan vezérük, mint amilyen Samory volt, akinek sikerült a gyermeked kedélyű törzsbeliékből harcosokat kovácsolnia.

De nincs kizárva, hogy Amédée Florence-t a kelleténél hamarabb megnyugtatta Marcenay kapitány fegyvereseinek jelenléte, és megfélemedezett arról, hogy ennek az egységnek éppen Sikassóban kell a fele-félre oszlania.

Reméljük, az olvasó még nem feledte el, hogy a Barsac-expedíció éppen Sikassóban válik kétfelé. Miközben az első részleg, amelyet személyesen Barsac úr vezet, Ouagadougoun, Mossi tartomány székhelyén át a Nigerrig nyomul, ahonnan Bourgoun át a dahomeyi tengerpartra érkezik, a második részleg viszont Baudrières úr vezetésével délre fordul, és majdnem egyenes vonalban Grand-Bassamnak tart. Természetesen, mindkét részlegnek egyenlő joga volt a védelemre, s ezért a fegyveres kíséretet száz-száz főre kellett osztani.

Amikor az expedíció Sikassóba érkezett, még nem sok ideje múlt, hogy ezt az erősséget Audéoud ezredes 1898 első hónapjaiban Samorytól rohammal elhódította, és francia birtokká tette. Körös-körül a tartományban még meglátszanak a szakadatlan rablások és fosztogatások nyomai, amelyeket a levitézlett rabszolgakereskedő emberei vittek végbe, de akit annak idején az ördög tudja, miért - mi magunk is a megtisztelő Almany címmel illettünk. Pedig mindenütt felperzselt és kirabolt falvakat láttunk és elképesztő nyomort.

Ami a várost illeti - ha ezt a négerfészket szabad városnak nevezni -, az bizony még mindig olyan állapotban tengődött, mint amilyenben Audéoud ezredes találta. Sikasso tulajdonképpen nem más, mint különböző nagyságú néger falvak halmaz, amelyeket megművelt földsávok választanak el egymástól, és egy hat méter magas és nyolc méter széles földhányás, egy tata vesz körül és egyesít.

A tatán belül a francia igazgatás csak a legszükségesebbeket építette; az expedíció megérkezéséig a sürgős romeltakarítási munkálatokon kívül csak egyetlen épületet emeltek; azt, amelyikben a helyőrség egységeit helyezték el.

Abban az időben a helyőrség egy gyarmati gyalogos és két szenegáli lövészs századból állt. E két utóbbit francia tisztek és altisztek vezényelték. Elképzelhető, hogy a Barsac-expedíció megérkezése mekkora örömet jelentett a fiatal katonáknak, akik oly régóta nem találkoztak magukhoz hasonló fiatalemberekkel. A legnagyobb örömet a fegyveres kíséret parancsnoka, Marcenay kapitány okozta, aki ezen az isten háta mögötti helyen legjobb bajtársai közül jó néhányal találkozott. A boldogság örömmámorba csapott át, amikor kiderült, hogy egy fehér nő is tagja az expedíciónak.

Az előkelő vendégek tiszteletére ünnepélyes fogadtatást rendeztek. Arról aztán semmi sem hiányzott: sem a szélobogtatta zászlók, sem a trombitaszó, sem a dobpergés, sem a zöld ágakból font diadalkapu, sem a szép tömör sorokba kiállított néger lakosság üdvívalgása, sőt még Barsac úr szónoklata sem.

Este a tisztek vacsorát adtak, amelyen igen vidám hangulat uralkodott. Az asztalfőn Jane Mornas ült. Könnyen elképzelhető, hogy mekkora sikere volt. Mindenki a közelébe szeretett volna férkőzni. A lelkes fiatalemberek vidáman vetélkedtek volna a lány kegyeiért, aki egy kis fénysugarat hozott a száműzetésükbe.

Jane Mornast azonban nem szédítette meg a siker. A széptevő szavakból csak Marcenay kapitány bókjai találtak utat a szívéhez.

Sőt, akarata ellenére, annyi ártatlansággal adta tanújelét a vonzalmának, hogy arról lassacskán minden jelenlevőnek tudomást kellett vennie. Marcenay bajtársai pedig, amint vérbeli franciákhoz illik, finoman, alig észrevehetően visszafogták lovagias lendületüket, és egyik a másik után titokban gratulált a boldog kapitánynak, aki hiába szabadkozott, hogy még nincs mihez.

Marcenay zavartan nézelődött ide-oda, tagadott és esküdözött, hogy nem érti, mit beszélnek. Pedig dehogynem értette, hiszen a hetedik mennyország boldogságában úszott. Úgy látszott, hogy minden álma valóra vált, mert íme: Jane Mornas érzelmei teljesen nyilvánvalóak.

Jane Mornas és Marcenay kapitány előtt ily módon lett nyilvánvalóvá, hogy egymás iránti érzelmeik kölcsönösek.

Másnap, amint megkezdődtek a tárgyalások, hogy milyen módon osszák kétfelé az expedíciót, váratlan nehézségek támadtak.

Az európaiakat illetően könnyen ment az osztozkodás: Heyrieux és Quirieu urak, az utasításoknak megfelelően, Baudrières-hez csatlakoztak, és saját elhatározásából Tassin úr is. Barsackal folytatta az utat Poncin úr és Châtonnay doktor. Amédée Florence is ehhez a részleghez csatlakozott, mert a tervek szerint ennek volt hosszabb útvonala, s így kiadósabb tudósítási anyaggal kecsegtetett.

Ami pedig Marcenay kapitányt illeti, ő azzal a paranccsal indult útnak, hogy szétváláskor Baudrières részlegéhez egy száz főből álló fegyveres kíséretet rendeljen, s azt a sikassói helyőrség egyik hadnagyának a vezénylete alá helyezze; ő maga viszont a másik száz emberrel Barsac részlege mellett maradjon. Természetesen, a parancsot szigorúan végre kellett hajtania; így könnyen érthető a kapitány izgalma, aki állandóan csak arra gondolt, hogy Jane Mornas és Saint-Bérain vajon melyik részleghez csatlakozik.

És, ó, mily megkönnyebbülten sóhajtott fel, amikor az ifjú hölgy a hozzá intézett kérdésre határozottan kijelentette, hogy a Barsac részlegével marad. De a megkönnyebbült sóhaj egy másik is követte, a csalódásé; Jane ugyanis azt is hozzátette, hogy ő és Saint-Bérain már csak rövid ideig maradnak a déli kerület tiszteletre méltó képviselőjének társaságában, mivel néhány nap múlva elbúcsúznak tőle, hogy szándékuk szerint északabbra cserkésszék be a vidéket.

E könnyelmű tervet azonban valamennyi tiszt határozottan ellenezte, és valamennyi kereken ellentmondott Jane-nek. Hogyan? Fegyveres kíséret nélkül akar végigkalandozni olyan tartományokat, amelyekbe a francia fegyverek még sohasem hatoltak be? Igyekeztek megmagyarázni, hogy egy ilyen utazás teljességgel lehetetlen, és Jane feleslegesen kockáztatja az életét, mert egészen bizonyos, hogy az ottani főnökök úgysem engedik meg, hogy áthatoljanak a törzsi területeken.

De minden fáradság kárba veszett; Jane Mornast nem lehetett megingatni a szándékában, és ebből a szempontból még Marcenay kapitánynak sem volt cseppnyi befolyása sem a lányra.

- Hiába vesztegetik a drága idejüket - mondta nevetve. - Legfeljebb szegény bácsikámat ijesztik meg, aki, né, milyen rémülten forgatja a szemét!

- Én?! - tiltakozott Agenor, mert találva érezte magát.

- Bizony, te - erősítgette Jane Mornas. - A vak is látja, hogy majd meghalsz a félelemtől. Vagy talán elfeledted, mily gyászos jövőt jósoltak nekünk?

- Én...?! - dadogta szegény Saint-Bérain.

- De miért is félnél? - incselkedett Jane Mornas tettetett göggel. - Hisz én is veled leszek, öcsikém.

- Jó, jó, de én nem félek! - védekezett Saint-Bérain nekivörösödve, mert minden tekintet reá szegeződött.

Jane Mornas akkor a körülállókhoz fordult:

- Ami pedig engem illet, azzal a szándékkal hagytam el Európát, hogy átvágjak a Hombori hegységen, és Gaónál elérjem a Niger-kanyart. Tehát: át is hatolok a Homborin, és el is érem Gaónál a Niger-kanyart.

- És a tuaregek, akik azon a vidéken a Niger mindkét, partját megszállva tartják?!

- Füttyölök rájuk - válaszolta Jane Mornas -, én azért is átmegyek ottan!

- De miért éppen Gaónál, miért nem máshol? Végeredményben saját szórakozására utazik, akkor pedig mi kényszerítjük oly ellenállhatatlanul, hogy éppen arra felé menjen, és ne válasszon egy más irányt?

- Szeszélyes vagyok - vont a vállát Jane Mornas.

A tisztéknek tetszett a hetyke válasz, amelyet annyira franciásnak tartottak, hogy lelkesen meg is tapsolták.

- Való igaz, ez a legerősebb érv - helyeselt Vergèze őrnagy. - Egy hölgy szeszélye ultima ratio,⁴ s mi leszünk az utolsók, akik ezt kétségbe vonjuk.

Miután az expedíció vezetőinek és mind a hivatalos, mind a nem hivatalos tagjainak a szétosztása megtörtént, áttértek az alacsonyabb beosztású emberek szétválasztására; és akkor derült ki, hogy az nem is olyan könnyű feladat.

Természetesen az öt hajcsár a tíz számmal és a tíz teherhordó, akiket Jane Mornas és Saint-Bérain fogadott fel, a gazdáikat követték. A többi teherhordót és hajcsárt, valamint a málhásállatokat két különböző nagyságú csoportba osztották; a számosabb csoport a hosszabb útitervvel rendelkező részleghez tartozott, azaz Barsackal kellett mennie, ide osztották be vezetőnek Morilirét is. Amíg csak tárgyaltak az osztozásról, ment is minden, mint a karika-csapás.

Amikor azonban arra került a sor, hogy a határozatokat végrehajtsák, menten kiütköztek a bajok.

Amint az emberek tudomására hozták, hogy kit hova osztottak be, Moriliré határozottan visszautasította a beosztását, és szándékától semmiképpen sem lehetett eltéríteni. Úgy véle-

⁴ Döntő érv.

kedett, hogy ő csak Sikassóig szerződött a vezetésre, és semmi pénzért sem volt hajlandó egy tapodtat is tovább menni. A többiek is hiába kérelték. Hiába próbálkoztak akármivel, még a megfélemlítéssel is, Moriliréből nem lehetett mást kihúzni, csak azt az ígéretet, hogy legfeljebb a Baudrières részlegéhez csatlakozik, ha kell. Arra, hogy Barsackal keletnek menjen, semmiféle eszközzel sem lehetett rábírní.

Ezután a hajcsárokkal és a teherhordókkal is hasonló nehézségekbe ütköztek. Kivéve a Jane Mornas és a Saint-Bérain embereit, a többi mind egy szálíg megtagadta, hogy Sikassón túl akár egy lépést is tegyen. Minden kérés, ígéretés, fenyegetés hiábavalónak bizonyult. Úgy látszott, hogy konokul kitartanak az álláspontjuk mellett, s az expedíció vezetői végül is lemondtak arról, hogy jobb belátásra bírják őket.

Kénytelenek voltak új vezető és más emberek után nézni. Ember akadt bőven, de napokig kellett keresgélni egy vezetőnek alkalmas, megbízhatóbb bennszülöttet. Végül is találtak egy arra valót. Olyan harmincöt-negyven év körüli néger volt, a neve Bala Koneré; egy Follona vidéki faluból, Nieléből származott. Ez a vidék a Baudrières részlegének útvonalába esik ugyan, de a néger azt állította, hogy néhányszor már megtette az utat Mossiig. Végül is Bala Konerét felfogadták.

E pillanatban Moriliré magatartása váratlanul megváltozott. Ez az ember, aki a legnagyobb nemtörődomséggel, sőt némi iróniával szemlélte gazdái eredménytelen erőfeszítését, egyszeriben színt váltott, amikor azt látta, hogy próbálkozásait siker koronázza. Odament Barsachoz, és alázatosan bocsánatért esdekelt, amiért olyan önfejűen viselkedett, de a félelem miatt tette, amely teljesen megzavarta az eszét, és felajánlotta, hogy Ouagadougouig és onnan akár Dahomeyig vezeti az expedíciót, úgy, amint annak idején megállapodtak. Erre mind a hajcsárok, mind a teherhordók egy csapásra abbahagyták az ellenkezést, és kijelentették, hogy készek bárhova követni, ha a mantoba (vezető) ismét Moriliré lesz.

A hirtelen megváltozott közakarát elég világosan bizonyította, hogy a váratlan sztrájknak egyetlenegy okozója volt: Moriliré; ezért az expedíció vezetői arra is gondoltak, hogy visszautasítják a megkésett felajánlkozást. Viszont igen fontosnak látszott, hogy biztosítsák néhány kipróbált ember és egy olyan vezető jelenlétét, aki az előttük álló vidékről származik; ezért úgy döntöttek, hogy fátyolt vetnek a múltra.

Az új beosztás szerint Bala Koneré a régi emberek egy kisebb csoportjával és néhány újonnan felfogadott teherhordóval a Baudrières részlegébe került. Barsac pedig megtartotta Morilirét a régi teherhordók és hajcsárok nagyobbik részével együtt.

Mindeme zűrzavar, bizonytalankodás sok időt felemésztett. Az expedíció január 12-én érkezett meg Sikassóba, és két részre oszolva csak január 21-én távozott onnan.

Azon a napon ismét kirendelték a díszbe öltözött századokat, tisztjeik vezényletével, a zászlókat ismét lobogtatta a szél, újra felharsantak a trombiták; előbb a Barsac, majd a Baudrières részlege vonult el a katonák sorfala előtt. Ezután a katonai egységek menetoszlopba zárkozva kísérték őket a helyőrség széléig.

Amint a menet a tatán túlra ért, megkezdődtek a búcsúbeszédék. A tisztek mindkét részlegnek szerencsés utat kívántak, és nem minden megatódás nélkül Barsac és Baudrières kezét szorítottak. Végül, miután a katonák visszatértek a laktanyába, a két részleg útnak indult; egyik is, másik is a maga útirányát követte. Baudrières, és akiket hozzá osztottak be, valamint a száz főből álló fegyveres kíséret délnek vette útját. Barsac, Poncin úr, Châtonnay doktor, Amédée Florence, Jane Mornas és Saint-Bérain pedig balra kanyarodott, és Marcenay kapitány száz lovasának fedezete alatt eltűnt kelet felé.

Csakhogy e két, majdnem egyforma menetoszlopra homlokegyenest ellentétes jövő várt. Az elsőnek egész úton semmiféle veszedelemmel sem kellett megküzdenie, sőt még komolyabb akadályokba sem ütközött; a másik viszont éppen ellenkezőleg járt. Miközben Baudrières zavartalanul tehetett eleget a feladatának, és a képviselőház előtt bemutatandó jelentéséhez a szükséges adatokat békésen összegyűjtögethette, addig a végzet könyvében az volt megírva, hogy Barsac úr és barátai olyan rendkívüli, sőt szörnyű kalandokba keveredjenek, amelyeket mindaddig még elképzelni sem lehetett. Hiába, kinek milyen a sorsa...

Emiatt Baudrières csoportjának nyugalmas menetelésétől a következőkben eltekintünk, és elbeszélésünk mostantól kezdve csak Barsac részlegének útját követi, amely kelet felé távozott, és Moriliré vezetésével egyre mélyebbre hatolt a titokzatos fekete tartomány belsejébe.

Nyolcadik fejezet *Moriliré*

(*Amédée Florence jegyzetfüzetéből*)

Január 22. Már két napja elhagytuk Sikassót, és most már igazán az a benyomásom, hogy valami nincs rendjén. Ismétlem: csak benyomásokról beszélhetek, de határozottan úgy tűnik, hogy az embereink hangulata nagyon megromlott; például a hajcsárok - ha ez még egyáltalán lehetséges - egyre lanyhábban nógatják a szamaraikat, a teherhordók is mind egyre kifáradnak, és mind sűrűbben kérik a pihenőt. Viszont lehetséges, hogy mindez csak az én képzeletem játéka, és az is lehet, hogy akaratom ellenére a kankani kenielala jóslatainak hatása alá kerültem. Könnyen meglehet, hogy a jóslatok, amelyeket már majdnem elfelejtettem, most, hogy elhagytuk Sikassót, és a fegyveres kíséretünk is a felére csökkent, valamelyest fenyegetőbbnek tűnnek.

De van-e okom aggodalomra? Egyáltalán semmi! Legfennebb arra gyanakodhatom, hogy az együgyű kenielala valami beszajkózott szöveget mondott el nekünk, aminek semmi köze a jövőmondáshoz. De tulajdonképpen mire is vágyom? Kalandra, kalandra és ismét csak kalandra, amelyből riportokat írhatok, mert ez a mesterségem. De lám, éppen az igazi nagy kaland nem akar feltűnni a láthatáron.

Január 23. Állandóan csak arra gondolok, hogy úgy mozgunk, mint egy csigakaraván. Ámbár az is igaz, hogy ezen a terepen nem is lehet valami gyorsan menetelni. Szakadatlanul hegyre fel, völgybe le visz az út. Azért akárhogy is okoskodom, a feketék rosszhiszemúsége egyre nyilvánvalóbb.

Január 24. Ugye, hogy megmondtam! Csak ma estére értünk Kafelébe. Négy napra volt szükség, hogy ötven kilométert megtegyünk. Tizenkét kilométer naponta, szép kis csúcsteljesítmény!

Január 31. Nahát, megdöntöttük a tulajdon rekordunkat! A következő ötven kilométerhez már hat nap kellett - összesen: tíz nap száz kilométer! -, és íme, most egy kis üdülőhelyfélén vagyunk, amelynek a neve Kokoro. De kérem, higgyék el, semmi pénzért sem bérelnék itt villát azért, hogy e vidéken szórakozzam el a nyaramat. Micsoda isten háta mögötti hely!

Három nappal ezelőtt magunk mögött hagytunk egy Ngana nevű falut - honnan a csodából szednek elő ilyen neveket? -, felkapaszkodtunk az utolsó kaptatón, aztán megkezdődött az ereszkedő végig azon a völgyön, amelyben most is haladunk. Nyugatról, északról és délről hegyek vesznek körül. Előttünk, kelet felé, nagy mezőség nyílik.

És hogy teljes legyen a bajlista: egy időre Kokoro foglyai vagyunk. De nem azért, mert elfogott valaki. Épp ellenkezőleg, a falu főnöke, bizonyos Pintié-Ba nevezetű bennszülött igen nagy barátunk. Viszont...

Viszont arra gondolok, hogy minden írásművel szembeni alapkövetelmény az, hogy előbb arról szóljon, ami unalmasabb. Tehát, mielőtt tovább folytatnám a történetet, néhány néprajzi vonatkozású adatot jegyzek fel.

Kokorótól kezdődik a bobo négerék földje.

Futólagos vázlat az itteni bennszülöttekről:

A férfiak általában szép termetűek, és teljesen meztelenül járnak. Az öregebbek a lábuk között átvont vászoncsikot viselnek, amelynek bila a neve. Az öregebb asszonyok bila helyett néhány

falevelet kötöznek az ágyékukra és a tomporukra. Egyik-másik fiatalember is bilát visel, de a kelmét hátul csokorra köti, és egy tollpamatot is tűz bele. Eme egyszerű öltözkéhez egy háromsoros kauri-kagyló füzér, néhány karperec, a boka köré kötözött cifra pálmalevélköteg, egy pár fülönfüggő és egy orrcimpán átszúrt nádszál járul.

A fegyverzetük lándzsa és egyik-másiknál egy-egy ócska kovás puska. Egyeseknek kis ostorféljük is van, amire mindenféle amuletteket aggatnak.

E rövid kitérő után, engedelmelemmel, felveszem újra az elbeszélésem fonalát.

Amit el kell mondanom, január 30-án történt Kokoróban. Éjszaka. Amint a faluhoz közeledtünk, egyszer csak egy üvöltöző néger sokadalom kellős közepében találtuk magunkat - a fáklyák fényénél úgy nyolcszáz főre becsültük őket -, és egyáltalán nem azt a benyomást keltették, mintha érkezésünk feletti örömben tombolnának. De hát először fordult elő, hogy ilyenképpen fogadnak. Ezért kissé meglepődve álltunk meg.

Meglepődtünk, de különösebben senki sem nyugtalankodott. Hiába legénykedtek ott a fegyverüket rázva, számunkra világos volt, hogy ha arra kerülne a sor, egyetlen sortűzzel elseperhetnénk az útból az egész gyűlevész népséget. Marcenay kapitány a rosszabbra számítva rendelkezett. A katonák lekapták a fegyverüket, és csőre töltötték, anélkül azonban, hogy célzásra emelték volna a puskájukat. A kapitány ingadozott. Emberek közé lövetni súlyos felelősség, még akkor is, ha azok csak holmi bobók. Tehát a pusokák némák maradtak, és szívből kívántuk, hogy ne is szólaljanak meg.

Ez volt a helyzet abban a pillanatban, amikor Saint-Bérain lova megijedvén a zajtól, váratlanul nagyot szökkent, és a hátsó lábait felvetette, Saint-Bérain pedig egyensúlyát veszítve mesteri szaltóval éppen a fekete bobo-népség kellős közepébe repült.

Hatalmas diadalordítás harsant fel, és a bobók szerencsétlen barátunkra rontottak; azonban...

Azonban Mornas kisasszony sem volt rest, mint a villám a négerok közó vágatott. Azok figyelme Saint-Bérain-ról reá terelődött. A bátor lányt körülfozták. Mintegy húsz lándzsa szegeződött a mellének.

- Manto! - kiáltott Mornas kisasszony a támadóira. - Nté a bé suba. (Csend! Varázsló vagyok!)

Azzal előrántott a nyeregtáskájából egy villamos zseblámpát, amelyet szerencsájére mindig ott tartott, és többször egymás után felvillantotta, hogy bizonyítsa: uralkodik a tűz és a villámok felett.

A fel-felvillanó fény láttán az üvöltözés elcsitult, Mornas kisasszonyt széles körben nagy tisztelettel körülállták, és a fent nevezett Pintié-Ba megindult a kör közepe felé. Látszott, hogy valami beszédet akar tartani. Mornas kisasszony azonban ráparancsolt, hogy hallgasson, ő pedig Saint-Bérain-hez sietett, aki mióta lehuppant, egyet sem mozdult, mert minden bizsonnyal súlyosan megsérült.

Châtonnay doktor tüzetes vizsgálata - aki különben olyan nyugalommal hatolt be a feketék tömegébe, mintha egy páciens lakásába lépne be - megerősítette a gyanúkat: Saint-Bérain valóban szerencsétlenül járt. Erősen vérzett. Olyan rosszul esett, hogy egy éles kvarckő valamivel a csípője alatt mélyen felmetszette a combját.

Abban a pillanatban önkéntelenül arra gondoltam, hogy lám, beteljesedett a kenielala jóslata. Úgy látszik, minden lehetséges.

Még azt is remélhetjük, hogy a többi is mind valóra válik, és megremegek, ha a tudósításaim sorsára gondolok...

Közben Châtonnay doktor kimosta a sebet. Aztán elővette a műszertáskáját, hogy összevarrja a vágást, a feketék pedig mély tisztelettel szemlélték a munkáját.

Míg az operáció tartott, Mornas kisasszony megengedte Pintié-Bának, hogy beszéljen. A főnök közelebb lépett, és bambara nyelven megkérdezte, hogy a tubab (Saint-Bérain-t nevezte így) miért támadt rájuk puskával. Mornas kisasszony ezt kereken tagadta. A főnök azonban nem hagyta magát, és a fémtokra mutatott, amelyet Saint-Bérain a vállán hordott. Erre megmagyarázták neki, hogy az mire való. Mindhiába. Hogy elhiggye, le kellett húzni a védőhuzatját, és a fáklyafényben csillogó tokot ki kellett nyitni és megmutatni a benne elhelyezett horgászfelszerelést.

Mikor Pintié-Ba megpillantotta a tok tartalmát, szemében felcsillant a vágy. Kezét kinyújtotta a csillogó holmik felé. Mint valami elkényeztetett kölyök, úgy követelőzött, akaratoskodott. De Saint-Bérain is erősen megkutyálta magát.

Mornas kisasszony, aki szerette volna megszilárdítani az alig megkötött békét, hiába noszogatta jobb belátásra. Végül is dühbe gurult:

- Öcsém! - szólt rá szigorúan, rá-rávillantva zseblámpáját a bakafántoskodó horgászra.

Saint-Bérain azonnal megadta magát, és egy kis dobozt tele horgokkal odaajándékozott Pintié-Bának, aki sikerét a bűvös lámpának s a varázslónő erejének tulajdonította.

Amint a törzsfőnök a kincs birtokába jutott, kitört belőle az öröm: Pintié-Ba ördögös diadalmi táncba kezdett, aztán egyetlen intésére a fegyverek eltűntek, és a főnök közénk szaladt.

Pintié-Ba nagy beszédbe kezdett, talán azt magyarázta: hogy jöhetünk-mehetünk a falujában, amerre csak kedvünk tartja, és ott helyben megparancsolta, hogy másnap nagy tam-tamot rendezzenek a mi tiszteletünkre.

Mivel a bobo négerek magatartása ily barátságosra fordult, Marcenay kapitány úgy gondolta, hogy miért ne tehetnénk eleget a főnök hívásának. Másnap tehát, vagyis ma, mindjárt napkelte után meglátogattuk újdonsült barátainkat, miközben kíséretünk és a néger szolgálaink a tatán kívül időztek.

Egyenesen a dugutigi „palotájának” tartottunk, mire ő jelt adott a tamtam-karnak.

Előbb a muzsikások nagy zeneszóval bejárták a falut: egyesek a bodotót fújták, amely egy antilop szarvából készített fúvós hangszer, mások a buront, amely viszont egy elefántagyardból kimódolt kürtszerűség, s voltak, akik a tabalát, vagyis a dobot verték. A tabalát két férfi hordozta, egy harmadik pedig püfölte kegyetlenül egy kisebb bunkóval, amelyet tabala-kalamának neveznek. Ezzel kapcsolatban Binger kapitány joggal jegyzi meg, hogy a kalama elnevezés a calamusból származik, tehát a tabala-kalama pontos értelme: „toll, amellyel dobra írnak”.

E sokféle hangszer szavára a bennszülöttek összegyűltek a téren, és táncba kezdtek.

A férfiak, a nők és a gyermekek körbe ültek, a zenészek verték a tabalát, és két táncosnő a kör közepére lejtett. Három sebes piruett után hirtelen egymás felé iramodtak, de nem egymással szemben állva, hanem hátat fordítva egymásnak; amint összeértek, amilyen erősen csak bírták, a farukkal meglökdösték egymást.

Az első két táncosnő után másik kettő is jött, s végül nagyokat rikkantva valamennyi jelenlevő egy cadrille-félét kezdett ropni.

A tánc végül is egy processzióba torkollt. A bobók elvonultak Pintié-Ba előtt, valamennyien dalt énekeltek, amelyet a tabalák, trombiták és nádsípok fülsiketítő zenebonája kísért.

Végre öt óra lett.

A táncterre tucatnyi leölt juhot hoztak. A bennszülöttek négy fa közé kötelet feszítettek ki, így körülhatárolt négyszögű tér keletkezett, s ennek a közepére az asszonyok száraz gallyakat hordtak össze. Aztán késekkel felszerelt férfiak a juhoknak estek, megnyúzták és kizsigerelték azokat, hosszú, vékony szeleteket vagdaltak a húsból, amelyeket az asszonyok felaggattak a kötélre, s végül közepén meggyújtották a máglyát. Mikor aztán úgy gondolták, hogy a pecsenye megsült, Pintié-Ba jelt adott a lakomára, és valamennyi néger nekiesett a koncnak.

- Micsoda vadak! - szörnyülködött Mornas kisasszony sápadtan.

- Hajaj, kedvesem! - válaszolta Châtonnay doktor. - Csakhogy e szerencsétlen lényeknek az evés az egyetlen örömük, mert egyébként állandóan éhséget szenvednek.

Mi lassacskán visszatértünk a sátrainkba, de a négereknek még késő éjszakáig tartott a mulatóság.

Február 2. Még Kokoróban vagyunk. Itt tart Saint-Bérain sebe. Az öcs-nagybácsi (ezután így nevezem) nem tud lóra ülni.

Február 3. Még mindig Kokoróban. Vidám helyzet!

Február 4., reggel 6 óra. Végre továbbmegyünk!

Ugyanaznap este. Téves indítás. Még mindig Kokoróban leledzünk.

Azért ma reggel el kellett szenvednünk a bobók búcsúünnepét. (De hát csak olyan barátokkal dicsekedhetünk, amilyenek vannak.) Élén a dugutigivel, az egész falu talpon volt, és nagy hangon kiáltozták: „N’yalla (isten) egészségesen hozzon vissza!” „Adjon jó utat” „Adjon jó lovakat!” Ez utóbbi kívánságra Saint-Bérain, akinek a sebe még ugyancsak sajgott, elfintorította az arcát.

Valósággal kiteptük magunkat az ünneplő sokaságból, s menetoszlopunk lassacskán nekivághatott az útnak.

Neki is vágott, de nem haladt. Minden rosszabbul ment, mint Kokoróig. A rosszindulat szembeszökő volt. Minden pillanatban megállt egy-egy teherhordó, várakoznunk kellett rá; majd mindegyre lehullt valamelyik számárról a málha, s azt vissza kellett csatolni. Tíz óráig, a déli pihenőig még hat kilométert sem tettünk meg.

Csak csodálni tudom Marcenay kapitány béketűrését. Egyszer sem vettem észre, hogy tökéletes nyugalma elhagyta volna. Semmi sem hozta ki a sodrából, semmi sem rabolta el a türelmét. A kapitány hüvös határozottsággal és megfontoltan küzdött a szemmel látható rosszindulattal.

De mikor a délutáni útszakasznak kellett volna nekivágnunk, megváltozott a nóta. Moriliré kijelentette, hogy eltévedt. Erre Mornas kisasszony két vezetőjét is megkérdeztük. Tchumuki ugyanazt állította, mint Moriliré. Tongané ellenben határozottan kijelentette, hogy jó úton vagyunk. Tehát: a tájékozódásunkat illetően minden rendben van! Csak még azt kell kitalálnunk, hogy kinek higgyünk.

Hosszas habozás után elfogadtuk a többségi véleményt, és visszafordultunk. Láss csodát: a szamarak mintha maguktól felmálházódtak volna, és visszafelé egy óra alatt megtettük azt a távolságot, amelyhez errefelé jövet négy óra kellett; mielőtt ránk esteledett volna, már tábort is vertünk Kokoróban; ugyanott, ahonnan reggel elindultunk.

Február 6. Tegnap, február 5-én minden különösebb nehézség nélkül ismét útnak indultunk, és ne tessék csodálkozni: éppen abban az irányban mentünk, amelyből a tegnap visszafordultunk. Ugyanis a reggeli ébresztő után Moriliré kijelentette, hogy miután jól meggondolt mindent, rájött: nem tegnap reggel tévedett, hanem tegnap délután. És Tchumuki ismét

helyeselt neki. Erősen az a gyanúm, hogy ezek ketten egy követ fűjnek, és magukban jókat nevetnek rajtunk.

Tegnap, a rosszhiszeműség sok apró megnyilvánulásán kívül, amit már kezdtünk megszokni, semmi említésre méltót nem észleltem; ma azonban két gyanús dolog is történt.

A délelőtti útszakaszban az egyik szamarunk összerogyott. Fel akartuk emelni, de már vége volt. Persze, természetes úton is elpusztulhatott. De az igazat megvallva, én a dung-konóra vagy valami más gazemberségre gyanakszom.

De senki sem szólt semmit. A kimúlt számár terhét a sorstársai között szétosztottuk, és folytattuk az utat.

A délutáni induláskor újabb baleset: hiányzott az egyik teherhordó. Mi lett vele? Rejtély. Marcenay kapitány a bajuszát harapdálta. Szemmel láthatólag aggódott. Ha itt hagynak a négereink, jól nézünk ki! Azt azonban észrevettem, hogy ettől kezdve a felügyelet megszigorodott. Kénytelenek vagyunk zárt sorokban menetelni, mint valami díszszemlén, mert a kísérő lovasok nem engednek semmi egyénieskedést. Engem ez a szigorú rend sok mindenben akadályoz, de egyet kell értenem vele.

Este, a megérkezéskor újabb meglepetés. Észrevettük, hogy többen a négereink közül alaposan berúgtak. Ki adott nekik inni?

A kapitány, amilyen aprólékos gonddal csak lehetett, megszervezte a tábor őrizetét; aztán Barsac úrhoz ment (én is éppen ott tartózkodtam), és beszélni kezdett a Sikasso elhagyása óta egyre inkább megromló körülményekről. Châtonnay doktor, Poncin úr, Mornas kisasszony, majd Saint-Bérain is odaszállingózott; úgyhogy valóságos haditanácsot tartottunk.

A kapitány néhány szóban előadta a tényeket, és azokért Morilirét tette felelőssé. Azt javasolta, hogy hűtlennek látszó vezetőnket faggassuk ki keményen, és ha kell, erőszakot is alkalmazunk vele szemben. Mindenik néger mellé pedig rendeljünk egy-egy katonát, aki ösztökélje útközben.

Barsac úr visszautasította a javaslatot, és azzal Saint-Bérain sem értett egyet. Ha kihallgatnánk Morilirét, ezzel felkeltenénk a gyanakvását, és még jobban leplezné a mesterkedéseit. Ráadásul nekünk semmi bizonyítékunk sincs ellene; arra is képtelenek vagyunk, hogy kikövetkeztessük, vajon mi okból hűtlen mihozzánk. Moriliré egyszerűen letagadna mindent, mi pedig mit mondhatnánk ökelmének? Ami pedig a négereket illeti, ugyan mivel kényszeríthetnénk őket jobb belátásra? S vajon mit tehetnénk, ha lefeküdnének a földre, és kijelentenék, hogy egy lépést sem mennek tovább?

Végül is elhatároztuk, hogy mindenről szigorúan hallgatunk, határozottan viselkedünk, de türelmesek leszünk, Morilirét pedig semmiképpen sem tévesztjük szem elől.

Minden rendben volna, csak azon töprengek, hogy ugyan mi a fenének ragaszkodunk az út folytatásához?

Vizsgáljuk csak meg: kinek mi oka van erre?

Primo: Marcenay kapitány. Ő az egyedüli, akinek nincs mit latolgatnia, mert neki az a kötelessége, hogy alávesse magát a felsőbb parancsnak. Ráadásul nem hiszem, hogy eszébe jutna meghátrálni, még ha módjában állna is, amikor Mornas kisasszony előre megy. Az egymás iránti rokonszenv gyorsabban terebélyesedik, mint ahogy mi menetelünk. A szívükben olyan szenvedély lángjai lobognak, amelyet immár meg is vallottak egymásnak, és amely a dolgok logikája szerint csak házasságban végződhet. Mindez már annyira szemmel látható, hogy

Barsac úrnak is le kellett mondania a hódító lovag szerepéről, s meg kellett maradnia annak a derék polgárnak, aki ő valójában. Tehát menjünk tovább:

Secundo: Poncin úr. Ami Pocin urat illeti, ő is csak egy amolyan beosztott személy, akinek engedelmeskednie kell. Hogy mi mindent gondol magában? Ki tudja? Poncin úr reggeltől estig csak jegyezget, és közben olyan hallgató, hogy még Hermészen is tútesz. A fejemet teszem rá, hogy amióta elindultunk, tíz szót sem szólt. Az a véleményem, hogy semmi a világon ki nem hozná a sodrából. Tehát végeztünk Poncin úrral is.

Tertio: Saint-Bérain. Ó, ő aztán már sajátos eset! Saint-Bérain mindent a hűg-nénje szemével lát, sőt csak általa létezik. Egyébként Saint-Bérain annyira szórakozott, hogy talán azt sem tudja, hogy Afrikában van. Ezzel a harmadikat is befejeztük.

Quatro: Mornas kisasszony. Ismerjük utazásának mozgatóját. Ő maga megvallotta: a szeszély. Ez azonban nem éppen kielégítő indok; viszont ő annyira finom teremtés, s ez visszaraszt attól, hogy utánanézzek, nincs-e valami más oka is...

Quinto: Én. Vagyis az ötödik és az, akinek a magatartása a leglogikusabb. Elvégre miért élek én? Hogy riportokat írjak. Tehát minél több és minél különlegesebb nehézségbe ütközünk, annál több riportot rittyenthetek le, és annál elégedettebb leszek. Így aztán érthető, hogy én igazán nem akarok meghátrálni. Ilyesmi meg sem fordul a fejemben.

És itt van még Barsac úr. Ő senkinek sincs alárendelve, senkibe sem szerelmes, nyilván számat vetett azzal is, hogy Afrikában vagyunk, annál megfontoltabb, mint hogy szeszélyektől hagyná magát vezettetni, és riportot sem kell írnia. Akkor pedig...?

Mivel ez a kérdés nem hagyott nyugodni, elindultam hozzá, hogy tőle magától érdeklődjem meg.

Barsac úr rám nézett, bólogatott, és egy olyan kézmozdulatot tett, ami semmit sem jelentett. Ennél többet nem tudtam kiszedni belőle. Látszott rajta, hogy meg van szokva - a sajtóértekezletekkel.

Február 7. Új remények és rendkívül nyugtalan éjszaka. A következmény: nem indulhatunk el a szokásos időben, s ezért ma csak egyetlen útszakaszt tehetünk meg - a délutánit.

De jegyezzem le az eseményeket időrendben. S meglátjuk, hogy néha a szórakozottság is hasznót hajthat.

Tegnap úgy határoztunk, hogy egy szót sem szólunk Morilirének, s csak arra szorítkozunk, hogy ökelmének minden lépését figyelemmel kísérjük. Hogy ne tévesszük szem elől, s hogy katonai kísérettel se kelljen közölnünk a gyanúkat, abban egyeztünk meg, hogy felváltva vigyázunk rá. Mivel hatan vagyunk - ugyanis Mornas kisasszony ragaszkodott, hogy férfinek tekintsük -, ez a feladat nem tűnt túlságosan terhesnek.

Tervünknek megfelelően, az éjszakát este kilenc órától reggeli öt óráig hat egyenlő részre osztottuk, aztán sorsot húztunk. A következő sorrend alakult ki: Mornas kisasszony, Barsac úr, Marcenay kapitány, jómagam, Saint-Bérain és Poncin úr.

Rám egy órákor került sor, és Marcenay kapitányt váltottam fel. A kapitány közölte, hogy minden rendben van, és megmutatta, hogy tőlünk nem messze hol alszik Moriliré a burnuszába burkolózva. A hold, amely ma tele fénnel ragyogott, segítségünkre volt, hogy könnyen szemmel tarthassuk a gazembert, mivel leplének fehérségét szembeszökőbbé tette.

Amíg én örököttem, semmi különös sem történt. Csak fél kettő körül mintha ismét hallottam volna azt a berregést, amely első este, miután elhagytuk Kankant, akkora megrökönyödést

keltett. Mintha a zaj kelet felől közelített volna, de ez alkalommal olyan messziről hallatszott, annyira halk volt, szinte érzékelhetetlen, hogy utólag hajlamos vagyok arra gondolni, talán csak képzelődtem.

Negyed háromkor Saint-Bérain váltott fel, és én elmentem lefeküdni. De nem tudtam elaludni. Úgy látszik, nem vagyok hozzászokva a silbakoláshoz, mert az egyszer tovaszállt álom többé nem akart visszatérni a pilláimra. Félóra múlva feladtam a harcot, és azzal a szándékkal kászálódtam fel, hogy az éjszakát a szabadban töltöm.

Ebben a pillanatban - olyan halkan, hogy szinte csak érzéki csalódásnak tűnt - ugyanazt a berregést hallottam, mint az imént. Mégiscsak jó volna megtudni, hogy mi ez! Hirtelen kiléptem a sátorból, és belefüleltem az éjszakába...

Semmi, vagy majdnem semmi! Egy halkuló fuvallat, amely alig érzékelhetően elvész keleti irányban. Én pedig ott álltam teljes bizonytalanságban.

Elhatároztam, hogy a soros őrtállóhoz, Saint-Bérain-hez megyek.

Micsoda meglepetés! (De tényleg meglepetés?) Saint-Bérain nincs az őrhelyén. Fogadok, hogy ez a javíthatatlanul szórakozott ember megfélekezett mindenről, s most valami egészen más ügyben bogarászik. Csak Moriliré ki ne használta volna az alkalmat! Megyek s megnézem. Megpillantottam a fekete arcát, fehér leplét; a hold mindent szépen megvilágított.

Felőle nyugodtan elindulhattam Saint-Bérain felkutatására, mégpedig azzal a szándékkal, hogy keményen megmondom a magamét. Körülbelül sejtettem, hol kell keresnem, mert a táborunktól nem messze egy folyó folydogált. Egyenest arrafelé mentem, de amire nem számítottam: a víz közepén egy árnyat pillantottam meg. Mit keres ez a szenvedélyes horgász oly messze a parttól? Csak nem abban mesterkedik, hogy átkeljen a vízen?

Ma reggel Saint-Bérain elűjságolta, hogy három farönkből összeeszkábált egy akkora tutajt, amelyre rászállhat, s egy karó segítségével néhány méterre elcsáklyázhatja magát a parttól, ott, ha akarja, le is „horgonyozhat”; „horgonyrak” egy pálmastokból font kötélre jól ráhúrt nagyobb követ használ. Az egész berendezés megfabrikálása még egy félórájába sem került. S mindent nagyon leleményesen kiókumulált.

De végső fokon most nem ez a fontos.

A part felé tartottam, és nekikeseredve egy nagyot kiáltottam:

- Saint-Bérain!

- Jelen! - válaszolta a víz felett lebegő árnyalak.

Megkérdeztem:

- Ugyan biza, mit művelsz ott, Saint-Bérain?

Az árnyék felnevetett, és így válaszolt:

- Orvhalászok, öregem!

Azt hittem, hogy álmodok. Orvhalászik...? Szudánban?... Nem is tudtam, hogy itt is szabályozták a halak kifogdosását.

- Hogyhogy orvhalászol? Engem akarsz falhoz állítani?

- Pedig orvhalászok - válaszolta Saint-Bérain -, mert a halászás éjjel, kerítőhálóval abszolúte tilos.

Tisztára bolond, még kacagott is egy nagyot a rossz tréfájához.

- És Moriliré? - kérdeztem felpaprikázva.

A sötétben egy nyomdafestéket nem tűrő hatalmas káromkodás hallatszott, az árnyék megmozdult, és Saint-Bérain, mint tengeri rabló, térdig feltűrt nadrágban a partra ugrott. Nagyon izgatott lett. De már későn!

- Moriliré - dörögte nekikeseredve.

- Úgy ám, Moriliré - mormogtam én is. - Kire bízad, te szerencsétlen?

Saint-Bérain ismét elkáromkodta magát, de kiadósan, azzal usgyé, futásnak eredt az őrhelye felé, amelyet nem lett volna szabad elhagynia.

Azonban szerencséje volt, mert Moriliré aludt, mint a bunda. Sőt, mióta leváltottam Marcenay kapitányt, egyet sem mozgott. Ezt állapította meg Saint-Bérain is.

- Hű, de megijesztettél! - sóhajtott egy nagyot.

Ebben a pillanatban a folyó felől, ahonnan jöttünk, valami különös zaj hallatszott. Megesküdtem volna, hogy valaki fuldoklik a vízben.

Saint-Bérain-nel azonnal a partra szaladtunk, s láttuk, hogy túl a tutajon, a vízben vergődik valami.

- Az egy néger - mondta Saint-Bérain.

Azzal átlábalt a tutajra, kiszabadította a feketét, és a partra vonszolta.

- Belegabalyodott a hálóba, amit kint felejtettem. (Az, hogy kint felejtette, az csak természetes!) De mi az ördögöt keresett ott ez a néger?

Föléje hajoltunk, ahhoz eléggé pihegett, hogy az élete miatt ne aggódjunk, s szinte egyszerre kiáltottunk fel:

- Moriliré!...

Valóban Moriliré volt, ő bizony, teljesen meztelenül, tetőtől talpig vizesen, félig megfulladva. Világos: elhagyta a táborn, átúsza a folyót, egy kis sétát engedélyezett magának a túparti réten, s visszafelé belegabalyodott a Saint-Bérain „véletlenül” kint felejtett hálójába. Eme szórakozott, de megfizethetetlen ember nélkül könnyen meglehet, hogy a hűtlen vezetőnk éjszakai sétája sohasem tudódott volna ki.

De aztán hirtelen eszembe jutott, hogy mi van a másik Morilirével; azzal, aki a holdfényben húzza a csendest.

Odarohantam az „alvóhoz”, és megráztam... Áhá... Gondolhattam volna: a burnusz üres, a kezemben maradt. A fekete fej csak egy fatuskó, semmi egyéb, amelyre a volt gyarmati lövész még a tollas sapkáját is ráillesztette, hogy fokozza a csalóka látszatot.

De ez alkalommal tetten értük a gazembert! Most már magyarázatot kell adnia!

Visszatértem Saint-Bérain-hez és a foglyához. Ez utóbbi mintha már kezdett volna egészen rendbe jönni.

De mennyire rendbe jött! Egyszeriben csak abbahagyta a ravaszkodást, talpra szökött, s a folyó felé rohant volna azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy ismét megfürödjék.

Moriliré azonban elfelejtette, hogy Saint-Bérain is jelen van. Elkapta a szökevény csuklóját, s az hiába rángatózott, hogy megszabaduljon.

Őszintén szólva, Saint-Bérain nem olyan elbűvölő, mint a Belvederei Apollón, de olyan ereje van, mint Herkulesnek. És a néger rángatózásából, tekergőzéséből ítélve a szorítása olyan erős, mint egy harapófogóé. Egy perc sem telt el, s Moriliré le volt győzve, térdre rogyott, és bocsánatért esdekelt. Elgyengült kezéből pedig kihullt valami.

Lehajoltam, hogy felvegyem. Sajnos, nem voltunk eléggé elővigyázatosak a négerrel szemben. Moriliré egy kétségbeesett erőfeszítéssel kiszabadította magát, felém ugrott, kitépte a kezemből, amit felvettem, és a szájába gyűrte.

Saint-Bérain harmadszorra is elkáromkodta magát. Én viszont a fogoly torkának ugrottam, Saint-Bérain pedig hátracsavarta a másik karját is.

A megszorongatott Moriliré arra kényszerült, hogy kiköpje, amit a szájába dugott. De sajnos csak egy részét kaptuk vissza a gyanús dolognak, mert acélos fogaival a másik felét leharapta, és az már a gyomrába került.

Megnéztem a zsákmányunkat: egy papírszelet volt, amire írtak valamit.

- Szorítsd jól ezt a csirkefogót - szóltam oda Saint-Bérain-nek.

Saint-Bérain megnyugtatóan, hogy bízzam csak rá; én pedig elsiettem, hogy megkeressem Marcenay kapitányt. A kapitánynak első dolga volt, hogy Morilirét úgy, amint illik, jól megkötözve egy sátorba dugassa, és a sátor köré a legszigorúbb paranccsal négy őrszemet állítson. Ezután mindhárman a kapitány sátrába siettünk. Marcenay égett a türelmetlenségtől, hogy megtudja, mi van a papírszeleten.

A lámpa fényénél láttuk, hogy valami arab írással van dolgunk. A kapitány jól ismerte az arab írást, és semmi nehézséget sem jelentett volna számára az elolvasása, ha a betűk jobban látszanak és a cédula egészben marad. De az írás nagyon kezdetleges volt, s amint már említettem, a szövegnek csak egy töredéke volt meg. A birtokunkba került rész kész rejtvény volt, amelyet ráadásul egy lámpa gyér fényénél kellett kibetűzni. Végül megvártuk a virradatot.

Reggel felé aztán arra gondoltunk, hogy kár a fáradságért. Elvégre, most már Moriliré is tudja, hogy nem vezethet tovább az orrunknál fogva, és megpróbál kiengesztelni bennünket, tehát minden bűnét bevallja, s maga mondja meg, hogy mit tartalmazott a teljes papírszelet.

Megindultunk tehát a fogdának megtett sátor felé, és beléptünk...

Megdöbbenve torpantunk meg: a gúzs a földön hevert. A sátor üres volt.

Kilencedik fejezet *Felsőbb parancsra*

(*Amédée Florence jegyzetfüzetéből*)

Ugyanaznap. Az imént abba kellett hagynom az írást. Marcenay kapitány hívott, hogy mutassa meg annak a szövegtöredéknek a fordítását, amelyet a Moriliré hirtelen támadt étvágya elől megmentett papírszeletkén találtunk. Az eseményeket ismét időrendben beszélem el.

Tehát a sátrat üresen találtuk. Morilirének nyoma veszett. A földön csak a gúzs hevert, amivel megkötözték. Marcenay kapitány tájékozva vont a felelősségre az őrszemeket. De a szerencsétlen fickók éppen úgy csodálkoztak, mint ő maga. A katonák határozottan állították, hogy őrhelyüket egy pillanatra sem hagyták el, és semmi gyanús zajt sem hallottak. Érthetetlen.

Visszatértünk a sátorba, s csak akkor vettük észre, hogy fent a csúcsnál annyira elrepedt a ponyva, hogy a nyíláson egy ember kiférhet; ráadásul éppen a repedés felett feketéllett egy bombax-fa vastag ága. Mindent megértettünk. Az ügyetlenül megkötözött Moriliré szépen kimesterkedte magát a gúzsból, a sátor középső tartórúdján felkúszott, s a behajló ág segítségével „légi úton” nyerte vissza a szabadságát.

Fussunk utána! Ugyan mi haszna volna? A szökevénynek akkor már legalább egy óra előnye volt, s máskülönben is, hogyan lehessen megtalálni egy embert a szavanna magas fűtengerében? Ahhoz kutyák kellenének.

Ebben mindnyájan egyet is értettünk, és beletörődtünk, hogy úgy kell vennünk a dolgokat, amint vannak. A kapitány megparancsolta, hogy a sátrat, amely oly gyatrán őrizte Morilirét, szedjék fel, a négy lövést pedig elkergette, miután kemény büntetést helyezett kilátásba, ha a történekekről egyet is pisszennek; azzal visszavonult a sátrába, hogy a titokzatos írástöredéket tanulmányozza. Én pedig nekifeküdtem, hogy kiegészítsem a feljegyzéseimet. Ezalatt Saint-Bérain úr - hacsak el nem feledte - a többiekkel is közölte a történeteket.

Amint már említettem, egy óra múlva Marcenay kapitány utánam üzent. A kapitány sátrában találtam Barsac urat, s az expedíció fehér tagjai is oda gyülekeztek. Valamennyiükön meglátszott a tanácstalanság. Végül is mit jelenthet Moriliré árulása? Kétségtelen, hogy valakinek a szolgálatában áll, akinek beavatkozását a mi ügyeinkbe már jó ideje gyanítom. No, pár perc múlva megtudunk mindent.

- Arab írás - magyarázta Marcenay -, jobbról balra kell olvasni, de elég, ha megfordítva fény felé tartjuk az átlátszó papírt, hogy a jelek az általunk megszokott sorrendbe kerüljenek. Én is így hüvelykeztem ki a szavakat...

Mansa a man gnigni tubabul...

Memu nimbe mando kafa...

batake manaeta sofa...

A okata. Batu...

i a kafolo. Mansa a be...

Hű, ha nekem kellett volna kisilabizálnom ezt az ákombákomot!...

A papírszelet kézzől kézre járt. Mintha Mornas kisasszony és Saint-Bérain is konyítottak volna hozzá. Csodálom széles körű ismereteiket. Ami viszont Barsac és Poncin urat illeti, úgy tűnik, ők éppen annyit értenek belőle, mint én.

- Az első és a második sor végén a szavak félelgesek - magyarázta Marcenay. - Az első valószínűleg tubabulengo, ami azt jelenti, hogy európaiak, pontosabban a „vörös európaiak”, a másik kafama lehet, ami azt jelenti, hogy „még”. Íme, az így kiegészített írás fordítása: „Az úr (vagy király) nem akarja, hogy az európaiak... Mivel folytatják az előnyomulást... levéllel katonákat küld... Ő fog vezényelni. Mondd meg... te kezdted. Az úr (vagy király)”...

Elhúztuk a szánkat. Ebből semmi sem derült ki.

Közben Marcenay kapitány magyarázott tovább:

- Az első mondattöredék könnyen értelmezhető. Van valahol egy úr vagy király, aki nem akarja, hogy ezt vagy azt tegyünk. De hogy mit? - a második töredékes mondat mintha erről szólna: nem akarja, hogy benyomuljunk a fekete tartományba. Ki tudja, milyen okból alkalmatlanok vagyunk a számára. A második szövegrészen valami tervet közölnek, ami persze ismeretlen marad előttünk, mert a papírszelet leszakadt részére volt írva. „Levéllel katonákat küld” - ez nem valami világos és elég szűkszavú. A negyedik sorban valami Morilirének szóló utasítás rejtezik, de mi nem tudhatjuk, ki az, aki vezényelni fog. Ami pedig az utolsó szavakat illeti, legalábbis nekem nem mondanak semmit...

Zavartan tekintgettünk egymásra. Fenemód világos ügy! Barsac úr szót kért, és a következőkben foglalta össze a helyzetet:

- Azok alapján, amit mind ez ideig tapasztaltunk, de különösképpen szem előtt tartva, ami ma történt, kijelenthetjük: Primo: Moriliré egy bizonyos személy javára és érdekében elárult bennünket, mégpedig egy olyan valaki érdekében, aki előttünk ismeretlen okból utunkat akarja szegni. Secundo: ez az ismeretlen némi hatalommal is rendelkezik, mivel Conakryban sikerült a saját emberét becsempésznie hozzánk vezetőnek. Tertio: a tényleges ereje mégsem lehet valami jelentős, mert mind ez ideig csak gyerekes eszközökkel próbálkozott elérni a célját.

Közbeszóltam:

- Bocsásson meg! Az a titokzatos idegen célja érdekében más természetű eszközökkel is kísérletezett.

És a tisztelt hallgatóimnak elmondtam, mi a véleményem a dung-konóval történt mérgezési kísérletről és a kenielala jóslatairól. Meg is dicsértek, hogy milyen okos fiú vagyok.

- Florence úr zseniális következtetései - jelentette ki Barsac úr elégedetten - csak az én következtetéseimet támasztják alá... Fenntartom tehát a véleményemet, hogy az ellenfelünk, bárki legyen ő, nem lehet valami félelmetes személyiség, mert ha az volna, hatékonyabb eszközökkel él ellenünk.

Hiába, Barsac úrnak mindig igaza van. Az ő ajkával Szophia, a görögök bölcs Szophiája szól mindig hozzánk. Ez alkalommal a mondanivalóját így folytatta:

- Véleményem szerint tekintsük a történeteket teljes komolysággal, de minden túlzás nélkül. Ez azt jelenti, hogy legyünk óvatosak, de ne hagyjuk magunkat befolyásoltatni.

Ezzel valamennyien egyetértettünk, de ezen nem csodálkozom, mert én aztán igazán tudom, hogy kinek-kinek mi a titkos törekvése. Azért Barsac úr csökönyösségén mégiscsak csodálkozom. Miért nem használja fel az alkalmat, hogy megszakítsa a további utazást, amelynek célszerűtlensége most már minden vitán felül áll?

Így vagy úgy, annyi bizonyos, hogy másik vezetőt kell keresnünk. Mornas kisasszony az ő embereit javasolta, akik ismerik, vagy legalábbis ismerniük kellene ezt a vidéket, elvégre azért alkalmazták őket. Hogy megoldjuk ezt a kérdést, Tchumukit és Tonganét magunk elé hívtuk.

Tchumuki viselkedése nekem nem nagyon tetszett. Azt mondta ugyan, hogy benne megbízhatunk, de félszegen és zavartan viselkedett, és egyszer sem sikerült a pillantását elkapnom, mert állandóan ide-oda kapkodta a tekintetét. Az a véleményem, hogy ez az alak hazug és megbízhatatlan. Ugyanaz a fajta, mint Moriliré.

Tongané viszont nyílt és őszinte. Kijelentette, hogy alaposan ismeri a vidéket, és oda tud vezetni, ahova mi óhajtjuk. Arról is biztosított, hogy a teherhordókat és a számárhajcsárokat ráncba szedi. Ez a fickó igen jó benyomást tett rám. A beszéde egyenes, és az ember szemébe néz.

Eldöntöttem magamban, hogy mától kezdve Tonganéban megbízom, de Tchumukival szemben gyanakvó leszek.

A két új vezetőnk elment, hogy szót értsenek a négerekkel. Hivatalosan azt kellett közölniük, hogy Morilirét lenyelte egy kajmán, és ezért az expedíció vezetését ők veszik át. A törtétekből senkinek semmit sem szabad elárulniuk. Aztán a déli pihenő után folytattuk az utunkat.

Február 9. Moriliré már nincs köztünk, de a dolgok menete mit sem változott. Tchumukival és Tonganéval az élen semmivel sem haladunk ütemesebben, mint elődjükkel.

A két vezető között örökös vita folyik arról, hogy milyen irányba haladjunk. Sohasem értenek egyet, s örökön-örökre vitatkoznak. Én rendszeresen Tonganéval vagyok egy véleményen, jóllehet ő a hevesebb vitatkozó, de az a tapasztalatom, hogy az ő ismereteiben még egyszer sem csalódtunk. Valahányszor a többség a Tchumuki pártjára állt, már az első faluban szerzett értesülések bebizonyították, hogy tévedett. Ilyenkor irányt kellett változtatnunk, és rendszerint szinte áthatolhatatlan terepen kellett keresztülküdenünk magunkat, hogy visszataláljunk a helyes útra, amelyről letértünk.

Máskor a két fekete között a vita annyira elhúzódott, hogy ránk szakadt a déli hőség, és ott kellett táboroznunk, ahol éppen elért.

Ilyen körülmények között nemigen lehetett haladni. Ezért két és fél nap alatt alig mentünk harminc kilométert. Vékonyka teljesítmény.

Állandóan abban a völgyben haladtunk, amelybe Kokoro után leereszkedtünk. Itt már nagyon kiszélesedett, már csak jobb kéz felől, azaz délről láthatók a hegyek.

Az út általában nem volna nagyon nehéz, ha nem kellene állandóan folyókon átkelni - ritkábban félig felszedett hidakon, gyakrabban gázlókon, amelyek rendszerint nem is valami alkalmasak az átlábalásra, és amelyek körül kajmánok ólálkodnak -, de mindezekről eltekintve, más objektív nehézségekbe nem ütköztünk.

Február 11. Reggel jó korán szántóföldek közé érkeztünk, ami azt jelentette, hogy falu közelében vagyunk. A földek elég jól vannak megművelve, de hatalmas területeket elleptek a szörnyű károkat okozó természetek.

Ezek a rovarok kucsma alakú bolyokat építenek, egy-egy „termeszvár” néha embermagasságú is lehet, s akár a szárnyas hangyák, ezek is a tél, vagyis esős évszak közeledtével kirajzanak. Ilyenkor lepik el a falvakat.

Nyolc órákor értük el a falut. Bamának hívják. Amikor feléje közeledtünk, egy úgynevezett du-körmenettel találtuk magunkat szemben; be akarták járni a luganekat, hogy elűzzék felőlük a gonosz lelkeket, és hogy esőért könyörögjenek. A duk fehér lepelbe öltözött személyek, akik a leplükre kender vagy pálmarestokból készült pamatokat varrnak. A fejüket is ilyen pamatos sapkával takarják el, úgy, hogy a szemnek vágnak két nyílást, s a fejük búbjára fából faragott, vörösre festett vagy valamilyen ragadozó madár csőréből készített tarajt erősítenek.

Valamennyi du tánc lépésben megy, körülöttük szájtátók és gyermekek, akikre jókat sóznak a „szent vesszőkkel”. Amikor a duk egy-egy kunyhó elé érnek, jól megitatják őket dolóval, azaz méhsörrel és pálmaborral. Természetesen egy óra múlva valamennyi du tökrészeg.

Félóra múlva Bamában voltunk. Tchumuki kétszínűen azt magyarázgatta Marcenay kapitánynak, hogy a feketék nagyon kimerültek, és aznap nem akarnak még egy útszakaszt megtenni, inkább egész napra itt maradnának Bamában. A kapitány egykedvűen hallgatta, csak néha vágott csodálkozó arcot, de végül is elfogadta a javaslatot, pedig Tongané a társa háta mögött nemet intett; sőt, a kapitány még azt is kijelentette, hogy a kérelem felesleges, hiszen maga is úgy döntött, hogy ma hosszú pihenőt rendel el. Tchumuki elégedetten távozott, miközben Tongané az ég felé emelte mindkét kezét, hogy Malik is lássa, mennyire elégedetlen.

Mi a váratlan pihenőt falulátogatásra használtuk fel. És nem is bántuk meg, mert ez a falu más volt, mint az eddigiek.

Hogy bejuthassunk a faluba, fel kellett másznunk az egyik szélső kunyhó tetejére, onnan átkísértek a másik tetőre; s így, tetőről tetőre lépkedve értünk a dugutigi kunyhóházhoz.

A dugutigi öreg, hosszú bajuszú néger volt, úgy festett, mint valami lövészörmeister. Egy hosszú szárú rézpipából szipáskolt, amelybe egy gyerek rakosgatta a parazsat. A törzsfőnök mély tisztelettel fogadott, és megkínált dolóval. Hogy mi se maradjunk mögötte az udvariaságban, megajándékoztuk néhány aprósággal, amelynek igen megörült; aztán a szertartáson túlesve sétára indultunk a faluban.

A piactéren egy vándorfodrász tevékenykedett. Mellette néhány kisfiú, a pedikűrözők és a manikűrözők, akik egy ócska ollóval nyiszitelték le a lábujjakról és a kezekről a körmet. Szolgálatukért négy kauri-kagylót kaptak, de kötelesek voltak a kliensek körmeit gondosan visszaszolgáltatni, amit aztán amazok siettek igen áhítatos képpel, apró gödröt ásva elföldelni. Hiába érdeklődtem Saint-Bérain közreműködésével, aki éppen hogy gagyog valamit az itteniek nyelvén, nem tudtuk kihámozni a fura szokás okát, célját.

Valamivel arrébb egy „orvos”, a néger medicina szabályai szerint, a betegét kezelte. Messziről figyeltük a „konzultációt”.

A beteget - beesett szemű, nyomorult vénember - rázta a hideg. Az orvos felszólította, hogy nyújtózzon végig a földön, a kíváncsiskodó embergyűrű közepébe, aztán hamuval fehérre mázolta az arcát, mert itt a fehér szín fétis; és a beteg mellé egy durván faragott faszobrot helyezett, talán valami jótévő istenség képét. Mindezek után a beteg körül vad táncba kezdett, és közbe-közbe nagyokat rikkantott. Végül felszólította a pácienszt, hogy mutassa meg, hol fáj, s azt a testrészét óvatosan dörzsölgetni kezdte, majd hirtelen támadt örömmel felrikkantott, úgy tett, mintha a fájó helyről egy csontszilánkot húzott volna ki, holott azt már jó előre a markában szorongatta. A beteg menten talpra állt, és elmentében kijelentette, hogy meggyógyult, mint élő bizonyítéka ama balhiedelemnek, amely szerint csak higgy, mert meggyógyulsz.

De úgy látszik, a mi betegünknek nem volt elég erős a hite. Legalábbis azt kell hinnem, mert a saját szájával kinyilvánított gyógyulása nagyon rövid lejáratúnak bizonyult. Ugyanis az öreg néger még aznap este felkereste a táborunkat. A mi feketéink közül valamelyiktől megtudta,

hogy tubab, azaz orvos is van köztünk, s most azért rimánkodott, hogy a fehér varázsló segítsen rajta, mert a fekete varázslónak mégsem sikerült meggyógyítania őt.

Rövid vizsgálat után Châtonnay doktor egy adag kinint adott. A páciens számtalan barka (köszönöm) elrebegése után eltávozott, de arrébb menve csóváltgatta a fejét, mert nem sok hitelt adhat egy olyan gyógyszernek, amelynek hatékonysága nincs varázstánccal és ráolvasással is alátámasztva.

Február 12. Ma „ugyanaz tökben”, hogy én is a fegyveres kísérőink kifejezésével éljek. Sőt, még rosszabb, mint tegnap. Csak egyetlen útszakaszt tettünk meg. Holnap pedig egész nap vesztegelünk.

Holott ma reggel induláskor minden a legnagyobb rendben volt. Midőn már útra készen álltunk, megláttam a tegnapi betegünket, amint lélekszakadva fut felénk. Olyan jól érezte magát, hogy mindenáron köszönetet akart mondani a jótevőjének. Orvosunk adott neki még néhány adag kinint, és megmagyarázta, hogy miként használja.

Délig ment minden vígan, jó ütemben. Semmi zavar, a négerek részéről semmi siránkozás. Túl szép volt ahhoz, hogy igaz legyen.

És valóban, a déli pihenő alkalmával Tchumuki Marcenay kapitány elé állt, s a minapihoz hasonló szónoklatba kezdett. A kapitány azt válaszolta, hogy Tchumukinak teljességgel igaza van, és sem ma délután, sem holnap nem megyünk tovább, de e másfél napos pihenő után többet nem állunk meg, amíg délelőtt és délután is legalább húsz-húsz kilométert meg nem teszünk.

A kapitány e szavakat jó hangosan mondta, hogy mindenki hallhassa. A négerek ebből megtudhatták, hogy mostantól kezdve, ha kell, keményebb eszközökhöz nyúlunk. A kapitány határozott beszéde szemmel láthatóan nagy hatással volt rájuk. Pisszenni sem mert egyik sem, és rém alázatosan viselkedtek, de azért alattomosan pislantgattak egymásra.

Ugyanaznap este tizenegy óra. Ez az ügy már kezd az idegeimre menni.

Estefelé, valamivel hat óra előtt, tehát még teljes napvilágnál ismét hallottam azt a bizonyos zajt, azt a berregést vagy percegést, amelyre Kankan környékén figyeltünk fel először, s amely a Morilirével történt incidensünk éjszakáján is megrezgettette a dobhátyámat.

A fura zaj ez alkalommal is kelet felől közelített. Nagyon halkan hallatszott, de azért elég erősen ahhoz, hogy minden tévedést ki kelljen zárnom. Nem én voltam az egyedüli, aki hallottam. Mindenki az égre emelte a tekintetét, és a négerek sorában vad félelem jelei mutatkoztak.

Amint már említettem, fényes nappal volt, és mégsem láttunk semmit. Akármerre tekintgettünk, az ég puszta kéklött felettünk. Egy viszonylag magas domb éppen kelet felől zárta el a kilátást. Ezért gyorsan felkúsztam a dombhátra.

Amint felfelé kapaszkodtam, a fura zaj egyre erősödött, aztán hirtelen megszűnt, s mire a tetőre értem, a mélységes csendet már semmi sem zavarta.

Ott fenn, bár nem hallottam semmit, de legalább láttam. Elöttem, amíg a szem ellát, a szavanna: magas fűfélével borított tenger. Ez a végeláthatatlan mezőség teljesen pusztá volt. Hiába meresztettem a szemem, hiába kémleltem a láthatárt, semmit sem láttam.

Helyben maradtam, és figyeltem besötétedésig. Lassan-lassan vaksötétség borult a tájra, mert a hold már a negyedik negyedébe lépett, tehát csak későn kelt fel. Feleslegesen állhatatoskodtam, s végül leereszkedtem a dombról.

Amikor azonban a domboldal közepe táján tartottam, a zaj ismét hallatszott. Szavamra, ebbe bele lehet örülni! Ugyanúgy kezdődött, amint befejeződött: hirtelen támadt, viszont lassacskán halkult el, s mintha kelet felé távolodott volna. Pár perc múlva ismét csend honolt a tájon.

Elgondolkozva ereszkedtem le, és rögtön beültem a sátramba, ahol most ezeket a jegyzeteket írom.

Február 13. Ma pihenőnap, tehet ki-ki a maga kedvére.

Barsac úr fel-alá sétálgat. Mintha aggasztaná valami.

Poncin úr némi szakmájába vágó jegyzeteket készít egy nagyalakú füzetbe. A ceruzája mozgásából ítélve valamit számíthat. Ugyan mi az ördögöt számolhat? Persze megkérdezhetném, de vajon válaszolna-e? A szó köztünk maradjon, én már attól tartok, hogy Poncin úr néma.

Saint-Bérain... Az ám, hol van Saint-Bérain?... Az a gyanúm, hogy valahol a halacskákat nyaggatja.

Marcenay kapitány Mornas kisasszonnyal társalog. De őket ne zavarjuk.

A tábor másik végén Tongané Malikot szórakoztatja. Úgy tűnik, hogy az idő nekik sem telik nehezen.

A négerrek szanaszét durmolnak, s a katonák úgyszintén.

Én a nap nagy részét azzal töltöttem, hogy előbbi jegyzeteim alapján megírtam a riportomat.

Miután befejeztem és aláírtam, hívtam Tchumukit, aki a postaügyeimet intézi. Tchumuki azonban nem jelentkezett. Megkértem egy lövést, hogy nézzen utána. Félóra múlva a katona visszajött, és jelentette, hogy sehol sem találja. Én is a keresésére indultam, de hiába. Tchumuki kámforrá vált, s nekem le kellett mondanom a riportom elküldéséről.

Február 14. Ma reggel nagy meglepetés.

Mivel a reggeli órák egy részét elvesztegettük Tchumuki felkutatásával, csak nyolc óra körül állhattunk föl az induláshoz, amikor már beletörődünk vezetőnk elvesztésébe; akkor azonban nyugati irányból, tehát Bama felől, ahonnan két nappal ezelőtt mi is útnak indultunk, egy nagyobb létszámú fegyveres csapatot láttunk közeledni.

Marcenay kapitány már előttem észrevette, és azonnal kiadta a szükséges parancsokat. Fegyveres kíséretünk egy szempillantás alatt harci készségben állt.

Az óvatosság azonban feleslegesnek bizonyult. Nemsokára felismertük a francia egyenruhákat, vagy legalábbis azt, ami errefelé a katonai uniformist helyettesíti; amikor pedig az ismeretlen egység közelebb ért, megállapítottuk, hogy húsz néger katonából áll, valamennyi lovas, valamennyi előírással puskával van felfegyverezve; három fehér vezetői őket, egy főhadnagy és két altiszt, ezek a gyarmati gyalogság egyenruháját viselik.

Az egyik őrmesterünket küldtük eléjük, mire ők is egy altisztet küldtek előre. A két altiszt néhány szót váltott egymással, aztán a lovasegység, amely addig megállt, ismét megindult felénk.

Az újonnan jöttek hátukra vetett puskával belovagoltak a táborba. A vezénylő hadnagy Marcenay kapitányhoz léptetett.

- Marcenay kapitány?

- Az vagyok, főhadnagy úr...

- Lacour főhadnagy a 72. gyarmati gyalogezredből, jelenleg a szudáni önkéntesek egyik szakaszát vezényelem. Kapitány úr, Bamakóból jövünk. Sikassóba néhány nappal az önök távoztása után érkeztünk, és azóta állandóan az önök nyomában jártunk...

- És mily okból?

- Kapitány úr, ez a boríték mindenről tájékoztatja.

Marcenay kapitány átvette a feléje nyújtott levelet. Megállapítottam, hogy miközben olvasta, az arca legalább annyi csodálkozást fejezett ki, mint amennyi rosszállást.

- Rendben van, főhadnagy úr - mondta. - Engedje meg, hogy Barsac urat és a kíséretét is tájékoztassam. Aztán az öné vagyok.

A főhadnagy meghajtotta magát. A kapitány valami parancsot adott a katonáinak, aztán a mi csoportunk felé közeledett.

- Egy meghökkentő hírt kell közölnöm, képviselő úr - mondta Barsacnak. - El kell válnom önöktől.

- Elválni?... tőlünk...!

Bevallom, e felkiáltás Mornas kisasszonytól származott. Ránéztem. Halálsápadt volt, és remegett az ajka. Ha nem tudnám, hogy milyen határozott jellem, megesküdtem volna, hogy könnyezik.

Valamennyien csak álltunk szomorúan, kivéve Barsac urat, mert ő valóságos dührohamot kapott.

- Mit akar mondani, kapitány úr? - kérdezte.

- Azt, képviselő úr, hogy szabályos parancsot kaptam, s jelentkeznem kell Tombouctouban.

- Elképzelhetetlen! - kiáltott fel Barsac úr, aki igen megbántva érezte magát.

- Pedig úgy van, amint mondom - válaszolta a kapitány -; kérem, olvassa el.

Azzal Barsac úr felé nyújtotta a hadnagy hozta levelet. Expedíciónk vezetője olvasás közben mindegyre kifejezte felháborodását, aztán nekünk is megmutatta az írást, majd felkért, hogy tanúi legyünk annak a nagyfokú figyelmetlenségnek, amellyel vele szemben az itteni hatóságok viseltetnek. Íme a levél:

FRANCIA KÖZTÁRSASÁG

SZENEGÁLI ÁLTALÁNOS KORMÁNYZÓSÁG

BAMAKÓI KÖRZET

Az ezredestől

Megparancsolom Pierre Marcenay kapitánynak és különítményének, hogy erőltetett menetben érje el Ségou-Sikorót, és onnan a Niger mentén Tombouctout, ahol a térparancsnoknak lesz alárendelve. A részleg lovait adják át megőrzés végett Ségou-Sikoróban.

Lacour főhadnagy, a 72-ik gyarmati gyalogezred állományából, aki egy húsztagú lovas különítmény parancsnoka, Sikassóban átadja ezt a parancsot Marcenay kapitánynak és Barsac képviselő úrnak, az extraparlamentáris expedíció vezetőjének, aki a Niger-kanyarbeli első expedíciós részleggel utazik; Lacour főhadnagy e részleg célba érkezéséig a képviselő úr rendelkezésére áll, és fegyveres kíséretet biztosít számára.

*A bamakói körzet parancsnoka:
Saint-Auban ezredes*

Miközben én hirtelen lemásoltam a parancsot, Barsac úr tovább méltatlankodott:

- Hallatlan! - lihegte. - Húszt főből álló kísérettel biztosítanak bennünket! És mindezt akkor, amikor a legnagyobb nehézségekbe ütközünk! Hát ez igazán tűrhetetlen...! Majd meglátjuk, ha visszaérek Párizsba, jóváhagyja-e a képviselőház, hogy egyik tagját ennyi nemtörődomséggel kezelték.

- Addig azonban a parancsot teljesítenem kell - jelentette ki Marcenay kapitány, aki még csak nem is próbálta titkolni, hogy mennyire szomorú.

Barsac félrevonta a kapitányt, de nekem riporterfülem van, és jól hallottam, amit mondott.

- De kapitány úr, hátha az a parancs nem hiteles... - suttogta Barsac úr.

A kapitány csodálkozó arcot vágott.

- Nem hiteles... - ismételte meg. - Erre ne is gondoljon, képviselő úr. Sajnos semmi kétségünk sem lehet. A parancson valamennyi előírást pecsét rajta van. Egyébként Saint-Auban ezredes parancsnokom volt, és tökéletesen ismerem az aláírását.

Aki rosszkedvű, annak sok mindent meg kell bocsátani. Mégis, úgy találtam, hogy Barsac úr túl messzire ment. Szerencsére Lacour főhadnagy nem hallott semmit, mert a képviselő kételyei reá nézve nem voltak valami hízogók.

Barsac úrnak több érve nem lévén, elhallgatott.

- Megengedi, képviselő úr, hogy bemutassam önnek Lacour főhadnagy urat, s aztán elbúcsúzzam önöktől? - kérdezte a kapitány.

Barsac úr bólintott, és a bemutatkozás megtörtént.

- Főhadnagy úr - kérdezte meg aztán Barsac úr -, ismeri az okát annak a parancsnak, amely önt mellénk rendelte?

- Természetesen, képviselő úr - válaszolta a főhadnagy. - A tuaregek forrongnak, és fenyegetik közlekedési vonalainkat. Emiatt szükséges megerősíteni a tombouctoui helyőrséget. Az ezredesnek most minden erőt, ami a keze ügyébe esik, oda kell összpontosítania.

- És mi...? - kifogásolta Barsac úr. - Vajon előrelátó intézkedés volt húsz emberre csökkenteni a mi fegyveres kíséretünket?

Lacour főhadnagy elmosolyodott.

- Nem lesz semmi baj - biztosította a képviselőt. - Ez a tartomány teljesen csendes.

- Hát nem elég szó esik arról, hogy a Niger környéke igen aggasztó események színhelye? - jegyezte meg Barsac úr. - Maga a gyarmatügyi miniszter jelentette ki e tény fennforgását, mégpedig a képviselőház nyilvánossága előtt, s aztán maga a conakryi kormányzó is megerősítette...

- Nemrég még valóban úgy volt - válaszolta Lacour főhadnagy még mindig mosolyogva -, de most már rendben mennek a dolgok. Ami volt, rég elmúlt.

- Pedig mi magunk is tapasztaltuk... - erősítette a maga igazát Barsac úr, és elmondta Lacournak a kalandjainkat.

A főhadnagyot azonban nem hozta ki a sodrából.

- Ön is láthatja - mondta -, hogy az a bizonyos ismeretlen, aki mintha többet foglalkoztatná önöket, mint amennyit kell, alapjában véve jelentéktelen személy. Mi más lehetne, ha önöket csak afféle eszközökkel próbálta megállítani, mint amilyenekről ön beszélt. Komolytalan dolgok ezek, képviselő úr!

Mivel önmagának is ez volt a véleménye, Barsac úrnak nem volt mit válaszolnia.

Marcenay kapitány közeledett.

- Engedje meg, képviselő úr, hogy elbúcsúzzam önöktől.

- Hogyan?! Máris?! - kiáltott fel Barsac úr.

- Mennem kell - válaszolta a kapitány. - A parancs egyértelmű. Kötelességem percnyi késedelem nélkül Ségou-Sikoron keresztül Tombouctouba menni.

- Tegye, ami a kötelessége, kapitány úr - nyújtotta a kezét a képviselő, s a haragja egyszeriben elpárolgott, annyira meg volt hatva -, és biztosíthatom, hogy a magam részéről csak szerencsét kívánok önnek, és minden jót. Közülünk soha senki el nem felejtí az együtt töltött napokat; biztos vagyok benne, hogy valamennyiünk elismerését tolmácsolom a figyelmes támogatásáért és a lankadatlan ügybuzgalmáért.

- Köszönöm, képviselő úr - mondta a kapitány is őszinte megindulással.

Aztán valamennyiüktől búcsút vett, s természetesen legvégül Mornas kisasszonytól is. Elképzelték, hogy nem tévesztettem szem elől őket.

De nem hálálták meg az érdeklődésemet. Nagyon egyszerűen váltak el egymástól.

- Viszontlátásra, kisasszony - mondta a kapitány.

- Viszontlátásra, kapitány úr - válaszolta Mornas kisasszony.

Ennyit szóltak, és nem többet. Mi azonban tudjuk, amit tudunk, s emiatt e néhány szegényes szónak akkora jelentőséget tulajdonítunk, mint amekkorával más körülmények között nem rendelkeznének. Megértettük, hogy abban a pillanatban megmásíthatatlan fogadalmat tettek egymásnak...

Így érezhette a kapitány is, mert az arca ünnepélyes volt. Kezébe vette Mornas kisasszony kezét, tiszteletteljesen megcsókolta, aztán amint elengedte, lóra pattant, s a közben felsorakozott egység élére lovagolt.

Még egyszer felénk intett, s aztán kivonta a kardját. A száz lovas vágta kapta a lovát. Bizony szomorú szemmel néztünk utánuk. Pár perc múlva el is tűntek.

Mi pedig itt maradtunk Lacour főhadnaggal, a két altisztjével s a húsz lovassal, holott egy órával ezelőtt még azt sem tudtuk, hogy a világon vannak. Minden olyan hirtelen történt, hogy alig vagyunk képesek magunkhoz térni. Most már csak az hiányzott, hogy lassan-lassan visszanyerjük a nyugalunkat.

Én elég hamar vissza is nyertem, és már azzal a céllal szemlélgettem új kísérőinket, hogy szóba ereszkedjem valamelyikkel. De amint nézegettem őket, fura érzésem támadt. Hirtelenjében különös borzongás futott végig a gerincemen - s szavamra, az ilyesmi nem kellemes. Az volt a benyomásom, hogy ezek a mi kísérőink olyan fickók, akikkel nem szívesen találkozónék az erdőben.

Tizedik fejezet *Az új fegyveres kíséret*

(Amédée Florence jegyzetfüzetéből)

Ugyanaznap este. Nem, egyáltalán nem szeretnék velük erdőben találkozni; igen ám, de erdőben vagyunk; sőt, mi több: a szavanna kellős közepében, ami összehasonlíthatatlanul rosszabb. Számomra ez a helyzet mégis elragadó. Ugyanis azt hiszem, a világon semmi sem izgalmasabb annál, mint ha gyanítjuk, hogy veszély környékezik, még hozzá komoly veszély, de mégis olyan, amelyet nem mérhetünk föl, csak töprengünk, hogy mit hozhat a holnap; s közben a szemünket és a fülünket állandó készségszintben tartjuk, hogy a támadást, amelytől tartunk, kivédhessük, holott azt sem tudjuk, merről sújt reánk. Én ilyenkor valóban „magasfeszültségben” élem az életet, és ez biz’ isten nagyobb élvezetet jelent számomra, mint egy jó kávé a Napolitan teraszán.

De hoppá-hopp! Lám, megint elragadtak a lovak. Vajon nem csak a képzeletem játszadozik velem, amikor nagyon is átlagos és közönséges gyarmati lövészeket banditákká varázsol? És mit gondoljak arról az írásról, Saint-Auban ezredes hiteles parancsáról?

Amit tetszik. Mert elismerem, hogy Saint-Auban ezredes levele ellene szól, de semmi sem küszöböli ki azt a gyanúmat, amelyet új kíséretünk és annak főhadnagya támaszt bennem.

Kétségtelen, a tiszt, az altisztek és a lövészek valóban katonáknak látszanak. Ámbár a négerekről sosem lehet tudni. Egyik néger olyan, mint a másik. Ha a tisztet nézem, könnyen ráhagyom: igen, ezek katonák. Viszont a két őrmestert illetően ingadozás nélkül nemmel válaszolnék. Ilyenek volnának a lövész altisztek? Hiszi a piszi! Nem szükséges ide sem frenológus, sem fizionomista, sem valami más nagy tudós „lógus” vagy „ista”, magunk is leolvashatjuk a pofájukról az üzőtt vad nyugtalanságát, a durva élvezetek iránti hajlamot, a fékezhetetlen szilajságot, az erőszakosságot és kegyetlenséget. Elragadó pofatúrák!

Először csupán egy apróságra figyeltem fel, de egy olyan apróságra, amely szeget ütött a fejembe. Azon cseppet sem csodálkoztam, hogy a katonák is és az altisztek is annyira porosak; milyenek is lennének, hiszen két hétig hajkurásztak bennünket; viszont a parancsnokuk miért olyan friss, mintha skatulyából húzták volna ki? Mert a főhadnagy, mondhatnám: finoman elegáns! Az inge hófehér, a csizmája lakkfényes, a bajusza kifenne; fene kackiás legény. És az egyenruhája? Lacour főhadnagy úgy fest, mintha díszszemlére indulna. Tetőtől talpig gálauniformis feszül rajta. Semmi sem hiányzik arról, egy gomb sem, még egy száalacska sem a sujtásából, és a nadrágja éle olyan, mintha most lépett volna ki a szabótól. A szavannában ritka, mint a fehér holló, egy ilyen elegáns tiszt. Az egyenruhája valósággal ordít, ha van, aki meghallja; látszik, hogy most öltötték fel először, hogy vadonatúj; aki pedig viseli, csak azért, hogy minél inkább tisztnek látszódjék, túllépte az elhihetőség határát.

Vajon Lacour főhadnagynak nem kellett éppen úgy a nyomunkban loholnia, mint a többieknek; de akkor hogy lehet ilyen kikent-kifent, miközben az alárendeltjei porosak?

Ami pedig a két őrmestert illeti, azok kifejezetten mocskosak; ámbár lehet, hogy tévedek, hogy csak az ellentét miatt tűnik így, mivelhogy a tisztjük olyan elegáns. Az egyenruhájuk(?) - mintha zsidárustól szereztek volna be. Tiszta rongy. A nadrágjuk igen rövid, s fölt hátán fölt, és egy árva szám vagy valami más jel sem utal arra, hogy melyik ezredhez tartoznak. Nehezen tudom elképzelni, hogy francia katonákat, még ha rövid időre is fogadták fel őket, ilyen hitványul szereljenek fel. S még egy, bár nehezen megmagyarázható benyomásom van: úgy

tűnik, hogy eme ócska uniformisok hordozói nemigen vannak hozzászokva a katonás viselethez. Anélkül hogy közelebbről meg tudnám magyarázni, úgy érzem, hogy nem mozognak otthonosan az egyenruhában.

Íme: ez az észrevételeim teljes jegyzéke. Bizony könnyen meglehet, hogy kár fikarcnyi fontosságot is tulajdonítani nekik; hátha tévedek, mert jelentéktelen részletektől hagyom befolyásoltatni magam, holott aggályaimnak pofonegyszerű magyarázata is lehet. És minek tagadnám, magam is gyakran érzek kísértést; hagyjam a csudába az állandó gyanakvást. Most, hogy bizalmatlankodásom okait szedegettem sorba, magam is megállapíthattam, hogy azok bizony nem valami megalapozottak. Csakhogy az én bizalmatlanságom ösztönös, és ezért szóban nemigen tudom kifejezni.

Akármi is történjék, a fentiekhez nincs mit hozzátennem. Ami pedig a fegyelmet illeti, panaszunk nem lehet. Sőt inkább azt mondhatnám, hogy felette nagy a szigor. Az örök mindig a helyükön állnak, és pontosan váltják egymást. A katonás rend tökéletes, talán nagyon is az.

Fegyveres kíséretünk világosan elváló három csoportra tagolódik; de egyik csoport tagjainak sincs kapcsolata az expedíció embereivel. Az első csoportba a húsz szudáni lövész tartozik. Az őrszolgálatosokat kivéve a többi örökké együtt van, s bár hihetetlen, mivel négerekről van szó, de ezek alig beszélgetnek. Szótlanul esznek vagy alusznak. Szavukat sem lehet hallani. Az altisztjeiknek vakon engedelmeskednek, s úgy tűnik, valósággal rettegnék tőlük. Ez a húsz néger mindig nagyon szomorú, és mintha állandóan félne valamitől.

A második csoportba a két altisztet sorolom. Ezek gyakrabban beszélgetnek, de csak suttogva és csak egymással. Hiába van riporterfülem, a beszélgetésükből csak egy-egy jelentéktelen szót sikerült elkapnom.

A harmadik és utolsó csoportba egyedül Lacour főhadnagy tartozik. Lacour főhadnagy apró, kis termetű ember, és úgy látszik, nagyon szigorú tiszt. Éles tekintetű kék szeme van, amint mondani szokás: „acélos pillantású”, de ezekből a szemekből nem sok jóindulat sugárzik. Nem beszédes, inkább zárkózott természetű, egész délután csak kétszer láttam kilépni a sátrából, akkor is csak azért, hogy az embereit ellenőrizze. Ez a művelet mindig ugyanúgy zajlott le: amint a főnököket megpillantják, a lövészek rögtön talpra szöknek és felsorakoznak. A főhadnagy, mintha nyársat nyelt volna, peckesen ellépked előttük, miközben jéghideg tekintettel tetőtől talpig mindenik beosztottját végigszemléli; aztán ismét eltűnik a sátrában, anélkül hogy bárkihez is egy szót szólna. Bármilyen derűlátóan is nézek a jövő elé, merem állítani, hogy ez a pomádés tisztecske egyáltalán nem lesz valami vidám útitárs.

Mornas kisasszonyt ma még nem láttam.

Tchumuki sem jelentkezett, s ezért a riportom még mindig itt lapul a zsebemben.

Február 15. Reggel, ébresztő után megállapítottam, hogy semmi előkészület sem történt a továbbutazásra. Tonganétól értesültem, hogy ma nem is megyünk tovább. A tegnapi egésznapos pihenő után ez elég különös dolog.

A véletlen úgy adta, hogy a mindig peckes és elegáns Lacour főhadnagy éppen az utamba kerüljön. Közelebb léptem hozzá, és megkérdeztem, hogy mi az oka a pótpihenőnek.

- Barsac úr utasítása - válaszolta kurtán.

Három szó, aztán katonásan tisztelgett, és hátra arc!... Lacour főhadnagyot nem nagy ékes-szólással áldották meg az égiek.

Vajon expedíciónk vezetője miért vesztegelt itt bennünket? Talán az ötödére csökkent fegyveres kíséret miatt lemondott a további utazásról? Felháborodtam, vagy inkább nyugtalankodtam, mert ilyen döntés megfosztana egy olyan riportsorozat lehetőségétől, amely úgy érzem, most kezd csak szenzációssá válni.

És lám, tíz óra felé megpillantottam Barsac urat. Hosszú léptekkel, hátratett kézzel s a földön keresgélő tekintettel sétált, s nem látszott valami jókedvűnek. Arra gondoltam, hogy a pillanat talán nem a legalkalmasabb, hogy a terveit felől érdeklődjem. De eme aggályom nem gátolt meg a kérdezősködésben. Végül is így válaszolt:

- Florence úr, pár nappal ezelőtt már megkérdezte ugyanezt. Akkor válasz nélkül hagytam. Ma őszintén megmondom, hogy fogalmam sincs, mit válaszoljak.

- Vagyis még semmire sem határozta el magát, képviselő úr?

- Még bizony semmire. Töpregek, teszem-veszem, mérlegelem a pro- és a kontraérveket...

Nagyobbacska hallgatás után ismét megszólalt:

- Végül is! kiáltott fel Barsac úr. - Miért ne beszélhetnénk meg együtt a kérdéseket? Ön gyakorlati érzékkel megáldott, jó meglátású ember. (Köszönöm, Barsac úr!) Mondja el maga is a véleményét.

Meghajtottam magam.

- Parancsára, képviselő úr!

- Legelőször is - folytatta Barsac úr -, lássuk, ha folytatjuk az utunkat, az nem jelentené-e az óvatosság teljes hiányát; vagyis más szavakkal: lehetséges-e továbbmennünk?

- Talán helyesebb volna megvizsgálnunk, hogy célszerű-e továbbutaznunk - sugalmaztam a helyes kérdésfelvetést.

- Ez nem kérdés! - fortyant fel Barsac úr. - Utunk célszerűsége vitathatatlan!

Elképedtem. Barsac úr pedig folytatta:

- Tehát: lehetséges-e továbbutaznunk? Ez a kérdés, amely tegnap még nem merült fel, mert mind ez ideig útközben még egyetlen komolyabb kellemetlenség sem ért. Ön is ezen a véleményen van, nemdebár?

- Tökéletesen.

- Az első valóban súlyos incidens ez a mostani, hogy a fegyveres kíséretünket leváltották, és a létszámát húsz főre csökkentették. Ez a húsz katona vajon képes arra, hogy ellássa a biztonsági feladatokat? Ez az, amin töpregek.

- Ha így veti fel a kérdést - mondtam -, a válasz csak igenlő lehet. Véleményem szerint, ha csak ellenséges érzületű feketékkel számolunk, húsz ember akkor bőségesen elegendő. Más felfedezők a miénknél jóval nagyobb utakat megtettek kisebb fegyveres kísérettel vagy teljesen anélkül. De...

- Tudom, mit akar mondani - szakított félbe Barsac úr. - Arról a titokzatos ismeretlenről akar beszélni, aki nem nagyon örül a jelenlétünknek. Ezzel kapcsolatban a véleményemet egy pillanatig sem rejtettem véka alá, és azzal önök valamennyien egyet is értettek. Azóta semmi sem jött közbe. Tehát, úgy hiszem, erre a kérdésre nincs miért visszatérnünk.

- Kérem, bocsássa meg, képviselő úr - válaszoltam -, de szerintem közbejött néhány új dolog.

- Ugyan! - csodálkozott Barsac úr. - Akkor csak olyasmiről lehet szó, amit eltitkoltak előlem. Kérem, magyarázza meg.

Ilyen hirtelen megszorítva, zavarba jöttem. Az észrevételeim, amelyek mind önmagukban, mind pedig következményeikben olyan jelentőseknek tündek, és amelyeket, amíg csak magamban vizsgálgattam, olyan jól átgondoltaknak véltem, amint élőszóban kellett előadnom a véleményemet, jelentéktelenebbeknek és önkényesebbeknek látszottak, mint akkor, amikor lejegyeztem őket. De ha már számár módra belekeveredtem ezekbe a kérdésekbe, amelyekbe egyébként kötelességem is volt belekeveredni, akkor most ki kell pakolnom mindennel, amit csak a begyemben tartogatok.

Elszántam magam: közöltem Barsac úrral a fegyveres kíséretünkre és a vezénylő tisztre vonatkozó észrevételeimet, és levontam a végkövetkeztetésem is: hátha ezek a fegyveresek nem is igazi katonák; sőt, az is könnyen megeshet, hogy éppen annak az ismeretlen ellenségünknek a zsoldjában állnak, akit semmiképpen sem akarunk komolyan venni.

Meghallván eme elrugaszkodásomat, Barsac úr hahotába tört ki:

- Valóságos regény - kiáltott fel. - Önnek, Florence úr, igazán ragyogó képzelőereje van. Ebből óriási haszna is származna, ha egyszer színdarab írására adná a fejét, de azt tanácsolom, hogy a hétköznapi életben ne nagyon bízson benne.

- De mégis... - dadogtam kissé sértődötten.

- Nincs itt semmi mégis. Csak a tények vannak. Elsősorban az írásbeli parancs.

- Az lehet hamis is!

- Nem - vágott vissza Barsac úr -, nem lehet hamis, mivel Marcenay kapitány valódinak fogadta el, és habozás nélkül engedelmeskedett.

- Az a parancs akár lopott is lehet...

- Megint regényt ír!... A jelenlegi fegyveres kíséret ugyan hol lophatta volna el, és miképpen léphetett volna a valódi katonák helyébe? Hogy ilyesmi megtörténhessék, valahol fegyverben kellett volna tartani egy elég jelentős csapatot, hogy az mind egy szálíg megsemmisítse az igazi különítmény katonáit; érti, mind egy szálíg! Másodsorban, hogy el ne árulják magukat, és felhasználhassák az elloptott parancsot, egy, az eredetinek tökéletesen megfelelő hamis különítményt kellett volna jó előre szervezniük, korábban, mint hogy bárki is sejthette volna, hogy Saint-Auban ezredes kénytelen lesz egy új fegyveres kíséretet utánunk küldeni. Mivel pedig Lacour főhadnagy emberei közül egyetlenegy sincs megsebesülve, az ellenséges erőknek igen jelentőseknek kellett lenniük, mert remélem, nem képzelem, hogy valódi katonák kemény védekezés nélkül hagyják magukat felkoncolni. De állíthatja-e, hogy egy ilyen jelentős fegyveres erő észrevétlenül itt csatangolhatott a közelünkben? Vagy gondolhat-e arra, hogy egy ilyen méretű ütközetről ne hallottunk volna semmit, hisz a szavannában faluról falura minden hír a távíró sebességével terjed? Lám, mennyi lehetetlenségbe ütközünk, ha szabadjára eresztjük a képzeletünket.

Barsac úrnak igaza van: A parancsot valóban nem rabolhatták el. Aztán így folytatta:

- Ami pedig katonákról és a parancsnokukról szerzett benyomásait illeti, azokban miért bízik annyira? Ezek a katonák miben különböznek a többi néger katonától, akiket eddig láttunk?

Ránéztem, mert rá kellett néznem, és el kellett ismernem, hogy Barsac úrnak ismét igaza van. Hova tettem az eszemet tegnap este? Önmagamát ámítottam. Persze hogy ezek a négerk is csak olyanok, mint a többi néger.

Barsac úr tudatában volt a fölényének, és még több biztonsággal folytatta. (Eddig sem az önbizalma hiányzott!)

- Térjünk rá az altisztekre. Mi különöset talál rajtuk? Igaz, hogy nagyon mocskosak; de semmivel sem piszkosabbak, mint Marcenay kapitány egyik-másik őrmestere. Ilyen menetelések közben nem lehetünk túlzottan igényesek az uniformisok állapotára.

Barsac úr csodálatosan érvelt, én pedig félénken figyelmeztettem, mert teljesen fölénybe került:

- De Lacour főhadnagy mégiscsak...

- Ó, ő aztán igazán rendkívülien korrekt! - kiáltott fel Barsac úr mosolyogva. - Annyi bizonyos, hogy igen ápoltszerű férfiú, és szörnyen szeret pávaskodni. De ez még nem bűn.

Ez természetesen nem. Még egy utolsó próbát teszek:

- De egy vadonatúj egyenruha mégiscsak furcsa dolog!

- Miért? Hátha a másik ruháját a ládájában tartja - vélekedett Barsac úr, aki mindenre azonnal megtalálta a kellő választ. - Mivel Lacour főhadnagy is a feje búbjáig poros volt, úgy találta helyesnek, hogy átöltözzék, és előttem a díszegyenruhájában jelentkeztek.

Barsac úr szemében, úgy látszik, ez nagyon természetesnek tűnt. Végül még az is kiderülhet, hogy expedíciónk vezetőjének például én vagyok az, aki nem adom meg a kellő tiszteletet...

- Egyébként tegnap délután hosszasan elbeszélgettem Lacour főhadnaggal...

(Ez valószínűleg azalatt történt, míg én a jegyzeteimet írtam.)

- ...és elragadó embernek találtam, bár elismerem, hogy az ízlése a túlzott elegancia felé hajlik. De udvarias, figyelmes, jólnevelt, sőt tisztelettudó... - Itt Barsac úr nagyot sóhajtott. - Bizony, tisztelettudó, és személyében egy igen kellemes ismeretségre tettem szert, és egy nagyon engedelmes alárendeltet nyertem.

Akkor megkérdeztem:

- S ami a nehézségeket illeti, ha ilyen körülmények között folytatjuk az utunkat, Lacour főhadnagnak nincs semmi észrevétele?

- Az égvilágon semmi!

- És ön, képviselő úr, mégis habozik?

- Már nem habozom - jelentette ki Barsac úr, akit a saját beszéde győzött meg. - Holnap indulunk.

- Anélkül hogy utunk szükségességének kérdését megvizsgálánk? - kérdeztem. - Mivel a lehetőségességében megegyeztünk...

Kérdésem ironikus élet Barsac úr nem vette észre.

- Ugyan minek? - kérdezte. - Ez az utazás nemcsak hasznos, hanem szükséges is.

Megkérdeztem, mert nem értettem:

- Szükséges?...

Barsac úr jó hangulatban volt, barátilag karon ragadott, és bizalmasan megmagyarázta:

- Ha vége lesz egyszer ennek az utazásnak, az események így zajlanak majd le: Baudrières is, én is benyújtunk egy-egy írásbeli jelentést, amelynek a végkövetkeztetései homlokegyenest

ellenkezőek lesznek. A jelentéseink egy parlamenti bizottság elé kerülnek. Ott vagy némi engedményt javasolnak, s néhány néger az óceán menti tartományokból szavazati jogot nyer, vagy nem javasolnak semmi engedményt, és akkor az egész ügyet szépen elfektetik. Egy hét múlva minden feledésbe merül, és sohasem derül ki, hogy igazam volt-e vagy sem. Mindkét esetben semmi akadálya sem lesz annak, hogy egy szép napon, a széljárástól függően, akár én, akár Baudrières, kettőnk közül akármelyik, elnyerje a gyarmatügyi tárcát. Viszont ha így térek haza, hogy a missziómnak nem tettem eleget, azaz nem vezettem végig az expedíciót, azt fogják mondani, magam vallottam be, hogy tévedtem, és az ellenségeim tele szájjal üvöltik majd, hogy vén marha vagyok, és ezzel végleg el is intézném magamat.

Barsac úr rövid szünet után a következő elmés mondással fejezte be a vallomását:

- Ne feledje, Florence úr, azt az igazságot, amit most mondok: Egy politikus tévedhet, annak nincs semmi jelentősége. De ha elismeri a tévedését, elveszett.

Élvezettel hallgattam meg ezt az aforizmat, és mindketten elégedetten váltunk el. Én különösen, mert most már ismerem valamennyiünk tetteinek mozgató rugóját.

Miután elváltam Barsac úrtól, felfedeztem Poncin úr jegyzetfüzetét. Egy összecsukható tábori széken felejtette. Újságírói indulataim elnyomták jólneveltségemet, és belelapoztam a füzetbe. Máskülönbén már régóta kíváncsi vagyok rá. Már nagyon rég kérdezgetem magamban, ugyan mi a csodát jegyezget reggeltől estig, minden áldott nap, ez a mi hallgatóg útítársunk. Végre megtudhatom.

Hej, de a kíváncsiságom elnyerte a büntetését! Mert nem láttam mást, csak betűkből és számokból álló csoportokat egymás után róva, amiből semmit, de semmit sem értettem. Például: „*Fe. 0,009*” vagy „*nm 135,08*” vagy „*Á 76,18*” és így tovább.

Még egy titok: miért e titkosírás? Talán Poncin úr is rejteget valamit? Még megérjük, hogy ő is áruló!

Úgy látszik, ez a rögeszmém! Vigyáznom kell magamra! Miféle dolog, hogy már azt az ártatlan embert is gyanúsítgatom? Mivel csak a jegyzetfüzetemnek, tehát csak önmagamnak vallok, bevallom őszintén, túlbecsültem őt, mert valójában Poncin urat nem tartom ennyire intelligensnek.

De vagy újságíró az ember, vagy nem. Minden eshetőséggel számolva, néhányat lemásolok ezekből a naponta beírogatott hieroglifákból. Íme:

„D5.Fa.7 3406E 472.28N 1895Fe 1895:7 = 270. 71Å122nm 3306:122 = 27.09f ö27.09*54,600 = 1.479.114 16.öFa 81Å 1.2085 Å.149.19 N6654 Å6654:81 = 82,15öl 140nmÅ 12085:1401 = 8,62EN 8,62 *54.600 = 470,652.”

Helyretettem a füzetet, és eltűntem a közeléből. Lehet, hogy egyszer még hasznát veszem... Mit lehessen tudni?

Ebéd után séta. Tonganét vettem magam mellé kísézőnek, aki a Tchumuki lovára ült, mert az jobb, mint az övé. A mezőn ügetve vágtunk keresztül. Öt perc múlva Tongané, aki már alig tudta magában tartani, amit mondani akart, csak úgy ex abrupto⁵ megszólalt:

- Hát, Tchumuki elment! Tchumuki csirkefogó. Ő árulja...

Na, még egy gyanakodó! Hogyan? Tchumuki is áruló lett? Megéreztem, hogy itt a pillanat, amelyben tájékozódhatom. Úgy tettem, mintha csodálkoznék:

⁵ Rögönözve, előkészület nélkül.

- Nem Morilirét akartad mondani?

- Moriliré sem jó - mondta Tongané határozottan. - De Tchumuki éppen, mint Moriliré. Ő mondta négereknek: „Nem jól menni!” Adta nekik sok dolo tubab (pálinkát), sok pénz, sok arany.

Arany a Moriliré és a Tchumuki zsebében! Ez hihetetlen!

- Talán azt akartad mondani, hogy kauri-kagylót adott a négereknek, hogy a kedvükbe járjon.

- Nem kauri - állhatatoskodott Tongané -, sok arany.

És még nagyobb álmélkodásomra hozzátette:

- Sok english-arany.

- Tongané, te ismered az angol aranyat?

- Joo - válaszolta a néger. - Én vagyok asanti. Én ismerem a livszterlin.

Ebből aztán megértettem, hogy Tongané, bár furán fejezi ki magát, a maga sajátos módján valóban az angol fontról beszélt. Bár igen különösen ejtette ki a nevét. Hogy pontosan visszaadjam, a fonetikus írásmódot használtam, de Tongané ajakán ez a szó humorosabban hangzott. Csakhogy abban a pillanatban nekem nem volt kedvem nevetni rajta! Arany - még-hozzá angol aranypénz! - Tchumuki és Moriliré kezén!... Csak álmélkodtam. Természetesen vigyáztam, hogy ez ne látszódjék meg rajtam, és úgy tettem, mintha a hallottaknak semmi jelentőséget sem tulajdonítanék.

- Derék legény vagy, Tongané - dicsértem meg -, s mivel olyan jól ismered az angol fontot, nesze ez az arany, amelyen a Francia Köztársaság címerét láthatod.

- Köztársaság jó! - kiáltott fel Tongané boldogan, és magasra feldobta a pénzt, aztán röptében elkapta, s betette az egyik nyereg táskába.

De hirtelen a csodálkozástól megnyúlt a képe, mert a táskából, ahova a pénzt akarta bedugni, vaskos iratköteget húzott elő, ami valóban ritkaság egy néger útipoggyászában. Én is felkiáltottam a meglepetéstől, és kikaptam kezéből az iratcsomót, amelyet menten felismertem.

Az én cikkeim! Az én drága riportjaim voltak! Ezek az én ragyogó beszámolóim mind egy szálíg ott vesztegeltek a gaz Tchumuki nyereg táskájában. Átnéztem az egészet. Jaj, a negyedik tudósítástól itt van valamennyi. Most az *Expansion Française* szerkesztőségében meg lehet a véleményük rólam! Gyalázat! Örökre elvesztettem az újságírói jó híretem...

Miközben így tépelődtem magamban, a lovak apró, ügető léptei egyre messzebbre vittek. Már vagy hat kilométerre lehattünk a táborhelyünktől, amikor hirtelen megtorpantam. Valami különös fedeztem fel.

Az út közelében egy hat-hét méter széles és vagy ötven méter hosszú sávot vettem észre a szavanna fűvében. Ebben a térségben a magas fűvet lefektette valami, sőt egy részét egy óriási kapa mintha ki is vágta volna. És - ami különösen felkeltette az érdeklődésemet - az ily módon letapodott térség közepén világosan kivehető volt két párhuzamos árkocska, teljesen hasonlatos ahhoz, amelyet Kankan mellett láttunk, vagyis nyolc-tíz centiméter mély az egyik végén, a másikon pedig menedékesen eltűnő. Ez alkalommal a mélyebb fele kelet felé esett.

A párhuzamos horzsolatokat önkéntelenül is kapcsolatba hoztam a tegnapi esti berregéssel. Kankanban is előbb a különös berregés hallatszott, s csak aztán bukkantunk rá a megmagyarázhatatlan nyomokra.

A berregés, a titokzatos horzsolt nyomok és a kankani kenielala - vajon a három jelenség között mi lehet az összefüggés? Ezen azonban hiába törtem a fejem. Pedig csak kell lennie valaminek. Amint nézegettem a rejtélyes horzsolatokat, a tudatom mélyéből mindegyre felfelbukkant a néger varázsló sanda képe. És lám, kezd minden valóra válni: négy jóslatából az első kettő után immár a harmadik is beteljesült.

És akkor, amint ott álltam néger kíséremmel a mérhetetlen pusztaságban, tetőtől talpig megborzongtam - ha a tegnapit is számolom, ez immár másodszor történt meg velem; és amíg ezen tűnődtem, hirtelen rádöbrentem, hogy félek.

Irtó kellemetes érzés, különösen az adott körülmények között! Persze nálam nem tart sokáig, mert úgy látszik, nem teremtettem a félelemre. Az én gyengém a kíváncsiság. Amíg visszafelé lovagoltunk, kavargó gondolataim csak a felmerülő kérdések körül kóvályogtak, és makacsul kerestem a választ. Ez aztán annyira lekötötte a figyelmemet, hogy a környező tájból úgyszólván semmit sem láttam.

Mikor táborunk közelébe értünk, összereztem. Ugyanis Tongané minden köntörfalazás nélkül megszólalt:

- Tulatigi (főhadnagy) nem jó. Ronda feje, majom.

Anélkül hogy meggondoltam volna (s ez legyen a mentségem), válaszoltam:

- Nekem mondd?!

Február 17. Ma keményen meneteltünk, s a tegnap még keményebben. Ötven kilométer két nap alatt! Tchumukit nem láttuk többet - micsoda disznóság! De meg is látszott, hogy hiányzik. Tongané vezetésével a teherhordók és a számárhajcsárok csodát műveltek, erejüket megfeszítve talpaltak.

Be kell vallanom, hogy az elmúlt két napban aggodalmaim csitulnak. Fegyveres kíséretünk pontosan ellátta a feladatát, ami egyébként nem volt valami nehéz. A húsz ember kettős rendben vette körül a karavánt, akárcsak Marcenay kapitány katonái, amíg ők biztosítottak bennünket. De azt tapasztaltam, hogy ezek a fickók egyáltalán nem tréfálkoznak a minket szolgáló négerekkel úgy, amint a feketék szoktak, s amilyen bővérű jókedvvel a régi fegyveresek tréfálkoztak. Persze azt is mondhatnám, hogy ez a példás fegyelmezettség csak a becsületükre válik.

A két altiszt rendszeren az utóvédben menetelt, hacsak nem vágattak végig kétoldalt a lövészek mellett. És senkivel sem álltak szóba, csak a katonákkal, akiknek kurtán osztogatták a menten végre is hajtott parancsokat. El kell ismernem, hogy nem nagy létszámú fegyveres kíséretünk keményen kézben van tartva.

Lacour főhadnagy a karaván élén lovagolt, csaknem azon a helyen, amelyet Marcenay kapitány is elfoglalt Barsac úr mellett. Megfigyeltem, hogy Mornas kisasszony néhány sorral hátrább, Saint-Bérain mellett léptet, Châtonnay doktor és Poncin úr mögött. Úgy látszik, Mornas kisasszony nem valami sokra értékeli a főhadnagy társaságát.

Pedig semmi kifogásunk sem lehet ellene. Keveset beszél, és jól végzi a mesterségét. Nem vitás, hogy az ő erélyességének tudható be az a nagyon kielégítő menetteljesítmény, amelyet az utóbbi két napban elértünk.

Nem, semmit sem mondhatok. És mégis...

Hiába, ragaszkodom a rögeszmémhez. A titokzatosság, ami körülvesz, a fura események, amelyeknek tanúja vagyok, megzavarhatták a fejemet, bizonytalanságot plántáltak belém; sőt, mi több, úgy érzem, az árulás valósággal körülfolym bennünket.

Szóval, ez az, amiért állandóan nyugtalankodom.

Ma reggel, úgy kilenc óra tájt, éppen egy kisebb településen mentünk keresztül - néhány teljesen elhagyott kunyhóból állt -, amikor halljuk, hogy az egyik kunyhóban keservesen nyög valaki. Barsac úr parancsára megálltunk, és Châtonnay doktor, akit Lacour főhadnagy és két katona kísért, bebújt a kunyhóba, amelyből a nyögés kihallatszott. Természetesen a sajtó, azaz én, szintén utánuk bújtam.

A kis helyiségben megdöbbsentő kép tárult elénk: két halott és egy sebesült. A legszörnyűbb az volt, hogy a két hulla, egy férfi és egy nő, elképesztően meg voltak csonkítva. Ki ölte meg és ki sebesítette meg ezeket az embereket? Kinek a lelkén szárad ez a szörnyűséges mészárlás?

Châtonnay doktor előbb a sebesülttel foglalkozott, akit, mivel odabent félhomály uralkodott, a parancsára kihoztak a kunyhóból. A sebesült egy elég öreg néger volt. A vállán kegyetlen mély seb. A vállcsontjáról valósággal lerongyolódott a hús. Kérem, milyen fegyverrel ejthettek ilyen szörnyű sebet?

Az orvos kimosta a sebet, s közben jó néhány ólomdarabocskát szedett ki belőle. Aztán visszarendezte és összevarrta az izmokat, és figyelmesen bekötözte a sérülést azzal a sebkötözővel, amelyet Lacour főhadnagy nyújtott oda. Amíg az operáció tartott, a sebesült szakadatlanul és kétségbeesetten jajgatott. De mire a kötözés véget ért, a fájdalma mintha enyhült volna.

A doktor azonban tovább nyugtalankodott. Visszabújt a kunyhóba, hogy a két hullát is megvizsgálja. Amikor ismét napvilágra jött, még nyugtalanabbnak látszott. A sebesülthöz lépett, és Tongané segítségével kikérdezte.

A szerencsétlenül járt néger elbeszéléséből kiderült, hogy hat nappal ezelőtt, tehát 11-én, vagyis három nappal annak előtte, hogy a kíséretünket leváltották, a kis települést két fehér ember vezetésével egy néger banda rohanta meg. A lakosok a szavannába menekültek, annak a férfinak és nőnek a kivételével, akiknek a hulláját megtaláltuk, és akiknek már nem volt idejük elmenekülni. A sebesült is a menekülőkkel rohant. De szerencsétlenségére futás közben egy golyó vállon találta. A nyomorult négernek még maradt annyi ereje, hogy elrejtőzzék a szavannában, és így megszabadult a támadóitól. Amikor a banda eltakarodott, a falubeliek a sebesültet visszahozták; most azonban, amint észrevették, hogy egy másik csapat közeledik, mégpedig éppen abból az irányból, amerre a másik eltávozott, mindenki szanaszét szaladt.

Ez tehát a történet, amely nyilván valamennyiünket felkavart. Nem kellemes tudni, hogy a vidéken fegyveres rablóbanda portyázik. Kifejezetten szerencsések vagyunk, hogy nem ütköztünk vele össze, mert a sebesült elbeszélése szerint éppen felénk tartottak.

Közben a szerencsétlen ember igazán megható módon fejezte ki háláját Châtonnay doktornak; de egyszerre csak elnémult, és megborzadva a szemét egy irányba meresztette; nyilván olyan valakire szegezte a tekintetét, aki valahol mögöttünk állt. Hátrafordultam, és arra döbbsentem, hogy fegyveres kíséretünk egyik altisztje van mögöttünk. Ennek az embernek a megpillantása rettentette meg a sebesültet.

Egyébként az altiszt egyáltalán nem látszott zavartnak. Amint azonban Lacour főhadnagy jéghideg tekintettel végigmérte, s a pillantásából fedést és fenyegetést lehetett kiolvasni, az altiszt megrettent. Én csak futólag figyeltem meg ezt a jelenetet, és most sem értem az okát. Az őrmester a homlokához emelte a kezét, és egy mozdulattal arra utalt, hogy a sebesült meg van zavarodva; aztán gyorsan elpárolgott onnan, és elkeveredett az emberei között.

Mi pedig visszafordultunk a sebesülthöz. De már vége volt a közlékenységének. Irtózáttal nézett ránk is, és többet egy árva szót sem tudtunk kihúzni belőle. Visszavittük tehát a kunyhóba, s a sebesült sorsát illetően kissé megnyugodva, mert Châtonnay doktor szerint meg fog gyógyulni, tovább folytattuk az utat.

Nem tudom, hogy a többiek mit gondolnak. Én, amint poroszkálok, állandóan csak azt kérdezem magamban: mitől rettent úgy meg az az öreg néger? S miért van, hogy miközben Lacour főhadnaggyal egyáltalán nem törődött, az elborzadás kétségtelen jelei tükröződtek az arcán, amikor megpillantotta az őrmestert?

Erre a kérdésre nem találok feleletet. Ez a sokféle talány, amellyel a véletlen mostanában oly bőségesen megajándékoz, kezd az idegeimre menni.

Ma este, elég későn, egy Kadu nevű kis település mellett táboroztunk le. Szomorúak vagyunk, hogy már ide érkeztünk, mert Mornas kisasszony és Saint-Bérain Kadunál válik el tőlünk. Miközben mi egyenesen Ouagadougou, majd a Niger felé tartunk, ők északnak vágnek, mert ugyancsak a Niger menti Gaót szándékoznak elérni.

Talán mondanom sem kellene, minden lehetőt elkövettünk, hogy kedves útitársainkat meggyőzzük, mondjanak le a veszélyes tervükről. De amint sejteni lehet, minden erőfeszítésünk csődöt mondott. Már előre látom, hogy Marcenay kapitánynak nem lesz könnyű dolga, mert jövődöbelije nem egykönnyen hagyja magát befolyásolni. Ha egyszer Mornas kisasszony a fejébe vesz valamit, onnan az ördög sem veri ki azt többé.

Végső kétségbeesésünkben Lacour főhadnaggyhoz fordultunk segítségért, arra kérvén őt, magyarázza meg Mornas kisasszonynak, hogy örültség, amire vállalkozik. Persze meg vagyok győződve, hogy hiába beszélt volna, de meg sem próbálta. Lacour főhadnagy egy szót sem szólt. Egy szabadkozó mozdulatot tett, és nem tudom, miért, de nekem úgy tűnt, hogy különösen mosolygott.

Tehát Kadu mellett táborozunk. Amikor elhatároztam, hogy a sátramba húzódok, Châtonnay doktor megállított, és így szólt:

- Florence úr, szeretném a tudomására hozni, hogy a lövedék, amely az öreg néget vállon találta, robbanógolyó volt.

Azzal már tova is állt, anélkül hogy megvárta volna a válaszom.

Ez igen! Még egy rejtély! Robbanógolyó itt! Hát kinek lehet errefelé ilyen fegyvere?

Tessék: még két kérdés, amely az állandóan terebélyesedő kérdésgyűjteményemet gyarapítja. Sajnos, a válaszgyűjteményem egy fia felelettel sem szaporodik.

Február 18. A mai nap szenzációja minden kommentár nélkül: a kíséretünk eltűnt. Mondom: eltűnt.

Hangsúlyozom, mert hihetetlen, és meg is ismétlem: a fegyveres kíséretünk szőrén-szálán eltűnt. Három-négy órával ezelőtt, az ébresztő után egyetlen embert sem találtunk meg közülök. Elszálltak, elpárologtak az éj leple alatt, s velük együtt eltűntek a teherhordók s a számárhajcsárok is; kivétel nélkül mindahányan.

Világos? Lacour főhadnagy, a két őrmester és a húsz fegyveres néger nem azért mentek el, hogy egy kis reggeli sétát tegyenek, s aztán ebédre visszatérjenek. Elmentek: vég-leg el-men-tek.

Mi pedig itt rostokolunk a szavanna kellős közepén, magunkra hagyva a lovakkal, ki-ki a maga fegyverével, harminchat számárral, ötnapi élelemmel és Tonganéval.

Na, ha kaland kellett, most megkaptam!...

Tizenegyedik fejezet

Mi a teendő?

A Barsac-expedíció késő este érkezett meg Kaduba; s amikor február 18-ának hajnalán, az ébresztő után rájöttek, hogy a fegyveres kíséret s az egész néger személyzet elhagyta őket, csak álltak elképedve. Ez a kettős szökés, de különösen a katonáké, olyan rendkívüli volt, hogy hosszú időbe telt, amíg elfogadták valónak, s talán el sem fogadták volna, ha röviden be nem bizonyosodik, hogy mind a kiszolgáló személyzet, mind a katonák a visszatérés szándéka nélkül távoztak el.

Amédée Florence riasztotta a többieket, mert ő lépett ki elsőnek a sátorból. Valamennyien - a kis Malikot is beleértve, aki Jane Mornas sátrában aludt - egy pillanat alatt összegyűltek. S amint az már lenni szokott, az elején mindenki összevissza beszélt. Az expedíció tagjai csak fel- és közbekiálóztak, s az általános zűrzavarban szó sem lehetett eszmecseréről. Mielőtt a jövőjükéről tanácskoztak volna, a jelenükön álmélkodtak.

Miközben így zajongtak, észrevették, hogy többen maradtak, mint ahogy gondolták, mert a közeli ciheresben nyöszörgött valaki. Saint-Bérain, Amédée Florence és Châtonnay doktor a nyögések irányába siettek, és Tonganét fedezték fel, istenesen összekötözve, a szája betömve s a testének bal felén, a mellbordáin egy hosszú sebbel eléktelenítve.

Miután megszabadították kötelékeitől, rendbe szedték és bekötözték, nekifogtak, hogy kikérdezzék Tonganét. Ő pedig félig abban a fura zsargonban, amelyben beszélni szokott, félig bambarául, amikor is Mornas kisasszony tolmácsolt, elmesélte, amit tudott az éjszakai eseményekről.

A szökés éjjel egy és két óra között történt. Tonganét a készülődés szokatlan zaja ébresztette fel, amelyet az európaiak a sátraikban nem hallhattak; mikor megébredt, meglepetten látta, hogy a húsz lövész lóháton már meglehetősen távol jár a tábortól; a teherhordók és a számárhajcsárok pedig Lacour főhadnagy és a két altiszt biztatására izgatottan szedelőzködtek, s a sötétség miatt meglehetősen sokat tapogatóztak és szöszmötöltek. Tongané, aki csak meghökken, de semmire sem gyanakodott, maga is felcihelődött, és a teherhordók meg a hajcsárok felé indult, hogy lássa, mi történik. De nem ért el odáig. Félúton két ember ráugrott, az egyik torkon ragadta úgy, hogy egyet sem tudott kiáltani. Szempillantás alatt a földre rántották Tonganét, és betömtek a száját. Mielőtt leteperték volna, annyit még látott, hogy a teherhordók és a hajcsárok egyet-egyet kiválasztanak maguknak a málhakötegek közül. Tonganét ily módon harcképtelenné tették, s a két támadója már ott is akarta hagyni, amikor egy harmadik is odajött. Az újonnan jött nem más volt, mint maga Lacour főhadnagy, aki kurtán megkérdezte:

- Megtörtént?

- Meg - válaszolta az egyik támadó, akiben Tongané felismerte a két őrmester közül az egyiket.

Pillanatnyi csend állt be. Aztán Tongané megérezte, hogy valaki föléje hajol, két kéz végigtapogatja a testét.

- Szavamra, marhák vagytok! - mordult fel Lacour főhadnagy. - Elmennétek és itt hagynátok ezt a fickót, aki többet látott a kelleténél. Robert, szíveskedjél belenyomni a szuronyodat ebbe a szemétrakásba.

A gunyoros parancsot azonnal végre is hajtották volna, de Tongané erősen hánykolódott, s így szerencsésen elkerülte a halálos döfést, a penge végigcsúszott a bordáján, s ő megúsza egy sokkal inkább látványos, mintsem veszélyes vágással. A sötétségben mind a főhadnagy, mind pedig a cinkosai annál is inkább megcsalatkozhattak, mert az ügyes néger fiú úgy hördült fel, mint aki kiadta a lelkét, s aztán igyekezett visszatartani a lélegzetét. A véres szurony is hozzájárult a bandita megtévesztéséhez.

- Megtörtént? - ismételte meg az iménti kérdést Lacour főhadnagy, miután a végzetesnek szánt döfés megesett.

- De még mennyire! - válaszolta a kivégzéssel megbízott személy, akit a hadnagy az imént Robertnek nevezett.

Ezután mindhárman eltávoztak, s Tongané többé nem hallott semmit. Egyébként a szájába gyömöszölt tömés s a vérveszteség miatt nemsokára elvesztette az eszméletét. Ennyi tudott Tongané az esetről.

De ennyi elegendő is volt ahhoz, hogy megbizonyosodjanak: szó sincs a fegyveres kíséret ideiglenes eltávozásáról; hanem végleges, szándékos, sőt hosszú ideje előkészített és jól megtervezett szökés történt.

Miután mindez bebizonyosodott, az expedíció tagjai csodálkozva és felháborodottan néztek egymásra. Az első szó, amely megtörte a csendet, Amédée Florence ajkáról hangzott el, s ezért a felkiáltásért engedelmet kérünk az olvasótól:

- Disznóság! - kiáltott fel a riporter, ily közvetlenül fejezvé ki mindnyájuk véleményét.

Ez a kitörés feloldotta a hangulatot, hozzáfogtak, hogy megtegyék a szükséges intézkedéseket. Először is el kellett készíteniük a mérleget. A számbavétel után kiderült, hogy az expedíció tagjainak még maradt hét puskája - ezek közül hat vadászpuska - és vagy tíz revolvere; lőszerük is maradt bőségesen; volt még hat lovuk, harminchat szamaruk, vagy ötven kiló különböző holmijuk és négy napra élelmük. Tehát szállítóeszközük és fegyverük a védekezésre maradt elegendő. Ami az élelmet illette, aggodalomra nem volt okuk, mert amint eddig tették, ezután is vásárolhatnak eleget a falvakból. Ráadásul mind a hat európainak megmaradt a kitűnő puskája, s így joggal bízhattak abban, hogy a vadhúsuk bőviben lesznek. Végül is arra a következtetésre jutottak, hogy ha bármire is szánják el magukat, az utánpótlás szempontjából nem kell megoldhatatlan nehézségekkel szembenéznük.

Annyi bizonyos, hogy jobban járnak, ha megszabadulnak a szamaraktól, mert hozzáértő hajcsárok hiányában ezek az állatok sok bajt okozhatnak az úton. Ezután valamilyen tervet kell készíteniük. Ha az utazás mellett döntenek, keresniük kell és fel kell fogadniuk vagy öt-hat jó teherhordót; ezek cipelik majd a bazári holmikat, amelyeket a szükséghez mérten élelemre lehet elcserélni. Ha viszont úgy döntenek, hogy a továbbutazástól elállnak, akkor helyben s - ha másképp nem megy - potom áron is túl kell adniuk minden felesleges apróságon; viszont ebben az esetben a teherhordókra sem lenne szükség, és gyorsabban haladhatnának.

Mivel csak Jane Mornas és Saint-Bérain értette az itteniek nyelvét, őket bízták meg, hogy haladéktalanul vegyék fel a kapcsolatot a helybeliekkel. Mindketten a legmelegebb fogadtatásban részesültek. Apróbb ajándékokkal a dugutigi barátságát is megnyerték, úgyhogy ő is mindenben a kezükre járt. Az ő segítségével Kaduban és a környező falvakban eladták a szamarakat; darabonként átlagosan tízezer kauri-kagylót (mintegy harminc frankot) kaptak értük, vagyis összesen háromszázötvenezer kaurit vettek be. Ebből az összegből fedezni lehet húsz napra az expedíció tagjainak az ellátását s a teherhordók bérét is.

Máskülönben a dugutigi kész volt öt, vagy, szükség esetén még több teherhordót is felhajtani.

Mindeme ügyletek lebonyolítása igénybe vett néhány napot, s csak február 22-én estére lettek készen. Mégsem volt ez elvesztegetett idő; különben még Tongané sem volt menetkész állapotban, de 22-ére az egyébként nem nagyon mély seb már kezdett beforradni, és az indulásnak semmi akadály sem volt.

Tehát 23-án reggel hat összecusukható tábori széket helyeztek el körben. A kör közepébe egy térképet terítettek. Tongané és Malik képviselték a nézőközönséget. A vita pedig Barsac úr elnökletével kezdetét vette:

- Az ülést megnyitom - mondta a képviselő pusztá megszokásból, mint olyan ember, akinek vérévé vált a képviselőház ügyrendje. - Szót kér valaki?

A többiek titokban elmosolyodtak. Amédée Florence pedig finom gúnnyal, de úgy, hogy a szeme sem rebbent, kijelentette:

- Csak ön után, elnök úr.

- Ahogy óhajtják - egyezett bele Barsac úr, s egy cseppet sem lepte meg a cím, amellyel Florence megtisztelte. - Először is vizsgáljuk meg a helyzetünket. Íme: a fegyveres kíséretünk elhagyott, itt állunk Szudán kellős közepén, de fegyverünk és csereeszközünk van elegendő, csak a távolság az óceán partjától...

E szavak hallatára Poncin úr előhúzta az egyik óriási alakú jegyzetfüzetét, feltette a szemüvegét, s ő, aki eddig sohasem szólalt meg, a következőket mondta:

- Pontosán egyezernégyszáznolc kilométer, ötszáznolcvanhárom méter és tizenhét centiméter, ha a kerülőket is beleszámoljuk, és kezdőpontnak az én sátram tartórúdját vesszük.

- Ekkora pontosság felesleges, Poncin úr - jegyezte meg Barsac. - Elegendő, ha tisztában vagyunk, hogy ezernégyszáz kilométerre vagyunk Conakrytól. Amint önök is tudják, az volt a szándékunk, hogy jóval tovább menjünk, de lehetséges, hogy az új helyzet más belátásra kényszerít. Véleményem szerint, az új úticélunk, amelyet, ha nem is a legsürgősebben, de a lehetőségek szerint mégis a legrövidebb időn belül el kell érünk, nem lehet más, mint valamely francia helyőrséggel rendelkező település. Ott teljes biztonságban meghányhatjuk-vethetjük, és alaposan megvizsgálhatjuk, hogy mi legyen a helyes teendő.

A javaslatot egyhangúan elfogadták.

- Ha tüzetesen megvizsgáljuk a térképet - folytatta Barsac -, kiderül, hogy valahol, mindegy, melyik ponton, de el kell érünk a Nigert. Vajon nem volna-e lehetséges, hogy Ouagadougoun és Nadiangon át Say-be menjünk? Ugyanis Tombouctou bevétele után végig a folyó mentében francia katonai őrhelyeket telepítettek. Bevallom, nem tudom, hogy elérkeztek-e már Say-ig, de ez lehetséges, sőt mondhatnám, nagyon valószínű. Ha ott sikerülne egy másik kíséretet szerveznünk, ennek megvolna az az előnye is, hogy eredeti útitervünket lényegében továbbra is betarthatjuk.

- De amit ön javasol, elnök úr - kiáltott közbe Poncin úr, és gyorsan még néhány számot jegyzett a noteszébe -, azzal a hátránnyal jár, hogy nyolcszáz kilométerrel hosszabb utat kell majd megtennünk. Nyolcszáz kilométer tehát egymillió-száztizenegyezer-száztizenegy egész és egy töredék lépést tesz ki. Hagyjuk figyelmen kívül a töredéknyi lépést. Óránként általában ötvenezer-negyvenhárom egész és egy töredék lépést teszünk meg. Hanyagoljuk el a töredéket. Viszont be kell számítanunk a vesztegelési időket, s ezeknek átlagértéke szerény számításaim szerint tizenkilenc perc, négy másodperc óránként. Marad tehát kétezer-ötszázhusz másodperc, vagyis háromezer-hatszáz egész és egytized lépés. A nyolcszáz-kilométeres út ilyenformán egymillió-száztizenegyezer-száztizenegy lépéssel tehető meg, amely elosztandó

háromezer-hatszázzal és egytizeddel, más szóval: szükséges háromszáznyolc óra, azaz a huszonhétézer-nyolcszázharminchat óra osztva harminchattal. Ez pedig kitesz egymillió-száztizenegyezer-hatszáznyolcvan egész és valamicske törtmásodpercet. E valamicskétől tekintsünk el. De mi ténylegesen naponta csak öt órát, negyvenöt percet és tizenkét másodpercet meneteltünk átlagosan, mivel közben meg-megálltunk és pihentünk; tehát csak húszezer-hétszáztizenkét másodpercet. Ahhoz, hogy megtegyük azt a nyolcszáz kilométert, szükséges tehát egymillió-száztizenegyezer-hatszáznyolcvan másodperc, amit ha elosztunk húszezer-hétszáztizenkettővel, ötvenhárom egész és tizenhárommillió-kilencszáznyolcvanezer-hétszáztizenkét százmilliomod napot kapunk. Hogy e tört értékét világosan lássuk, át kell alakítanunk órákra, percekre és másodpercekre. Tehát...

- Ó! Ó! Ó!!! - sóhajtott fel szép crescendóban Amédée Florence a dühtől fuldokolva - miért nem mondja egyszerűen, hogy ötvenhárom napra van szükségünk, ha naponta tizenöt kilométert teszünk meg, és csak negyven napra, ha napi húsz kilométert haladunk? Hova akar kilyukadni az elképesztő kalkulusaival?

- Ama tényre, hogy célszerűbb volna Djennén keresztül a Nígerhez mennünk - válaszolta sértődötten Poncin úr, és tekintélyes jegyzetfüzetét a zsebébe csúsztatta. - Ily módon megtakarítanánk a távolság felét, mivel csak négyszáz kilométert kellene megtennünk.

- Még jobb volna - jegyezte meg Amédée Florence, és az ujját végighúzta a térképen a javasolt útvonalon -, ha Bamán, Ouattarán, Djitamanán satöbbin keresztül Ségou-Sikorónál érünk el a Nígert. Ez az útvonal, igaz, hogy ötszáz kilométer, de amellett hogy végig a Marcenay kapitány nyomában mennénk, még száz kilométer különbséget is visszanyernénk, mert nem kellene Djennétől Ségouig a folyó völgyében felfelé haladnunk. Ráadásul ez utóbbi helység viszonylag jelentős, és ott bizonyosabb, hogy segítséget kapunk.

- Jól végiggondolt javaslat - helyeselt Châtonnay doktor -, de úgy hiszem, van egy kedvezőbb útvonal is. Arra gondoltam, hogy forduljunk meg, és menjünk vissza, ha nem is az óceánig, de legalább Sikassóig, amelytől csak kétszáz kilométerre vagyunk, és ahol honfitársaink vannak, akik oly nagy szeretettel fogadtak. Ott aztán elhatározhatjuk, hogy Bamakónak menjünk-e vagy, amint Amédée Florence úr javasolta, s amint én magam is gondolom, előnyösebb, ha Ségou-Sikorónak fordulunk.

- A doktornak igaza van - csatlakozott a javaslathoz Florence. - Tessék, ez a legbölcsebb indítvány.

Miután mindenki előadta a véleményét, néhány pillanatra valamennyien elhallgattak.

- Lehetséges, Florence úr, hogy a doktornak és önnek igaza van - kezdte el újra Barsac úr, és szeretne volna elérni, hogy hősies kitartásáért a többiek hízelgő véleményét elnyerje -, azonban arra kérem önöket, hogy lássák be, ha visszatérünk Sikassóba, ez azt jelentené, hogy bár átmenetileg, de lemondtunk arról a küldetésről, amelyet elvállaltunk. Én pedig, uraim, mint a kötelességek embere, mindenekelőtt...

- Megértjük az aggályait, Barsac úr - szakította félbe Florence, mert megérezte, hogy éleződik a vita -, de vannak esetek, amikor legfőbb kötelességünk az óvatosság.

- Vizsgáljuk csak meg közelebbről: vajon ilyen esettel állunk-e szemben? - válaszolta Barsac. - Annyi bizonyos, hogy a fegyveres kíséretünk megszökött, de hiába keresek, sehol sem látok fenyegető veszélyt. Tulajdonképpen a felmerült akadályokat egy feltételezett, illetve valószínűsített ellenfélnek tulajdonítjuk; igen, de annak léte még nem bizonyított; mert, hogy létezik, csak azokból a csapásokból következtetjük, amelyeket neki tulajdonítunk. Ha a csapásokat külön-külön, önmagukban értékeljük, menten jelentéktelenebbek lesznek. Végso fokon

titokzatos ellenségünk néhány zavarkeltésen kívül mi mást tehet ellenünk? Florence úr szerint előbb megpróbált riogatni bennünket, ha elfogadjuk, hogy ugyanaz az ismeretlen ellenfelünk mesterkedett Sikassóban és Sikassó után, aki a személyzettel kapcsolatos nehézségeinket is okozta, és végül megrendezte a valódi őrség kicserélését egy álőrséggel, de hogy ezt miként tette, elképzelni sem tudom. Viszont gondoljuk csak meg: minden esetben mennyi önmegtartóztatást tanúsított. Például: a hamis őrség megelégedett annyival, hogy megszökött, holott le is mészárolhatott volna valamennyiünket! De nemcsak hogy ezt nem tette, hanem előzékenyen élelmet, fegyvert, lőszert, málhásállatot, sőt még bizonyos mennyiségű árut is itthagyt nekünk. Ez az eljárás nem vall elkeseredett gyűlöletre.

- Hát Tongané? - jegyezte meg Châtonnay doktor halkan.

- Tongané néger - válaszolta Barsac úr -, és sok ember szemében egy néger élete semmi.

- Barsac úrnak igaza van - szólt közbe Florence. - Valóban, az ellenünk alkalmazott eljárások határozottan magukon viselik egy bizonyos önmegtartóztatás bélyegét, és biztosak lehetünk afelől, hogy mind ez ideig nem tört senki sem az életünkre. Hangsúlyozom: mind ez ideig, mert könnyen megeshet, hogy ismeretlen ellenfelünk harcmódot változtat, és személyesebben támad, ha látja, hogy ragaszkodunk ahhoz az útirányhoz, amely neki valamiért nem tetszik. Ebben az esetben a Tongané példája elég világosan beszél: ha alkalmatlannak tart valakit, nem sokat teketóriázik, hanem irgalmatlanul lesújt.

- Így van - értett egyet Châtonnay doktor.

Châtonnay doktor helyeslő szavait néhány pillanatnyi csend követte, amelyet Barsac úr arra használt fel, hogy egy kissé elgondolkozzék. Az bizonyos, hogy Florence fejtegetései nagyon is helytállóak, és az is bizonyos, hogy dél tiszteletre méltó képviselője, ha kockára tenné a becses életét, csak azért tenné, mert ily módon megúszhatná a bírálatot, amely Párizsban várja, ha most, mielőtt a megbízatásának teljes mértékben eleget nem tett, megfordulna. E kockázatvállalás nélkül ugyanis nem volna mivel elhallgattatnia a bírálóit.

- Érett megfontolás alapján - szólalt meg végül, és azon igyekezett, hogy jelenlegi hallgatóin próbálja ki ama érvek hatékonyságát, amelyeket kollégái előtt a képviselőházban sorakoztat majd fel - egyetértek Amédée Florence úr javaslatával, különösen abban a végleges formában, amelybe Châtonnay úr, tisztelt kollégánk öntötte. Tehát: a Sikassóba történő visszavonulás mellett döntök, de a végcélunk Ségou-Sikoro. Tehát, uraim...

Itt Amédée Florence úgy érezte, hogy a felszólalás átcsap szónoklatba, amiért is nem figyelt többé oda, és a gondolatai ettől kezdve másfelé jártak.

- Tehát, uraim, ha majd valakinek eszébe jutna, hogy szemrehányást tegyen, amiért utunkat netán nem abszolút kényszer nyomására szakítottuk félbe, én azt fogom válaszolni, hogy félbeszakadt utazásunkért a teljes felelősség a kormányt terheli, amelynek kötelessége lett volna expedíciónk számára a kellő védelmet biztosítani. Következésképpen: ha már magasabb érdekek úgy kívánták, hogy a védelmünkre rendelt különítményt leváltsák, a kormánynak kellett volna megtennie a szükséges intézkedéseket, hogy ne kalandorbanda váltsa le a számkra kirendelt védelmi alakulatot; ha pedig nem kalandorok voltak, akkor is a kormánynak kellett volna jól megválogatnia a parancsnok személyét, akire a mi védelmünket rábízta, hogy az olyan tiszt legyen, aki megközelíthetetlen bizonyos személyek részéről, akiknek szándékait nem a mi feladatunk kikutatni. A vizsgálat, amelyet elkerülhetetlennek tartok, a vizsgálat, uraim, majd felfedi...

- Bocsásson meg, elnök úr - szakította félbe Amédée Florence -, ha lesz olyan szíves és ha megengedi...

A riporter már a vita kezdetén a leghelyesebb megoldást javasolta, amelynek felismerésére kiváló gyakorlati érzéke vezette.

Amikor látta, hogy javaslatát úgyszólván mindenki elfogadja, a részletkérdések már nem kötötték le a figyelmét. Pár perccel később pedig már nem sok hiányzott, hogy őszintén sajnálkozzék, amiért az utazás éppen akkor szakadt félbe, amikor már némi izgalommal is kecsegtetett.

Efféle gondolatok jártak a fejében, amikor pillantása véletlenül Jane Mornasra és Saint-Bérainre esett. Ekkor szakította félbe Barsac urat, amit annál könnyebb szívvel megtehetett, mert oda sem figyelt a képviselő frázisaira.

- ...ha megengedi, elnök úr - mondta -, fel szeretném hívni a figyelmét, hogy Mornas kisasszony és Saint-Bérain úr meghallgatása nélkül döntöttünk, pedig feltételezem, hogy akárcsak minenkünk, nekik is van valamilyen véleményük...

A megjegyzés helytálló volt, mert Jane Mornas és Saint-Bérain mind ez ideig egyetlen szót sem ejtett, és amíg a vita folyt, ők semmilyen formában nem vettek részt benne.

- Florence úrnak igaza van - ismerte el Barsac, és Jane Mornas felé fordult. - Kisasszony, megkérem tehát, hogy fejtse ki a véleményét.

- Barsac úr, köszönöm, hogy szíveskedett engem is megkérdezni - válaszolta Jane Mornas halkán -, de nekünk az önök vitájától távol kellett maradnunk, mert az miránk nem vonatkozott.

- Nem vonatkozott önökre is? Miért ne vonatkozna? Véleményem szerint mindnyájan egy csónakban evezünk.

- Egyáltalán nem - válaszolta Jane Mornas. - Ha önök a körülmények nyomására lemondtak kitűzött úticéljukról, a mi célunk amiatt mit sem változott. Mi nem szeretnénk megválni önöktől éppen akkor, amikor jelentékeny nehézségekkel kell megküzdniük, de minenkünk nem módosult a szándékunk, és végigmegyünk azon az útvonalon, amelyet tervbe vettünk.

- Tehát még mindig ragaszkodnak ahhoz, hogy elmenjenek Gaóba?

- Jobban, mint bármikor.

- Magukban? Fegyveres kíséret nélkül?

- Mi sohasem gondoltunk arra, hogy másképpen utazzunk.

- Teherhordók nélkül?

- Felfogadunk néhányat. Ha pedig ez nem sikerülne, a nélkül is elindulunk.

- Az ellenséges körülmények ellenére, amelyeknek okát nem ismerjük, de reális létükben nem lehet kétségünk?

- Igen, az ismeretlen ellenség ellenére, mert az inkább önök ellen hadakozik, hogysen ellenünk.

- Ezt honnan tudhatja, hiszen közös volt az utunk? Mindenesetre én attól tartok, hogy a Niger felé hiába utaznak nálunk nélkül, azért a mi közös és ismeretlen ellenségünk feltétlenül megtámadja önöket.

- Ha így lesz, a szeme közé nézünk annak az ismeretlen ellenségnek!

- De ez tiszta örültség! - tört ki Barsac. - Kisasszony, mi akár erőszakot is alkalmazunk, de akkor sem engedjük meg, hogy ily meggondolatlanságot kövessen el, hogy, amint megvallotta, pusztá szeszélyből ilyesmit cselekedjék.

Jane Mornas egy pillanatig habozott, aztán szomorúan így válaszolt.

- Sajnos nem holmi szeszélyből utazgatom, amint eddig hangoztattam...

- Hát akkor miért? - kérdezte Barsac csodálkozva.

Jane Mornas ismét habozni látszott. Majd rövid hallgatás után nyomatékosan kijelentette:

- Kötelességből.

Barsac, Châtonnay doktor, Amédée Florence csak nézték Jane Mornast; az utóbbi érdeklődéssel, a többiek csodálkozva. Barsac és Châtonnay doktor azon tűnődtek, hogy a fiatal lány mit érthet a szón, amelyet oly ünnepélyességgel ejtett ki, és ugyan micsoda mulaszthatatlan kötelesség lehet az, amely arra készítet egy lányt, hogy a Niger-kanyar legtávolabbi pontjáig merészkedjék. Amédée Florence, aki eddig is meg volt győződve, hogy mindenkinek megvan a maga oka, amiért egy ilyen útra vállalkozott, most nagyon meg volt elégedve, és leste, hogy megtudja azt az igazi okot is, amelyet eddig elrejtettek előle.

Jane Mornas pedig így folytatta:

- Bocsássanak meg, uraim, hogy becsaptam önöket.

- Becsapott bennünket?! - kiáltott fel Barsac csodálkozva.

- Bizony, becsaptam önöket. Saint-Bérain ugyanis az igazi néven mutatkozott be önöknek, és az is igaz, hogy ő francia, akárcsak önök; én azonban álnévvel éltem önök között, a nacionalizmat kölcsönvettem. Angol vagyok, és a nevem Jane Buxton. Buxton lord lánya vagyok, és George Buxton kapitány húga, s a szerencsétlen bátyám földi maradványai valahol Kubo környékén porladnak. Oda kell tehát jutnom, mert csak ott remélhetem elérni a célt, amit magam elé tűztem.

Jane Buxton - mert ezután a valódi néven említjük - a továbbiakban elmesélte a kobói eseményeket, a bátyja halálát és az ellene szóló gyalázatos vádakat, a szégyent, amely a családot érte, és Glenor lordjának kétségbeejtő állapotát. Végül ismertette szent elhatározását; azt, hogy rehabilitálja a bátyját, hogy lemossa családjuk nevéből a szégyent, és hogy visszaadja öreg édesapja lelki nyugalomát, akinek élete Uttoxeter melletti kastélyának keserves magányában kihunyófélben van.

Mindenki mély együttérzéssel hallgatta Jane Buxton. Valamennyien csodálták a fiatal lányt, aki oly nemes cél érdekében vállalta és vállalja a rengeteg fáradságot és a veszélyeket.

- Miss Buxton - mondta Amédée Florence, miután Jane elhallgatott, és hangjában némi keménység volt -, engedje meg, hogy bizonyos szemrehányást tegyek önnek.

- Szemrehányást?... Nekem?... - csodálkozott Jane, aki azt remélte, hogy vallomásával egészen más hatást vált ki.

- Bizony szemrehányást, még hozzá igen komolyat. Önnek, Miss Buxton, úgy látszik, különleges és cseppet sem hízelgő véleménye lehet a franciákról általában és Amédée Florence-ról különösképpen.

- Nem értem, Florence úr - dadogta Jane Buxton zavartan.

- Hogyhogy nem érti? - kiáltott fel a riporter sértődötten. - Hát el tudta képzelni, hogy megengedem, hogy nélkülem tegye meg Kubóig azt a csekélyke kis sétát?

- Ó, Florence úr!... - kiáltott fel Jane meghatottan, mikor megértette a tréfát.

- Mondhatom, szép dolog!... - és Florence tovább játszott a sértődötten. - Ráadásul milyen rosszindulatú...

- Nem értem... - csodálkozott Jane, de már mosolyogva.

- Kérem, engedje meg, hogy megmagyarázzam - folytatta Florence határozottan. - Tehát: megfeledkezett arról, hogy újságíró vagyok, sőt riporter, és rajtam az átok, hogy egy főszerkesztővel is rendelkezem? És tudja, mit szólna az én kedves főszerkesztőm, ha kisülne, hogy én a Buxton-ügyre vonatkozó szenzációs riportlehetőséget elszalasztottam? Nos, megmondom magának: „Florence, kedvesem, ön egy zöldfülű!” És úgy kívágna, mint a huszonegyet. Én pedig ragaszkodom az állásomhoz... Tehát önnel megyek.

- Ó, Florence úr! - sóhajtott fel Jane mélyen meghatva.

A riporter pedig komolyan a szemébe nézett.

- Önnel megyek, Miss Buxton - ismételte meg határozottan. - És meg se próbáljon lebeszélni, mert a magamét én jobban tudom, mint ön.

Jane a lelkes fiatalember felé nyújtotta a kezét.

- Elfogadom, Florence úr - mondta könnyes szemmel.

- Engem nem fogadna el, Miss Buxton? - hangzott fel váratlanul Châtonnay doktor mély hangja.

- Önt, doktor?...

- Engem, mégpedig feltétlenül. Egy expedíció ugyanis elképzelhetetlen orvos nélkül. Pláne, hogy amint előrelátható, önöket fel fogják trancsírozni, s akkor csak kell valaki, aki összevarrja a darabkáikat.

- Ó, doktor!... - kiáltott fel Jane a könnyeivel küszködve.

De még jobban meghatódott, amikor felharsant Barsac hangja, s benne megbántottság remegett:

- És én?... Vagyis én már nem számítok semmit, még arra sem méltatnak, hogy bár a véleményemet kikérjék.

Barsac tulajdonképpen dühös volt. Ő is menten arra gondolt, hogy elkíséri Miss Buxtont. Ily módon két legyet üt egy csapásra: a lány útvonala ugyanis majdnem megegyezett az ő eredeti útvonalával, most pedig az óvatosság hiányát indokolni lehet egy olyan céllal, amelynek nemes fennköltségéhez szó sem férhet. Mert ugyan biza elképzelhető-e, hogy négy férfi, még hozzá négy francia, csak úgy otthagyon a szavanna kellős közepén egy ifjú hölgyet, és elnézze, hogy egyedül folytassa veszélyes vállalkozását? Florence és Châtonnay doktor, amint színházi nyelven mondanák, „elfedték” Barsacot, s az ilyesminek senki sem örül.

- Nem Florence úrról beszélek - folytatta látszólag még mindig sértődötten -, mert Florence úr szabad ember. De ön, doktor, ha nem tévedek, az én expedícióm tagja. Most már ön is szökésen töri a fejét, s nem törődik azzal, hogy önben a vezető utolsó emberét is elveszítené...

- Biztosíthatom, Barsac úr... - dadogta a doktor, aki eddig nem is gondolt a kérdésnek erre az oldalára.

- Szóval nincs szökési szándéka, akkor minden bizonnyal arra gondolt, hogy én is Kubóba megyek. Vagy talán magának vindikálja a jogot, hogy az útvonalat megállapítsa? Vagy esetleg nem az volt a szándéka, hogy a kezdeményezésével engem megleckéztessen?

- Kérem, Barsac úr, higgye el... - próbált védekezni a szegény doktor.

- Nem, doktor, nem, ezt nem engedhetem meg! - válaszolta Barsac úr egyre emelkedő hangon - és vegye tudomásul, hogy én, a Niger-expedíció vezetője nem járulhatok hozzá az ön külön terveihez. Éppen ellenkezőleg: tekintettel, hogy az egyetlen vezetőnk, aki még hű maradt, a Miss Buxton alkalmazottja, és így felette kizárólag ő rendelkezik; továbbá különös tekintettel arra is, hogy Miss Buxton és Saint-Bérain úr segítsége nélkül a bennszülöttekkel nem tudunk értekezni, mert közülünk csak ők ismerik a bambara nyelvet, egyetértek, akarom, sőt elrendelem...

Barsac, akinek a hangja immár ünnepélyesen zengett, itt hozzáértően egy kis hatásszünetet tartott, aztán a mondatot egyszerűen így fejezte be:

- ...hogymennyien Kubón keresztül menjünk a Nigerhez.

- Hogyan, Barsac úr?... - rebegte Jane, aki attól félt, hogy nem hallotta jól.

- Csakis, ahogy mondtam, Buxton kisasszony - rekesztette be a vitát Barsac. - Meg kell barátkoznia a gondolattal, hogy kénytelen lesz véges-végig elszenvet bennünket.

- Ó, Barsac úr!... - suttogta Jane Buxton, és most már kitörtek belőle a visszafojtott könnyek.

De nemcsak az ő szeme volt nedves... Mindenki megindultan hallgatott. A férfiak persze igyekeztek bizonyos hangoskodások, a szavak áradata mögé rejteni az érzelmeiket. Csak úgy röpködtek a könnyed mondatok:

- A lehető legkellemesebb kirándulás - kiáltotta Florence -, mert ennivalónk van bőven...

- Méghozzá öt egész napra való! - jelentette ki Châtonnay doktor, de olyan hangon, mintha azt mondta volna, hogy „hat hónapra való tartalékkal rendelkezünk”.

- Csak négy napra való - helyesbített Barsac -, viszont vásárolhatunk eleget.

- És vadászhatunk - figyelmeztetett a doktor.

- Meg halászhatunk - tette hozzá Saint-Bérain.

- Hát a vadgyümölcsök, azokat elég jól ismerem - erősítette a doktor.

- Én tudom a zöldségek, a pataté meg az ignamé - keveredett a beszélgetésbe Tongané is.

- Én csinálom a cé-vaj - licitált tovább Malik.

- Hip! Hip! hurrá! - rikkantott egy nagyot Amédée Florence. - Ez az ígért földjének bőség-szaruja, valóságos földi mennyország.

- Már holnap elindulunk - határozott végül is Barsac. - Készüljünk fel tehát, hogy egy pillanatot se veszítsünk.

Meg kell említenünk, hogy közben Poncin úr ki sem nyitotta a száját. De amint elhangzott a határozat, hogy Kubóba indulnak, Poncin úr menten előhúzta a jegyzetfüzetét, amelyet már szinte teljesen megtöltött a vége-hossza nincs számításaival.

- Rendben van - mondta, mintegy válaszolva Barsac utolsó szavaira. - Ez azonban mit sem változtat a tényen, hogy Kubo felé négyszáz kilométerrel hosszabb utat kell megtennünk, mint Ségou-Sikoro irányába. A mi lépteink pedig, amint tudjuk, hetvenkét centiméteresek, vagyis ötszázötvenötezer-ötszázötvenöt egész és valamelyes törtlépéssel többet kell megtennünk. Tekintsünk el a tört résztől. Amint már rámutattam, óránként háromezer-hatszáz egész és egy tized lépést teszünk meg, és naponta öt óra, negyvenöt perc, tizenhét másodpercet menetelünk, így tehát...

De beszélhetett, mert senki sem figyelt oda; Barsac, Châtonnay doktor, Amédée Florence, Jane Buxton és Saint-Bérain már meg is kezdték az előkészületeket, hogy másnap nekivághassanak az útnak, s így Poncin úr fejtegetése pusztába kiáltott szó maradt.

Tizenkettedik fejezet

Egy sár és néhány csontmaradvány

Hat teherhordóval, akiket a dugutigi kerített, a Barsac-expedíció maradványa február 24-én elhagyta Kadut. A sok zűrzavaros esemény után, amely az expedíciót néhány emberre apasztotta, most akik megmaradtak, vígan indultak útnak. Ha eltekintünk Poncin úrtól, akinek az érzelmi világa kiismerhetetlen, a többieket egy nemes, sőt bizonyos szempontból hősies tett végrehajtásának tudata lelkesítette, és kölcsönösen szerencsét kívántak egymásnak a közösen hozott határozathoz. Egyébként még semmi sem veszett el: a hat európainak, valamint Tonganénak, aki maga mellé vette a nyeregbe Malikot, még megvoltak a lovaik, és a fegyvereik sem hiányoztak, volt némi élelmük, és csereárujuk is bőven. Ráadásul az egész nyugalmasnak látszott, és remélni lehetett, hogy az ismeretlen ellenség, akivel szándékuk ellenére kerültek szembe, abbahagyja az üldözésüket, mert az expedíció már képtelen volna bárki érdekét is fenyegetni. Elvileg nyugodtan feltételezhatték, hogy súlyosabb megpróbáltatások nélkül elérhetik Kubót. Az is kétségtelennek látszott, hogy most már gyorsabban törhetnek a céljuk felé, mivel nem kell kínlódnuk egy egész számarkaravánnal, amelyben mindig akadt egy-két csökönyösködő füles. Egyébként a menetsebesség növeléséért az expedíció tagjai komoly áldozatot is hoztak: a kadui dugutiginél, szolgálatai jutalmául, otthagyták poggyászaik jó részét, s remélték, hogy ily módon könnyebben megérkezhetnek Gaóba. A legfájdalmasabb áldozatot a sátrak elhagyása jelentette; mert végül is csak egy sátrat vittek magukkal, Jane Buxton kisasszony kizárólagos használatára, jöllehet a lány ez ellen élesen tiltakozott. Ami a férfiakat illeti, azoknak a falvakban vagy a szabad ég alatt kell majd aludniuk. De a száraz évszakban s egy viszonylag rövid úton ez nem jelentett túl nagy kellemetlenséget. Tulajdonképpen alig ötszáz kilométerről volt szó, ami tizenöt-húsz napi menetidőt jelentett. Minden valószínűség szerint március tíz és tizenötödike között meg kell érkezniük Kubóba.

Az út elején úgy látszott, hogy minden az elképzeléseik szerint alakul. A teherhordók jó erőben voltak, és szaporán szedték a lábukat, s azt a száznegyven kilométert, amely elválasztja Kadut Sanabótól - ahova 28-án érkeztek meg -, öt nap alatt tették meg. Utazásuk eme első szakaszában semmi zavaró körülmény sem adódott.

Úgy, amint eltervezték, az expedíció tagjai általában a bennszülöttek kunyhóiban éjszakáztak; e szállások bizony eléggé szemetesek voltak, de a szükségnek azért megfeleltek; ha pedig estére nem érkeztek lakott helyre, kint a szabad ég alatt is nyugodtan kipihenheték magukat. Az utazókat mindenütt szívesen fogadták, könnyen szerezhették be a szükséges élelmet is; úgyhogy március 1-én reggelig, amikor elindultak Sanabóból, még egyszer sem kellett a tartalékaikhoz nyúlniuk. Mind ez ideig tehát semmi okuk sem volt, hogy megbánják, amiért az út folytatása mellett döntöttek.

- Ez túl szép, hogy igaz legyen! - mondta Amédée Florence barátjának, Saint-Bérain-nek március 2-án a délutáni menetelés alatt. - Nekem például, mint mélyen gondolkodó filozófusnak, most kifejezetten aggódnom kellene, mert arra gondolok, hogy életünkben a jó és a rossz arányosan adódik; a nekünk járó szerencséből vajon mi mennyit fogyasztottunk már el, és a törtrészecske, ami még hátravan, meddig tart ki? És nem tudok szabadulni a gondolattól, hogy hátha a végzet is csak olyan, mint Poncin úr, és eltekint a törtrészekről.

- Gondolj a jótett jutalmára is - válaszolta Saint-Bérain -, megáld az ég, mert nem hagytatok cserben.

- Ha ez ilyen kellemesen megy tovább is, az érdemeink nem lesznek túlságosan nagyok - fordult hátra a nyeregből Châtonnay, aki a két jóbarát előtt lovagolt.

- Vagy ki tudja - vonta meg a vállát Saint-Bérain. - Még nem érkeztünk célba.

- Mintha már meg is érkeztünk volna - válaszolta Amédée Florence vidáman. - Ez alkalommal a szerencse mellénk szegődött. Legalábbis úgy érzem, vagy mi az ördög! Én mondom, hogy zúr nélkül Kubóba érkezünk; semmi kaland, ami egyébként egy újságíró számára, akinek van egy főszerkesztője is, nem valami nagy öröm... - Hóóó!... - állította meg ide-oda lődörgő lovát Florence.

- Mi történt? - kérdezte Barsac.

- A lovam... - mondta az újságíró. - Mi lehet vele? Reggel óta mintha húzná a lábát. Meg kell néznem...

De be sem fejezhette a mondatot, a ló megtorpant, egész testében remegett és imbolygott a lábain. A riporternek alig maradt annyi ideje, hogy leugorjék a nyeregből. Amint lovas nélkül maradt, a nyomorult állat térdai megroggyantak, és végignyúlt a földön.

Valamennyien odaszaladtak, hogy segítsenek rajta, de a szegény ló már hörögve kapkodta a levegőt. Meglazították a hevederét, és a közeli patakocskából hozott friss vízzel megnedvesítették az ínyét. De hiába minden. Egy óra múlva a ló elpusztult.

- Az előbb le kellett volna kopognom... - mondta szomorkás iróniával a gyalogossá vedlett Amédée Florence. - Lám, milyen igaz, hogy nem tanácsos dicsekedni, ha jól megy a sorunk. Az ilyesmi előbb-utóbb a nyakunkra hozza a bajt.

- Kézen-közön még az is kiderül, hogy ön babonás, Florence úr - mosolygott Jane Buxton.

- Én egy cseppet sem, kisasszony. Csak el vagyok keseredve, biz' isten el vagyok...

A riporter megkapta a Tongané lovát. Jane Buxton pedig maga mellé vette a nyeregbe Malikot, és kétórai vesztegelés után az expedíció folytathatta az útját, de egy ló hulláját hagyta maga mögött, és a rajta levő lószerszámot is, mert arra, hogy azt magukkal cipeljék, még csak nem is gondolhattak. Ilyenképpen ez az útszakasz két órával megrövidült.

Mikor besötétedett, utazóink egy kis kerek erdőfolyhoz értek, amely éppen az útjuk mellett virult. Ez a facsoport egy kisebbecske magaslaton zöldellt, s így minden irányban jó kilátást biztosított, és jelentős biztonságot is nyújtott az esetleges rajtaütéssel szemben; szóval pompás táborhely volt. Előnyeit mások is felismerhették, mert látni lehetett, hogy nemrég többen is pihenőt tartottak a fák között. A nyomokból ítélve nem is voltak valami kevesen, mert sok patanyom látszott a fűben. Kik lehettek az erre járók? Feketék vagy fehérek voltak-e? Mivel a négerék nemigen járnak lóháton, a második feltételezés látszott valószínűnek, különösen, hogy Amédée Florence egy olyan tárgyra bukkant, amelyet az előttük járók hullattak el. A tárgyacska, bármilyen jelentéktelen - hiszen egy gomb igazán jelentéktelen dolog -, mégis a civilizációnak olyan terméke volt, amelyet a bennszülöttek nemigen használtak, és így kétségtelenül arra utalt, hogy viselőjének milyen a bőre színe.

Egyébként a letaposott fű már kezdett ismét kiegyenesedni, s ez arra vallott, hogy akik itt táboroztak, már legalább tíz napja továbbmentek. Mivel velük szembe nem jött senki, arra kellett gondolniuk, hogy azok északkeletre előttük haladnak, s így sohasem fognak találkozni.

Március 3-a semmi említésre méltót sem hozott, de 4-én utazóink ismét egy lovat vesztek. Estefelé ugyanis Barsac hátasa éppen úgy pusztult el, mint azelőtt az Amédée Florence-é. Bizony ez már feltűnő dolog!

Châtonnay doktor, aki megvizsgálta az elhullt állatot, ezt az alkalmat használta fel, hogy Amédée Florence-szal bizalmasan közölje:

- Alig vártam, Florence úr, hogy négyszemközt maradjunk, mert valami súlyos közölnivalóm van.

- Éspedig? - kérdezte Florence csodálkozva.

- Mind a két lovat megmérgezték.

- Lehetetlen! - kiáltott fel a riporter. - Ki mérgezhette meg? A Kaduban felfogadott néger?... Azoknak nem lehet semmi érdekük, hogy bennünket akadályozzanak, sőt éppen ellenkezőleg...

- Senkit sem vádolok - vonta meg a vállát az orvos -, de amit mondtam, megmondtam. Már az első esetben gyanakodtam. Most a második után megbizonyosodtam. A tünetek kétségtelenek. Még egy nálam járatlanabb ember sem tévedhetne.

- S akkor mi a véleménye, doktor?

- Miről?

- Arról, hogy mi legyen a teendő.

- Azt én honnan tudjam? Kötelességemnek éreztem, hogy figyelmeztessem önt, s mivel ennek bizalmasan eleget tettem, most ön következik, szóljon a többieknek, de Buxton kisasszony ne vegye észre, mert semmi értelme, hogy megijesszük.

- Rendben van, doktor - értett egyet Florence. - De mondja, e két szerencsétlenség kapcsán feltétlenül rosszindulatra kell gondolnunk? Más magyarázata nem lehet a dolognak? Vajon a lovaink a sok jóféle fű között nem zabálhattak valami mérgező zöldséget is?

- Ez nem lehetséges - mondta a doktor -, hanem bizonyos. De éppen azt kell megtudnunk, hogy a lovak táplálékába véletlenül keveredett-e bele a mérgező fűfésleg, vagy pedig ez a véletlen valamelyik emberünk nevét viseli. De erről én sem tudok többet, mint ön.

Az expedíció tagjai elhatározták, hogy a megmaradt öt lovukra ezután jobban vigyáznak, és ily módon próbálják elkerülni a bajok megismétlődését. Az európaiak és Tongané a pihenők alkalmával rendre a lovak mellett maradtak, az ő tudtuk nélkül senki sem mehetett az állatok közelébe. Vagy eme intézkedés következtében, vagy egyszerűen csak azért, mert a két ló pusztulása a véletlen műve volt, a következő két napon a hátasokkal semmi sem történt, s a kedélyek lassacskán lecsillapodtak.

Egyébként mindaddig a két ló pusztulásán kívül semmi más bosszantó nem történt.

Sík terepen haladtak, mehettek minden különösebb fáradság nélkül olyan szaporán, ahogy csak a teherhordók lába bírta; ami pedig az élelem utánpótlását illette, az útjukba eső falvakban ment az is elég könnyen; úgyhogy az induláskor meglevő négynapi tartalékhoz egyszer sem kellett hozzányúlniuk.

De azután 5-én délután és 6-án egész nap egyetlen falut sem érintettek, és utazóink arra kényszerültek, hogy a tartalékhoz nyúljanak. Tongané azonban határozottan állította, hogy a közelben lennie kell egy nagyobbacska helységnek, s ott az utánpótlás nem okoz majd gondot.

Valóban, 6-án este egy Yako nevű nagyobbacska falu közelébe értek; csak hogy Tongané jóslata nem vált be. Amint a tatához közeledtek, vad kiáltozás fogadta őket, sőt még néhány, kovás puskából származó durrantás is elhangzott a mellvédekről, amelyekre nagyszámú néger kapaszkodott fel. Mióta elhagyták Conakryt - ha a kokorói bennszülöttek viselkedését leszámítjuk -, először fordult elő, hogy ilyen barátságtalanul fogadták őket. De Kokoróban sikerült az ellenséges kiállást barátságosra fordítaniuk, viszont itt Yakóban még csak meg sem kísérelhették, hogy hasonló eredményre jussanak.

Hiába próbálkozott Barsac a legkülönbözőbb módon kapcsolatba lépni a falubeliekkel, minden ügyeskedése csődöt mondott. Egy bot végére tűzött fehér zászlót is hiába lengettek. Ez a szimbólum, amely az egész földön a békés szándék jele, ez alkalommal dühös üvöltözést váltott ki, amelyet golyózápor is követett: bizony a fehér lobogó lengetője az életével fizet, ha nem eléggé előrelátó, és nem marad lőtávolságon kívül. Előbb Tonganét jelölték ki parlamentnek, majd rendre a yakóbeliekkel rokonságban álló teherhordókat, de eredménytelenül. A helybeliek meg sem hallgatták őket, sőt még órájuk is lövöldöztek, és csak az ügyetlenségüknek köszönhető, hogy kárt senkiben sem tettek. Csak a vak nem látta, hogy a yakóiak ki tudja, miért, nem akartak semminemű kapcsolatba sem kerülni az idegenekkel, és még a szándékaikra sem voltak kíváncsiak. Végül is abba kellett hagyni minden próbálkozást. Egyébként ezek a nem valami vendégszerető négek megelégedtek annyival, hogy körös-körül őrt álltak a tata mellvédjein, és kimutatták eltökéltségüket, hogy egy lelket sem engednek be a faluba; de máskülönben semmilyen támadó szándékot nem mutattak.

Bármi lett légyen e magatartás oka, utazóink nem jutottak a remélt utánpótláshoz, és másnap, március 7-én mindössze kétnapi élelemmel tovább kellett menniük. A helyzetük azonban egyáltalán nem volt aggasztó. Kadu óta több mint háromszáz kilométert hagytak a hátuk mögött, vagyis többet, mint az útjuk fele, és abban reménykedtek, hogy a következő településeken barátságosabban fogadják majd őket, mint Yakóban.

Mivel március 7-én egyetlen falut sem érintettek, a beszerzési kérdéseket ezen a napon sem oldhatták meg; azonban a megtett kilométereket illetően ez a nap kedvezően alakult, pedig az expedíciót két baleset is érte. Ugyanolyan körülmények között, mint az előző két esetben, egy harmadik lovuk is elpusztult.

- Vajon minden óvintézkedésünk ellenére, valakinek mégiscsak sikerült megmérgeznie ezt az állatot is? - kérdezte Florence Châtonnay doktortól.

- Kevésbé valószínű - válaszolta a doktor. - Bizonyosabb, hogy az állatokat még Kaduból való elindulásunk előtt megmérgezték. Lehet, hogy éppen akkor, amikor a fegyveres kíséretünk megszökött. A lovaink pedig azért pusztulnak el különböző időben, mert az egyedi ellenállásuk különböző, és minden bizonnyal az elfogyasztott méregadag sem azonos mennyiségű.

- Így vagy úgy - mondta Amédée Florence -, de immár négy lovasra három gyalogos esik. Ez pedig nem valami vigasztaló!

Március 8-án aggodalommal a szívükben indultak útnak. Bárhogya is hányták-vetették, a jövő nem ígérkezett fényesnek. Utazóink ugyanis nem hagyhatták figyelmen kívül, hogy az az ellenséges hatalom, amelytől remélték, hogy örökre megszabadultak, mielőtt eltűnt volna, még arra is gondolt, hogy a lovaikat megmérgezze, ami azt jelenti, hogy továbbra is rendületlenül gyűlölködik; ez pedig amennyire megmagyarázhatatlan, éppen annyira félelmetes is; ráadásul most már tudták, hogy a megmaradt négy lovuk is szemük láttára elpusztulhat. És már csak egy napi élelemmel rendelkeztek, s ha az éj beálltaig nem bukkannak valami falura, rájuk köszönt az ínség is.

Nem kellett sokáig kétségeskedniük. Még egy órát sem mentek, amikor megpillantották egy falucska kunyhóit.

Utazóink egy pillanatra megálltak, hogy kikémleljék, vajon milyen fogadtatásban lesz részük. De az előttük elterülő széles síkságon semmit sem láttak, ami eligazíthatta volna őket. Mindent magas szavannai növényzet borított, az utat csak a le-letapodott fű jelölte bizonytalanul, s néhány feketéllő folt, de ezekről senki sem tudta, hogy miféleképpen lehetnek.

A rövid megtorpanás után Barsac és társai ismét megindultak a falu felé. Alig mentek egy kilométert, dögletes bűz csapott az orrukba. Néhány lépés után az egyik „fekete folt”-hoz értek, és önkéntelenül visszahőköltek. A „fekete folt” egy már oszlásnak indult néger teteme volt! A faluhoz vezető utat elhullott emberek jelölték. Utazóink tíz ilyen gyászos útjelzőt számoltak meg.

- Nézze, milyen kicsi a gyilkos lövedék bemeneti nyílása - figyelmeztette Châtonnay doktor Amédée Florence-t, miközben az egyik tetemet szemléltek -, és lám, a kimeneti nyílás milyen nagy; a lövedék átütötte az egész testet. Ezeket a szerencsétleneket is robbanógolyóval mészárolták le.

- Ezeket is! - kiáltott fel Amédée Florence.

- Bizony, ezeket is.

- Akárcsak az öreg négert, akit az új fegyveres kíséretünk érkezése utáni első napon ápolunk...

- Akárcsak azt - hagyta helyben Châtonnay doktor.

Ezután Amédée Florence és az orvos némán csatlakozott a társasághoz. Azon töprengtek, hogy vajon mit jelentsenek ezek a megmagyarázhatatlan és nem hétköznapi tények.

A faluban még borzalmasabb látvány fogadta őket. Több jel is utalt arra, hogy ott elkeseredett küzdelem folyt. A harc után pedig a győztesek felgyújtották a falut, és a legtöbb kunyhó porig égett. A néhány megmaradt kulipintyóban újabb hullákra bukkantak.

- Legfennebb tíz napja, hogy e szerencsétleneket legyilkolták - jelentette ki Châtonnay doktor -, és akárcsak a többit, ezeket is robbanógolyóval ölték meg.

- De kik lehettek ilyen elvetemültek? - kiáltott fel Saint-Bérain.

- Lehet, hogy éppen azok, akiknek a nyomait néhány nappal ezelőtt mi is észrevettük - vélte Amédée Florence. - Akkor úgy számítottuk, hogy vagy tíz nappal járnak előttünk. Ez egybeesik a doktor iménti megállapításával.

- Minden bizonnyal ők voltak - mondta Barsac felháborodottan.

- És nekik köszönhetjük a yakói szép fogadtatást is, mert ott is hasonló mészárlást kíséreltek meg - tette hozzá Amédée Florence. - Mivel azonban Yako tatával van bekerítve, oda nem tudtak betörni; érthető, ha a megfélemlített négerek velünk szemben is úgy védekeztek, ahogy tudtak.

- Amit mond, nagyon ésszerű - hagyta helyben Châtonnay doktor.

- De kik lehetnek ezek a haramiák? - kérdezte Jane Buxton. - S vajon az ő közelségük nem jelent számunkra is veszedelmet?

- Hogy kik, nem lehet tudni - válaszolta Amédée Florence -, de ami minket illet, nincs mit félnünk. Minden arra vall, hogy tíz-tizenkét nappal előttünk jártak itt, s mivel lovon vannak, mi soha utol nem érhetjük őket.

Utazóink átmentek a falun, de egyetlen élőlénnel sem találkoztak. Akik a golyók elől elmenekültek, bujdokolnak valahol, s a falu teljesen kihalt volt. Egyik végétől a másikig felprédálták. Mindaz, amit a tűz nem emésztett meg, kardalészába ment. Körös-körül a szétaposott, elpusztított luganék is gyászos képet nyújtottak. A mindent megsemmisítés szándéka szembeötlő volt.

Március 9-én utazóink két falut is érintettek. Az első szintén tatával volt bekerítve, s ott a yakóihoz hasonló fogadtatásban részesültek; annak még a közelébe sem mehettek. A második falu nem volt megerősítve, s itt akárcsak az előző napon, mindent elpusztítva találtak, s a falu teljesen kihalt volt.

- Mintha valaki csak azon munkálkodna, hogy mindent elpusztítson, ami az utunkba esik - jegyezte meg keserűen Barsac.

Észrevétele jogos volt. Ha valaki utazóinkat ki akarná éhezteni, annak így kellene cselekednie.

- Eh! - kiáltott fel Amédée Florence tettetett nemtörődomséggel. - Csak azért is továbbmegyünk. Kubóig már alig van százötven kilométer. Ez igazán nem távolság. Mivel pedig a mészárosaink és a szatócsaink sztrájkolnak, szerezzük be vadászgatással a mindennapi pecsenyénket!

Poncin úr kivételével, aki képtelen a puskával bánni, a többiek azonnal hozzáláttak, hogy a javaslat szerint járjanak el. Csakhogy a magas fű akadályozta a terep áttekintését, és a vidék vadakban szegénynek bizonyult. Egész nap alig került puskavégre egy tüzök, két gyöngytyúk és két fogoly. Tizennégy ember számára ez a zsákmány csak alig-alig biztosította a legszükségesebbet.

Az esti pihenő alkalmával Amédée Florence és Châtonnay doktor immár másodszor állapította meg, hogy előttük mások is használták a táborhelyet. A fűvet csak nemrég tapodták le, mintha az előttük járók lassabban haladnának, mint ahogy ők számították...

Miközben erről beszélgettek, Tongané, aki a lovakat őrizte, intett, hogy menjenek oda. Két ló az előbbiekhöz hasonló módon a földön fetrengett. Anélkül hogy segíteni lehetett volna rajtuk, ezek is, akárcsak a többiek, egyórai kínos vonaglás után elpusztultak.

A még megmaradt két lovuk sem vitte sokáig; másnap, március 10-én azok is elhulltak.

Vajon a Kaduban felfogadott teherhordóinkat a lovak pusztulása riasztotta meg? Vagy ami valószínűbb, a március 10-i nagyon sovány vadászzsákmány miatt attól féltek, hogy éhen halnak. Nem lehet tudni, de a 10-éről 11-ére virradó éjjel mind egy szálig eltűntek, s reggelre a hat fehér ember meg Malik és Tongané teherhordók, lovak és élelem nélkül maradt.

Természetesen mindenkit lehangolt és elbátortalanított ez a helyzet, ráadásul érezték, hogy testileg is gyengülnek. A legelcsigázottabb Jane Buxton volt, akit a lelkiismeret is furdalt, hogy barátait ilyen gyászos kimenetelű útra készítette, s a szerencsétlenségért felelősnek érezte magát. Vádolta önmagát, és kérte a bocsánatot.

Amédée Florence látta, hogy itt elsősorban az általános fejvesztettség ellen kell küzdenie.

- Micsoda beszéd ez? - fordult Jane Buxton felé tettetett keménységgel. - Elvégre még élünk. S mit számít, hogy sovány volt a vadászzsákmány? Majd jobb lesz holnap!

- Azt se feledjük, hogy szökött négereink felmentettek hat üres gyomor megtömésének a terhéért - sietett Châtonnay doktor a riporter segítségére.

- Még minden a javunkra fordulhat - vont le a következtetést Florence. - Ha a négereink nem hagynak itt jószántukból, már éppen javasolni akartam, hogy küldjük őket vissza a kedves családjuk körébe. Tekintettel a körülményeinkre, kellemesebb meglepetés nem is érhetett volna.

- Köszönöm, Florence úr, köszönöm, uraim - rebegte Jane Buxton mélyen meghatva. - Higgyék el, az önök jóságát és áldozatkészségét sohasem felejttem el.

- Csak ne érzékenykedjünk - szakította félbe Florence, - Semmi sem veszedelmesebb, mint éhgyomorral érzékenykedni. Ha egyetértenek velem, kotródjunk el vadászni, és tömjük meg a hasunkat, mint még soha. Az érzelmeinkről pedig majd ebéd után a csemegezéskor diskurálunk, ha akkor még szükségét érezzük.

Mivel teherhordók nélkül maradtak, és a málháikat nem cipelhették magukkal, elhagyták az utolsó sátrukat és a csereholmikat is mind egy szálra. Ettől kezdve Jane Buxtonnak is a szabad ég alatt kellett aludnia, hacsak egyik-másik elhagyott faluban nem találtak valami menedéket. A csereeszközök elvesztése miatt utazóink egy cseppet sem búsultak. Ugyan mi hasznát vennék azoknak, ha a kipusztított vidéken nincs kivel csereberélni? Ha pedig mégis adódna valami vásári alkalom, pénzük volt bőven.

Őszintén szólva, azért nem valami vigasztaló körülmények között folytatták az útjukat. 12-én megint egy falun mentek keresztül, amelyben ismét számtalan holttestet találtak. Az orvos arra figyelmeztette társait, hogy e nyomorultakat nemrég, legfennebb ha két napja, hogy legyilkolták. Vajon ebből arra kell következtetni, hogy a gyilkos banda most is itt portyázik valahol a közelben, s várható, hogy őket is megtámadja?

A nem valami megnyugtató lehetőség ellenére utazóink tovább haladtak északra. Mi más tehettek volna? Megfordulni délnek, hogy az elpusztított és ellenséges falvak között vonuljanak vissza, lehetetlen volt. Immár mindenáron el kellett érniük a Nigert, ahol segítségre számíthattak.

Az elcsigázott utazók előtt semmi, csak a nagy pusztaság. Sehol egyetlen tatával kerített falu, amely ne viselkedne ellenségesen, és egyetlenegy bekerítetlen település, amely ne volna felprédálva. Az élelem beszerzése teljességgel lehetetlen volt, és azt, hogy még bírták szusszal, csak bizonyos szerencsés körülmények összejátszásának köszönhették: a felprédált lугanékon találtak némely gyökérzöldséget, vagy egy-egy szerencsés lövéssel húshoz is jutottak, esetleg az esti pihenők alkalmával Saint-Bérain is fogott egy-két nyomorult kis halacskát.

De az igazat megvallva, ez utóbbi ritkán fordult elő. Nemcsak azért, mert a sors mostohasága cseppet sem befolyásolta Jane Buxton unokaöccsének örökös szórakozottságát, sajátosan kavargó képzeletvilágát, de utazóink éppen egy vízben szegény tartományon küzdöttek keresztül magukat. Emiatt kénytelenek voltak szomszédok is, mert az imitt-amott felfedezett kutakat mindegyre beomlasztva találták. Az a rosszindulatú hatalom, amely állandóan körülöttük settenkedett, semmiről sem feledkezett meg.

Az akaraterejüket azonban nem sikerült megtörnie. Irgalmatlanul tűző napon, ha szűkös vadászszákmány esett, és ha néha csak vonszolták magukat, s a napi útszakaszokat kénytelenek voltak növekvő gyengeségük arányában megállapítani, akkor is, nap mint nap, lépésről lépésre, szomszédok, éhség ellenében bátran küzdöttek magukat északra.

A két néger mindeme nehézségekkel csodálatos közömbösséggel küzdött meg. Őket az élet már eddig is hozzászoktatta a nélkülözéshez és a nyomorúsághoz, talán azért is bírták jobban a mostani nehézségeket. S mindketten az áldozatkészségnek meghatározó példái voltak.

- Én nem nagyon éhes... - mondta Tongané Maliknak, hogy meggyőzze, nyugodtan megeheti azt az édesgyökeret, amelyre véletlenül bukkant.

Malik csak azért fogadta el az ajándékot, hogy felajánlhassa Jane Buxtonnak, aki aztán a következő közös étkezésre gondosan összekuporgatott készlethez tette.

Mindenki képessége szerint megtette a kötelességét.

Barsac tudta, hogy hajlamos a felfortyanásra. Ezért kevesebbet beszélt, s ha néha mégis mondott valamit, leginkább a francia kormányt szidta, mert annak tehetetlensége taszította őket ilyen lehetetlen helyzetbe. Ilyenkor mintha a képviselőház nyilvánossága előtt szónokolt volna... Mindenesetre kovácsolgatta ama villámokat, amelyeket visszaérkezése után jupiteri hévvel a parlamenti Olümposz magasságából szórni fog.

Châtonnay doktor is szűkbeszédűvé vált, s bár a vadászathoz nemigen értett, más téren annál hasznosabbnak bizonyult. Ehető gyümölcsöket keresett, gyakran talált is, és mindenekfelett vigyázott, hogy a jókedvének legalább a látszatát megőrizze; sohasem felejtett el mosolyogni, és Amédée Florence minden jelentéktelen megjegyzését azzal a sajátos nevetéssel kísérte, amely úgy puffant ki belőle, mint a kazánok biztonsági szelepeiből a gőz.

- Hej, doktor, de kár, hogy csak a szelepet hozta magával - sópáncodott Amédée Florence. - Véletlenül nincs magánál a mozdony is? Most vennénk ám hasznát!

A kiváló doktor erre már csak szokásból is nevetett egyet.

Poncin úr is kevesebbet beszélt, vagyis ki sem nyitotta a száját. Ő se nem vadászott, se nem halászott, viszont nem is panaszkodott. Poncin úr semmi mást nem tett, csak időnként bizonyos számokat jegyzett be a titokzatos noteszébe, s ezzel Amédée Florence kíváncsiságát állandóan felajzott állapotban tartotta.

Saint-Bérain sem vidámabb, sem lehangoltabb nem volt, mint Conakryban az elinduláskor. Lehet, hogy nem is sejtette, milyen helyzetbe került, s olyan szórakozott volt, hogy az éhségről is megfeledkezett.

A sors próbatételeit látszólag Jane Buxton viselte a legkevésbé filozofikusan; a bánatot, amely befátyolozta az arcát, nem a megpróbáltatások okozták. Mivel soha, egy pillanatig sem hitte, hogy minden nehézség nélkül elérheti a célját, a viszontagságok nem rettentették meg. Az éhezéstől és a szenvedésektől megfogyott ugyan, de elszántsága megmaradt, és eszébe sem jutott, hogy elejtse kitűzött célját. De minél inkább megközelítette azt, annál nyugtalanabb lett, és ezen az izgalmán semmiképpen sem tudott erőt venni. Milyen titkokat fed majd fel a kubói sír? S aztán milyen eredményre jut a további kutatással azon a környéken, ahol bátyja elpusztult? Vajon megtud-e valamit, vagy üres kézzel kell majd hazatérnie? Ezek a kérdések napról napra egyre jobban nyugtalanították, és valósággal a lelkére nehezedtek.

Amédée Florence megértette Jane Buxton lelkiállapotát, és minden ügyességét latba vetette, hogy jobb kedvre derítse. Egyébként is ő volt a kis közösség lelke, mert a legkeservesebb megpróbáltatások nem befolyásolták örökös derűlátását. Őt hallgatva kiderült, hogy tulajdonképpen hálát kellene adniuk az égnek, amiért atyai gondjaiba vette őket, mert minden éppen úgy megy, amint az ő szempontjukból mennie kell. Bármi történt, annak ő meglátta a szebbik oldalát. Szomjaztak? Ennél nincs jobb az étvágy ellen, mert víz hiányában nem tágul a gyomor. Éheztek? A koplalás egyesek szerint igen jó a kezdődő csúzos bántalmak ellen. Majd összeestek a fáradtságtól? Florence szerint annál jobban esik majd az álom. Megállapításaihoz Châtonnay doktort hívta tanúnak, aki mindig helyeselt neki, és közben csodálta a derék fiatalember kimeríthetetlen lelkierejét.

Amédée Florence érdeme annál nagyobb, mert közben őt a közösen viselt nehézségek mellett más, a többiek által még csak nem is sejtett észlelések is aggasztották. Először március 12-én lett figyelmes, vagyis azon a napon, amelyen először érintettek egy nemrégén feldúlt falut. E naptól kezdve Amédée Florence arra a meggyőződésre jutott, hogy figyelik és követik őket, és mindent tudnak róluk. Biztos volt afelől, hogy a szavannában néhány felderítő állandóan kíséri őket, és az expedíciót lépésről lépésre tervszerűen taszítják a szétesés felé, szemmel tartják végvonaglóikat, és készen állnak arra, hogy a szárazföld eme hajótöröttjeinek minden

erőfeszítését hiábavalóvá tegyék, és elvágják a megmenekülésük útját, ha esetleg azt megtalálnák.

Mindig éber szeme és füle e sötét gyanúját számos bizonyítékkal támasztotta alá: nappal néhány friss patanyom egyik-másik pihenőhelyen, alig hallható, távoli puskalövések, távolba vesző lódobogás, éjjeli neszezések, távoli rikkantások, s ha koromsötétség szakadt a világra, egy-egy bizonytalan körvonalú árnyék. Eme megfigyeléseiről, aggodalmairól és gondjairól Florence a társainak egyetlen szót sem szolt; nem akarta növelni a nyugtalanságot, és megkérte Tonganét is, hogy hallgasson, mert nyilván a néger is észrevette a gyanús jeleket. Elhatározták, hogy továbbra is éberen megfigyelnek mindent, addig, amíg a riporter érkezettnek nem találja az időt, hogy társait is tájékoztassa.

Természetes, hogy egy ilyen zűrzavarokkal, kalandokkal tarkított utat nem lehetett a kijelölt időre befejezni. Kubo előtt az utolsó éjszakai pihenőre március 23-án tértek. A kimerült utazókat már csak hét-nyolc kilométer választotta el Kubótól; és amint Tongané kijelentette, még kétezer méterre sincs az a sírhalom, amely George Buxton földi maradványaira borul. Holnap hajnalban elmehetnek oda. De ennek érdekében le kell térniük az útról, amelyen eddig haladtak, hogy oda érjenek, ahol a lázadókat a katonák megsemmisítették, s majd onnan folytatják az útjukat a falu felé. Ha a falu jobb állapotban lesz, mint az eddigiek voltak, élelmet vásárolnak ottan, és pihennek is jó néhány napot; ezt az időt Jane Buxton felhasználhatja arra, hogy a bátyja dolgában tovább vizsgálódjék. Ellenkező esetben Gao irányában haladéktalanul át kell vágniuk a szavannát, hogy Tombouctounak, esetleg Djennének vegyék az útjukat, mert csak az a reményük marad, hogy észak vagy nyugat felé kevésbé felpredált tartományokon kell keresztülvergődniük.

Ez volt a helyzet, amikor Amédée Florence úgy találta, hogy kötelessége barátainak tudomására hozni mindazt, ami aggasztja. Mikor az éjszakai pihenőre megálltak, és Malik hozzáfogott, hogy a szavannai gizgazokból tüzet rakjon, amin megfőzze szegényes vacsorájukat, Florence közölte, hogy a hosszú éjszakákon és nappalokon át mi mindent észlelt, ami világosan bizonyítja, hogy egyetlen lépést sem tehetnek a láthatatlan, de állandóan jelenlevő ellenség tudta nélkül.

- Továbbmegyek - tette hozzá -, merem állítani, hogy ellenfeleinknek régi ismerősei vagyunk, majdhogynem bajtársai. Amíg az ellenkezőjéről meg nem győződöm, a leghatározottabban fenntartom, hogy huszonhárman vannak, húsz néger és három fehér; és hogy közülük az egyik megszólalásig hasonlít a mi elegáns barátunkra, aki Lacour főhadnagyként mutatkozott be és nyerte el a jelenlevő társaság nagyrabecsülését.

- Florence úr, ugyan mire alapozza ezt a feltételezését? - kérdezte Barsac.

- Először is arra, hogy az álkíséretünk könnyen megtudhatta az úticélunkat, és ezért minden nehézség nélkül szemmel tarthat bennünket, hogy ellenünk is elkövethessen egy olyan gyönyörű hőstettet, amilyenekben alkalmunk volt gyönyörködni az úton; máskülönben nehezen feltételezhető, hogy egy olyan banda, amelynek halvány gőze nincs a mi létezésünkről, ilyen módszeresen szórakoztasson bennünket; ha nem így volna, a szándékukat meg sem tudnám magyarázni. És még valami: a felpredált falvak elpusztított lakóit, valamint a Kadu előtti öreg négert, akit a doktor megfoltozott, hasonló, lött sebek éktelenítették. Tehát a gyilkosok már a második fegyveres kíséretünk jelentkezése előtt körülöttünk ólálkodtak, de a szökésük után is a közelünkben maradtak.

- Lehet, hogy igaza van, Florence úr - ismerte el Barsac -, de végeredményben ön semmi újat sem mondott. Közülünk senki egy pillanatig sem kételkedett, hogy a környék felpredálását ellenünk követték el. Mit számít, hogy a pusztítás a Lacour főhadnagy műve vagy másvalakié,

hogy a banditák itt ólálkodnak körülöttünk vagy előttünk haladnak, amint feltételeztük, hiszen a mi helyzetünkön mindez semmit sem változtat.

- Nekem más a véleményem - válaszolta Amédée Florence. - Azért döntöttem úgy, hogy ma este szólok, miután jó ideig hallgattam, mert nem akartam feleslegesen növelni az aggodalmakat. Most azonban minden nehézség ellenére mégiscsak célhoz értünk. Holnap vagy Kubóban leszünk, tehát védett helyen, vagy útirányt változtatunk, és akkor meglehet, hogy ellenségeink is abbahagyják az üldözést. Őszintén megmondom, boldog volnék, ha egyszer kijátszhatnám az éberségüket, hogy amit most akarunk tenni, azt sohase tudják meg.

- De mi okból - kérdezte Barsac úr.

- Magam sem tudom - válaszolta Florence. - Csak úgy eszembe ötlött. De Miss Buxton érdekében előnyösebbnek tartanám, hogy amíg ő be nem fejezi a vizsgálódásait, mi se fedjük fel utunk célját.

- Ezzel én is egyetértek, Florence úr - hagyta helyben Jane Buxton. - Mit lehessen tudni, vajon az ellenségeink nem szándékoznak-e a közeljövőben nyíltan megtámadni bennünket? Lehet, hogy holnap már nekünk is jönnek, s mikor már-már célhoz értem, akkor állítanak meg. Mégsem szeretném, hogy ekkora útra hiába vállalkoztunk volna. Ezért azt hiszem, hogy Florence úrnak igaza van, amikor meg akar szabadulni a körülöttünk settenkedő vizsla szemektől. Csak sajnós, nem tudom, miként képzei el.

- Mi sem könnyebb annál - jelentette ki Amédée Florence. - Tudjuk, hogy mind ez ideig az ellenségeink nem kockáztattak meg közvetlen támadást. Megelégedtek annyival, hogy akadályokat gördítsenek az utunkba, és hogy kifürkésszenek bennünket; egyetérték Miss Buxton következtetésével, hogy a durvább beavatkozást arra a pillanatra tartogatják, amikor a mi makacsságunk túllépi az ő türelmük határát. Valószínűleg az ő figyelmük is lanyhul, ha meggyőződtek, hogy mi már éjjeli pihenőre térünk. Eddig minden alkalommal a pontos napirendünk szerint cselekedtünk, s ez ma is megnyugtatta őket, mert biztosak benne, hogy reggel ugyanott találunk, ahol este hagytak. Semmi okuk, hogy ma szigorúbban őrizzenek, mint máskor, hacsak nem határozták el, hogy éppen ma támadnak meg. De ebben az esetben aztán különösen célszerű volna eltűnni innen. Akármint is van, legegyszerűbb, ha kihasználjuk a sötétséget és továbbállunk. Egyenként induljunk, és minél kevesebb zajt csapjunk; valamennyien ugyanabba az irányba haladjunk, miután megbeszéltük, hogy hol találkozunk. Végül is nem valami hadsereg jön a nyomunkban, és igazán hallatlan balszerencse kellene, hogy éppen a kitűnő Lacour főhadnagyba ütközzünk.

A javaslatot Jane Buxton örömmel üdvözölte, és valamennyien elfogadták. Utazóink megállapodtak, hogy egymás után keleti irányba indulnak, s ki-ki igyekszik elérni azt a nagyobbacska facsoportot, amelyet naplemente előtt figyeltek meg. A fákat most nem lehetett látni, de tudták, hogy milyen irányba kell elindulniuk, és biztosan oda is találhattak, mert az egyébként vastagon gomolygó felhők közül, ami miatt koromsötétség borult a tájra, kifénylött egy csillag, s az után tájékozódhattak. Tongané indult elsőnek, utána Jane Buxton, aztán Malik. A többi európai egyik a másik után, s a menetet Amédée Florence zárta.

Az áttelepülés minden baj nélkül megtörtént. Két óra múlva a hat európai és a két néger az erdőcske peremén ismét együtt volt, és igyekeztek átbotorkálni a fák között, hogy ez a természetes fedezék közöttük és ellenségeik között húzódjon végig. Aztán nyugodtan folytatták az utat. A cél közelsége még a legkimerültebbekbe is erőt öntött. Már senki sem érzett fáradtságot.

Félórai gyors menetelés után Tongané megállt. Véleménye szerint éppen oda értek, ahol George Buxton lázadó katonáit megsemmisítették; de a vaksötétségben a néger nem tudta megmutatni azt a helyet, amely Jane Buxtont érdekelte. Meg kellett várniuk a hajnalt.

Az utazók tehát néhány órát lepihenhettek. Csak Jane Buxton nem tudott elaludni, mert felizgatta a bizonytalanság. Millió kérdés kínoztá, most jobban, mint eddig. Vajon szerencsétlen bátyja valóban meghalt, s ha igen, vajon a halála körülményeit nem mosta-e el az idő? Találnak-e egyetlen olyan bizonyítékot, amelyből megtudhatnák, hogy miként fejezte be az életét, vagy amely ártatlanságára utaljon, avagy marad minden az eddigi kétségek között? És holnap hogyan is fogjon munkához? A dráma még élő tanúi vajon nem szóródtak-e teljesen széjjel, élnek-e még, s bár egyet-kettőt meg lehet-e még találni közülük? S ha minden sikerül, milyen lesz az az igazság, amelyet megtud majd tőlük?

Valamivel hat óra előtt már mindnyájan talpon voltak. Amint pirkadni kezdett, minden szem Tonganéra szegeződött, aki körbe-körbe szemlélődött, és tájékozódási pontokat keresett.

- Ott! - kiáltott fel végül a néger, s a síkon vagy három-négyszáz méter távolságban egy sudár-magas fára mutatott.

Néhány perc múlva valamennyien a fa tövében álltak. Mivel pedig Tongané is biztosnak látszott a dolgában, elkezdtek ásni ott, ahova ő mutatott, jöllehet azon a helyen semmi sem utalt arra, hogy ott egy sírnak kell lennie. A kések lázasan kotorták a földet, amelyet aztán marokkal szedtek ki a gödörből. A gödör pedig gyorsan mélyült.

- Vigyázat! - kiáltott fel a riporter. - Valami csontok...

Miss Buxton a doktor karjaira támaszkodott, hogy a rátörő izgalomtól össze ne essen.

A gödröt akkor óvatosan kitakarták. És egy testre, vagy inkább egy jó állapotban levő csontvázra bukkantak. A karján még némi szövetmaradványok s a rangjelzésből néhány aranyszál is megmaradt. A mell tájékán egy irattárcát is találtak, amelyet az idő már majdnem el-mállasztott. A tárcát kinyitották. Egyetlen írást találtak benne: egy levelet George Buxtonnak címezve, amelyet a nővére küldött.

Jane felzokogott. Az ajkához emelte a foszló lapot, amely széthullt az ujjai között. Aztán az ájulással küzdve a gödörhöz ment.

- Doktor, kérem - szólt remegő hangon Châtonnayhoz -, lenne szíves megvizsgálni szerencsétlen bátyám maradványait.

- Állok rendelkezésére, Miss Buxton - válaszolta az orvos, akit annyira felkavartak az események, hogy teljesen megfeledezett a gyomrát marcangoló éhségről.

Châtonnay doktor beereszkedett a gödörbe, és egy törvényszéki orvos gondosságával meg-ejtette a kért vizsgálatot. Mikor elkészült, az arca komor volt, és erős felindulást tükrözött.

- Én, Laurant Châtonnay, a párizsi egyetem orvosdoktora - mondta ünnepélyes hangon, miközben mindenki némán figyelte -, igazolom a következőket: először: azon a csontvázon, amelyet megvizsgáltam, és amelyről Miss Jane Buxton azt állítja, hogy a bátyja, George Buxton maradványa, nincs semmilyen nyoma valamely tűzfegyverből származó lövedéknek; másodszor: az embert, akié ezek a csontmaradványok, megölték; harmadszor: a halálának oka egy szúrt seb, a szúróeszköz felülről lefelé, a bal lapocka mellett hatolt be az áldozatba, és elérte a szívkamrát; negyedszer; íme, a gyilkos tör, amely ott maradt az áldozatban, s most húztam ki a bordák közül.

- Meggyilkolták!... - rebegte Jane félájultan.

- Igen, meggyilkolták - jelentette ki Châtonnay doktor határozottan.

- És hátulról döfték le...

- Igen, hátulról.

- George tehát ártatlan! - kiáltott fel Jane Buxton, és kitört belőle a zokogás.

- Az ön fivérének ártatlansága, Miss Buxton, olyan kérdés, amely kívül esik az én hatáskörömön - mondta szelíden Châtonnay doktor -, és nem állíthatom ugyanolyan határozottan, mint ön, hogy az általam megállapított tények bizonyító erejűek, de mindenesetre erősen valószínűsítik az ön reményeit. A most megejtett vizsgálatból valóban kiderült, hogy a fivére nem fegyverrel a kezében esett el, amint eddig hittük, hanem hátulról szúrták le, mégpedig vagy az előtt a tűzharc előtt, amelynek ismerjük a történetét, vagy éppen az alatt, vagy esetleg utána. Hogy pontosan mikor történt, és ki követte el, azt nem tudjuk. Annyit azonban megállapíthatunk, hogy nem katona szúrta le, mert a fivére életét egy tör oltotta ki, és nem egy szurony.

- Köszönöm, doktor - mondta Jane, aki lassacskán kezdett magához térni. - Utazásom kezdeti eredményei, úgy látszik, némi reményre jogosítanak... Még valamit, doktor. Lenne szíves a megállapításait írásba foglalni, és a jelenlevő urak hajlandók volnának-e tanúként aláírni?

Valamennyien készségesen a Miss Buxton rendelkezésére álltak. Egy füzetlapra, amelyet Poncin úr a jegyzetfüzetéből hajlandó volt kitépni, Amédée Florence összefoglalta a reggel folyamán megállapított tényeket; a jegyzőkönyvet pedig, miután Châtonnay doktor és valamennyi jelenlevő aláírta, a sírban talált törrel együtt átnyújtották Jane Buxtonnak.

Mikor a gyilkos fegyvert a kezébe vette, a fiatal lány megremegett. A tör erősen rozsdás volt, talán a széles, erős, négyszeresen barázdált pengére tapadó vértől... Elefántcsont markolatát megviselte a föld nedvessége de valami halvány, belevéselt betűket még fel lehetett ismerni rajta.

- Nézzék, uraim - szólt Jane, a majdnem teljesen elmosódott betűkre mutatva -, ezen a fegyveren valamikor rajta volt a gyilkos neve.

- Kár, hogy eltűnt róla - sóhajtott egyet Florence, miközben a tört nézegette -, de várjunk csak...! Még valami látszik rajta... talán egy *i* és egy *l* betű...

- Nem sok - vélte Barsac.

- De elegendő lehet a gyilkos leleplezésére - mondta Jane elszántan.

Tongané aztán parancsot kapott, hogy földelje vissza George Buxton maradványait, döngölje le és simítsa el a sír helyét. Miután mindez megtörtént, utazóink otthagyták tragikus magányában a sírt, és elindultak Kubo felé.

De három-négy kilométer után meg kellett állniuk. Jane Buxton ereje fogytán volt. A lábai nem bírták tovább, és ki kellett nyújtózkodnia a fűben.

- Az izgalmak... - magyarázta Châtonnay doktor.

- És az éhség - tette hozzá Amédée Florence. - Barátom, Saint-Bérain, gyerünk! Mégsem hagyhatjuk, hogy a húgod éhen vesszen, még akkor sem, ha néha a nagynénéd, hogy a csoda vigye el! Vadászunk valamit! Csak arra ügyelj, nehogy engem nézzél holmi nemes vadnak.

Csakhogy azon a vidéken kevés volt a vad, és a nap nagy része úgy telt el, hogy semmi sem került puskavégre. Már közeledett az este, amikor elérte őket a vadászszerencse. Akkor azonban gazdagabb zsákmányt ejtettek, mint általában: két tűzokot és egy foglyot lőttek szinte

egymás után. Hosszú idő óta ismét volt miből bőséges vacsorát készíteni. Viszont aznap már nem érhették el Kubót, és kénytelenek voltak még egy éjszakát a szabad ég alatt tölteni.

Mivel erejük a vége felé járt, és azt hitték, hogy az ellenségeiket rászedték, utazóink akkor éjjel elhanyagolták a szokásos őrseget. Ezért nem volt, aki észrevegye a sok meghökkentő jelenséget, amely az éjszaka folyamán észlelhető lett volna. Nyugaton mindegyre holmi halvány fényecskék villantak fel. Ezekre kelet felől egy-egy erőteljes fénynyaláb válaszolt nagy magasságból, holott arrafelé semmi hegység sem volt, sőt egy teljesen sík vidék terült el. Lassacskán a nyugati halvány fényecskék és a keletről erőteljesen fel-felvillanó fénynyaláb közelítettek egymáshoz: az előbbiek csak lassacskán, az utóbbi feltűnő gyorsan mozgott. Végül is a fényjelek összetömörültek, és utazóink felé közelítettek.

Valamennyiüket egyszerre rettentette föl az a különös berregés, amelyet már Kankanban is észleltek, de most sokkal közelebbről és összehasonlíthatatlanul erősebben hallatszott. Utazóink még ki sem nyithatták a szemüket, amikor keleti irányból valami hihetetlenül vakító fénynyaláb csapódott feléjük, mintha száz méteren belül egy nagy teljesítményű fényszóró állna. Álmosan és elvakítva, idejük sem volt találgatni, hogy miféle fényszórózással van dolguk, mert északról és dél felől a vaksötétségből egy sereg ismeretlen alak rajzott elő és lépett a fénynyaláb megvilágította mezőbe, az ismeretlen támadók utazóinkra vetették magukat, és egy szempillantás alatt a földre teperték őket.

A sötétből egy hang franciául megkérdezte:

- Kész van, fiúk? - majd lélegzetvételnyi szünet után így szólt: - Az első, aki moccanni próbál, golyót kap a kobakjába. Gyerünk!

Vége az első résznek.

MÁSODIK RÉSZ

Első fejezet *Blackland*

Annak közelében, ahol a 2. fokú nyugati hosszúsági kör a 16. fokú északi szélességi kör vonalát metszi, vagyis valamivel a Niger folyó legészakibb pontja alatt terül el a bal parton Gao-Gao városa. A folyó ezen a szakaszán a Szahara délnyugati határvonalát jelöli. A túloldalon kezdődik a Nagy Sivatag, amely északra Marokkóig, Algírig és Tripoliszig, keletre Egyiptomig és Nubiáig nyújtózik, délre pedig az európaiak közép-afrikai birtokaival határos, és nyugaton az óceán partjáig ér. A Gao-Gaóhoz legközelebb eső két oázist - északra Adrar és keletre Air - négy-, illetve kilencszáz kilométer homoktenger választja el a Niger-parti várostól. A legpontosabb és a legkorszerűbb térképeken is ez a hatalmas, mintegy háromszázhatvanezer négyzetkilométer terület még teljesen fehér folt. Abban az időben, amikor a Barsac képviselő vezette expedíció átesett az elbeszélésünk első részében ismertetett viszonylatokon, még senki sem hatolt át ama fehér folton, sőt még a tájkára is ritkán merészkedett emberfia. Lényegében az egész terület ismeretlen volt.

Akkoriban arról az ismeretlen tájról a Niger-parti bennszülöttek között mindenféle mesés történetek keringtek. A négerek azt fecsegték, hogy néha látni lehet, amint a kietlen pusztaság felől vagy felé nagy, tüzes szemű madarak röpködnek igen nagy sebességgel. Máskor, ugyancsak e mesék szerint, száguldozó, lángokádó lovak hátán vörös ördögök hordája tör elő a titokzatos tartományból. A borzalmas lovasok végigszáguldozzák a falvakat, legyilkolnak mindenkit, aki útjukba kerül, majd visszatérnek a sivatagba, de férfiakat, nőket és gyermekeket hurcolnak magukkal, akiket aztán többé senki sem lát.

Vajon kik lehettek eme gonosztevők, akik felprédálták a falvakat, felgyújtották a kunyhókat, elrabolták a szegény négerek utolsó falatját is, aztán eltűntek, és maguk mögött csak romokat, gyáaszt és holttesteket hagytak? Ezt senki sem tudta. És senki sem próbálta kideríteni. Mert ugyan ki merészkedett volna egy olyan ellenség után firtatni, akit a népi képzelet emberfeletti erővel ruházott fel, és akiről sokan hitték, hogy maga a sivatag felbőszített istene.

Íme, az egész Niger mentén Aribindától Gourmaig s a folyó partjától vagy négyszázötven kilométer távolságig ilyen történetek jártak szájról szájra.

Ha valaki vett volna bátorságot magának, hogy bekalandozzék a sivatag mélyébe, és lett volna mersze egy kétszázhatvan kilométeres út megtételére, hogy elérje a keleti hosszúság egy fok negyven percét az északi szélesség tizenöt fok ötven percén, elnyerte volna vakmerősége jutalmát, mert olyan látványban lett volna része, mint előtte egyetlenegy földrajzkutatónak, felfedezőnek vagy karavános kereskedőnek sem. Látott volna egy várost.⁶

Bizony, egy várost, egy valódi várost, amelyet egyetlen térkép sem tüntet fel, és amelynek létéről senkinek még csak sejtelme sem volt, pedig lakóinak száma, a gyermekeket nem is számítva, elérte a hatezer-nyolcszáznyolcat.

Ha az a bizonyos utazó megkérdezte volna valamelyik ottlakót, hogy miként hívják a városát, s ha az illető hajlandó lett volna felelni, lehet, hogy angolul szólt volna: „Blackland is the name of the city”, de éppen úgy meglehet, hogy olaszul válaszol: „Questa città è Terra Nera”, vagy bambarául mondja: „Ni duguba ntoko a Banku Fing”, vagy spanyolul: „Esta ciudad es

⁶ Miután a történetünkben elbeszélt események lezajlottak, végül a Gao-Gaótól keletre eső tartományokat is felkutatták. Elbeszélésünkéből majd kiderül, hogy miért nem találták meg, csak némi nyomait az említett városnak. (A szerző megjegyzése.)

Tierranegra”; de bármilyen más nyelven is mondaná, az értelme egy volna: „E város neve Feketeföld”.

És még az sem kizárt, hogy a válasz latinul hangzik el: „Ista urbs Terra Nigra est.” Ebben az esetben egy hajdani tanár, bizonyos Josias Eberly válaszolt volna a kérdezőnek; ő, mivel Blacklandben nem talált a képesítésének állást, üzletet nyitott, s mint festékkereskedő felcsapott nyárspolgárnak, amint egyébként a cégtáblája is hirdette: *Josias Eberly, Druggist, Products for dye*.

Eme új bábelben a világ minden nyelven beszéltek, s amikor a Barsac-expedíció Kubo mellett fogságba esett, a város ötezer-hétszázhetvennyolc néger férfi és nő mellett, a föld minden sarkából ideszalasztott ezerharminc fehér lakost is számlált, akiknek túlnyomó többségét ugyanaz jellemezte; tudniillik, hogy a fegyház és a börtön elől menekültek ide, és a becsületes tetten kívül minden más tetre képes, züllött kalandorok voltak, készek bármilyen kegyetlenkedésre. Mivel ebben a tarkabarka társaságban az angolok voltak a legtöbben, e nyelvnek bizonyos uralkodó jellege volt. A Főnök nyilatkozatait is ezen a nyelven tették közzé, s az anyakönyvet is, már amilyen az volt, angolul vezették, úgyszintén angol nyelven jelent meg a *The Blackland's Thunder* (A blacklandi villám), a város hivatalos lapja.

Különös újság volt az, amint a különböző példányaiból kiírt idézetekből kitűnik:

„Tegnap John Andrew felakasztotta a Koromoko nevű négert, mert az elfelejtette uzsonna utánra elhozni a pipáját.”

„Holnap este hat órakor Kourkoussou és Bidi felé tíz légisiklóval tíz Merry Fellow (vidám legény) indul, Hiram Herbert ezredes parancsnoksága alatt, hogy a fenti két falut, amelyet ez-előtt három évvel is meglátogattunk, teljes egészében kifossza. Visszatérés még aznap éjjel.”

„Úgy értesültünk, hogy egy francia expedíció, amelyet bizonyos Barsac nevű képviselő vezet, közelebbről útnak indul Conakryból. Értesüléseink szerint ez az expedíció Sikassón és Ouagadougoun keresztül szándékszik elérni a Nigert. Az összes óvintézkedéseket megtettük. Hús ember a Fekete Gárdából és két Merry Fellow azonnal útnak indult, Edward Rufus kapitány a legcélszerűbb időpontban csatlakozik hozzájuk. Edward Rufus, amint köztudomású, a gyarmati gyalogságtól szökött meg, és Lacour néven egy francia főhadnagy szerepében működik; mivel pedig tökéletesen ismeri eme nemzet katonai szokásait, azt a feladatot kapta, hogy ilyen- vagy olyanképpen feltartóztassa a fent nevezett Barsacot; bizonyosak lehetünk afelől, hogy a képviselő sohasem éri el a Niger partját.”

„Tegnap a Garden's Bridge-en (Kert hídján) egy vita nyomán Ehle Willis tanácsos kénytelen volt ölmet ereszteni Constantin Bernard Merry Fellow koponyájába. Ez a Red Riverbe (Vörös Folyóba) esett, ahol a frissiben megölmozott koponyájának rendellenes súlya miatt a vízbe fulladt. Helyének betöltésére azonnal versenyvizsgát hirdettünk, amelyet Gilman Ely, a francia, angol és német törvényszékek által tizenhétszer, összesen huszonkilenc évi börtönre és harmincöt évi kényszermunkára ítélt társunk nyert meg. Gilman Ely a Civil Bodytól (Polgárőrségtől) átlép a Merry Fellowshoz.”

Persze Josias Eberly, John Andrew, Hiram Herbert, Edward Rufus, Ehle Willis, Constantin Bernard, Gilman Ely nem igazi neve az illetőknek, csak két egymás melletti keresztnév, amelyet kedvük szerint vettek fel. Ez volt az általános gyakorlat Blacklandben; itt minden újonnan érkező személy átesett egy második keresztségen, és elvesztette a régi nevét, amelyet a Főnökön kívül senki sem ismert. Ha figyelmen kívül hagyunk egy nagyon kisszámú csoportot, amelyről nemsokára többet is szólunk, a Főnök volt az egyedüli, akinek elfogadhatóbb hangzású neve volt, de ez a név is inkább holmi kegyetlen, sőt gyászos eseményekre utaló álnév lehetett. Harry Killernek nevezték, azaz Gyilkos vagy Emberölő Harrynek.

Vagy tíz évvel a Barsac-expedíció maradványainak elrablása előtt, amelyről elbeszélésünk első részében már szoltunk, Harry Killer néhány hozzá hasonló fickóval, ki tudja, honnan jövet, a sivatagnak arra a pontjára érkezett, ahol a következő esztendőben Blackland felépült; fölverte a sátrát, és kijelentette: „Itt város lesz.” És a homoktenger közepén varázslatos módon felépült Blackland.

Blackland pedig minden szempontból csodálatos település volt. Teljesen sík területen épült a Tafasasset vádi két partján, amelynek medre mindaddig teljesen száraz volt, amíg benne a Harry Killer akaratából nem kezdett folyni a víz; a város tökéletes félkör alakban épült, és északkelet-délnyugat irányban, vagyis a folyóval párhuzamosan pontosan ezerkettőszáz méter hosszú volt, míg északnyugat-délkelet irányban csak hatszáz méter szélességű. A mintegy ötvenhat hektár terület három különböző nagyságú övezetre oszlott; minden övezetet áthatolhatatlan vertagyag fal vett körül, a falak közös középpontú félkörökben övezték a városrészeket, tíz méter magasak voltak, és alul-felül egyforma szélesek.

Közvetlenül a folyó mellett - amelynek nevét Harry Killer még a kezdet kezdetén Red Riverre változtatta - mintegy kétszáz méter sugarú félkörön terült el az első övezet. Ezt a folyó mellett végighúzódnó széles út kötötte össze a második, és azon végighúzódnva a harmadik övezettel; ha az út felszínét is hozzáadjuk, az első övezet területe jó tizenhét hektár lehetett.

Ebben az övezetben lakott Blackland előkelősége, akiket Merry Fellowsnak neveztek. Persze nem itt tartózkodtak azok, akik magas állásokat töltöttek be, és akik már akkor a Harry Killer társai voltak, amikor a Főnök elhatározta, hogy várost alapít; ők alkották a Merry Fellows központi magját. Köréjük özönlöttek aztán a börtönökből, fegyintézetekből megszökött banditák, akiknek Killer megígérte, hogy Blacklandban minden aljas vágyukat kielégíthetik. Ily módon a Vidám Legények létszáma hamarosan elérte az ötszázhatvanhatot, vagyis azt a számot, amelyet semmiképpen sem lehetett túllépni.

A Merry Fellows sokrétű feladatot oldott meg. Katonai szervezettel rendelkezett, mivel egy ezredes, öt kapitány, tíz hadnagy és ötven őrmester vezényelt ötszáz, illetve száz, illetve ötven, illetve tíz embert; a Merry Fellows Blackland elithadserege volt, és kifejezetten háborús célokat követett. Dicstelen hadjáratokat viselt, amelyeknek célja a rablás, a nyomorult falvak felprédálása, valamint a rabszolgaságra alkalmatlan lakosság lemészárlása volt. A Merry Fellowsból került ki a város rendőrsége is, s ha nem is kapták elő túl gyakran a revolverüket, de a kegyetlenül munkára, főleg mezőgazdasági munkára fogott rabszolgákat irgalmatlanul botozták. Mindenekfelett azonban ők alkották a Főnök testőrségét, és parancsait vakon, habozás nélkül hajtották végre.

A harmadik, a központtól legtávolabb eső övezet egy hatszáz méter sugarú és ötven méter széles, félkör alakú terület volt, amelynek végei a Red Rivernél az első övezettel voltak egybekötve; ez a lakónegyed körülölelte az egész várost, s a külső fal, valamint a középső övezet fala között terült el; a középső övezetben, mint állatok a karámban, a rabszolgák voltak bezárva.

Ebben a harmadik övezetben lakott a Civil Body nevű csoport, amely csupa fehérekből állt; olyanokból, akik még nem léphettek be a Merry Fellowsba. Itt lesték, hogy megürüljön egy hely; és tekintettel Blackland elvadult erkölcsére, nem is kellett sokat várakozniuk, mert a városban gyakori volt az erőszakos halál; a Civil Body tehát holmi gyakornoki állomáshely volt, az a bizonyos purgatórium, amelyből az út a Merry Fellows paradicsomába vezetett. Mivel a közös termékekből a Főnök csak a Merry Fellowst tartotta el, a Civil Body tagjai, hogy megélhessenek, kereskedelmet folytattak. Az ő övezetük ilyenformán a város kereskedőnegyedét alkotta, ott a Merry Fellows pénzért bármit megvehetett, akár legfényűzőbb holmikat is, amelyeket ezek a kereskedők a Főnök raktáraiból vásároltak, aki viszont az európai eredetű

árucikkeket rablásból, a más természetűeket pedig olyan úton szerezte be, amelyet csak ő és közvetlen környezete ismert.

Elbeszélésünk idején Blackland harmadik övezetének kétszáznyolcvanhat lakója volt, ebből negyvenöt olyan fehér bőrű nő, aki éppen annyi pénzt ért, mint a hozzá hasonló férfiak.

Az első és a harmadik övezet között harmincegy és fél hektáron terült el a második övezet. Ez volt a rabszolgák városnegyede; lakóinak száma akkoriban ötezer-hétszázhetvennyolc volt, négyezer-százkilencvenhat férfi és ezeröttszáznyolcvankét nő. Ezek nagyon kis kivételtől eltekintve mind ebben a negyedben laktak. Ott sorakoztak a kunyhóik. Azokban meghúzódva morzsolták keserves életüket.

Minden reggel e pokol falain megnyílt négy kapu, és a husángokkal, revolverekkel felfegyverzett Merry Fellows-legények parancsára azok a négerrek, akiknek nem volt munkájuk a városban, kivonultak az ültetvényekre. Este a nyomorult nyáját visszaterelték a falak közé, és másnap reggelig a nehéz kapukat rájuk zárták. Innen kiszabadulni lehetetlenség volt. Egyik oldalon a Merry Fellows, a másikon a Civil Body, mindkét oldalon ugyanazok az emberségből kivetkőzött, véres kezű szörnyetegek.

E szerencsétlenek közül sokan lelték halálukat a városban; pusztulásukat a nélkülözések vagy pedig az őreiktől elszenvedett ütlegek okozták; az örök ugyanis gyakran és könnyű szívvel vetemedtek gyilkosságra. Ez senkinek sem okozott különösebb gondot. Egy-egy rablóhadjárat könnyűszerrel pótolta a hiányokat, és újabb mártírokat állított azok helyébe, akiket a halál már megváltott.

De a jobb parton elterülő városnegyedek, amelyeket röviden leírtunk, még nem jelentették az egész Blacklandet. A Red River bal partján - ahol a terep hirtelen felemelkedett, s egy tizenöt méter magas dombot képezett - a túlparti falak folytatódtak, és egy olyan négyszöget zártak be, amelynek hosszúsága a folyó mentében ezerkétszáz, szélessége pedig háromszáz méter volt. A városnak ez a fele valamivel kisebb volt, mint a túlparti rész, mert csak harminchat hektáron terült el; a területet két egyenlő részre osztották, s a két rész közé egy magas elválasztó falat vontak.

Az egyik félrészben, amely a domb északkeleti lejtőjét foglalta el, rendezték be a Fortress's Gardent, a Várkertet, mely az északi szegélyénél a Garden's Bridge-en át közvetlenül kapcsolódott a Merry Fellows és a Civil Body övezeteihez. A másik félrészben, amely a dombtetőn terült el, rendezték be a város életfontosságú létesítményeit.

Az északi szögletben, a Várkerttel határosan egy tekintélyes, négyszögű építmény állt, amelyet jól megerősített falak védelmeztek, és amelynek északkeleti homlokzata mintegy harminc méter magasan közvetlenül a Red River partján húzódott végig; a Palota - általában így nevezték ezt az épületet - Harry Killer és ama kilenc személy lakhelye volt, akik a város alapítása óta a közvetlen környezetéhez tartoztak és tanácsosi címmel büszkélkedtek. Különös tanácsosok! A Főnök minden aljas bűntettének cinkosai. Különös tanácsosok, akiknek fő feladata, hogy a megközelíthetetlen és szinte sohasem látható uruk parancsainak azonnali és feltétlen végrehajtására felügyeljenek, és ítéleteit késedelem nélkül végrehajtsák.

A Kormányzó Tanács székhelyét a jobb parttal egy éjszakára erős vasráccsal lezárható híd, a Castle's Bridge (Palota hídjá) kötötte össze.

A Palotához két laktanyaféle szálláshely is tartozott; az egyikben azt a tizenkét rabszolgát helyezték el, akik a belső alantas munkákat végezték. Ugyanitt lakott az az ötven néger is, akikből a Fekete Gárda állt; a másik laktanyában negyven fehér embert szállásoltak el, akiket

az ismert feltételek szerint toboroztak össze, s akiknek az volt a feladata, hogy irányítsák azokat a repülőszerkezeteket, amelyeket itt Blacklandben „légisiklóknak” neveztek.

A légisiklók egy zseni találmányai voltak, s egy bizonyos eljárás segítségével, amelyről később néhány felvilágosító szót ejtünk, leszállás és üzemanyag felvétele nélkül akár ötezer kilométert is megtehettek, mégpedig átlagosan óránkénti négyszáz kilométeres sebességgel. A blacklandi rablóknak az a látszólagos tulajdonsága, hogy ugyanabban az időben egyszerre több helyen is jelen lehetnek, a légisiklóknak tudható be, s e szerkezetek azt is biztosították, hogy a banditák azonnal eltűnjenek gaztetteik színhelyéről. Harry Killer a zsarnoki uralmát legfőképpen a légisiklókra alapozta.

Ugyanis nem vitás, hogy azt az ismeretlen birodalmat, amelynek Blackland volt a központja, terrorral kormányozták, s a Főnök terrorral tartotta fenn iszonyú tekintélyét. A zsarnok persze arra is gondolt, hogy a fekete és fehér alattvalói esetleg felkelést szíthatnak ellene. Tehát óvatos előrelátással úgy építette meg a Palotát, hogy az az uralkodó magaslatot foglalja el, és az ágyúi egyaránt fenyegezzék a várost, a Várkertet és a laktanyákat. A Palotából bármely felkelést, még mielőtt a lázadók akár gondolhatnának is a menekülésre, vérbe lehetett fojtani. Amellett hogy maga a sivatag áthatolhatatlan akadályt jelentett, látni fogjuk, hogy aki egyszer ebbe a rablófészekbe bekerült, a szabadulásnak még a reményéről is lemondhatott.

Ettől eltekintve Blackland nagyon tiszta, jól karban tartott és minden kényelemmel ellátott város volt. Minden Merry Fellows- és Civil Body-lakásba távbeszélőt szereltek. Sem utca, sem ház nem volt, a rabszolganegyed kunyhóit is beleértve, amelyben ne lett volna vízvezeték és villanyvilágítás.

A tíz éve alapított város körül csodálatos élet virult. Körös-körül a homoktenger uralkodott ugyan, de csak tíz kilométeres körzeten túl közelíthette meg a várost. Egyébként a sivatag, szinte a látóhatárig, át kellett hogy adja uralmát a legkorszerűbben megművelt ültetvényeknek, amelyeken, évről évre növekvő terméshozammal, Afrika és Európa minden termesztett növénye szépen virult.

Ez mind Harry Killer műve volt; valóban csodálatos alkotás lett volna, ha alapja és célja nem olyan szörnyűséges. De vajon hogyan sikerült mindezt megvalósítania? Hogyan varázsolt viruló kertté a száraz, meddő vidéket? A víz köztudomásúlag minden növényi és állati élet számára nélkülözhetetlen. Hogy az ember és az állat megélhessen, hogy a földek teremjenek, vízre van szükségük. Hogyan sikerült Harry Killernek vizet fakasztania egy olyan vidéken, ahol azelőtt évek teltek el anélkül, hogy egyetlen csepp eső esett volna? Talán varázserővel rendelkezett, hogy ilyen csodát művelt?

Nem, Harry Killer semmiféle természetfeletti erővel nem rendelkezett, s a maga erejéből képtelen lett volna ily csodatettre. De Harry Killer nem volt egyedül. A Palota, amelyben az orcátlanul tanácsosainak titulált gonosztevőkkel együtt élt, a Fekete Gárda laktanyája, valamint a légisiklók hangárai csak egy részét foglalták el Blackland eme utolsó övezetének. Ezen a területen még más épületek is álltak, amelyek szintén egy városnegyedet képeztek; s ezt az épületcsoportot a Palota-övezet védőberendezései vették körül. Ez a városrész - épületeivel, udvaraival, kertjével - közel kilenc hektáron feküdt. A Palotával szemben ez volt az Üzem.

Az Üzem önrendelkezéssel bíró, független erősség volt, amelyet a Főnök elárasztott pénzzel, s messzemenő tisztelettel övezett; és amelytől, anélkül hogy önmagának is bevallotta volna, félt is egy kicsit. A várost ő teremtette, őt viszont az Üzem tette azzá, amivé lett; az Üzem biztosította számára a legkorszerűbb műszaki ellátottságot, többek között olyan rendkívüli találmányokat is, amelyeket Európa csak Blackland pusztulása után sok-sok évre rá fedezett föl.

Az Üzemnek teste és lelke volt. A lelke az igazgató, a teste viszont az a száz munkás, akiket különböző országokból, de leginkább Angliából és Franciaországból toboroztak; valamennyiüket a szakmájuk legkiválóbbjaiból válogatták ki, s csodálatosan meg is fizették őket. Mindeniknek egy-egy miniszteri fizetést adtak, viszont engedelmeskedniük kellett Blackland hajlíthatatlan törvényeinek.

A munkások között úgyszólván minden szakma képviselve volt, de a legjelentősebb csoportot a szerelőlakatosok alkották. Mivel néhányan családostok voltak, Blackland akkori időszakában az Üzem területén huszonhét asszony s néhány gyermek is élt.

Ezek a becsületes munkások, akik különös módon homlokegyenest különböztek a többi városbelitől, kivétel nélkül az Üzem területén laktak, s azt szigorúan tilos volt elhagyniuk. Még ha valamelyiknek eszébe is jutott volna csavarogni egyet, nem tehetné volna meg, mert a Fekete Gárda és a Merry Fellows éjjel-nappal szigorúan őrizte az Üzemet. Egyébként már az alkalmazáskor minden munkásnak a tudomására hozták ezt a tilalmat, és később általában egy sem érzett kísértést, hogy áthágja a rendszabályt, amelyhez maga is hozzájárult. A hatalmas fizetés ellenében tudomásul kellett venniük, hogy amíg Blacklandben élnek, a világtól el vannak szigetelve. A munkások nemcsak hogy nem hagyhatták el az Üzem területét, de levelet sem kaphattak, és nem is írhattak senkinek. Bárkit is csak ilyen feltétellel alkalmaztak. Természetes, e szigorú feltételek sok embert elriasztottak. De azért mindegyre akadt olyan is, akit kísértésbe vitt a magas munkabér. Mert végeredményben mit veszíthet a szegény ember, akinek keservesen kell megküzdenie a betevő falatért? Ha lehetőség van rá, hogy megszédje magát, bizony megkockáztatja a sötétbe ugrást is, és „végül is - mondogatták az elszerződött munkások - e kalandban legfeljebb a bőrünket visszük vásárra”.

Amint a munkaszerződést megkötötték, azonnal meg kellett kezdeniük annak teljesítését. Az alkalmazott munkás felszállott arra a hajóra, amelyet kijelöltek számára, s amely őt a Bijagós-szigetek egyikére vitte; a szigetcsoport, amelyen kihajózták, Portugál-Guinea partjai előtt terül el. Ott bele kellett egyeznie, hogy a szemét bekössék, s az egyik légisikló - mert ezek számára a partvidék egy elhagyott részén leszállóhelyet rendeztek be - az új alkalmazottat hat óra alatt az egyenes vonalban is kétezerkétszáz kilométerre fekvő Blacklandbe röpítette. A légisikló a Röptérre ereszkedett le, amely a Palota és az Üzem között terült el. A munkás, akinek a szeméről csak itt vették le a kötést, belépett az Üzembe, hogy onnan csak akkor távozzék, amikor felmondja a szerződését, mert vissza akar térni a hazájába.

Ebből a szempontból ugyanis a szerződés teljesen szabad kezet biztosított az alkalmazottnak. Ha fogoly is volt, amíg Blacklandben lakott, senki sem akadályozta meg, ha bármikor örökre el akarta hagyni a várost. Ilyen esetben ugyanarról a Röpterről, amelyre annak idején leszállt, egy másik légisikló emelte a magasba, hogy a Bijagós-szigetekre vigye; ott majd talál egy utasszállító hajót, amellyel visszamehet Európába. Legalábbis így mondták annak, aki el akart menni. De amit a szaktársai sohasem tudtak meg - a valóság -, az volt, hogy a távozó sohasem érkezett vissza a hazájába, mert a csontjai ott fehérlenek a sivatag homokján, és a keresetét, amit természetesen magával vitt, azok, akiktől kapta, egyszerűen visszarabolták. Ilyenformán a munkabér nem apasztotta a munkaadók kasszáját, Blackland titka is megőrződött; és Harry Killer birodalma a világ előtt ismeretlen maradhatott.

Egyébként az itt dolgozók csak ritkán gondoltak távozásra. Mivel az igazság megismerése, vagy akár csak megsejtése, nem állt módjukban, nem tudhatták, hogy a város, amelyről a leg-
elemibb ismeretekkel sem rendelkeztek, lakói számára mily létfeltételeket biztosít; ami a munkásokat illeti, egészen kivételes esetben kérték, hogy elhagyják kis magánvárosukat. Ott maguk közt jól éltek. Kilenc, mindkét nemhez tartozó fekete rabszolga állt a rendelkezésükre, akik az asszonyoknak segítettek a házimunkában. Végeredményben a munkások elégedettek

voltak, mindenesetre sokkal boldogabbak, mint szülőföldjükön lehettek volna, és lelkesen adták át magukat a munkának, amelyet akkora szenvedéllyel végeztek, hogy néha az éjszakába nyúló estéket is a munkahelyükön töltötték.

Ráadásul a munkásoknak csak egyetlenegy főnökük volt: az igazgató, egy francia, név szerint Marcel Camaret, akire úgy tekintettek, mint valami istenségre.

Marcel Camaret az Üzem egyetlen lakója volt, aki kedvére elhagyhatta ezt a városrészt, és Blackland utcáin, sőt a környékén is szabadon sétálhatott. Jóllehet teljes szabadságot élvezett, és bárhol megszellőztethette hosszú köpenyegét, ne gondoljunk arra, hogy a város erkölceit illetően, amelynek még a nevét sem tudta, tájékozottabb volt, mint a beosztottjai.

Egyszer az egyik munkása megkérdezte, hogy mi a neve ennek a városnak. Camaret egy pillanatig elgondolkozott, s aztán, beosztottjának legnagyobb csodálkozására, jóhiszeműen tétovázva így válaszolt:

- Szavamra... nemigen tudom...

Addig meg sem fordult a fejében, hogy egy „ilyen jelentéktelen részlet” felől érdeklődjék. Sőt még ezután sem törődött többet a kérdéssel.

Különös emberi lény volt ez a Marcel Camaret.

Olyan negyvenévesnek látszott. Középtermetű volt, keskeny vállú, beesett mellű, vékony, szálas, ritka, szőke hajzatú, hallgatag és zárkózott természetű. A mozdulatai kimérték voltak, és rendíthetetlen nyugalomról árulkodtak; ha megszólalt, szinte gyermekes félénkséggel beszélt, vékony, szelíd hanghordozással, sohasem tört ki haragosan, még türelmetlenül sem, s a sodrából semmi sem hozta ki. Camaret a fejét, mintha nehéz lenne, mindig a bal vállára hajtotta, arcvonásai elmosódottak voltak, és az arca betegesen beesett, az egész emberen igazán szép csak a csodálatosan égszínkék szeme volt.

A figyelmes szemlélő azonban mást is észrevehetett e csodás szempáron. Néha a semmibe vesző tekintet megzavarodott, s a kifejezésében egy-egy pillanatra fura tétovázás tükröződött... Aki e tört fényeket is észrevette, arra kellett gondolnia, hogy Marcel Camaret nem egészen épelméjű, s ha erre gondolt, talán nem is járt messze a valóságtól.

Félénksége, testi gyengesége és szelíd természete ellenére, Marcel Camaret-be hihetetlen akaraterő szorult. A legnagyobb szerencsétlenség, a legfenyegetőbb veszedelem, a legkegyetlenebb nélkülözés is hidegen hagyta, mégpedig azért, mert észre sem vette az ilyesmit. A szép kék szemeivel csak befelé tekintett, és semmit sem látott abból, ami körülötte történik. Camaret az időn kívül, egy képzeletbeli világban élt, amelyet kimérák népesítettek be. Csak gondolkodott. Igen mélyen gondolkodott. Mást sem tett, csak örökké elmélkedett. Marcel Camaret nem volt semmi más, csak egy gondolkodó gép, egy csodálatos, ártatlan és szörnyűséges gép.

Szórakozottsága még a Saint-Bérain szórakozottságán is túltett; nem is szórakozottság volt az, hanem teljes elidegenedés mindattól, ami a mindennapi élethez tartozik. Camaret-vel már előfordult, hogy belesétált a Red Riverbe, mert azt hitte, hogy a hídra tért. Joko, az inasa sem tudta elérni, hogy rendszeresen étkezzék. Marcel Camaret akkor evett, ha megéhezett, és akkor aludt, ha elálmosodott, mindegy, hogy az éjfélkor vagy fényes délben következett be.

Vagy tíz évvel ezelőtt bizonyos körülmények között, amelyeket nemsokára elbeszélünk, a Harry Killer útjába került. Abban az időben Camaret rögeszméje egy fantasztikus gépezet volt, amellyel a feltaláló szerint esőt lehetett csinálni. Akkoriban Camaret nem habozott a gondolatait elmondani akárkinek, aki hajlandónak mutatkozott meghallgatni őt; Harry Killer

az akkor még csak elvben elképzelt szerkezeztől a feltaláló többi hallgatójával egy időben szerzett tudomást. De míg mások csak nevettek ezen a bolondságon, Harry Killer annyira komolyan vette, hogy az egész később megvalósított tervét erre alapozta.

Mert igaz, hogy Harry Killer bandita volt, de nem akármilyen gonosztevő, és megmarad az az érdeme, hogy rájött, mekkora hasznot húzhat a teljesen ismeretlen zseniből. Camaret-t ugyan a véletlen játszotta a kezére, de Killer lehetővé tette, hogy a tudós megvalósítsa az álmait: magával vitte a feltalálót a sivatagba, éppen oda, ahol Blackland állt, és így szólt hozzá: „Itt hulljon az a megígért eső!” S az eső hullni kezdett.

Azóta Camaret állandó lázban égett. Rendre minden álmát megvalósíthatta. Az esőcsináló gép után száz más találmánnyal tette gazdagabbá Harry Killert, anélkül hogy akár csak egy kérdéscske erejéig is érdeklődött volna, miként használják fel azokat.

Vajon a feltaláló egyáltalán nem felel a gonosztettekért, amelyeknek eszközét, azaz közvetett okát ő hozta létre? Igaz, senkinek sem jut eszébe a pisztoly feltalálóját felelőssé tenni mind-ama bűntettekért, amelyeket e löfegyver nélkül nem lehetett volna elkövetni. Viszont, aki a gyilkos eszközt megalkotta, tudnia kellett, hogy egy ilyen fegyverrel lehet, sőt szükségszerű ölni, hiszen éppen erre a célra hozta létre.

Marcel Camaret-vel másképpen állt a dolog. Ha alkotó fantáziája valaha egy olyan messze hordó ágyú tanulmányozására készítette volna, amelynek lövedéke minden eddigi lövedéknél nagyobb és nehezebb kellett volna hogy legyen, Camaret nagy élvezettel kiszámította volna az alkotóelemek legkedvezőbb összetevőit, a lövedék legelőnyösebb alakját s a szükséges robbanóanyagot, anélkül hogy munkájában mást is látott volna holmi különleges ballisztikai feladatnál. Ő csodálkozott volna a legjobban, ha valaki a szemébe mondja, hogy kellemes kedvtelése adott esetben a gyilkos erőszakot szolgálhatja.

Harry Killer esőt kívánt, Camaret esőt csinált; Harry Killer mezőgazdasági eszközöket óhajtott, Camaret olyan ekéket, vetőgépeket, boronákat, arató- és cséplőgépeket tervezett, amelyek különleges motorokkal működtek; Harry Killer repülőszerkezeteket akart, és Camaret megajándékozta őt a légisiklókkel, amelyeknek hatósugara ötezer kilométer, sebességük pedig a száguldó gömbvillámoké.

Afelől azonban, hogy Harry Killer milyen célok megvalósítására használja az ő találmányait, Marcel Camaret-nek még csak eszébe sem jutott érdeklődni. Mint szélsőségesen elvont elme, a felmerülő műszaki kérdéseket csak önmagukban szemlélte, és egyáltalán nem érdekelte a gyakorlati felhasználás módja vagy célja; még azon sem gondolkozott, hogy miből kerül ki az a tekintélyes anyagi alap, amely a munkájához mindig a rendelkezésére állt. Amiképpen Blackland alapításakor úgy volt jelen, hogy észre sem vette a város születését és a sivatag fokozatos átalakítását termőföldre, azonképpen Camaret soha a legkevésbé sem vágyott arra, hogy megtudja, vajon Harry Killer milyen módon szerezte be az első termelőeszközöket, amelyek segítségével az Üzem előállította a későbbieket.

A kezdet kezdetén, mint a világ legegyszerűbb dolgát, csak annyit kívánt, hogy egy üzem építsenek neki, és nemsokára száz meg száz néger dolgozott az építkezésnél. Aztán egy ilyen vagy amolyan szerszámgépet kért, majd pedig dinamókat, gőzgépeket: és pár hónap múlva a szerszámgépek, dinamók és a gőzgépek csodálatos módon ott teremtek a sivatag kellős közepén. Végül Camaret szakmunkásokat is kért, és egyik a másik után jöttek azok is, mégpedig éppen annyian, ahányat akart. Hogyan történtek e csodák? Marcel Camaret-nek erről fogalma sem volt. Ő kért, és kapott. Számára minden egyszerű volt.

Hasonlóképpen Camaret sohasem gondolt arra, hogy felbecsülje, milyen nagyságrendű lehet az a tőke, amelyet az ő álmainak megvalósulása elnyel, és sohasem vetette fel a legtermészetesebb kérdést: „Honnan e töméntelen pénz?”

Miután Blacklanddel és lakóival nagyjából megismerkedtünk, néhány szóban foglaljuk össze leglényegesebb jellemvonásaikat.

A Red River bal partján székel Harry Killer, kilenc bizalmasával és tizenkét fekete szolgájával. A közelükben - ki-ki a maga laktanyájában - helyezkedett el a Fekete Gárda ötven tagja és a légisiklókat kormányzó negyven személy.

Ugyanazon a parton, szemben a Palotával, a város másik végén állt az Üzem, élén Marcel Camaret-vel, az ébren álmodozó igazgatóval. Együtt lakott a szolgájával, Jokóval, még kilenc néger szolgával és a száz szakmunkással, akik közül huszonhét házasember volt, de valamennyien foglyai a város eme autonóm területének, amelyből számukra semmiféle közlekedési lehetőség sem nyílt Blackland többi részéhez.

A jobb parton tanyázott a Merry Fellows: a tisztekkel együtt ötszázhatvanhatan voltak, és valamennyien szemenszedett gonosztevők. Egy bordában szótték velük azt a kétszáznegyvenegy fehér férfit és negyvenöt fehér nőszemélyt, akik a Civil Bodyt alkották. És végül ott terült el széles sávban a négerek két oldalról körülvett városnegyede, amelyben a mindkét nembeli rabszolgák éltek, robotoltak és gyötrődtek, szám szerint ötezer-hétszázhatan.

Íme: a színhelye azoknak az eseményeknek, amelyeket e könyv második részében beszélünk el.

Amikor itteni történetünk kezdetét vette, Blacklandben minden a szokásos módon zajlott. Az Üzem személyzete dolgozott szorgalmasan, néhány Merry Fellows-legény a négerekre ügyelt, akik a közelgő esős időszak miatt sürgőssé vált mezei munkát végezték, míg a többi, mint rendesen, a legaljasabb módon szórakozott, a Civil Body pedig a maga zűrzavaros, szűkkörű, de annál szervezetlenebb üzletelését folytatta.

Délelőtt, úgy tizenegy óra tájban Harry Killer a maga lakosztályában tartózkodott. Erősen töprengett valamin, és amint az arca elárulta, a gondolatai nem lehettek vidámak.

Megszólalt a telefon.

- Hallom! - kapta fel a hallgatót Harry Killer.

- Figyelem! Délről tizenkét fokos szög alatt a látóhatáron tíz légisikló - jelentette a telefonbeli hang.

- Fölmegyek - válaszolta Harry Killer, és helyére csapta a hallgatót.

Pár perc múlva felment a Palota felső emeletére, ahonnan a tető fölé egy tíz méter magas torony emelkedett. Harry Killer felkapaszkodott ebbe a toronyba. A torony lapos tetején az a Merry Fellows-legény örködött, aki a légisiklók érkezését jelentette.

- Ott! - és a messzeségbe egy pontra mutatott.

Harry Killer egy távcsővel abba az irányba kémlelt.

- Ők azok - jelentette ki pillanatnyi vizsgálódás után.

- Roderik, hívd össze a tanácsosokat. Én is lemegyek.

Miközben Roderik végrehajtotta a parancsot, körbetelefonálva a Tanács tagjait, Harry Killer sietve leereszkedett a Palota és az Üzem közötti Röptérre. Rendre a kilenc tanácsos is le-szivárgott, és ők is az eget kémelve várakoztak.

Nem kellett sokáig várakozniuk. A jelzett légisiklók egyre inkább közeledtek, s néhány perc múlva simán le is szálltak a Röptérre.

Harry Killer szeme diadalmasan felcsillant. Négy légisiklóban a vezetőn kívül senki sem ült, viszont hatban még két-két utast is hoztak: a Fekete Gárda egyik fegyveresét és egy összekötözött foglyot, akinek a fejére egy mellét is eltakaráó vászonzsák volt húzva.

A hat fogoly köteleit leoldották, s lehúzták a zsákot a fejükről. Amikor a szemük megszokta a fényt, csodálkozva néztek körül: egy tágas térségen álltak, amelyet körös-körül áthatolhatatlan fal kerített be. Tőlük pár lépésre azok a különleges szerkezetek sorakoztak, amelyek ide szállították őket. Velük szemben magas tornyával a Palota hatalmas épülettömbje állt, előtte a Fekete Gárda, felsorakoztatott harminc fegyveresével. Valamivel közelebb egy másik csoport álldogált: tíz martalóc kinézésű férfi. Ha a hátuk mögé néztek, ott egy kétszázötven méter hosszú fal húzódott végig, azon sem ajtó, sem ablak, mögötte pedig egy magas-magas gyár-kémény szökött az égnek, és tőle nem messze egy karcsú és még a kéménynél is magasabb fémárboc is látszott, amelynek rendeltetését ki sem lehetett találni. Hol vannak? Milyen erősség lehet ez, amelyet Afrika egyetlen térképe sem tüntet fel, holott ők annak idején valamennyit tüzetesen és aprólékosan végigtanulmányozták.

Míg a foglyok ezen töprengtek, Harry Killer jelt adott, és mindegyikük vállára egy-egy durva kéz nehezedett. Akarva-akaratlan meg kellett indulniuk a Palota felé, amelynek kapuja kitárult előttük, majd ismét bezárult a hátuk mögött.

Jane Buxton, Saint-Bérain, Barsac, Amédée Florence, Châtonnay doktor és Poncin úr végérvényesen a Harry Killer hatalmába kerültek.

Második fejezet *Nyílsebesen repülünk*

(Amédée Florence jegyzetfüzetéből)

Március 25. Lám, már közel huszonnégy órája, hogy itt vagyunk... De tulajdonképpen hol is vagyunk? Ha valaki azt mondaná, hogy a Holdon, én akkor sem csodálkoznék; különösen, ha ideszállításunk módjára gondolok, amelynek varázsát éppen csak megkóstolhattuk. De az igazság az, hogy nem tudok semmit. Anélkül hogy tévedéstől kellene tartanom, a következőket mondhatom el: már közel huszonnégy órája vagyunk foglyok, és egy különben kellemesen átaludt éjszaka után csak ma reggel érzek magamban annyi erőt, hogy kiegészítsem a jegyzetfüzetemet, amely kezd jelentős, sőt mondhatnám, merész dolgokat tartalmazni.

Egy légi lovaglólécke után, amelyet ha tetszett, ha nem, végig kellett csinálnunk, az egészségi állapotunk kielégítő, és mindnyájan jó erőben is volnánk, ha Saint-Béraint nem láncolná acélláncnál is keményebben az ágyához egy keserves lumbágó. Szegény ember, úgy megmerevedett, mint egy karó, képtelen a legkisebb mozdulatra is, és etetnünk kell, mint egy csecsemőt. De ezen nincs mit csodálkozni. Inkább az a csodálatra méltó, hogy a tegnapi reggeli „rövid vágta” után még egyáltalán képesek vagyunk mozogni.

Ami engem illet, tegnap egész nap kimerült és összetört voltam, és úgy éreztem, képtelen vagyok két mondatot egymás után leírni. Ma jobban érzem magam, bár még nem vagyok a régi erőmben. De próbáljuk csak összeszedni az eszünket - így szokta mondogatni az egyik barátom, aki a többes számmal valószínűleg azt akarja kifejezni, hogy neki van bőven mit összeszednie -, szóval: szedjük össze az összeszednivalókat, és próbáljuk áttekinteni ama rendkívüli eseményeket, amelyeknek én és útitársaim csak szenvedő hősei voltunk.

Tehát tegnapelőtt hullafáradtan feküdtünk le, és mély álomba merülten aludtunk, mint akiket fejbe vágtak; de pitymallat előtt pokoli zajra ébredtünk. Ugyanaz a berregés volt, amelyet már háromszor észleltünk. De sokkal-sokkal erősebben. Kinyitottuk a szemünket, de csak azért, hogy menten be is hunyjuk, mert villámfénynél vakítóbb fénynyalábot vetítettek reám a magasból.

Még magunkhoz sem tértünk a szörnyű zajtól és a megmagyarázhatatlan fény hatásától, amikor váratlanul egy csomó ember tört reánk. Derékon kaptak, földhöz vágtak, s egy-egy csípőnkig ránk húzott zsákkal meg is némítottak, meg is vakítottak. Mindez rövidebb idő alatt zajlott le, mint amennyi alatt én leírtam, hogy mi történt. Akárki akármit mond, ez bizony mestermunka volt a javából.

Ripsz-ropsz, úgy bekötöztek, mint egy májashurkát. Meggúzsoltak a bokámnál, a térdemnél, a csuklómnál úgy, hogy a kézfejeimet hátul gondosan keresztbe rakták, s a kötés mélyen a húsomba vágott. Isteni érzés!

Már éppen méltányolni próbáltam valamiképpen a kellemes közérzetemet, amikor egy hangot hallottam, amelyben menten felismertem Lacour főhadnagy elragadó orgánusát, amint megkérdezi:

- Kész van, fiúk?

Aztán választ sem várva a legényeitől - akik minden bizonnyal csoda kellemes emberek lehetnek -, ugyanaz a hang, de immár fenyegetően így szólt:

- Az első, aki moccanni próbál, golyót kap a kobakjába. Gyerünk!

Nem volt szükségem az egyetemi diplomámra ahhoz, hogy megértsem: ez utóbbi parancs reánk vonatkozik. Mondhatom, szellemes fiatalember ez a mi hajdani kíséretünk parancsnoka! Hogy mozdulni próbáljunk... Könnyű azt mondani! Én nem mozdultam meg, az biztos, mert nem is tudtam. De figyeltem.

Valaki éppen válaszolt valamit a nyalka főhadnagynak:

- Wir können nicht hier heruntersteigen. Es sind zu viel Bäume.

Bár egy szót sem értek ezen a nyelven, mégis lefogadtam volna, hogy németül hallottam beszélni. Barsac úr, aki kitűnő ismerője ennek a darabos nyelvnek, később megnyugtatót, hogy a fogadást megnyertem volna; és a mondat azt jelentette, hogy: „Itt nem tudok leszállni, mert sok a fa.” Lehet, hogy így is van.

Mindenesetre, akkor nem értettem semmit. De ugyancsak csodálkoztam, mert a német szavak messziről, és mondhatnám, felülről hallatszottak, és túlharsogták azt a pokoli zajt is, ami ott volt. Amint a német beszéd elhallgatott, egy másik hang harsant ugyanolyan erősen:

- It's necessary to take away your prisoners until the end of the trees.

Rendben volt, mert ez angolul szólt. Mivel Shakespeare nyelvét magam is beszélem, menten megértettem: „Ki kell hozni a foglyokat a fák közül.”

- Milyen irányba?

- Towards Kourkoussou (Kourkoussou felé) - kiáltotta Albion perfid fia.

- Milyen távolságra? - kérdezte ismét a főhadnagy.

- Circa venti kilometri - harsant fel egy negyedik hang.

Egy olyan latinistának, mint amilyen én vagyok, semmi nehézséget sem okozhat, hogy megértse, ezt a három szót olaszul mondták, és azt jelenti: „Körülbelül húsz kilométerre.” Vajon a száznyelvűek országába tévedtünk? Ha nem is Bábel tornya alatt, de Bábel dzsungelében vagyunk...

Mindegy már, hogy hol voltunk... ismét hallottam Lacour válaszát: „Rendben van, amint ki-virrad, megyünk”, és többé senki sem törődött velünk. Ott hagytak hanyatt fektetve, megkötözve, nem láttam semmit, és alig kaptam levegőt a kényelmetlen kámzsa alatt, amit rám húztak.

A főhadnagy válaszára megerősödött a berregés, majd halkulni kezdett, s végül teljesen megszűnt. Pár pillanat alatt minden elcsendesedett.

Mi lehet e különös zaj oka? Mivel a kámzsa a külvilággal minden kapcsolatokat lehetetlenné tette, ezt a kérdést nyilván csak magamnak tehettem fel, és természetesen nem tudtam rá válaszolni semmit.

Múlt az idő. Egy óra is eltelt, ha nem több; aztán két ember fölkapott, egyik a vállamat, másik a lábamat ragadta meg, s miután meglóbáltak keresztbe, mint egy korpászsákot, felhajítottak egy nyeregbe, amelynek a kápája ugyancsak nyomta az oldalamat... s aztán a ló vad vágatába kezdett.

Még legvadabb álmaimban sem gondoltam volna, hogy egy szép napon Afrika kellős közepén eljátszom Mazepa⁷ szerepét, és higgyék el, nem lettek volna álmatlan éjszakáim, amiért ez

⁷ Ivar Sztepanovics Mazepa (1644-1709) - ukrán nemes, Ukrajna hetmanja 1687-től.

kimarad az életemből. Éppen arra gondoltam, vajon én is megúszom ép bőrrel, mint ő, ha a bambara törzs hetmanjának választanának, amikor egy részeges hang, amely egy talán petróleummal is kenegetett torokból származott, vérfagyasztó hanghordozással fel nem kiált:

- Take care, old bloody toad! If you budge, this revolver shall hinder you to begin again.

Vagyis:

„Vigyázz magadra, öreg véres varangy! Ha moccansz, ez a revolver majd elveszi a kedvedet.”

Akkor már másodszor figyelmeztettek, s mindkét alkalommal igen választékos udvariassággal. Ezt nevezem fényűzésnek!

Közben körülöttem a vad vágta patadobogása és néha egy-egy fájdalmas feljajdulás: kétségtelen, a barátaim hangja, akik hozzám hasonlóan érezhették magukat. Mert bizony szörnyű volt a közérzetem. Már-már elájultam, és alig kaptam levegőt. Szegény fejem, majd összetört, miközben kókadtan lógászott a ló jobb oldalán, a bal oldalát viszont minden mozdulatra a lábam veregette ütemesen.

Körülbelül egy jó órai vágta után hirtelen megálltunk. Leszedtek, vagyis inkább ledobtak a nyeregből, mint egy rongyoszsákot. Néhány pillanat múlva hallottam, de eléggé elmosódottan - mert a lét és nemlét határán bolyongtam -, hogy keresztül-kasul kiáltoznak:

- She is dead! (Ez halott!)

- No. Ella è solamente svenita. (Nem, csak elájult.)

- Oldjátok ki azonnal, és az orvost is - parancsolta egy hang, amelyet a Lacour főhadnagyénak gyanítottam.

Hm. „Ella” - ez a nőnemű névmás... Csak nem Miss Buxton van veszélyben?

Egyszer csak éreztem, hogy leveszik a fejembe húzott zsákot, amely miatt semmit sem láthattam, és még levegőhöz is alig jutottam. Csak nem azt hiszik a mi kedves hóhéraink, hogy eme alig ajánlható ruhadarab alatt Châtonnay doktor rejtezik? Persze hogy emiatt foglalkoztak szerény személyemmel! Amint észrevették, hogy tévedtek, a parancsnokuk - aki természetesen Lacour főhadnagy volt, miként gyanítottam - így szólt:

- Nem ez. Nézzétek meg a másikat.

Ránéztem, és magamban egy irgalmatlant káromkodtam. Hogyne, mikor arra gondoltam, hogy egy ilyen alakot mi francia tisztnek néztünk... Persze én joggal elmondhatom, s ez becsületesre is válik, hogy ami engem illet, én menten megsejtettem a csalást; de csak megsejtettem, és nem voltam képes leleplezni ezt a banditát, akinek sikerült, amint mondani szokás, „átejtetni” mindnyájunkat, s ha erre gondolok, ordítani szeretnék. Micsoda disznóság!... Ha egyszer elkaphatnám a nyakát!...

Ekkor valaki odament hozzám, és pár szót váltottak. Így hallottam meg az igazi nevét: Edward Rufus kapitány. Tőlem akár kapitány is lehet. Ha tábornok volna, akkor is csak annyi pénzt érne.

Miközben beszélt, Rufus kapitány nem figyelt rám. Felhasználtam az alkalmat, és jó mélyeket lélegeztem. Már éppen ideje volt. Kis híja, hogy meg nem fulladtam. Ez talán meg is látszott rajtam; lehet, hogy az arcom már lila volt, mert a kapitány rám pillantott, s aztán valami parancsot adott, amit én nem értettem. Erre gyorsan végigmotoztak. Elvették a fegyveremet, pénzemet, de meghagyták a jegyzetfüzetemet. A barmok, fogalmuk sincs, hogy mi az értéke egy újságcikknek, ha *Amédée Florence* írta alá. Istenem, micsoda együgyű rablók közé kerültem!

Aztán azok a szamarak mégiscsak kioldották a kezem és a lábam, ismét mozgathattam őket. Sietve kihasználtam az alkalmat: körülnéztem.

Amire azonnal felfigyeltem: tíz... mi?... tíz... gépezet... tíz... hm!... dolog... szerkezet... tíz tárgy; végeredményben... vigyen el az ördög, ha tudom, hogy mire valók, és ha addig láttam valami hasonlót... Képzeltessen el egy nagyobbacska lapot, amely két olyan talpon áll, amelynek az egyik vége felfelé hajlik. A lap közepéből egy körülbelül négy-öt méteres tartórúd emelkedik a magasba, amelyre, fent a csúcán, egy légsavar van szerelve és még két... (Né, te né! Egészen belezavarodtam. Képtelen vagyok megtalálni a helyes kifejezéseket)... két kar... vagy... két... sík... na, megint csak találgatom a kellő kifejezést, mert amiről szólni akarok, erősen hasonlít egy féllábon álldogáló gémmre; mégiscsak két szárny az, két csillogó fémszárny, amelynek összhossza körülbelül hat méter lehet. Miután jól körülnéztem, tíz ilyen gépet számoltam meg szépen sorba állítva. De mi lehet a szándékuk?

Mikor aztán meguntam a számomra érthetetlen szerkezetek szemlélését, észrevettem, hogy sokan sürgölődnek körülöttem.

Elsősorban ott láttam a Rufus kapitánnyá előléptetett Lacour főhadnagyot, továbbá az egykori kíséretünk két altisztjét, akiknek valódi rendfokozatát nem ismerem; ott buzgólkodott a húsz fekete lövész is, mindegyiket külön-külön jól felismertem, s végül még ott lézengett tíz fehér ember, akiket sohasem láttam, de a pofájuk után ítélve akasztófavirág lehet valamennyi. A társaság tehát elég nagy, de nem valami előkelő...

Barátaimmal együtt ilyen emberek fogságába estünk. Számoljuk csak össze, hányan vagyunk! Mind megvoltunk! Miss Buxtont végigfektették a gyepen. Halálsápadt volt. Châtonnay doktor és a könnyeit potyogtató Malik gondozták. Mellette térdepelt Saint-Bérain is, kapkodva lélegzett. Szörnyű állapotban volt. Halántéka a szürkülő haj alatt téglavörösre pirult, és két nagy szeme majd kiugrott az üregéből. Szegény Saint-Bérain!

Barsac úr és Poncin úr mintha jobban tartották volna magukat. Mindketten álltak, és mozgatták a végtagjaikat. Ezt én is megtehetném!

De sehol sem láttam Tonganét! Vajon hol lehet? Talán megölték, amikor lerohantak bennünket. Valószínű, hogy Malik emiatt is hullatja a könnyeit. Ez a lehetőség nagyon elkeserített. Elismeréssel gondoltam a bátor és hűséges Tonganéra.

Felkeltem és Miss Buxton felé indultam; senki sem akadályozott meg ebben. De a lábaim annyira merevek voltak, hogy alig tudtam mozgatni őket. Rufus kapitány megelőzött.

- Hogy érzi magát Mornas kisasszony? - kérdezte meg a doktort.

Persze, a volt Lacour főhadnagy csak ezen a felvett nevén ismeri útitársnőnket.

- Jobban - válaszolta a doktor. - Lám, már nyitogatja a szemét.

- Indulhatunk? - kérdezte meg az úgynevezett kapitány.

- Egy órán belül nem - jelentette ki a doktor határozottan. - És ha nincs szándékukban megölni bennünket, azt tanácsolom, hogy az eddigieknél kevésbé barbár eszközöket használjanak.

Rufus kapitány erre semmit sem válaszolt, csak továbbállt. Én viszont közelebb mentem, és láttam, hogy Miss Buxton valóban magához tért. Nemsokára megpróbált felállni, mire a mellette térdeplő Châtonnay doktor is felemelkedett. Ekkor Barsac úr és Poncin úr is odajöttek. Ismét együtt voltunk valamennyien.

- Barátaim, bocsássanak meg - könnyezett Miss Buxton. - Én rántottam bele önöket ebbe a borzalmas kalandba. Nélkülem most biztonságban volnának...

Természetesen mi tiltakoztunk, de Miss Buxton csak tovább vádolta önmagát, és kérte a bocsánatot. Én, aki nem vagyok valami érzelgős természetű, úgy találtam, hogy ez a magatartás felesleges, és azon igyekeztem, hogy más irányba térítsem a beszélgetésünket.

Mivel ezek a banditák Miss Buxtont mint Mornas kisasszonyt ismerik, azt javasoltam, hogy őrizze meg előttük az álnevét. Ugyanis nincs kizárva, hogy eme gazemberek között, akik itt körülvesznek, a bátyjának néhány alárendeltje is lehet. Ebben az esetben pedig mi haszna lenne, hogy még nagyobb veszedelembe keveredjünk. Javaslatomat mindenki elfogadta. Elhatároztuk tehát, hogy Miss Buxton ismét Mornas kisasszonnyá váljék.

Éppen ideje volt, hogy így döntsünk, mert a beszélgetésünknek hirtelen véget vetettek. Rufus kapitány rövid parancsszavára ismét durván nekünk estek. Szerény személyemmel három ember is foglalatossá vált. Ismét megkötöztek, és az az átkozott zsák megint elválasztott a külvilágtól. Mielőtt ez megtörtént volna, még megállapíthattam, hogy a barátaimat, s köztük Miss Buxtont - bocsánat, Mornas kisasszonyt! -, hasonló elbánásban részesítették. Aztán ugyanúgy, mint első alkalommal, most is felkaptak... Vajon előről kezdődik a sétalovaglás Mazepa módra.

Nem. Hasra fektettek egy lapos felületen, amely nem hasonlított a ló hátára. Néhány perc múlva mintha erős szárnycsapásokat hallottam volna, s a felület, amin feküdtem, finoman remegni kezdett, de minden irányban. Ez azonban csak pár pillanatig tartott, aztán hirtelen az a bizonyos berregés hallatszott, de ötször, tízszer, százszor hangosabban; szokatlan sebességű légáramlatot éreztem, másodpercről másodpercre mind erősebben. S egyszerre csak különös érzésem támadt... hogy is mondjam?... akár egy felvonóban, de inkább mint egy hullámvasúton, amikor a kis kocsik fel-le száguldoznak, hogy az ember lélegzete is eláll, és a szíve összeszorul a félelemtől... Igen, valami ehhez hasonlót éreztem.

Ez a különös érzésem talán öt percig tarthatott, aztán a szervezetem visszanyerte a belső egyensúlyát. És akkor, nem hazudok, fejemen az átkozott zsákkal, levegő és világosság nélkül, az egyenletessé váló berregésben úgy éreztem, mintha félálomban ringatóznék.

Meglepetten tértem magamhoz. Az egyik kezem mintha tudnám mozgatni. Igen, rosszul kötözték meg, és a kötés az önkéntelen feszítgető mozdulataimra meglazult, s a kézfejeimet el tudtam távolítani egymástól.

Előbb magamra parancsoltam, hogy ne sokat fészkelődjem; a fülsiketítő zajban kiáltozó hangokat hallottam a közelemben - talán még két személy van mellettem, akik beszélgetnek. Az egyik rekedt hangú, mint akinek a gégéjét az alkohol már alaposan kimarta, és angolul beszél. A másik ugyanezen a nyelven válaszol, fantasztikus nyelvtani hibákkal, és a beszédébe igen sok olyan szót vegyít, amelyeket én nem ismerek ugyan, de azt hiszem, hogy bambara kifejezések, mert e nyelvet elég gyakran hallottam az utóbbi négy hónapban, amióta ebben a muris országban mászkálok. A beszélgetők közül az egyiket valódi angolnak gondoltam, a másikat viszont négernek. A beszédjükből csak keveset értettem meg. De mindennek nincs semmi jelentősége. Az is mindegy, hogy az őrzőim fehérek vagy feketék, csak az a fontos, hogy a zsák legkisebb mozgása se árulja el, hogy a szabadságomat részlegesen visszanyertem.

Lassan, óvatosan tágitottam a gúzszt, amely fokozatosan átcsúszott a csuklómon. A végre szabaddá vált kezemet sikerült a testem mellett észrevétlenül felcsúsztatni.

Rendben van. Most az következik, hogy lássak.

Látásom visszanyeréséhez megvan az eszközöm. A zsebemben maradt egy kés... na, nem kés, csak egy bicska, amely kirablóim figyelmét elkerülte, mert olyan kicsi; csak egy békanyúzó, amely mint fegyver számításba sem jöhet, de arra megfelel, hogy a zsákon, amely megfojt és megvakít, egy kis rést vágjak vele. Észrevétlenül kézbe kell kerítenem a penicilusomat.

Negyedóraig tartó állhatatos erőfeszítéssel ez sikerült is.

A „felfegyverzett” jobb kezemet az arcom magasságába emeltem, és átszúrtam a zsákot...

Szent isten!... Mit láttam?!... Alig tudtam visszafojtani meglepett felkiáltásomat. Csodálkozó szemeim a földet nagy távolságban: alattam mintegy ötszáz méterre pillantották meg. Megértettem a valót. Egy repülőszerkezeten vagyok, amely a gyorsvonal sebességével, de lehet, hogy még annál is sebesebben repít valahova.

Alighogy kinyitottam a szemem, máris becsuktam. A fejem búbjától a talpamig megborzonek. A meglepetéstől, de bevallom: az ijedségtől is.

Mikor a szívem ismét a megszokott ütemben dobogott, nyugodtabban lepislantottam. Alant a szemem előtt a föld továbbra is sebesen suhant tova. Vajon milyen sebességgel repülünk? Óránként száz, kétszáz kilométerrel?... Talán még többel?... Mindenesetre alattunk ez már a sivatag: homok és kő vegyesen, és imitt-amott elég szép számmal a törpepálma bokrai. Sivár vidék.

De én még sivárabbnak képzeltem. A törpepálmák élénken zöldelltek, és a kövek között a fű is dúsan nőtt. Vajon, a mendemondákkal ellentétben, némelykor nem esik itt az eső?

Néha, amikor nálunk alacsonyabban szállt, megpillantottam egy-egy a miénkhez hasonló szerkezetet. A fülem viszont arra figyelmeztetett, hogy a többi is itt repül körülöttünk. Egy egész mechanizált madárkülönítmény, amely a levegőégben úszik. Bármilyen súlyos is volt a személyes helyzetem, én bizony el voltam ragadtatva. Végeredményben a látvány csodálatos volt; és az ellenségeink, bárkik is legyenek ők, nem hétköznapi emberek, ha ilyen remekül megvalósították Ikarosz ókori legendáját.

A látómezőm nem volt valami nagy; hála néhány ügyes mozdulatnak, amelyet őrizőm nem vett észre, a padlózatnak, amelyre fektettek, két egymás melletti fémlemeze között kukucsálhattam; természetesen a kép, amit láthattam így, eléggé keskeny volt. Mivel azonban nagy magasságban repültünk, a tekintetemmel elég jelentős területet befoghattam.

A vidék képe lassacskán megváltozott. Körülbelül egyórai repülés után pálmaligeteket, gyümölcsösöket, kerteket pillantottam meg. Előbb egy-egy oázist, de kicsi oázisokat, amelyeknek az átmérője legfeljebb százötven méter volt. Amint az egyik eltűnt, menten felbukkant a következő. Amint ezt is elhagytuk, a láthatáron ismét feltűnt még egy, aztán még egy; valamennyi felett elszálltunk.

Mindegyik oázison csak egy-egy házikó állt. A légiszerkezet zajára egy ember szaladt elő. Azon az egyen kívül mást senkit nem láttam. Vajon eme oázisoknak csak egy-egy lakója volna?

De egy másik, még megoldhatatlanabb kérdés is felmerült. Az első oázistól kezdve repülő-szerkezetünk egymástól szabályos távolságra ültetett oszlopsor felett repült el; úgy gondolom, azok huzalokkal lehetnek összekötve. Mintha álmodnék! Távíró vagy talán távbeszélő a sivatag kellős közepén?

Amint a harmadik és a negyedik oázis között elrepültünk, még különösebb látvány tárult elém. Fákat pillantottam meg, nemcsak pálmákat, hanem különböző más fákat is; mintha kariték, bombaxok, baobaók, ernyősakácok lettek volna. Megművelt, sőt kitűnően megművelt földeket is láttam, négerek dolgoztak azokon. Aztán előttünk a láthatáron hatalmas falak meredeztek.

Az ismeretlen erősség felé tartottunk, mert a vasmadarunk ereszkedni kezdett. Nemsokára már felette is voltunk. Közepes nagyságú, de nagyon különleges város volt. Jól kivehettem a középponttal szigorú terv szerint félkörösen megvont utcáit. A középső övezete majdnem kihaltnak látszott; a napnak abban az órájában nem láttam ott, csak néhány négert; azok, amint meghallották a berregést, azonnal a kunyhóikba bújtak. A külső övezetben viszont volt lakó bőven. Fehérek. Felnéztek, és - uram bocsá' - az öklüket rázták. Hiába kérdeztem magamban, hogy ugyan mit vétettünk nekik?

A gép, amely engem szállított, egyre mélyebbre ereszkedett. Egy keskeny folyó felett repültünk el, aztán az volt az érzésem, hogy úgy hulltunk le, mint egy kő. Valójában csigavonalban ereszkedtünk, amiktől hányingerem támadt, a gyomrom összeszorult. Vajon hányni fogok?...

Nem. A légszavár berregése megszűnt, gépünk földet ért. Néhány métert csúszott a földön, egyre lassult, és végül megállt.

A zsákot egy kéz lekapta a fejemről. Alig maradt annyi időm, hogy a kötést visszarendezzem a kezemre, hogy a gúzs eredeti állapotába kerüljön.

Miután levették a zsákot, a kezemet is kiszabadították, de aki kikötözött, észrevette a turpisságot.

- Who is the damned dog's son that has made this knot? (Melyik átkozott ebkölyke csinálta ezt a bogot?) - kérdezte borízú hangon.

Elképzelhető, hogy eszem ágában sem volt válaszolni.

Kezem után a lábam is kioldozták. Élvezettel mozgattam meg a végtagjaimat.

- Get up! (Vigyázz!) - vezényelte keményen valaki, akit nem láttam.

Megtenném, de nem olyan könnyű engedelmeskedni. A végtagjaim megtagadták a szolgálatot, mivel a vérkeringésem hosszú ideig elállították. Néhány sikertelen kísérlet után végül sikerült talpra állnom, és azonnal körülnéztem.

Nem valami vigasztaló a kép: előttem magas fal, rajta sehol semmi nyílás, az ellenkező irányban ugyanaz. Balra: szintén. Szentigaz: a táj nem valami változatos! Ámbár a harmadik falon túl, amely a bal kezem felől húzódik végig, egy toronyfelét és egy magas gyárkéményt pillantottam meg.

Jobbról más volt a kilátás, de nem kellemesebb. Két hatalmas épületet láttam. Előttük erős fal lőrésekkel.

Fogságom társai mind ott voltak körülöttem, csak Tongané hiányzott, és sajnós Malik is, aki még reggel velünk volt. Vajon mi lett velük?

Mivel a barátainknak nem adódott egy nyitott ablakcskájuk a kilátásra, mint nekem, nagyon ügyetlenül mozogtak a napfényben. Minden bizonnyal nem láttak jól, mert pislogtak, és erősen dörzsölték a szemüket.

De csak addig dörzsölhették, amíg mindegyikünk vállára egy-egy kéz nem nehezedett. Vittek, nyomtak, lökdöstek, és azt sem tudtuk, hogy ébren vagyunk-e vagy álmodunk.

Végül is mit akarhatnak tőlünk, és hol az ördögben leledzünk?

Ó jaj! Egy perc múlva börtönben találtuk magunkat!

Harmadik fejezet

A zsarnok

(Amédée Florence jegyzetfüzetéből)

Március 26. Tehát börtönbe kerültem. Miután eljátszottam Mazepa szerepét, most a Silvio Pellico⁸ szerepe következik.

Amint e füzet lapjaira már feljegyeztem, tegnap, valamivel a déli óra előtt minket bizony becsuktak. Ami engem illet, nekem ugrott három magas fickó, és arra kényszerített, de cseppet sem szelíden, hogy felmenjek egy lépcsőn, aztán végigbotorkáljak egy sötét folyosón, míg csak egy tornácra nem értem, amelyre a cellaajtók nyíltak. E könnyen őrizhető tornác két végében egy-egy őrszem állt. Nem hiszem, hogy ezen át meg lehessen szökni.

Végül is belöttek egy helyiségbe, amelyet négy méterrel a fejem fölött vasrácsos ablak világított meg. Az ajtót három retesz is csukta. Magamra maradtam a gondolataimmal, amelyek nem valami virágosak.

A cellám nagy és jól szellőző. Asztal van benne, rajta íróeszközök, egy szék, egy tiszta ágy és néhány tisztálkodási eszköz. A mennyezetről egy villanyégő világít. Végso fokon „a börtön kemény köve” itt eléggé komfortos, s ha például diák volnék, megfelelő szállásnak tartanám; persze, ha a szabadságom is megvolna hozzá.

Leülök, rágyújtok egy cigarettára, és várok - de mit? Azt, aminek be kell következnie, s közben azokra az élvezetekre gondolok, amelyeket az utazás jelent.

Vagy két óra múlva az ajtó zörgése rezzent fel elmélkedésemből. A tolózárok nyikorognak, a lakatok kattannak, és az ajtónyílásban kit pillantok meg?... Fogadjunk, nem találják ki! Tchumukit, aki aznap tűnt el, amikor a fura berregés, amelynek most már ismerem az okát, harmadszor hallatszott. Micsoda orcátlanság! Még van bőr a pofatúráján, hogy meg merjen jelenni a szemem előtt, amikor a rábízott cikkeimet olyan szépen elsüllyesztette.

Tchumukin meglátszott, hogy nem vár valami meleg fogadtatásra. Mielőtt a cellámba belépett volna, előbb óvatosan besandított, és körütekintett a „terepen”. De jól is tette!

- Á, te vagy, te akasztófavirág! - üdvözöltem, és azzal a szándékkal ugrottam fel, hogy megtanítom kesztyűbe dudálni.

De nagyot koppantam, mert az a gazember egy pillanat alatt rám csukta a cellaajtót. De talán így volt jobb. Mert, teszem azt, ha megszerzem magamnak azt az elégtételt, hogy egy kicsit megnyújtogatom a gazfickó fülét, ezzel csak nehezebbé teszem a helyzetünket, amely így sem valami rózsás.

Talán Tchumuki is rájött, hogy közben lehiggadtam. Ezt kell hinnem, mert megpattintotta az ajtót, hogy a vagány pofáját ismét betolhassa rajta. Én pedig leültem a helyemre - a visszanyert nyugalammal. És megismételtem a kérdést, de már semmi fenyegető nem volt a hangomban:

- Mondd csak, te lóköető, mit keresel te itt?

- Én itt szolga - válaszolta, és sunyin körülnézett. Az ajtót pedig tárva-nyitva hagyta.

⁸ *Silvio Pellico* (1789-1854) - olasz író, publicista; az egységes Olaszországért vívott politikai harc úttörője. Tízéves rabságának megdöbbentő krónikája *Börtöneim* c. műve.

A tornácon még két másik néger állt, valami falnivalóval. Tchumuki az ételt az asztalra tette. E látványra összefutott a nyál a számban, és hirtelen rájöttem, hogy milyen éhes vagyok. Ezen nincs is mit csodálkozni, hiszen mióta nem ettem rendesen, és lehet, hogy már délután kettőre jár az idő.

Túltettem magam minden aggályon, elfogyasztottam az ebédet, amelyet Tchumuki tisztességtudóan felszolgált; közben kérdezősködtem, és ő minden vonakodás nélkül készségesen válaszgatott. Amint tudomásomra hozta: akaratom ellenére egy hatalmas király vendége vagyok; őfelségét Harry Killernek hívják (szó köztünk maradjon, de ronda egy név!), és egy rendkívüli városban tartózkodom, amelyben „sok nagy házak van” és „sok tubab dolog”, vagyis a város tele van európai gépezetekkel. Ezt könnyen elhiszem, különösen amióta megismerkedtem a repülőszerkezetekkel, amelyektől még most is szédülök.

Folytattam a faggatózást: Vajon Tchumukit nem az imént említett király küldte a Mornas kisasszony szolgálatába, mégpedig azzal a kitervelt szándékkal, hogy mint egy hamiskártyás kezéből a cinkelt lapot, őt fogadja fel vezetőnek? Tchumuki azonban azt állította, hogy minden titkos szándék nélkül szegődött el. Sőt, még azt is kijelentette, hogy az alkalmazási egyezés még most is érvényes, és ő úgy tartja, hogy még mindig Mornas kisasszony és Saint-Bérain szolgálatában áll, és állni is fog, amíg csak Afrikában tartózkodnak. Ez most gúnyolódik velem? Ránéztem. Nem. Komolyan beszélt, és ez így még komikusabb volt.

A továbbiakban elmondta, hogy őt Moriliré vitte rá a köpenyegforgatásra, aki valóban annak a monarchának a szolgálatában áll, akinek mi a foglyai vagyunk. Moriliré nemcsak hogy megtömté a zsebeit arannyal, hanem valószínűleg a legelragadóbb képet is festette Harry Killer hatalmáról és nagylelkűségéről, akit egyébként Tchumuki még nem látott; természetesen nagy bőséget és könnyű életet is ígért. Szóval Tchumuki emiatt pártolt át az ellenséghez.

Mikor megkérdeztem, hogy tudja-e, mi történt egykori bajtársával, Tonganéval, az aljas pofája vad kifejezést öltött, és a tenyere élét a nyakán végighúzta:

- Sssit.

Feltevésem tehát helyesnek bizonyult. Szegény Tonganéval, úgy látszik, végeztek.

Tchumuki aztán folytatta a vallomásait: az a berregés, amelyet az eltűnése napján hallottunk, egy repülőszerkezettől származott, amely őt ahhoz a Lacour főhadnaghoz, illetve inkább Rufus kapitányhoz vitte, akinek az emberei a két altiszt parancsnoksága alatt már közeledtek mifelénk, s közben csupa szórakozásból felprédálták az útjukba eső falvakat. Azokat a nyomokat pedig, amelyeket Tonganéval láttunk, a leszálló repülőszerkezet csúszótalpai vágta a szavanna füves talajába. Így már érthető, hogy miért volt a katonák öltözete annyira megviselt, miközben a tisztjük kifogástalan eleganciával tündökölt; és megértettem azt is, hogy a robbanógolyótól megsebesített öreg néger miért rettent meg annyira, amikor felismerte az egyik rablót, holott azelőtt a főhadnagot közömbösen szemlélgette, mert nyilván vele addig még nem találkozott. Ami Tchumukit illeti, őt az a repülőszerkezet szállította a rendeltetési helyére, azaz ide...

Tchumuki valami nevet mondott, de pokolian elferdítve. Többszöri kimondása után végre megértettem: „Blackland”, azt az angol összetett szót akarja mondani, amely Fekete Országot jelent. Ezt az elnevezést elfogadhatónak találom. Tehát Blacklandben, a csodavárosban vagyunk, legalábbis így nevezi ezt Tchumuki; mert e város felől a legképzettebb földrajztudóst is hiába kérdeznénk meg.

Miközben a néger tájékoztatóját hallgattam, az jutott az eszembe, hogy ez minket érdekből árult el; s ha az érdekei úgy kívánják, miért ne árulná el a mostani gazdáit is? És azonmód egy

ilyen irányú javaslatot tettem, akkora összeget ígervén neki, amellyel az emberi kor végső határáig az édes semmittevésnek élhet. Úgy látszott, hogy ez a senkiházi teljesen rendjén valónak találta az ajánlatomat, de szomorúan megrázta a fejét, mint aki nem látja, hogy miként is üthetné meg a főnyereményt.

- Nem tudja elmenni - mondta. - Itt sok katona, sok tubab dolog, nagy fal...

És még azt is hozzátette, hogy a várost kietlen sivatag veszi körül, amin nem lehet áthatolni. Ez így is van; magam is láttam, amikor légi úton átkeltünk rajta. Ezek szerint vajon arra vagyunk ítélve, hogy hátralevő napjainkat itt morzsoljuk le?

Miután megebédeltem, Tchumuki elment, és én a nap hátralevő részét magányosan töltöttem el.

Este ugyancsak ő találta fel a vacsorát, amely általában ízletesen volt elkészítve, aztán, amikor az órák kilencet mutatott, a villanyégő váratlanul kialudt. A vetett ágyba tapogatózva feküdtem le.

Amint már említettem, egy kitűnően átaludt éjszaka után, március 25-én frissen ébredtem fel, és azóta írom ezeket a feljegyzéseket elrablásunkról és légi kalandunkról. A nap nyugodtan telt el. Tchumukin kívül, aki rendes időközökben feltálalta az étkeimet, nem láttam senkit. Este aztán, tanulva a tegnapi tapasztalatból, idejében lefeküdtem. Gratuláltam magamnak a gyors felfogásomhoz, mert a villanyt ma is ugyanabban az órában oltották el. Úgy látszik, itt ez a rend.

Az éjszakát kitűnően töltöttem, és íme: március 26-án reggel frissen, jó erőben, de jaj, továbbra is fogolyként ébredtem fel. Abszurd helyzet, mert végül is mi a szándékuk velünk? Mikor találkozom egy olyan emberrel, akitől ezt megkérdezhetném?

Ugyanaznap este. A vágyam beteljesült. Láthattam őfelségét, Harry Killert, és találkozásunk után a helyzetünkben alapvető változás állt be, amelynek még mindig a hatása alatt állok, és valósággal remegek.

Délután három óra lehetett, amikor a cellám ajtaja kinyílt. Ez alkalommal az ajtónyílásban nem Tchumuki jelent meg, hanem egy másik régi ismerős: Moriliré, hogy egyszerűen csak a nevére nevezzem. Morilirét vagy húsz néger követte, akiknek mintha ő lenne a parancsnok. Közöttük megpillantottam a barátaimat és Miss Buxtont is, de Saint-Béraint nem láttam, mert amint ifjú nagynénje elmondta, ő még mindig mozgásképtelen. Barátaim közé állítottak engem is, és én arra gondoltam, hogy ütött az utolsó óránk, mert ezek a martalócok most a vesztőhelyre vezetnek.

De nem ez történt. Mindenféle folyosókon keresztül-kasul vittek, s végül is egy tágas helyiségben találtuk magunkat, amelynek a küszöbén kísérőink visszamaradtak.

A helyiség minden bútorzata egy pálmastokból szőtt székből és egy asztalból állt, amelyen egy pohár és egy félig üres, alkoholszagot árasztó üveg volt. Az asztal mögötti fonott széken egy férfi ült. A tekintetünket mindnyájan e férfiúra szegeztük. S bizony megérte a fáradságot.

Őfelsége Harry Killer lehetett vagy negyven-negyvenöt éves, jóllehet annál többnek látszott. Amennyire megítélhettük, magas volt, széles vállú, lapáttenyerű; vastag, izmos karjai nem hétköznapi, hanem inkább herculesi erőről tanúskodtak.

A figyelmemet leginkább a feje kötötte le. Az arcvonásai durvák voltak, és bár egy sokoldalú, de közönséges és minden körülmények között aljas jellemről árulkodtak. A hajzata gondatlan, őszes volt, valóságos üstök, amely mintha már egy örökkévalóság óta összeveszett volna a fésűvel. Domború, magas homloka eszességre vallott, de erős, durván szögletes

állkapcsa jelezte, hogy mennyire hajlamos az aljas szenvedélyekre és az erőszakra. Az arca erősen lebarnult volt, a pofacsontjai kiugrottak, az arcbőre imitt-amott ragyás, és valósággal be volt szórva apró pattanásokkal, s azok olyan vörösek voltak, mintha véresek lettek volna. Az ajkai vastagok voltak, de az alsó ajka kissé lefittyent, és láthatóvá tette az erős, egészséges, de sárga, gondozatlan fogait. Dús szemöldöke alatt a szeme mélyen beesett, és olyan szokatlan fényű volt, hogy néha nem lehetett a szemébe nézni.

Szó se róla, különös személyiség. Minden bizonnyal mindenre kapható, minden gazember-ségre és minden vakmerőségre. Gyűlöletes figura, de félelmetes.

Őfelségén valami szürke vadászuhanó volt, rövid nadrág, térdig érő harisnya és zubbony, de minden mocskos és pecsétes. Széles karimájú filckalapja az asztalon hevert, öklét a kalapja mellett pihentette, de úgy, hogy közben a keze állandóan remegett.

Châtonnay doktor a szemével figyelmeztetett, hogy látom-e azt a remegést. Megértettem, hogy mit akar közölni: előttünk egy részeges ember, egy idült alkoholista ül.

Őfelsége hosszan, szótlánul nézett bennünket. Tekintete egyikünkről a másikunkra siklott, de mindnyájunkat külön-külön is jól megnézett. Mi pedig türelmetlenül vártuk, hogy kedve támadjon megszólalni.

- Hatan vannak, amint értesültem - szólalt meg végre franciául, de erősen angolos hangsúllyal, és durva, rekedt hangon. - Itt csak ötöket látom. Miért?

- Egyikünk megbetegedett a bánásmódtól, amelyet az ön embereitől kellett elszenvednünk - válaszolta Barsac úr.

Újabb hallgatás következett, aztán őfelsége teleszívta a mellét levegővel, s hirtelen kirobbant belőle:

- Mit keresnek nálam?

Ez a kérdés olyan váratlanul ért, hogy majd elneveltük magunkat, pedig súlyos helyzetben voltunk. Jó tréfa! Mintha mi lennénk az okai, hogy itt vagyunk.

Őfelsége pedig fenyegető hangon folytatta:

- Biztosan azért jöttek, hogy kikémleljenek.

- Kérem, uram... - fohászkodott neki Barsac úr.

- Engem itt felségnek szólítanak!

És akkor Barsac úr felmagasztosult. Ő, aki bárhol, bármilyen körülmények között szónokként viselkedett, ez alkalommal is kihúzta magát, bal kezét a szíve tájékára tette, és a jobb karjával széles ívet írva le maga előtt, szárnyaló hangon kijelentette:

- Uram, ezerhétszáznyolcvankilenc óta a franciák felett nincs felséges úr.

Minden bizonnyal Barsac úr eme „díszpompás” frázisa bárhol nevetségesen hatna; de esküszöm, hogy a mi helyzetünkben, szemben ezzel a vadállattal, a szavai nemesen csengtek. Igen, mert azt jelentették, hogy mi sohasem alázkodunk meg ez előtt az alkoholista kalandor előtt. Valamennyien egyetértettünk Barsac úrral, elannyira, hogy Poncin úr lelkesen így kiáltott fel:

- Vedd el az embertől az emberséget, és elvetted a szabadságát is.

Szegény Poncin úr! De hagyjuk, a szándéka becsületes volt.

Miután a vitathatatlan igazságú mondat elhangzott, Harry Killer megvonta a vállát; aztán - mintha most látna először - ismét szemlélni kezdett bennünket. A pillantása hihetetlen

sebesen egyikünkéről a másikunkra ugrált. Végül is Barsac úron nyugodott meg, akit majd átdöfött a szúrós tekintetével. Barsac úr azonban meg sem rezzent. Gratulálok! A dél eme fiát nemcsak nagy szájjal ruházta fel a sors, van bátorsága és önérzete is. Expedíciónk vezetője óriásit nött a szememben.

Harry Killernek, végül is sikerült legyűrnie az indulatait, ami nem valami gyakran szokott megtörténni vele, és éppen olyan váratlan nyugalommal, mint amilyen váratlan az előbbi düh-kitörése volt, megkérdezte:

- Angolul beszélnek?

- Beszélünk - válaszolta Barsac úr.

- A többiek is?

- Ők is.

- Rendben van - helyeselt Harry Killer, és az iménti részeges hanghordozásával megismételte:

- Mit keresnek nálam?

Könnyű volt válaszolnunk.

- Ezt nekünk kellene megkérdeznünk - szólt Barsac úr -, és még azt is meg kellene kérdeznünk, hogy mi jogon tart fogságban bennünket?

- Az *önmagam* jogán - vágta oda Harry Killer, és ismét kitört rajta a düh. - Amíg én élek, senki sem közelítheti meg a birodalmamat.

Az ő birodalmát? Ezt még most sem értem...

Harry Killer felállt. Barsac úr felé fordult, aki rendíthetetlen bátorsággal nézett vele szembe, miközben öfelsége hatalmas öklével az asztalt döngette:

- Igen, igen, jól tudom, hogy az önök honfitársai már Tombouctouban vannak, és a Niger mentén lépésről lépésre előrenyomulnak. De egyszer majd meg kell állniuk, mert ha nem!... De most már a szárazföldi utakon küldöztetik a kémeiket maguk előtt!... Fel a folyó partjáig!... Úgy elintézem az önök kémeit, mint ezt a poharat...

És szavait tett követte: Harry Killer odavágta a poharat, amely millió szilánkra tört a padlózatán.

- Egy poharat! - üvöltötte aztán az ajtó felé fordulva.

Elképzelhetetlen düh kerítette a hatalmába; szó szerint, mint aki megveszett, még egy kis hab is megjelent az összeszorított szája szögletében; az ember rosszul lett, ha rápillantott. Alsó állkapcsát előrefeszítette, és ez vadállati kifejezést kölcsönzött az arcának, amely téglavörös színt öltött, és a szemei vérben forogtak.

A Fekete Gárda egyik tagja rohant, hogy teljesítse a parancsát. A veszett ember ügyet sem vetett rá, az asztalra támaszkodva az asztallap szélét markolászta, és a rendíthetetlen nyugalommal álló Barsac úr arcába ordította:

- Nem figyelmeztettem önöket?... Azt az ügyet a dung-konóval az én parancsomra rendezték meg; ez volt az első figyelmeztetésem. De én küldtem önökhöz azt a jövőmondót is; tehát az önök hibája, hogy a jóslatok beteljesedtek. Én szerveztem be önökhöz Morilirét, a rab-szolgámat, aki Sikassóban utoljára próbálta feltartóztatni önöket. De hiába. És hiába vettem el a fegyveres kíséretüket is. Hiába éheztettem önöket, önök mégis makacsul a Niger felé tartottak... Hát elérték a Nigert, sőt át is keltek felette; s most már tudják, amit tudni akartak... De mit érnek vele?... Mily módon számolhatnak be azoknak, akik megfizetik önöket?

Féktelen dühében Harry Killer hosszú léptekkel járkált fel és alá. Nekem már nem voltak kétségeim: ez örült. Egyszerre azonban megtorpant, mintha eszébe jutott volna valami:

- De várjunk csak! - és meglepő nyugodt hangon megkérdezte Barsac úrtól: - Az önök tulajdonképpen íti célja nem Say volt?

- De igen - válaszolta Barsac úr.

- Akkor miért haladtak éppen ellenkező irányba? Mit kerestek Kubóban?

Harry Killer e szavait az arcunkba mélyesztett átható pillantásával kísérte, mi pedig zavarodottan nézegettünk egymásra. Ez a kérdés bizony zavarba ejtett, mert megállapodtunk, hogy nem áruljuk el Miss Buxton kilétét. Szerencsére Barsac úr megtalálta a helyes választ:

- Miután fegyveres kíséret nélkül maradtunk, Tombouctou felé indultunk.

- Miért nem Sikassónak? Az közelebb volt.

- Úgy gondoltuk, célszerűbb, ha Tombouctouba megyünk.

- Hm! - hümmögött Harry Killer elbizonytalanodva. Aztán pillanatnyi szünet után így folytatta: - Tehát nem állt szándékukban keleti irányban a Nigerrig menni?

- Egyáltalán - erősítette meg Barsac úr.

- Ha én ezt tudtam volna! - kiáltott fel Harry Killer. - Akkor önök most nem volnának itt.

Jó kis tréfa!... És ugyan mit tett azért, hogy megtudja?

Kihasználtam a hirtelen támadt csendet, amely Harry Killer abszurd bejelentését követte, és én is megszólaltam. Magamat ésszerű lénynek ismerem. Minden, ami ésszerűtlen, felbosszant, akárcsak egy rendetlenül megtömött szekrény.

Ebben az egész históriában van valami, ami felpiszkálta a kíváncsiságomat. Közbeszóltam tehát, de a lehető legudvariasabban:

- Tisztelt uram, bocsásson meg, de nagyon érdekelne, miért fáradtak az idehurcolásunkkal, amikor egyszerűen meg is ölhettek volna? Edward Rufus, az ön kapitánya s az emberei ezt könnyen megtehetnék volna, hiszen mi gyanútlanok voltunk; az ön számára pedig ez lett volna a legegyszerűbb mód, hogy megszabaduljon tőlünk.

Harry Killer összevonta a szemöldökét, és mély lebecsüléssel végignézett rajtam. Ki ez a törpe, aki itt szólni mer? De azért kegyesen válaszolt:

- Nézze, el akarom kerülni a francia hatóságok vizsgálatát, amely egy expedíció lemészárlását követné.

Ez a válasz részben kielégített. De csak részben. Így folytattam tehát:

- Véleményem szerint az eltűnésünknek is ugyanaz lesz a következménye.

- Természetesen - ismerte el Harry Killer, aki ezekben a percekben igen ésszerűen mérlegelt. - Ezért szerettem volna, ha lemondanak az útjuk folytatásáról. Csak a makacsságuk kényszerített arra, hogy idehozzam önöket.

Ellenfelem segédkezet nyújtott. Sietnem kellett, hogy elkapjam.

- Még mindent rendbe lehetne hozni - folytattam. - Mivel közöltük, hogy nem szándékozunk a Nigerrig menni, nyugodtan visszavihetnek arra a helyre, ahonnan idehurcoltak, s azzal el is volna intézve...

- Hogy aztán önök elmeséljenek mindent, amit észleltek! Hogy felfedjék ennek az eddig ismeretlen városnak a létét! - szakított félbe hevesen Harry Killer. - Nem, most már késő. Aki Blacklandbe lépett, innen többé el nem megy.

Tőlem ugyan ordíthatott, ahogy akart. Kezdttem megszokni a dühkitöréseit. Ezek már cseppet sem zavartak, s ezért így folytattam:

- Akkor jöhet a vizsgálat?

- Jöhet - válaszolta Harry Killer, akinek a lelki légsúlymérőjén a mutató mintha megállapodott volna „a tartós szép időnél”; és így megjavultak az én tárgyalási lehetőségeim is. - S ha végül is ránk találnak, és harcra kerül a sor, lesz valami az én kezemben is, ami nem volna, ha önöket megöletném.

- Éspedig mi?

- Lesznek túszaim!

Keményen játszik ez az uralkodó. De tökéletesen igaza van. Csakhogy nekem is igazam volt, hogy meginterjúvoltam, mert a válaszaiból kiderült, nem szándékszik eltenni bennünket láb alól. S az ilyesmit kellemes dolog megtudni.

Harry Killer visszaült a fonott székbe az asztal mellé. Ez az alak megőrjíti az embert. Lám, most már nyugodt, és ura önmagának.

- Tisztázzuk a helyzetet - jelentette ki higgadtan, ami számunkra újdonságot jelentett. - Önök Blacklandben vannak, és innen egyikük sem távozhat. Ami az életkörülményeiket illeti, azok teljesen önöktől függnék. Nekem senkinek sem kell számot adnom semmiről. Börtönben tarthatom vagy meg is ölhetem önöket, ha úgy hozza a kedvem, de akár akkora szabadságnak is örvendhetnek, mint jómagam, de csak a birodalom határain belül.

Megint „birodalom”! Meg kell halni a kacagástól!...

- Minden önöktől függ - folytatta Harry Killer, és főleg Barsac úrhoz intézte a szavait, akit kétségtelen, hogy a vezetőknek ismer el. - Számomra önök vagy túszer, vagy...

Harry Killer elhallgatott. Barsac úr csodálkozva tekintett rá. Még mik lehetünk?

- ...vagy együttműködők - fejezte be Harry Killer hidegen.

Ha csak annyit mondanék, hogy Harry Killer kijelentése meglepett, az kevés volna. Valósággal megdermedtünk a csodálkozástól.

Ő viszont ugyanolyan hűvös hangon folytatta:

- Nehogy azt gondolják, hogy kétségeim vannak a francia csapatok fokozatos előnyomulása felől. Így vagy úgy, de ma még ismeretlen az én jelenlétem ebben a térségben; viszont egy szép napon ismertté válik... Azon a napon vagy harcolnom, vagy tárgyalnom kell. Nehogy azt higgyék, hogy megijednék egy háborútól! Módomban áll megvédeni magam. De a háború nem az egyetlen megoldása ennek a kérdésnek. A Niger-kanyar gyarmatosítása több évig éppen elég gondot okoz majd Franciaországnak. Mi érdeke lenne tehát, hogy megkockáztasson egy vereséget csak azért, hogy akaratom ellenére keleti irányban végiggázoljon egy homoktengeren, amelyet én termékeny földekké kezdek átalakítani? Bizony, a jól irányított tárgyalások akár szövetségi viszonyhoz is vezethetnek...

Ezt nevezem önhittségnek! Minden pórusból sugárzott a gőg. Csak egy bugris despota képzelhet el olyasmit, hogy a Francia Köztársaság szövetségre lépjen vele.

- Önnel?! - kiáltott fel Barsac úr mindnyájunk csodálkozását kifejezve.

Ennyi elég is volt, hogy ismét kitörjön a vihar. Különben is, a nyugalma már túl sokáig tartott. Kezdett egyhangú lenni.

- Lehet, hogy méltatlannak talál egy ilyen kapcsolatra! - üvöltötte Harry Killer, és villámlott a szeme, és verte az ártatlan asztalt. - Vagy abban reménykednek, hogy megszabadulnak innen? Még nem ismerik a hatalmamat... - Aztán felállt, és gyűlölettől elfúló hangon így fejezte be: - Nemsokára megismerik!

Hívására a Fekete Gárda néhány tagja lépett be. Megragadtak bennünket és kitaszigáltak. Véget nem érő lépcsősoron kapaszkodtunk felfelé, aztán arra készítették, hogy futólépésben áthaladjunk egy széles teraszon, amely után ismét lépcsők következtek. Végül egy lapos tetejű toronyra kerültünk, ahova nemsokára Harry Killer is megérkezett.

Ez az ember olyan változó hangulatú, mint a hullámzó tenger. Számára nincs közbenső állapot: az örült tombolásból átmenet nélkül csillapodik le hűvös nyugalmúvá és fordítva. Mikor felérkezett, már nyoma sem látszott rajta az iménti dührohamnak.

- Most negyven méter magasságban állunk - közölte egy idegenvezető hangnemében, aki éppen a tájat mutogatja. - Innen a láthatár körülbelül huszonhárom kilométer. Önök is megállapíthatják, hogy bármilyen messze tekintenek, a minket körülvevő pusztaság átadta uralmát a termőföldeknek. Birodalmam, amelynek kizárólagos ura vagyok, beláthatóan legalább ezer-hatszáz négyzetkilométer. Persze a valóságban háromezer. Ezt a művet tíz év alatt alkottam.

Harry Killer elhallgatott egy pillanatra. Mikor aztán kielégült ez alkalommal jogosnak tűnő büszkesége, így folytatta:

- Ha valaki erről a háromezer négyzetkilométerről szökni próbál, engem azonnal értesít az a háromszoros őrlánc, amely a pusztaságban körös-körül fel van állítva, és amellyel a palotám távbeszélő összeköttetésben áll...

Tehát ez a magyarázata az oázisoknak és a távbeszélő-oszlopoknak, amelyeket tegnapelőtt reggel láttam! De hallgassuk csak tovább Harry Killert, aki egy fároszra emlékeztető üvegtoronyra mutatott, amely a lapos tető közepéből emelkedett a magasba, és az iménti hangon folytatta:

- De ha azok nem is vennék észre, akaratom ellenére akkor sem lépheti át senki a kijelölt biztonsági övezetet, amely a falaktól számított öt kilométer távolságban egy kilométer szélesen veszi körül Blacklandet; ez lényegében egy erősen világító fényfüggöny, amely egész éjjel nappali világosságot áraszt. Ennek az optikai berendezésnek köszönhetően, amelyet mi cikloszkópnak nevezünk, a körbe futó biztonsági övezet bármely pontja erősen felnagyítva megjelenik a cikloszkóp középpontjában álló ör szeme előtt, akinek módjában áll az egész rendszert állandóan szemmel tartani. Tessék, lépjenek be a cikloszkópba; megengedem, hogy saját szemükkel győződjenek meg.

Mivel igen felkeltette a kíváncsiságunkat, éltünk a Harry Killer engedelmével, és egy, a sarkán ajtóként elfordítható hatalmas lencse nyílásán át beléptünk az üvegtoronyba. Amint a lencseajtó becsukódott mögöttünk, a külvilág képe menten megváltozott körülöttünk. Amint körülnéztünk, első pillantásra körkörösön csak egy függőleges falat láttunk, amelyet fekete vonalak hálózata osztott megszámlálhatatlan kis négyzetre. A fal, amelynek alapja valahol a feneketlen mélységben van, de a pereme mintha szédítő magasságban állna felettünk, olyan, mintha tejfehéres fényből épült volna fel. De azonnal észrevettük, hogy a fal nem egyenletesen egyszínű, hanem a színe egy csomó apró, különböző árnyalatú és elmosódott foltocska egyvelegéből alakul ki. Amikor figyelmesebben megnéztük, rájöttünk, hogy a foltocskák és pontocskák fák, bokrok, szántóföldek és utak; a pici pontok pedig emberek, akik a földeken dolgoznak; a kép eléggé felnagyított volt ahhoz, hogy a tárgyakat könnyen fel lehessen ismerni.

- Látják ott azokat a négereket? - kérdezte Harry Killer, és két egymástól viszonylag távol eső pontra mutatott. - Tegyük fel, hogy eszükbe jut elszökni. Nem jutnának messzire!

Miközben beszélt, felemelte az egyik távbeszélőkagylót:

- Száztizenegyes kör, ezeröttszázhuszonnyolcas sugár. - Aztán felvett egy másik kagylót: - Tizennégyes kör, hatezer-négyszázkettős sugár. - Ezek után felénk fordult: - Most figyeljenek!

Pár pillanatig váraкоztunk, miközben nem történt semmi; aztán az egyik pontocskát váratlanul fekete füst borította el. Mire a füst felszállt, a pontocska eltűnt.

- Mi történt azzal az emberrel? - kérdezte meg Mornas kisasszony az izgalomtól elfúló hangon.

- Meghalt - válaszolta hűvösen Harry Killer.

- Meghalt!... - kiáltottunk fel mindnyájan. - Minden ok nélkül megölte azt a nyomorultat!...

- Nyugodjanak meg, csak egy néger volt - magyarázta Harry Killer közvetlen egyszerűséggel. - Cseppet sem értékes áru. Ha fogyni kezd, bőséges beszerzési lehetőségeink vannak. Ezt egy légitorpedóval intéztettem el. Ez egy huszonöt kilométer hatósugarú rakéta, amelynek sebességéről és pontosságáról meggyőződhetnek.

Miközben a magyarázatára figyeltünk, már amennyire figyelni tudtunk egy ilyen kegyetlen aljasság láttán, valami feltűnt a látómezőben, felemelkedett az elmosódott színű fal fölé, de akkorra már a másik pontocska is eltűnt.

- És az az ember?... - kérdezte meg Mornas kisasszony pihegve -, az is már halott?

- Az nem - válaszolta Harry Killer -, az él. Nemsokára közelebbről is megtekintheti.

Harry Killer kilépett a cikloszkópból, és a testőrei minket is kilökdöstek. Ismét a torony lapos tetején álltunk. Amint körülnéztünk, távolról meteor sebességével közeledni láttunk egy repülőszerkezetet, hasonlót azokhoz, amelyek minket is ideszállítottak. Észrevettük hogy a szerkezet alsó felére felfüggesztve egy tárgy himbálódzik.

- Íme, az egyik légisiklóm - mondta Harry Killer, aki így elárulta a repülőszerkezet nevét. - Egy perc sem szükséges, és önök megítélhetik, hogy lehet-e akaratom ellenére eltávozni innen.

A légisikló nagyon gyorsan közeledett. Szemmel láthatólag növekedett. És egyszerre csak megborzongtunk: az alatta himbálózó tárgy egy néger volt, akit a derekánál fogva egy hatalmas harapófogó tartott.

A légisikló pedig egyre közeledett... Elszállt a torony felett... Borzalom! A harapófogó megnyílt, és a szerencsétlen néger a lábunk elé hullt.

Mindnyájunkat telefröcskölt vérrel.

A méltatlankodás hangja tört fel a mellünkben. Mornas kisasszony nem elégedett meg ennyivel, hanem cselekedett is: villámló szemmel, sápadtan, remegő ajkakkal félrelökte a meglepett testőröket, és Harry Killerre rontott.

- Gyáva!... Aljas gyilkos!... - kiáltotta a szeme közé, és megpróbálta törékeny kezecskéivel összeszorítani a bandita nyakát.

Ez persze könnyedén lefejtette a gyenge kezeket, minket pedig elfogott a rettegés bátor útitársnőnk sorsa miatt, akit a testőrök közül ketten is félrerángattak. A bandita ajka kegyetlenül megrándult ugyan, de a fiatal és még mindig remegő lányra szegezett tekintete elárulta, hogy élvezi, ami történt.

- Né te, né - dörmögte jóakaróan -, van lendület a kicsikében! - aztán lábával a boldogtalan néger hullája felé bökött: - Eh... Ilyen kicsiségek nem kéne kihozzák a sodrából, drága.

Azzal Harry Killer megindult a lépcsőn lefelé, minket pedig utánataszigáltak, és visszavezettek abba a gazdagon bútorozott szobába, amelyben a háncsszéken és az asztalon kívül semmi sincs, és amelyet éppen ezért a következőkben mint a „tróntermet” fogom emlegetni. Harry Killer felült az imént említett trónra, és ismét szemlélni kezdett bennünket.

Azt mondtam, hogy bennünket szemlélt... Valójában Mornas kisasszony kivételével egyikünk sem érdekelte. Félelmes nézésű szemét útitársnőnkre szegezte, s a pillantásából lassacskán kihuny minden rosszindulat.

- Most hát láthatták, hogy milyen hatalmas vagyok - szólalt meg végre -, bebizonyítottam, hogy az ajánlatom nem éppen megvetendő. Megismétlem tehát utoljára: Úgy értesültem, hogy önök között van egy képviselő, egy orvos, egy újságíró és két marha...

Ha csak Poncin úrról volna szó, még hagyján! De szegény Saint-Bérainnel szemben mekkora igazságtalanság!

- A képviselő, ha majd sor kerül rá, tárgyalhat Franciaországgal, az orvos számára egy kórházat építtetek; az újságírót a *Blackland's Thundernél* helyezzük el, és a másik kettőt is hasznossá tesszük valahogy. Hátra van még a kicsike. Ő tetszik nekem. Következésképpen feleségül veszem.

Elképzelték, hogy leesett az állunk, amikor ezt a végkövetkeztetést meghallottuk. De mit kezdhettünk egy örülltel?...

- Mindebből semmi sem lesz - jelentette ki Barsac úr határozottan. - A kegyetlenségek, amelyeknek tanúi voltunk, nem ingattak meg bennünket. Ellenkezőleg, addig szenvedjük el a kényszert, amíg kell, de történjék bármi, mi csak a foglyai vagy az áldozatai lehetünk önnek. Ami pedig Mornas kisasszonyt illeti...

- Áhá, szóval Mornasnak hívják a jövődöbelimet - vágott közbe Harry Killer.

- Mornasnak vagy akárminek is hívjanak - kiáltott útitársnőnk dühösen -, de jegyezze meg, hogy vadállatnak tartom, elvetemült, visszataszító alaknak, és az ajánlatát a legaljasabb sértésnek tekintem, ami eddig személyemet érte, a legszégyenletesebbnek, a leg...

- Jól van, jól... - bólogatott Harry Killer. - Semmi sem sürget. Mindnyájuknak egy hónap gondolkodási időt adok.

De ezzel aztán esni is kezdett kedélyének légsúlymérője, a szép idő végére értünk, Harry Killer felállt, és dörgő hangon az örökhöz fordult:

- Vigyék őket!

Barsac úr egy pillanatig ellenállt, és Harry Killer felé fordult:

- És egy hónap múlva mit tesz velünk?

Hirtelen megfordult a szél. A zsarnok már nem törődött velünk. Reszkető kézzel egy pohár italt emelt az ajkához, amelyet akkor frissiben töltött ki magának. Barsac úr kérdésére elvette ajkától a poharat, és anélkül hogy akár egy cseppet is dühös lett volna, bizonytalan hangon válaszolt, s úgy tett, mintha a mennyezeten keresne valamit:

- Magam sem tudom... Talán felakasztatom önöket...

Negyedik fejezet

Március 26-ától április 8-áig

Amint Amédée Florence feljegyezte, az öt fogoly bizony felkavart lelkiállapotban távozott a Harry Killerrel megejtett találkozóról. A két szerencsétlen néger elpusztítása, és főleg a második szörnyű halála mélyen megindította őket. Hogy lehet valaki ennyire elvetemült, hogy okozhat ily borzalmas szenvedéseket ok nélkül, pusztá szeszélyből, csak azért, hogy kiábrándító hatalmát bebizonyítsa?

A viharos találkozót azonban kellemes meglepetés követte. Harry Killer, úgy látszik, elhatározta, hogy a gondolkodási idő alatt jól bánik a foglyokkal, és így próbálja megnyerni őket. Elég az hozzá, hogy a cellák ajtaját nem záratta be, mint eddig, és a nyitott folyosón a foglyok szabadon járkálhattak, s azt ilyenképpen mint közös társalgót használták, ahol szabad volt kedvükre együtt lenniük.

A folyosó végében egy lépcső vitt fel a Palota ama bástyájának lapos tetejére, amelyben a celláik voltak. Azt a kedvezményt is megadták, hogy e lapos tetőzeten sétáljanak. Ha a tűző napon nem is használhatták ezt a helyet, viszont teljesen kiélvezték a kellemes, szabad levegőn töltött estéket, amelyeket olyan hosszúra nyújthattak, amennyire csak kedvük tartotta, mert emiatt senki a legkisebb észrevételt sem tette.

Ilyen körülmények között az életük nem volt éppen nehéz, és a foglyok elégedettek lehettek, már amennyire elégedett lehet az, akinek a szabadságát elrabolták, és ráadásul jogos nyugtalansággal tekinthet a jövő elé. Ez a cellákból, folyosóból és a bástya teraszából álló épületrész valóságos lakosztályt képezett, amelynek minden ajtaja nyitva állt, kivéve azt az egyet, amely a folyosó másik végében volt, szemben a bástya teraszára vezető lépcső ajtajával. E lezárt ajtón túl örök álltak. A hangjuk és a fegyvereik zöreje a foglyokat állandóan arra figyelmeztette, hogy arrafelé a küszöb áthághatatlan.

Kiszolgálásukról nagy odaadással Tchumuki gondoskodott. De őt a foglyok csak étkezéskor látták. A cellatakarítási és a felszolgálati időn túl sohasem maradt közöttük, s így a foglyoknak nem kellett elszenvedniük az állandó jelenlétét ennek a gazembernek, akinek szerencsétlenségük nagy részét köszönhetik.

A nap kölcsönös látogatásokkal és a nyitott folyosón sétálgatva telt el, naplemente után felmentek a bástya teraszára, ahol néha Tchumuki a vacsorát is felszolgált.

A bástya, amelyben elzárva tartották őket, négyzet alapú volt, és hatalmas teraszával a Palota nyugati sarka felett uralkodott; de attól egy sor belső udvar választotta el, a foglyok azokon keresztül mentek a minap a központi toronyhoz, ahol megszemlélhették a cikloszkópot. A bástya másik két fala egyrészt a Palota és az Üzem között elterülő Röptérre nézett, másrészt a Red River felől mintegy harminc méter magasan a folyó partja fölé emelkedett.

Innen minden szökési kísérlet csak hiú remény. Hát ha még az őrszolgálatra is gondolunk, amelynek hatékonyságát Harry Killer oly kegyetlen hidegvérrel fitogtatta, a foglyoknak még arról is kár lett volna ábrándozniuk, hogy bár a Palotát elhagyhatják. Ugyan mit érnének vele, ha kisurrannának a bástya épületéből, feltéve, ha ez egyáltalán lehetséges volna, hisz mindeütt a tanácsosok, a Merry Fellows szolgálatosai és a Fekete Gárda fegyveresei koslattak. És végül is hova érnének? Kijutnának a Röptérre, amelyet hághatatlan fal kerít. Talán még a Red River kecsegtethetne a menekülés némi reményével, de a foglyoknak sem létrájuk, sem más eszközük nem volt, hogy leereszkedjenek a harmincméteres falon, amely a Palotát a folyóparttól elválasztotta.

Viszont a bástya teraszának magasságából a tekintetükkel követhették a két fasor között távolba vesző folyót, s bár csak tíz éve ültették a fákat, azok már igen szépen megnövekedtek. A Várkert kivételével, amely a torony teraszáról nem látszott, Blackland városa teljes egészében kitárulkozott a foglyok szeme előtt. Láthatták a magas falakkal elválasztott három övezetet, a közös középpontú félköríves falakat, a nyugati és keleti városrészt a viszonylag gyér fehér bőrű lakossággal, és közöttük a fekete övezetet a sok sürgő-forgó négerrel, akiket már hajnalban kihajtottak a mezei munkára.

Sokszor megfigyelték az Üzemet is, de amennyit abból láthattak, édeskevés volt ahhoz, hogy következtetést vonhassanak le e városrész jellegéről, amely bár szervesen beletartozott az egész városba, mégis úgy tűnt, hogy semmi kapcsolatban sincs vele. Ugyan mi célt szolgálnak a különböző épületek, amelyek fölé egy leheletnyi füstöt soha ki nem bocsátó gyárkémény emelkedik, és vajon mi lehet a rendeltetése annak a toronynak, amely hasonló a Palota tornyához, de amelyből teljesen érthetetlenül egy száz méter magas fémárboc szökik a magasba; ez egyébként Amédée Florence-nak már ideérkezésük pillanatában feltűnt. És mi lehet a céljuk ama terebélyes épületeknek, amelyek a falakon belül a Red River mentében állnak, és amelyeknek a tetejét gyeppel vastagon benőtt földréteg borítja? És milyen szükségletet elégít ki arrébb, de még az Üzem falain belül, az a zöldségeskert és gyümölcsös? És mi az értelme a magas falak peremét borító fémlemezeknek? És miért kellett az Üzemet kerítő fal köré olyan széles és mély árkot ásatni? De maga a fal is miért épült; hiszen az egész területnek az a két oldala, amely sem a folyóval, sem a Röptérrel nem határos, még egy másik fallal is be van kerítve, és csak azon túl terülnek el a megművelt földek. Arra kellett gondolni, hogy akik ezt a fura városrészt építették, azért látták el különös védelmi berendezésekkel, hogy a külvilággal való kapcsolatát teljesen lehetetlenné tegyék. De mindezt mi a magyarázat?

Mikor erről megkérdezték Tchumukit, csak a városrész nevét tudta, semmi mást. „Work-House” - mondta szinte babonás félelemmel, és csodára elferdítette ezt az angol nevet, amelyet mi az eddigiekben „Üzem”-ként emlegettünk. Egyébként Tchumuki, akit Harry Killer csak nemrég toborzott a bandába, nyilván nem tudhatott többet, és kétségtelen, hogy maga sem tudna számot adni félelmének okáról, ami aligha több, mint az általános rettegés és tisztelet tükröződése a néger tudatában. Tehát valami hatalmas erő rejtőzhet a kijárat nélküli falak között. De milyen természetű ez az erő? Vajon a foglyok megismerhetik-e valaha; és ha igen, a maguk hasznára fordíthatják-e?

Amint már említettük, mindnyájuk szabadsága jelentékenyen megnőtt, de Jane Buxton valamennyiüknél nagyobb szabadságot élvezett. Harry Killer parancsára, amelyet Tchumuki hozott a tudomására, szabadon, anélkül hogy bárki is feltartóztathatta volna, jöhetett-mehetett az egész Palotában, sőt még a Röptéren is. Csak a Red Riveren volt tilos átmennie; ezt a tilalmat nem szeghette meg, mert egy Merry Fellows-őrszem állandóan a Castle's Bridge-en állt.

Talán felesleges mondanunk, hogy a fiatal lány egyáltalán nem élt az engedelemmel. Jóban-rosszban osztozni akart társai sorsában. Tchumuki legnagyobb csodálkozására, ugyanolyan fogolyként viselkedett, mint a többi; a néger szemében teljesen érthetetlen volt egykori úrnőjének a viselkedése.

- Te nem jó börtönben maradjál - figyelmeztette. - Mikor férjhez megyél öfelsége jó legye. Te szabadít fehéreket.

A foglyok, ha nem voltak együtt, a nyitott folyosón vagy a bástya lapos tetején, ki-ki a maga módján ütötte agyon az idejét.

Barsac gyengéje az volt, hogy mértéktelenül dicsekedett a Harry Killerrel szembeni bátor kiállásával. A többiek elismerése ilyenkor rendkívül legyezte az önérzetét. A képviselő a

legmerészebb dicséreteket is szemrebbenés nélkül vette tudomásul, de csak azért, hogy tovább dicsérjék. Mivel lelkében minden érzelem szónoki formát öltött, a „kihallgatás” óta állandóan azon a beszédén dolgozott, amelyet majd az első adódó alkalommal mond el a zsarnoknak. Főleg azt a mondatot csiszolta, csiszolgatta, amelyet abban a pillanatban „rögtönöz” majd, amikor Harry Killer megismétli aljas ajánlatát.

Châtonnay doktor és Saint-Bérain, aki teljesen kigyógyult a lumbágójából, mivel elfoglaltság nélkül lézengtek - az egyik, mert nem voltak betegek, a másik, mert a körülmények megfosztották, hogy kedvenc sportjának éljen -, egész nap Jane Buxton körül forgolódtak, és megtették mindent, hogy a lányt szórakoztassák. Az a tudat, hogy magára hagyta az apját, Jane-t most még jobban bántotta, mint eddig, mert most már lett volna mivel enyhítenie az öregúr nyomasztó bánatát. Vajon lesz-e egyáltalán alkalma, hogy a George ártatlanságára vonatkozó, bár hiányos, de megrázó bizonyítékokat eléje tárja?

Amédée Florence leginkább napi feljegyzéseivel bíbelődött. Nem telt el nap, hogy szakmai kötelességének eleget ne tett volna. Ha egyszer megéri azt a szerencsés pillanatot, hogy Európát viszontlássa, a Barsac-expedíció kalandjainak minden kis részlete köztudomásúvá válik.

Ami Poncin urat illeti, ő senkihez sem szólt egy szót sem, és nem csinált semmit, csak néha beírt egy-egy kabalisztikus számjegyet vastag jegyzetfüzetébe, s ezzel továbbra is felcsigázott állapotban tartotta Amédée Florence kíváncsiságát.

- Nagyon tolakodónak tartana, Poncin úr - szólt egy szép napon hallgatag útitársához -, ha megkérdezném, mit jegyezget olyan gondosan.

Poncin úr arca felragyogott. Nem! Dehogyan tartja tolakodónak! Ellenkezőleg: Poncin úrnak erősen hízelgett, hogy valaki felfigyelt a tevékenységére, és érdeklődik a munkája iránt.

- Pillanatnyilag néhány feladatot oldok meg - felelte fontoskodva.

- Csak nem? - csodálkozott a riporter.

- De igen, uram. Például most éppen a következő feladatot oldottam meg: „ A kétszer olyan idős, mint B volt akkor, amikor A éppen annyi idős volt, mint B most. Mikor B annyi idős lesz, mint A most, az éveik összege egyenlő lesz N évvel. Mennyi idős A és mennyi B ?” Ha A életkorát x -nek tekintem...

- De ez a feladat számunkra nem kérdés, Poncin úr! - kiáltott fel Amédée Florence. - Ez unalmas időpocsékolás! Vagy önt szórakoztatja az ilyesmi?

- Unalmas? Inkább nagyon is izgalmas. E feladat páratlan eleganciájú! Már gyermekkorom óta dolgozom a változatain, és sohasem unatkozom.

- Gyermekkora óta?... - rökönyödött meg Amédée Florence.

- Bizony, uram! - bólogatott Poncin úr büszkén. - A mai nappal az ezeregyszázkilencven-kettedik változatot oldottam meg, és az eredmény szerint A négyezer-hétszáznyolcvannyolc éves, B pedig háromezer-ötszázkilencvenegy éves.

- Nem valami fiatalok - jegyezte meg Amédée Florence szemrebbenés nélkül. - De mi van a többi ezerszázkilencvenegy megoldással?

- Azok is kifogástalanul pontosak. Mivel az egyenlet a kilenc minden többszörösére érvényes, a pontos megoldások száma végtelen. Ha tízezer évet élnék, akkor sem érnék a végére. Valóban, ha A életkorát x -nek, B -ét pedig y -nak tekintjük...

- Ne, ne tovább, Poncin úr! - szakította félbe Florence megrettenve. - Inkább mondok egy másik feladatot, amelynek talán megvan az az érdeme, hogy az ön számára újdonság.

- Szívesen meghallgatom - válaszolta Poncin úr ceruzával a kezében, írásra készen.

- Három személy közül - mondta tollba Amédée Florence - az egyik százkilencven centiméter magas, a másik százhatvannyolc centiméter magas, és a harmadik huszonkét centiméter magas; háromszázhuszonnyolc kilométert huszonnyolc nap alatt tettek meg. Hány kilométert tesz meg egy másodperc alatt nyolc személy, akik közül kettőnek nincs lába, ha tudjuk, hogy az átlag életkoruk negyvenöt év.

- Ez hármasszabály lehet - jelentette ki Poncin úr, és homlokán az elmélyülő redők jelezték, mennyire töri a fejét.

- Pihent aggyal elemezze ki - tanácsolta hirtelen Amédée Florence -, de mondja, egész úton csak efféle számításokkal jegyezte tele a füzetét?

- Ugyan, Florence úr! - tiltakozott Poncin úr fontoskodva. - Számomra a feladatmegoldás csak szórakozás, elmetorna, egyébként fontosabb és magasrendű kérdésekkel foglalkozom, elhiheti.

- Megtudhatnám...?

- Én statisztikus vagyok - jelentette ki Poncin úr mímelt szerénységgel.

- Tehát abban csupa statisztikai kalkulus van? - mutatott a titokzatos jegyzetfüzetre Amédée Florence.

- Bizony, uram - válaszolta Poncin úr megdicsőülten. - A feljegyzéseim kimeríthetetlen információs anyagot tartalmaznak! Bámulatos dolgokra jöttem rá, uram!

Poncin úr kinyitotta a jegyzetfüzetét, és hevesen lapozni kezdett.

- Ezt nézze meg, uram! - kiáltott fel, és a február 16-i keltezésű feljegyzésre mutatott. - Hetven nap alatt kilenc antilopcsordát láttunk, összesen háromezerkétszázkét főt, magam számláltam meg, s ez átlagosan, csordánként, négyszázharmincnégy egész, tizenegy század antilopot jelent. Évi átlagban tehát matematikailag negyvenhat egész, kilencvenhárom század nyájjal találkoztunk volna, vagyis húszezer-háromszázhetvenkét egész, hetvennyolc század antiloppal. Ebből pedig ma-te-ma-tika-i-lag az következik, hogy a Niger-kanyar ötvennégyezer-hatszáz négyzetkilométeres területén ötszázötvenhatezer-százhetvenhat egész, nyolcszáz-kilencvenhárom ezred antilop él. Íme: egy eléggé értékes adat a zoológusok számára. Ugyebár?

- Kétségtelen... kétségtelen... - dadogta Amédée Florence.

- Csodálatos dolgokra jöttem rá! - folytatta Poncin úr lelkesen. - Tudom például, hogy a Niger-kanyarban minden négyzetméter folyóvízfelületre kilenc ezredrész kajmán és huszonkétezred víziló esik! Hogy e területen ebben az évben hatszáznyolcvanhéttrilliárd-háromszázhuszonegybilliárd-hétszázharminchárommilliárd-százhetvenmillió-négyszáznyolcvanötezer és egy szem kölest termeltek! Hogy napi átlagban falvanként huszonnyolc ezred újszülött jön a világra, és hogy ez a huszonnyolc ezred rész megfelel napi kétszázhetven egész, két ezred leánynak és százkilencvenkilenc egész, tizenhét ezred fiúnak! Kiszámítottam, hogy ha e vidék négerein levő tetoválásokat egyvégtébe tennénk, a Föld kerületének százháromezer-ötszáz-húsz nyolcad részét tenné ki. Hogy...

- Köszönöm, elég... Poncin úr! - szakította félbe Florence, és a tenyerével betapasztotta a fülét.
- Elismerem, csodálatos, de nekem egy kicsit sok. Csak még egy utolsó kérdést: azok a hieroglifák, amelyeket annak idején volt bátorságom kimásolni a füzetéből, mind ilyesmikre vonatkoznak?

- Természetesen - jelentette ki Poncin úr. - *D5* és *F16* egyszerűen csak dátumok: december 5. és február 16. *Fa* azt jelenti, hogy falu, amelyen átmentünk. *E* emberek, *Á* átlag, *N* nő, *nk* négyzetkilométer stb. stb. Mindez nagyon egyszerű. A legérdekesebb a Niger-kanyar összlakosságára vonatkozó becslésem. Látja, december 5-én az *öl*, vagyis az összlakosság: 1479114.

- Hogyne látnám - bólogatott Florence -, de mást is látok; február 16-án az 470652. Most már a két szám közül melyik a helyes?

- Mind a kettő - jelentette ki Poncin úr mély meggyőződéssel. - Az első helyes volt december 5-én, a második február 16-án.

- Közben pedig valami szörnyű járvány pusztított, amit mi észre sem vettünk...

- Ezt én nem tudhatom, de nem is érdekel - jelentette ki Poncin úr gögösen. - Egy statisztikusnak, ha méltó akar maradni e címre, szigorúan tilos mérlegelnie és következtetnie. Ő szemlél, megfigyel, összeír, főleg számol, és a kutatásai, megfigyelései számokba öntve minden más helyett beszélnek. A közben előforduló változásoknak semmi jelentőségük sincs. Az ilyesmi ma-te-ma-tika-i-lag elkerülhetetlen, ha a tényezők közben változnak. De az ilyen részletek nem akadályoznak meg egy összeadást abban, hogy összeadás legyen, egy kivonást, hogy kivonás legyen, egy szorzást, hogy szorzás...

- ...legyen, et cetera.

- Et cetera - hagyta rá Poncin úr gondolkodás nélkül. - Uram, a statisztika a mozdulatlanság állandóan mozgásban levő tudománya.

Amédée Florence, mivel a kíváncsiságát messze a reményein túl kielégíthette, e csodálatos aranymondás tudomásulvételével igyekezett a beszélgetést befejezni.

Mikor a foglyok mind együtt voltak, általában komolyabb kérdésekről beszélgettek. Könnyű elképzelni, hogy leginkább a helyzetükről tárgyaltak, és arról, akitől a sorsuk függött, vagyis Harry Killerről; róla aztán elmondható, hogy nagyon vegyes benyomást gyakorolt rájuk.

- Ki lehet ez az alak? - töprengett egy szép napon Barsac úr.

- Valami angol - válaszolta Jane Buxton. - A kiejtése efelől semmi kétséget sem hagy.

- Legyen angol - folytatta Barsac úr -, de ez még nem mond sokat. Annyi bizonyos, hogy nem hétköznapi ember. Hogy tíz év alatt egy ilyen várost építsen, hogy a sivatagot úgy megváltoztassa, amint ő tette, hogy vizet fakasszon ott, ahol évszázadok óta egy csepp víz sem volt: e mű megalkotására csak egy zseni képes, aki hatalmas természettudományos ismeretekkel rendelkezik.

- Számomra ez még érthetlenebb - vette át a szót Amédée Florence -, mert én Harry Killert örültnek tartom.

- Legalább félig az is - helyesbített Châtonnay doktor -, de a másik felében idült alkoholista, s ez így még veszedelmesebb.

- E két tulajdonsága együttesen teszi őt klasszikus zsarnokká jelentette ki Amédée Florence -; ráadásul könnyen felfortyanó természet, akinek a sors hatalmas lehetőségeket játszott a kezére, s azokkal egy gyermek szeszélyességével rendelkezik. Hajlamos ugyan eltérni a kisebb

ellenkezéseket, de a kedélye úgyszólván indokolatlanul csapong a fagyos nyugalom és a lobogó düh között, és szemmel láthatólag az emberéletet semmibe veszi, természetesen csak akkor, ha nem az ő életéről van szó.

- Ez a típus nem ritka Afrikában - magyarázta Châtonnay doktor. - A fehérek itt állandóan a bennszülöttek között élnek, akikkel kényükre-kedvükre azt tehetnek, amit akarnak, s ez gyakran kegyetlen szatrapákká teszi őket. A zsarnokság a gyarmatokon olyan, mint a járvány. Harry Killer messzebb ment az átlagnál, ennyi az egész.

- Én örültem tartom - vont le a következtetést Amédée Florence. - Egy bolondban pedig nem szabad megbízunk. Biztos vagyok benne, hogy megfélemlített rólunk, de semmi biztosítékunk nincs, hogy öt perc múlva nem rendeli el akár a kivégzésünket is.

Egy álló hétig semmi sem utalt Amédée Florence borúlátó feltételezésére, és április 3-áig semmi különös sem történt. Viszont ezt a napot két különböző természetű esemény tette emlékezetessé. Délután három óra körül a foglyokat az a kellemes meglepetés érte, hogy találkozhattak Malikkal. A néger lány, amint megpillantotta Jane Buxtont, a lábai elé omlott, és rajongó lelkesedéssel csókolgatta szeretett úrnője kezét, aki maga is mélyen megindulva simogatta Malik fejét.

A néger lányka elmondta, hogy öt nem siklóval szállították ide, hanem a tizennégy néger s a két altiszt kísérte gyalogosan, több napon át, és egész úton igen durván bántak vele. Jane Buxton és a többiek is tartózkodtak attól, hogy Tongané felől kérdezősködjének, mert Malik elgyötört arcából láthatták, hogy semmit sem tud a fiatal négerrel.

Két órával Malik megérkezése után egy másik, egészen más természetű esemény történt. Öt óra lehetett, amikor Tchumuki lélekszakadva berohant a nyitott folyosóra. Izgatottan hozta a foglyok tudomására, hogy Mornas kisasszony után jött, akit őfelsége elé kell vezetnie, mert Harry Killer makacsul a jövőbelijének tekinti a lányt.

A foglyok egyértelműen visszautasították a parancsot, és hiába erősködött Tchumuki, végül is dolgavégezetlen kellett elmennie. Amint a néger távozott, élénk vita alakult ki Harry Killer fura szándéka körül. Abban mindnyájan egyetértettek, hogy útitársnőjüknek semmiképpen sem szabad elválnia tőlük.

- Kedves barátaim, köszönöm, hogy ily bátran a védelmemre állnak - mondta végül Jane Buxton -, de ne higgyék, hogy teljesen védtelen leszek, ha szemtől szembe kerülök azzal a durva fickóval, aki végeredményben nem sebezhetetlen. Amikor önöket végigmotozták, egy nővel szemben nem tartották szükségesnek ezt a biztonsági intézkedést, és megmaradt ez a fegyverem.

Azzal Jane Buxton elővonta a testvére sírjában talált törst, amelyet azóta a keblébe rejtve magával hordott.

- Nyugodjanak meg, ha rászorulok, tudom, hogy kell kezelni - jelentette ki elszántan.

Alighogy törst visszacsúsztatva a blúzába, a félelemtől félőrülten megjelent Tchumuki. Harry Killer, mikor meghallotta a Mornas kisasszony válaszát, tajtékezni kezdett, és megparancsolta, hogy a lány azonnal jelenjen meg előtte. Ha pedig még egyszer ellenkezni merészel, a hat foglyot azonnal akasszák fel.

A tétovázásnak már semmi értelme sem volt, és Jane Buxton, mivel arra gondolt, hogy e mérhetetlen veszedelemben ő sodorta bele mindnyájukat, úgy döntött, hogy engedelmeskedik, jóllehet ez ellen a barátai határozottan tiltakoztak. De erőnek erejével sem tudták visszatartani.

Tchumuki hívására egy tucat néger rontott be a folyosóra, s az öt foglyot tehetetlenné tették, amíg Jane Buxton el nem távozott.

A lány csak este nyolc óra körül került elő, három végtelennek tűnő óra után, ami alatt a barátait kegyetlen kétség marcangolta, szegény Saint-Bérain pedig hangosan zokogott.

- Mi történt? - kiáltották egyszerre, amikor megpillantották.

- Mi történt volna? Semmi bajom - válaszolta a fiatal lány, de még mindig remegett.

- Végül is mit akart öntől?

- Semmi különöset, csak hogy lászon. Amint beléptem, szokása szerint inni kezdett, pedig már félig részeg volt. Arra kényszerített, hogy leüljek, és a maga módján bókolni kezdett. Azt mondta, hogy tetszem neki, és boldog volna, ha a felesége lennék, eldicsekedte, hogy milyen hatalmas, és hogy milyen mérhetetlenül gazdag, és hogy mindenben részem lenne, ha hozzámennék. Nyugodtan végighallgattam, s végül megjegyeztem, hogy egy hónap gondolkodási időt adott, amiből még csak egy hét telt el. Lehet, hogy különösnek találják, de erre nem kapott dührohamot. Azt hiszem, némi befolyásom van erre az öröltre. Biztosított, hogy tiszteletben tartja a hónap gondolkodási időt, és addig nem dönt felőlünk, de csak azzal a feltétellel, ha minden délutánt a társaságában töltök.

- Szóval megint el kell menned hozzá, drágám! - jajdult fel kétségbeesetten Saint-Bérain.

- Feltétlenül - válaszolta Jane Buxton -, de ha az első délután történeteiből indulunk ki, nem hiszem, hogy a legkisebb veszély is fenyegetne. Hét óra előtt már teljesen elázott, és addig is csak a pipáját kellett tömködnöm, s a poharát kellett megtöltenem, aztán, mikor horkolni kezdett, felhasználtam az alkalmat és eljöttem.

Ettől kezdve Jane Buxton naponta találkozott Harry Killerrel, és a társaságában időzött este nyolcig. Amint a lány elmesélte, az idő békésen, a megállapodás szerint telt el. Minden délután ugyanaz történt: amikor Jane a szobába lépett, a zsarnok tanácsosai körében ült és parancsokat osztogatott, miközben nem mindennapi értelmet árult el. A város igazgatására, valamint a mezőgazdasági munkákra vonatkozó utasításaiban nem volt semmi titkolnivalója, de Harry Killer időnként hol az egyik, hol a másik tanácsosa füléhez hajolt, s valamit súgott, hogy Jane még csak ne is sejtthesse, amit el akart előtte titkolni.

A tanácsülés rendszerint négy óráig tartott, akkor mindenki kiment a szobából, és Jane Buxton magára maradt Harry Killerrel. De nemsokára „őfelsége” is eltávozott. Mindennap pontosan fél ötkor Harry Killer eltűnt egy kis ajtón át, amelynek a kulcsát mindig magánál tartotta. Vajon hova mehetett? Jane még csak nem is sejtette.

Az első három napon, miközben Harry Killer visszatérését várta, közvetlen a Killer távozása után, a lány halkan ugyan, de elképesztő hangokat hallott, amelyek leginkább egy olyan ember nyögésére emlékeztették, akit kínoznak. A jajgatás közel negyedóraig tartott, aztán elcsendesedett, és Harry Killer mintegy félóra távollét után, a hátsó kis ajtón át, igen jó hangulatban visszatért. Jane pedig tömködni kezdte a pipáit, töltögette a poharát, és Killer addig-addig kortyolgatott, míg csak a sárga földig le nem itta magát.

Három napig Jane Buxton abban a szobában várta a Harry Killer visszatértét, amelyben magára hagyták, lassacskán azonban nem bírta hallgatni a távoli nyögéseket, és felvette azt a szokást, hogy félórát magányosan sétáljon a Palotában, amelynek lakói: a tanácsosok, a néger szolgák, a Merry Fellows-legények már nemcsak ismerték, de bizonyos tisztelettel is tekintettek rá.

Minden este bekövetkezett az a pillanat, amikor az ital teljesen hatalmába kerítette és legyűrte Harry Killert. Akkor könnyű lett volna elintézni az alkoholista zsarnokot, hiszen kéznél volt a tör, amelyet Jane a szerencsétlen bátyjától örökölt. De ezt mégsem tehette meg. Nemcsak azért, mert irtózott a gondolattól, hogy ledöfjön egy védtelen embert, bármilyen aljas legyen is az, de mi haszna lenne egy ilyen tettnek? Ha Harry Killer el is pusztul, de életben marad az egész gonosztevő banda, akiket tanácsosoknak neveznek, megmaradnának a Fekete Gárda vadállatai és Blackland minden rendű és rangú lakói, az egész aljas söpredék. Ami pedig az ő helyzetüket illeti, az nemhogy javulna, hanem csak súlyosbodna annak az egyetlen embernek a halálával, aki józan óráiban eléggé eszesnek bizonyul annak a felmérésére, hogy milyen előnyöket rejteget számára, ha a foglyaival viszonylag szelídebben bánik. Miután Jane Buxton ezt az eshetőséget a társaival is megbeszélte, mindnyájan egyetértettek: nem! Harry Killert semmi körülmények között sem szabad elpusztítani.

De egy másik ötlet jobbnak tűnt: mivel Jane élvezzi a zsarnok bizalmát, vajon nem lehetne ezt a javukra fordítani úgy, hogy foglyul ejtsék „őfelségét”? E pillanattól kezdve a túszoznak is lenne túsza, és egyenlő feltételekkel tárgyalhatnának.

Csak hogy egy ilyen terv kivitelezése nagy nehézségekbe ütközött. A Palotában sürgő-forgó személyzet s az ajtóknál álló őrség szeme láttára hogyan lehessen lecsapni Harry Killerre? S ha esetleg ezt a nehézséget le is győznék, vajon nem történhet meg, hogy Blackland lakossága inkább megörül a fordultnak, és senki sem tárgyalna a zsarnok szabadon bocsátásáról? De ha végül is sikerülne megegyezniük, ugyan mily eszközökkel lehetne biztosítani az egyezség valóra váltását? Hány meg hány kérdés, amire bajos volna válaszolni...

Killer túsul ejtésén kívül, Jane Buxtonnak volt egy személyes terve is, amelyet azonban nem közölt a barátaival. A kíváncsiság és az együttérzés teljesen a hatalmába kerítette a lányt; kíváncsiságát Harry Killer rendszeres távozása, együttérzését pedig azok a jajgatások váltották ki, amelyek „őfelsége” eltűnése után hallatszottak. Este, amikor Harry Killer már holtrészegre itta magát, és azt sem tudta, hogy melyik világon van, a lányt elfogta a kísértés, hogy ellopja annak az ajtónak a kulcsát, amelyen a zsarnok délutánonként ki szokott lépni a „trónteremből”, hogy a saját szemével lássa, mi lehet ott. Csak hogy néhány napig nem volt bátorsága, hogy engedjen a kísértésnek, mert félt, hogy kíváncsiságát drágán kell megfizetnie.

Öt nap telt el kétségek között, és elérkezett április 8-a.

Aznapi este, valamivel kilenc óra után a bástya teraszán a foglyok Jane Buxton beszámolóját hallgatták azokról a viszontagságokról, amelyek semmiben sem különböztek az előző napiaktól. Az alattuk levő emeleti szobában Tchumuki esti teendőit végezte, mielőtt elment volna lefeküdni.

Sötét fellegek terpeszkedtek az égen, esőre állt az idő, vaksötét éjszaka borult a tájra, pedig még nem volt holdfogyatkozás. A bástya teraszán koromsötétség uralkodott, mert a Red River túlsó partjáról a közvilágítás fényei nem hatoltak idáig.

Egyszer csak valami keményen koppant a terasz padlózatán. A meghökkent foglyok azonnal elhallgattak. Honnan pottyant, és mi lehet az a tárgy, amit a sötétben nem láthattak?

Elsőnek Amédée Florence nyerte vissza a nyugalma. Pár pillanat alatt megtalálta a titokzatos tárgyacskát. Egy jókora kavics volt, amelyre zsineget kötöttek; a zsineg átnyúlt a mellvéden, és valószínűleg lelógott a Red Riverig.

De mit jelentsen mindez? Esetleg azt, hogy - ki tudja, milyen céllal - csapdába akarják csalni őket; vagy tán azt, hogy a foglyoknak ismeretlen barátai vannak Blacklandben, és ily módon üzennek nekik. Hogy meggyőződhesse, csak fel kellett húzniuk a zsineget, amelynek a

végén talán valami levélnek kell lennie. Amédée Florence nem sokat habozott, megragadta a végét, de segítségül kellett hívnia Châtonnay doktort, mert annyira súlyos volt a tárgy, amit rákötöztek, hogy a vékony zsineg kicsúszott az ujjai közül. Valami más lehet rákötve, nem holmi cédulácska!

Nemsokára a kezükben tartották a zsineg másik végét is, amelyre egy vastag kötel volt ráhurkolva. Természetesen húzni kezdték a kötelet is. Miután vagy harminc-harmincöt métert felhúztak belőle, a kötel megakadt, de nem úgy, mintha valami nehéz tárgy volna a végére kötve, hanem puhán, rugalmasan, s mintha a másik végét valaki rángatná. Pár pillanatig a terasztetőn állók zavartan megtorpantak. Mit kell tenniük?

- Rögzítsük a kötelet - javasolta Amédée Florence. - Majd meglátjuk, ezt akarja-e az, aki lent áll.

A javaslat szerint cselekedtek.

A kötel nemsokára megfeszült. Kétségtelenül valaki felfelé kapaszkodott rajta; valaki, akit a foglyok a mellvéden áthajolva, a sötétbe meresztett szemmel meg szerettek volna pillantani. Valóban, nemsokára egy ember körvonala bontakozott ki a sötétségből, aki fűrgén kúszott fel a falon.

Az ismeretlen látogató végül is felért. Egy pillanat alatt átugrott a mellvéden, és az elámult foglyok közé huppant.

- Tongané!... - kiáltottak fel egyszerre visszafojtott hangon.

Ötödik fejezet

Az új börtön

Tongané elmesélte, hogy a kubói lerohanás alkalmával nemhogy nem ölték meg, de még csak meg sem sebesítették. Ő nem esett bele a fényszóró kékéjébe, és így sikerült észrevétlenül a fák közé surrannia, a támadóknak pedig szerencsére eszükbe sem jutott, hogy megkeressék.

A sikeres megmenekülés után Tongané egy pillanatig sem gondolt arra, hogy cserben hagyja a gazdáit, annál kevésbé, mert a kis Malik is köztük volt. Inkább azon törte a fejét, hogyan segíthetne rajtuk, és végül, nagyon helyesen, arra gondolt, hogy okosabban cselekszik, ha megőrzi a szabadságát.

De nemcsak hogy eszébe sem jutott elfutni, hanem a támadók nyomában maradt. Hihetetlen nélkülözéseket elszenvedve átvágott a sivatagon, és szakadatlanul nyomon követte azokat, akik Malikot Blacklandbe hurcolták. Egész úton csak azokból a hulladékokból táplálkozott, amelyeket az előtte járók a pihenőhelyeken szertdobáltak. Tongané gyalogosan ugyanolyan szaporán haladt, mint amazok lóháton, és naponta megtett ötven kilométert.

Amint azonban Blackland közelébe értek, a hűséges néger ösztönösen jobban elmaradt a lovasoktól. Az ültetvények között pedig meglapult, és megvárta az éjszakát. Reggelig a csalitosban lapított. Aztán a többi néger közé keveredett, velük együtt túrta a földet, és túrta a botutéseket, amelyeket az örök bőkezűen osztogattak. Este úgy jutott be a város középső övezetébe, hogy senki sem vette észre.

Eltelt néhány nap, s közben egy elhagyott kunyhóból sikerült elemelnie egy otffelejtt kötelet. Zsákmányával néhány, a Civil Bodyhoz tartozó alak után lopakodva elérte a folyópartot, ahol egy levezető csatorna boltozata alatt töltött két végtelennek tűnő napot, és leste a kedvező alkalmat.

E két nap alatt minden este látta a foglyokat, amint a bástya teraszán sétálgatnak, de hiába próbálta észrevétni magát. A kedvező alkalom csak a harmadik napon, 8-án nyílt. A vastag felhőtakaró miatt sűrű sötétségbe burkolózott minden, s ezt használta ki Tongané; vaksötétben kisurrant a bűvőhelyéről, feldobta gazdáinak a kötelet, s azon aztán hozzájuk kúszott.

Könnyű elképzelni, hogy mindezt Tongané később mesélte el, mert a megérkezése pillanatában csak annyit mondott, hogy amiképpen ő felkúszott ide, azonmód valamennyien elszökhetnek innen. Lent egy csónak várja a társaságot, amelyet sikerült elcsennie, s azon valamennyien leereszkedhetnek a Red Riveren. Felesleges mondanunk, hogy e javaslatot vita nélkül elfogadták. Ha négy ember ül az evezőknél, vízfolyásában óránként hat mérföldet is könnyen megtehetnek. Tehát, ha tizenegy óra előtt elindulnak, pirkadatig hetvenöt kilométert feltétlenül a hátuk mögött hagynak; s azzal túl is jutottak a védelmi zónán, vagyis a cikloszkóp hatósugarába eső övezeten, a készülék tapogatósugarait a magas martok alatt evezve sikeresen elkerülhetik, de maguk mögött hagyhatják az ültetvények mezsgyéit is, sőt még a sivatagban levő legelőretoltabb őrhelyen is túljuthatnak. Aztán, hogy a légisiklók fel ne fedezzék őket, nappal elrejtőznének a folyó rekettyés partján, és csak éjszaka folytatnák az útjukat, míg csak el nem érik a Nigert. Mivel a Red River medre nem húzódhat máshol, csak a Tafasasset vádjában, a blacklandi folyó valószínűleg Say-tól lejjebb, valahol egy Bikini környéki falunál ömlik a Nigerbe; tehát összesen mintegy négyszázötven kilométert kell megtenniük, vagyis négy-öt alkalommal kell végigcsónakázniuk az éjszakát.

Ezt a sebtében megbeszélt tervet is villámgyorsan jóváhagyta mindenki. Mielőtt azonban a kivitelezéshez fogtak volna, a foglyoknak meg kellett szabadulniuk Tchumukitól. Ugyanis gyakran megtörtént, hogy a néger elücsörgött a nyitott folyosón vagy fenn a bástya teraszán, és mégsem lehetett a vakszerencsére bízniuk magukat. Gyorsan kellett cselekedniük.

Jane Buxtont, a hasznavehetetlen Poncin urat és Tonganét fennhagyták a bástya teraszán, a többiek pedig megindultak a lépcsőn lefelé. Már az első lépcsőfokok után, a terasz alatti szinten megpillantották Tchumukit, amint sorsába bölcsen beletörődve, nem valami szaporán tett-vett, hogy befejezze a napi teendőit. A néger ügyet sem vetett a négy férfira, akiknek a megjelenésében semmi rendkívülit nem találhatott. Azok úgy közelíthették meg, hogy amiatt a néger nem gyanakodott.

Amint megbeszélték, Saint-Bérain rohant rá elsőnek. Vasmarkával elkapta a néger nyakát, aki egyet sem nyikkanhatott. A többiek a gazfickó karját, lábát ragadták meg. Tchumukit gondosan megkötözték, a száját is betömték, s aztán bezárták egy kisebb helyiségbe, s annak a kulcsát a Red Riverbe dobták. Ily módon, amennyire csak lehetett, késleltették szökésük felfedezését.

Miután távozásukhoz az első lépést ily módon megtették, visszaosontak a teraszra, ahol a négy európaiat valóságos felhőszakadás fogadta. Amint remélték, a vastag felhőtakaró meghozta az esőt, és az égi vizek hatalmas dörgések kíséretében valósággal lezúdultak a földre. Határozottan úgy látszott, hogy a szerencse a szökevényekhez pártolt. A sűrű vízfüggöny húsz lépésen túl lehetetlenné tette a látást, és a túlsó part, a Merry Fellows-övezet fényei elmosódottan is csak alig-alig pislákoltak a bástyáig.

A leereszkedést késedelem nélkül megkezdtek, és baj nélkül be is fejezték. Egyik a másik után - elől Amédée Florence, legvégül Tongané - valamennyien leereszkedtek a kötélre, amelynek a vége egy akkora csónakhoz volt hurkolva, amelyben mindnyájan elfértek. Hiába akarták Jane Buxtont biztosítókötélre fogni. A fiatal lány határozottan visszautasította, és ragaszkodott ahhoz, hogy bebizonyítsa: ha sportteljesítményről van szó, ő sem ügyetlenebb, mint bárki más.

Mielőtt a tetőt elhagyta volna, Tonganénak volt rá gondja, hogy a kötelet leoldozza a kampóról, amelyre ráhurkolták, és hogy csak könnyedén átvesse a mellvéd egyik ékén, s a két kezével mindkét lelógó szárába fogódzva ereszkedjék le. Mikor aztán a többiek mellé ért, könnyedén lerántotta az egész kötelet. Így aztán semmi nyoma sem maradt annak, hogy miként szöktek meg.

Valamivel tíz óra után elkötözték a csónakot, amely eltávolodott a parttól, a vízáram elkapta, és megindult lefelé a folyás irányába. A szökevények meglapultak a csónakban, az evezőket bevonták, mert csak akkor szándékoztak evezőre kapni, ha kívül lesznek a városon, amelynek a falai csak alig hatszáz méterre voltak. Addig, bár a felhőszakadás átláthatatlan függönyt vont köréjük, okosabbnak találták, ha nem mutatkoznak.

Így telt el néhány perc, a szökevények már azt remélték, hogy túl is jutottak a város falain, amikor a csónak hirtelen fennakadt valamin, és kemény koppanással megállt. A benneülők kitapogatták, hogy egy nagyon magas vasrács állja el útjukat, amely felül vaslemezekbe van foglalva, alul pedig elvész a folyó mélyében, s így reménytelen helyzetbe jutottak. Elkerülni is hiába próbálták, mert a rács két szélén semmi rést sem találtak; ugyanis az egyik széle abba a falba volt beépítve, amely a Civil Body- és a Merry Fellows-övezetet szegélyezte; a másik oldalon pedig az Üzemet körülfutó örsáv peremébe. A szerencsétlen menekülőknél be kellett látniuk, hogy ez alkalommal teljesen kilátástalan helyzetbe kerültek.

Harry Killernek igaza volt: birodalma őrizetét jól megszervezte. A Red Riveren csak napközben lehetett közlekedni, mert éjszakára lebocsátották ezt a rácsot.

Jó időbe telt, amíg a reményüket vesztett menekülők ismét visszanyerték az akaraterejüket. Annyira el voltak keseredve, hogy még a szakadatlanul csapkodó záport sem érezték, pedig az bőrig áztatta valamennyiüket. Térjenek vissza, adják meg magukat, jelentkezzenek a kapunál, és dugják be önként csuklóikat a bilincsbe? Erre sehogy sem tudták elszánni magukat. Csakhogy mi mást tehetnének? Arra nem is gondolhattak, hogy a rács feletti sima fémfalón átkapaszkodjanak. Még kevésbé, hogy a csónakot is átvonszolphassák rajta. Csónak nélkül pedig nem valósíthatják meg a szökési tervüket. És arra sem gondolhattak, hogy a két part közül valamelyiken kikössenek, mert a bal parton állt az Üzem, a jobb parton viszont a Merry Fellows-övezet terült el. Az útjuk minden irányban el volt vágva.

- Feltételezem, hogy nem itt akarunk nyugovóra térni - szólalt meg végül is Amédée Florence.

- Ön például hova óhajt menni? - kérdezte meg Barsac tétován.

- Bárhova, kivéve őfelsége Harry Killer lakosztályát - válaszolta a riporter. - Mivel azonban a választék nem túlságosan nagy, miért ne próbálnánk meg kibérelni egy új lakosztályt abban az épületben, amelyet Üzemnek neveznek.

Úgy tűnt, hogy ezt a lehetőséget érdemes megkísérelni. Abban a sajátos mikrokozmoszban, amely annyira különbözik a város többi övezetétől, talán segítenek rajtuk. Mindenesetre, ha megpróbálják, a helyzetük semmiképpen súlyosbodhat, s így tulajdonképpen nem is kockáztatnak semmit.

A csónakból a bal partra kecmeregtek, arra az ötvenméteres örsávra, amely az árokkal együtt az Üzemet körülfutja. A zápor olyan sűrűn hullt, hogy a viszonylag rövid, ötvenméteres távolságból sem lehetett az Üzemnek akárcsak egyetlen épületét is megpillantani.

Bár az elszabadult természeti erők csattogása minden más zajt elnyomott, a függönyként hulló esőcseppek pedig megakadályozták a látást, a szökevények mégis óvatosan léptek az örsávra, amelyen át kellett vágniuk.

Félúton megtorpantak.

Onnan, mintegy húsz méter távolságból már felsejlett az Üzemnek az a sarka, ahol a nyugati fal találkozik az északival, ez utóbbi tőlük jobb kézre húzódott végig, a város belső övezete irányába. Miután alaposan körülnéztek, látták, hogy nem indulhatnak tovább, mert az Üzem sarkánál egy nyugtalanító tereptárgyat pillantottak meg: egy örbódét, amelynek közismert körvonala éppen csak hogy felismerhető volt a záporban. Mint minden örbódé, úgy ez is az örszem jelenlétére figyelmeztetett, még akkor is, ha az ör sehol sem látszott, mert feltehetőleg behúzódott az eső elől.

Csakhogy a menekülők nem álldogálhattak ott az örökkévalóságig, mert ezzel a legjobb alkalmat szolgáltatták volna, hogy a feltételezett örszem, ha kijön a bódéjából, vagy ha a zápor hirtelen csitul, őket észrevegye.

Amédée Florence intett a többieknek, eltávolodott a Red Rivertől, és átvágott az örsávon, s azon túl az Üzem falához lapult. Ily módon lapítva a többiek is megközelítették az örbódét, amelynek kijáratí nyílása minden bizonnyal a folyóra nézett.

Mielőtt a sarokhoz értek volna, a szökevények ismét megálltak, hogy tanácskozzanak; miután mindenben szigorúan megállapodtak, Amédée Florence, Saint-Bérain és Tongané kisurrant a szeglet mögül, és az örbódéig rohanva, egyből rárontottak az őrhelyre.

Csak egyetlen Merry Fellows-legény silbakolt ottan. Azt annyira meglepte a váratlan támadás, amelyre még álmában sem gondolt, hogy későn kapott a fegyvere után, a kiáltása pedig elhalt az égháborúban. Saint-Bérain torkon ragadta az ipsét, és úgy a földre döntötte, mint Tchumukit. S a fehér embert is ugyanúgy megszorongatta, mint a négert.

Tongané pedig a csónakhoz rohant, elhozta a kötelet, amivel az őrt atyásan megkötözték, majd pillanatnyi vesztegelés nélkül a foglyok megindultak egymás nyomában. Szorosan az Üzem falához lapulva, a Palota irányában, a folyóval párhuzamos fal mentén, de a folyásiránnyal szemben osontak.

Az Üzemet bekerítő falon mind ez ideig semmi bejáratot sem észleltek. A bástya teraszáról sem látszott semmiféle kapu vagy ahhoz hasonló. Valóban: az Üzemnek a Röptér felé nem volt bejárata. De az ellenkező oldalon, amíg az esőben csak látni lehetett, sem mutatkozott semmi ilyesmi. És valószínűnek látszott, hogy hasonló a helyzet az északi homlokzaton is, amely a folyóra merőlegesen futott.

Viszont ha rakpartot építettek, azt mégiscsak használják valamire, és mi másra használhatnák, mint hajón szállított áruk ki- és berakására. Elvégre az Üzembe történő áruszállításnak feltétlenül van valami módja.

Ez az okoskodás helyénvalónak bizonyult. Miután vagy százötven métert haladtak, a szökevények egy kétszárnyú kapura bukkantak. De miképpen lehessen kinyitni egy olyan kaput, amelyen kívülről nyoma sincs semmiféle zárnak? Hogyan lehessen bárcsak megpattintani is? Vagy hogyan hívhatnák fel magukra az Üzemben lakók figyelmét úgy, hogy a másik ór, aki minden bizonnyal itt tartózkodik a közelben, észre ne vegye?

Néhány lépéssel arrébb a nagykapu mellett még egy, hasonló módra megépített, kisebb, egy-szárnyú kapura bukkantak. Erre a kapura zárat is szereltek, de a hozzávaló kulcs vagy valami feszítővas hiányában a menekülők azzal sem mentek sokra.

Hosszas tétovázás után már arra gondoltak, hogy ököllel, vagy ha kell, akár lábbal is bedörömbölnek; de ekkor a Röptér felől jövet, a folyó partján feltűnt egy árnyalak. A felhősza-kadás mit sem zavarta, nyugodtan közeledett feléjük. Mivel a rakpart felől csak az ősávon át lehetett feljönni, ha valaki a Röptér felől került meg az Üzemet, mint most ez az árnyék, akkor megvolt az esélye, hogy éppen arra tartson, amerre a szökevények vesztegeltek.

Azok pedig mi mást tehettek volna, mint azt, hogy meglapultak a nagykapu bemélyedésében szorosan egymás mellé húzódva, készen arra, hogy az alkalmas pillanatban a közeledő alakra vessék magukat.

Az ismeretlen pedig a legnagyobb közönnyel lépkedett el előttük, a könyökével majdnem hogy súrolta őket, de szemmel láthatólag észre sem vette, hogy egy embercsoport előtt megy el; ezért a szökevények lemondtak az értelmetlen erőszak alkalmazásáról. A magányos férfi hihetetlen vaksága mindnyájukat annyira felbátorította, hogy amint elhaladt előttük, rendre egyenként a nyomába szegődtek úgy, hogy amikor az éjjeli bolyongó, amint sejteni lehetett, a kiskapunál megállt, és a kulcsot a zárba illesztette, a háta mögött félkörbe állva nyolc figyelmes nézője is akadt anélkül, hogy tudomást vett volna róluk.

A kapu kinyílt. A szökevények pedig abban a pillanatban megragadták az ismeretlen férfiút, s a nyomában betódultak a kapunyíláson, az utolsó pedig becsapta a kapuszárnyat, amely hatalmas dörrenéssel bezárult.

Vaksötétségben találták magukat. A nagy sötétségben csak egy szelíd hang hallatszott, amelybe csodálkozás is keveredett, de egyébként csodálatosan szelíd volt.

- Ejnye, na!... - szólt a hang. - Mit jelentsen ez?... Mit akarnak tőlem?... Mi történik itt?...

Egyszerre csak halvány fénysugár villant fel, amely mégis bevilágította a vaksötétséget; Jane Buxtonnak eszébe jutott, hogy meggyújtsa a zseblámpáját, amely olyan jó szolgálatot tett Kokoróban. A szerény megvilágításban egyszerre tűnt fel Tongané képe és előtte egy vékonydongájú férfiúé, akinek a fakószőke haja és a ruhája csuromvizesre ázott, és miközben az arcáról lefolyó vizet törölgette, fél kézzel a falnak támaszkodott.

Amint ez a férfiú és Tongané megpillantotta egymást, egyszerre, de különbözőképpen felkiáltottak:

- Moszju Camaret! - harsant a néger hangja, és ijedten forgatta a szemét.

- Tongané őrmester! - csodálkozott a sovány férfi ugyanolyan szelíd hangon.

Camaret!... Jane Buxton összerezsent e név hallatára, hiszen tudomása volt róla, hogy annak idején egy ilyen nevű személy is együtt kalandozott a bátyjával.

E pillanatban Amédée Florence jónak látta, ha közbelép. Mivel ismerősök is akadtak, a bemutatkozást könnyű lesz majd elintézni. Ezért a riporter előrelépett, és megállt a zseblámpa fényében:

- Camaret úr, a barátaim és én beszélni kívánunk önnel.

- Mi sem könnyebb - válaszolta Camaret habozás nélkül.

Azzal megnyomott egy gombot, és a mennyezeten kigyulladtak a villanyégők. A szökevények egy boltíves, de teljesen bebútorozatlan helyiségben álltak. Talán valami kapualjféle lehetett.

Marcel Camaret kinyitott egy ajtót, amely mögött lépcső látszott, és udvariasan félreállva, kellemes közvetlenséggel tessékelte be a társaságot:

- Kérem, szíveskedjenek befáradni.

Hatodik fejezet *Marcel Camaret*

Elámulva a fogadtatáson, amelynek udvarias formája az adott helyzetben rendkívülinek tűnt, a hat európai, nyomában a két négerrel, megindult a lépcsőn, amelyet számtalan villanyégő fényesen kivilágított. Vagy húsz lépcsőfokot kapaszkodtak felfelé, aztán egy előszobában találták magukat. Marcel Camaret, aki utolsónak ért föl, átment az előszobán, és kinyitott egy ajtót, majd félreállt, mint az imént, hogy váratlan vendégeit előreengedje.

Egy hatalmas terembe léptek, amelyben elképesztő rendetlenség uralkodott. Az egyik oldalon, a terem teljes hosszában rajzasztal nyújtózkodott végig, a másik három falát könyvespolcok borították. Szanaszét vagy tíz szék állt; valamennyin könyvek, papírok halomban. Marcel Camaret megfogta az egyik csomót, nyugodtan letette a földre, és leült az így felszabadult székre. Példáján felbátorodva a vendégek is hasonlóképpen cselekedtek, és nemsokára valamennyien helyet foglaltak, Malik és Tongané kivételével, akik tisztelettudóan állva maradtak.

- Mivel szolgálhatok önöknek? - kérdezte Marcel Camaret, és úgy tűnt, mintha a világ legtermészetesebb dolgának találná ezt a szokatlan látogatást. A pár perc alatt, amint helyet foglaltak, elég idejük maradt, hogy közelebről megszemléljék azt a személyt, akinek az otthonába oly merészen betörtek; a szemügyre vétel valamennyiüket megnyugtatta. Az ismeretlen, akit Tongané Camaret-ként üdvözölt, valóban különös ember volt, és annyira szórakozott, hogy lent a kikötői oldalon, mikor már-már beléjük ütközött, akkor sem vette észre őket; általában a külvilágról nemigen látszott tudomást venni, és távol tartotta magát mindentől, ami körülötte történt; rendkívülivé tette az a közvetlensége és nyugalma is, amellyel olyan ismeretlen emberek fogadott, akik durván rátörtek. Kétségtelen, hogy nem lehetett mindennapi ember! De különleges, sőt mondhatnánk abnormis viselkedése nem állt ellentétben a becsületességével vagy inkább ennek a fejletlen, kamaszos testű embernek a szemmel látható „ártatlanságával”. Nem, ez az ember, akinek oly magasan domborodó homloka van, s hozzá oly tiszta tekintete, oly nagy, csodálkozó szeme, ez nem tarthat ugyanabba az erkölcsi kategóriába, mint Harry Killer, bár minden arra vallott, hogy egy követ fűj vele.

- Camaret úr - válaszolta Barsac bizalommal -, azért jöttünk, hogy védelmet kérjünk öntől.

- Védelmet?... - és Camaret hangjában csodálkozás bujkált. - De tulajdonképpen ki ellen?

- E város ura, vagy inkább zsarnoka, Harry Killer ellen.

- Harry Killer?... Zsarnok?!... - látszott, hogy Camaret nem érti, miről van szó.

- Ezt ön nem tudja? - csodálkozott Barsac.

- Szavamra nem.

- De hát mégis, lehetetlen, hogy ne vette volna észre a várost, amely itt emelkedik ön körül - erősködött Barsac kissé bosszúsan.

- Persze hogy észrevettem - ismerte el Camaret.

- S talán azt is tudja, hogy Blacklandnek hívják...

- Á! Igazán, Blackland?... - csodálkozott Camaret. - Nem csúnya név... Eddig nem tudtam, de ha önök mondják... szóval, nem felejttem el. Ámbár nekem mindegy.

- Bár nem ismeri a város nevét - folytatta Barsac némi iróniával a hangjában -, feltételezem, észrevette, hogy lakói vannak; sőt, hogy jelentős számú népessége van...

- Természetes - válaszolta Camaret szelíden.

- Minden városnak kell hogy legyen egy igazgatási rendszere, egy vezetője...

- Ennek is van...

- Blacklandben minden hatalom Harry Killer kezében összpontosul, aki egy közönséges bandita, egy vad és véres kezű zsarnok, egy eldurvult, hogy ne mondjam, egy elmezavarodott alkoholista.

Marcel Camaret felemelte a fejét, és tekintetét Barsacra szegezte. Megdöbbentnek, sőt megrettentnek látszott. És úgy nézett körül, mintha most pottyant volna le a Holdról.

- Ó!... - rebegte tétován. - Milyen kifejezéseket használ?...

- A tényekhez viszonyítva nagyon is enyhéket - folytatta Barsac úr nekibuzdulva. - De előbb engedje meg, hogy elmondjuk, kik vagyunk.

Camaret egy közömbösen udvarias, de nem nagyon biztató mozdulatot tett. Barsac azonban megkezdte a jelenlevők bemutatását. Jane Buxtont a maga választotta álnevén mutatta be, aztán egymás után az útitársai következtek, kinek-kinek a neve után a minőségét is megmondta.

- És végül - fejezte be Barsac úr -, íme: Tongané, akit nem kell hosszasan jellemeznem, mert úgy tűnik, hogy már ismerik egymást.

- Igen... igen... - suttogta Camaret, és a tekintetét ismét a padlóra szegezte.

- Mint a francia kormány megbízottja... de ön, Camaret úr, tulajdonképpen nem francia?...

- De, hogyne... - dörmögte a mérnök, a hangja azonban cseppet sem melegezett fel.

- Amint már mondtam, a francia kormány megbízottja vagyok, azzal a feladattal ellátva, hogy a Niger-kanyarhoz egy expedíciót vezessek, amelynek tagjai az itt levő barátaim - folytatta Barsac -, de egész úton szakadatlanul küszködnünk kellett azokkal az akadályokkal, amelyeket Harry Killer kénye-kedve szerint gördített az utunkba.

- Mi célból tette volna? - vetette közbe Camaret némi érdeklődéssel.

- Azzal a céllal, hogy lehetetlenné tegye utunkat a Niger-kanyarhoz, mert Harry Killer nem akarja, hogy a világ tudomást szerezzen mindarról, ami itt megvalósult. Ezért követett el mindent, hogy távol tartson ettől a vidéktől, félt, hogy hírt viszünk Blacklandről, ugyanis e városról még semmit sem tud Európa.

- Mit mond?!... - kiáltott fel Camaret nála szokatlan kíváncsisággal. - Az nem lehet, hogy Európában semmit se tudjanak rólunk; hiszen számtalan munkásunk tért már haza, miután itt több vagy kevesebb időt ledolgozott.

- Pedig így van - jelentette ki Barsac.

- Ön azt állítja, hogy senki, ismétlem *senki* sem tud erről a városról? - kérdezte Camaret egyre izgatottabban.

- Abszolút senki.

- És hogy a sivatagnak ezt a részét most is teljesen lakatlannak tartják?

- Igen, uram, így van.

Camaret talpra ugrott, fel-le járkált a szobában, és forrt benne az indulat.

- Lehetetlen!... Lehetetlen!... - mormogta.

De izgatottsága csak pár pillanatig tartott. Nyugalmat parancsolt magára, és visszaült a székre.

- Kérem, uram, folytassa - szólt, s csak az arca volt kissé sápadtabb, mint rendesen.

- Nem untatom mindama nehézségek felelevenítésével, amelyekkel meg kellett küzdenünk - folytatta Barsac, mintegy engedve Camaret kérésének. - Elég, ha megemlítem, hogy miután sikerült elválasztania bennünket a fegyveres kíséretünktől, Harry Killer dühében - mert mi kitartottunk úti célunk mellett, amely számára kényelmetlen volt - megparancsolta az embereinek, hogy éjnek idején törjenek ránk, raboljanak el bennünket, és hurcoljanak ide, ahol immár két hete mint foglyokat tart, és állandóan azzal fenyegetőzik, hogy felakasztat.

Marcel Camaret arcát halvány pír futotta be, és a szemében fenyegető fény villant.

- Amit elmondtak, hihetetlen!... - kiáltott fel, mikor Barsac befejezte a tájékoztatást. - Hogyan?... Harry Killer így viselkedett volna...?

- És ez még nem is minden - folytatta Barsac, s aztán elbeszélte, hogy Jane Buxtonnak mennyi közönségességet kellett elszenvednie, hogy miként mészárolták le a két négert, az egyiket a légitorpedóval, a másikat pedig egy légisiklóra függesztve s aztán a torony teraszára hajítva, amelyen a szerencsétlen ember borzalmasan összetört.

Marcel Camaret mélyen felháborodott. Életében talán először fordult elő, hogy el kellett hagynia az absztrakciók világát, és közvetlenül találkozott a valósággal. Ennek következtében pedig a becsületét szörnyű csapás érte. Hogyan? Ő, aki egy legyet sem tudna agyoncsapni, anélkül hogy sejtette volna, immár hosszú ideje egy szörnyettekre képes embert támogat!

- Borzalmas!... Szörnyű!... - motyogta maga elé.

Vitathatatlan, hogy ez a megrökönyödés, amelyet Barsac elbeszélése keltett, őszinte volt, és mélyről fakadt. De akkor hogyan lehetne közös nevezőre hozni Camaret érzékenységét, kétségtelen erkölcsi tisztaságát azzal a ténnyel, hogy tehetségét e város szolgálatába állította, amelynek vezetője - enyhén szólva gyanús üzemeket folytat?

- És végül is, uram - jegyezte meg Barsac, s mindnyájuk gondolatát fejezte ki -, egy ember, aki a szemünk láttára oly hidegvérrel gyilkolt, minden bizonnyal nem először tett ilyesmit. Harry Killernek feltehetően még sok más büntett is nyomja a lelkét. De ugyebár, önnek mindezekről semmi tudomása?

- Hogy merészel tölem ilyesmit kérdezni?! - tiltakozott Camaret felháborodva. - Semmiről sem tudok; mint ahogy arról sem volt sejtelmem, amiről itt önök felvilágosítottak, és azt a legszörnyűbbet sem tudtam, amire most jöttem rá. Sohasem mentem nagyobb távolságra az Üzemtől, amely teljesen reám van bízva, és amelyben főleg azzal foglalkozom, hogy újabbnál újabb eszközöket találok fel és kivitelezek; ezek közül sok, mondhatom: csodálatra méltó; így tehát nem láttam, és nem tudtam soha semmiről semmit...

- Ha jól értettem - szólalt meg Barsac -, kerülő úton arra a kérdésre válaszol, legalábbis részben, amelyen mi, amióta itt vagyunk, hiába törjük a fejünket. Számunkra első pillanattól kezdve hihetetlennek tűnt, hogy a város és viruló környéke Harry Killer műve volna. Ha arra gondolunk, hogy tíz évvel ezelőtt itt mindent homok borított!... És bármi is legyen a célja - de ez a létesítmény csodálatra méltó! S bár elvben el lehet fogadni, hogy Harry Killer kivételes értelemmel rendelkezik, viszont az eszét már jócskán elitta. Ezért aztán nem értettük, hogy ez a degenerálódott figura hogyan lehet egy ilyen csoda létrehívója.

- Ó! - kiáltott fel Marcel Camaret méltatlankodva. - Ó! Ez a senki, ez a nulitás!... Hogyan is képzelhettek effélét? A mű ragyogó, valóban az, de megvalósításához más ember kellett, nem egy Harry Killer.

- Akkor hát ki az alkotó? - kérdezte Barsac.

- Én!... - jelentette ki Marcel Camaret, és az arca ragyogott a büszkeségtől. - Mindazt, ami van, én alkottam. A sivatag meddő, kiégett földjére én hoztam az áldást. Én tettem a sívó homokot zöldellő mezővé, termékeny ültetvényé. Ezt a várost én teremtettem a semmiből!

Barsac és társai nyugtalanul egymásra néztek: Marcel Camaret ugyanis, miközben saját dicsőségének himnuszát zengte, tétova szemmel az eget bámulta. Vajon megszabadultak az egyik bolondtól, és belefutottak a másikba?...

- Meg fogom büntetni, ha megérdemli - ígérte meg Camaret nyomatékosan, de attól kezdve a szeme nyugtalanul meg-megcsillant.

A szökevényeket ez igen lehangolta. Ugyan mennyire bízhatnak meg ebben a zseniális, de szemmel láthatóan kiegyensúlyozatlan emberben, akit oly könnyű volt elvakítani, és akinek önhitsége és gőge határtalan.

- Camaret úr, tolakodónak tartana, ha megkérdezném, hogyan ismerkedett meg Harry Killerrel, és hogyan támadt az a gondolata, hogy felépítse Blacklandet? - szólalt meg Amédée Florence, mert szerette volna, ha a beszélgetésük kézzelfoghatóbb tartalmat nyer.

- Dehogyan tartanám - válaszolta Marcel Camaret szelíden, s látszott, hogy lassan-lassan visszanyeri szokott nyugalma. - A terv Harry Killer érdeme. Én csak végrehajtottam. Harry Killert mint egy angol társaság által szervezett expedíció tagját ismertem meg. Az expedíciót egy rendelkezési állományba helyezett kapitány vezette, bizonyos George Buxton.

Amint ez a név elhangzott, mindenki Jane Buxtonra pillantott. De a lánynak még a szeme sem rebbent.

- Tongané is tagja volt az expedíciónak, mint altiszt - folytatta Camaret -, az imént menten felismertem, pedig sok esztendeje annak... Ami engem illet, mint mérnököt szerződtettek, hogy orográfiai, hidrográfiai és főleg mineralógiai szempontból kutassam át a felkeresett vidékeket. Miután elhagytuk Accrát és az asantik telephelyeit, vagy két hónapig északnak mentünk; s egyszer csak egy szép napon ott volt köztünk Harry Killer is. A vezetőnk szívélyesen fogadta, kijelölte helyét a menetoszlopban, és ő többé nem vált el tőlünk.

- Nem volna helyesebb inkább azt mondani, hogy lassacskán kitúrta Buxton kapitányt, akit az expedíció tagjai aztán nem is láttak többé? - kérdezte meg Jane.

- Erre nem is emlékszem... - válaszolta Camaret tétovázva, de cseppet sem csodálkozott a kérdésen. - Annyira elfoglaltak a kutatásaim, hogy önök is megérthetik: nem figyelhettem fel minden apróságra; annyi bizonyos, hogy Harry Killert sem láttam gyakrabban, mint George Buxton. Egyszer aztán, amikor egy negyvennyolc órás kutatóútról visszatértem, az expedíciót nem találtam a táborban, ahol hagytam. Semmit sem találtam ott, sem embert, sem felszereléseket. Önök is elképzelhetik, mennyire felháborodtam, és éppen azon törtem a fejem, hogy most már én merre menjek, amikor egyszerre csak megjelent Harry Killer. Közölte, hogy Buxton visszament az óceán partjára, és magával vitte az emberek nagy részét is; őt pedig megbízta, hogy tizenöt emberrel meg velem folytassa az expedíció számára kijelölt utat. Nekem teljesen mindegy volt, hogy ki vezeti az expedíciót, Harry Killer vagy pedig Buxton kapitány; különösen, hogy azt sem tudtam, merre keressem a kapitányt. Tehát minden további nélkül Harry Killerhez csatlakoztam. Aztán eldiskuráltam vele néhány érdekesebb találmányomról. Ő pedig ide vezetett, és azt mondta, hogy valósítsam meg az elképzeléseimet. Rálltam. Hát így alakult ki köztem és Harry Killer között a kapcsolat...

- Engedje meg, hogy kiegészítsem az ön elbeszélését, és hogy tudomására hozzam, amit, úgy látszik, ön nem tud - szólalt meg Jane Buxton nyomatékkal. - Attól a naptól kezdve, hogy Harry Killer a Buxton kapitány expedíciójához keveredett, s átvette a vezetést, az egész expedíció egy rablóbandává züllött. Falvakat gyújtottak fel, férfiakat gyilkoltak meg, nőket hasítottak ketté, és gyermekeket aprítottak fel.

- Hihetetlen - tiltakozott Camaret. - Az ördögbe, hát én is ott voltam, és nem láttam semmit.

- Aminthogy bennünket sem látott, pedig ott ment el előttünk; ugyanúgy tíz évvel ezelőtt sem vett észre semmit a Harry Killer viselt dolgaiból. Csakhogy mindazt, amit a tudomására hoztam, nem lehet kétségbe vonni. Szerencsétlenségünkre, azok mind olyan események, amelyekről az egész világ tud.

- Csak én ne tudnék semmit? - dadogta Marcel Camaret kétségbeesetten.

- Akármint is történt - folytatta Jane Buxton -, a szörnyettek híre eljutott Európába is. George Buxton megveszekedett expedíciója ellen csapatokat küldtek, s azok megsemmisítették őket. Azon a napon, amelyen ön visszatértében a táborhelyen nem talált senkit, George Buxton nem elment, hanem... meghalt.

- Meghalt?! - szörnyülködött Camaret.

- Meg, de nem a nyomába küldött katonák golyói terítették le, amint eddig hitték. George Buxtont meggyilkolták.

- Meggyilkolták?!...

- Az imént önt félrevezettük. A nevem nem Mornas, hanem Jane Buxton, és az ön egykori előjárójának a húga vagyok. Ezért, amikor Tongané kiejtette a nevét, azonnal tudtam, hogy ön kicsoda. Azért jöttem Afrikába, hogy szerencsétlen bátyám ártatlanságának bizonyítékait felkutassam, mert olyan büntetteket írnak a terhére, amelyeket más követett el.

- Meggyilkolták!... - Camaret csak e szót ismételte, mert a sorozatos leleplezések valószínűséggel összetörték.

- Hátulról szúrták le - adta meg Jane a pontos felvilágosítást, és a blúzából előhúzta a törst, amellyel George Buxton életét kioltották. - Ezek az urak elkísértek a bátyám sírjához, és az ő jelenlétükben hantoltuk ki a hamvait. Onnan hoztam el ezt a törst, amely keresztülhatolt a lapockáján, a csontba szorult, de a szívét átdöfte. A tör nyelébe belevésték a tulajdonosának, a valószínű gyilkosnak a nevét. De sajnos, az eltelt esztendő az eltorzította onnan. Már csak két betű olvasható ki: egy *i* és egy *l*. Nem hiszem, hogy csalódnék, ha abból, amit ön elbeszél, arra következtetnék, hogy a gyilkos neve: Harry Killer!

Marcel Camaret a Jane Buxton tragikus elbeszélését egyre izgatottabban hallgatta. Hol ökolbe szorította, hol kinyitotta a kezét, amely remegett, ha néha letörölte az arcán kiserkenő verejtékcseppeket.

- Borzalom!... Borzalom!... És mindebben én is benne vagyok!... Én... - ismételte szokatlanul, a szeme kerekre tárgult, és hol a csodálkozástól, hol az elborzadástól zavarodottan meg-megcsillant.

- Nyerünk-e menedéket öntől? - kérdezte meg végül is Barsac.

- Hogyne!... - válaszolta Camaret tőle szokatlan melegséggel. - Hát szükséges ilyesmit kérdezni? Csak nem képzelem, hogy ama szörnyű büntettekben nekem is részem van? Sőt, nyugodjanak meg, én leszek az, aki mindezekért megbüntetem őket.

- Mielőtt a megtorlásról beszélénk, gondoljunk inkább az önvédelemre - jegyezte meg a mindig gyakorlatias Amédée Florence. - Mert tartanunk kell attól, hogy Harry Killer a nyomunkba szegődik, és megpróbál visszahurcolni.

Marcel Camaret elmosolyodott.

- Még csak nem is álmodja, hogy itt vannak - mondta -, és ha esetleg rájönne...

Egy olyan mozdulattal intézte el ezt a lehetőséget, amelyből világosan látszott, hogy nem törődik vele.

- Majd meglátjuk, de addig pihenjenek nyugodtan - folytatta. - Biztonságban vannak, higgyék el nekem.

Camaret megnyomta egy csengő gombját. Egy fekete szolga azonnal jelentkezett.

- Joko - szólt Camaret a világ legtermészetesebb hangján az elkerekült szemmel bámuló s megijedt négerhez -, vezesd a hölgyet és az urakat a szobájukba.

Aztán felállt a székről, és a nyitott ajtó felé indult.

- Jó éjszakát - köszönt nyájasan.

Azzal eltűnt, és magukra hagyta elámult vendégeit, valamint a négert, akinek azt a nehéz feladatot adta, hogy ágyat vessen a jövevényeknek.

Ágyat? De hát hol találhatna ilyesmit a szegény Joko? Az egész Üzemben egyetlen felesleges ágy sem akadt, és semmi helyiség, amely az újonnan jöttek rendelkezésére állhatna, hiszen azok jelenléte maga volt a képtelenség. Végül is Joko számára nem maradt volna más hátra, minthogy ajtóról ajtóra végigjárja a munkások lakásait, s éjnek idején felzavarja őket.

A helyzet láttán Barsac megnyugtatta a néger fiút, hogy ő és a barátai könnyen nélkülözik az ágyat. Kijelentették, hogy akár abban a teremben is maradhatnak, csak arra kérték Jokót, hogy tolja egymás mellé a foteleket, és minden szőnyeget gyűjtsön össze. Aztán a vendégek elég jól elhelyezkedtek, annál is inkább, mert már későre járt az idő.

Pihentek hajnalig. Pontosan hat órakor Marcel Camaret belépett azon az ajtón, amelyen az éjjel eltávozott. Cseppet sem csodálkozott, hogy dolgozószobája átalakult tömegszállássá.

- Jó napot, uraim - köszönt ugyanolyan nyájasan, mint ahogy az este elbúcsúzott.

- Jó napot, Camaret úr - fogadták a köszöntését valamennyien.

- Uraim - kezdte Camaret -, végiggondoltam, amit önöktől hallottam. Ez a helyzet tovább nem tartható fenn. Azonnal kezdeményeznünk kell valamit.

És megnyomott egy gombot. Egy nagyon erős csengő hangja töltötte be az egész Üzemet.

- Kérem, uraim, kövessenek - fordult Camaret a vendégeihez.

Miután több folyosón is áthaladtak, a kis csoport a tágas műhelycsarnokba érkezett, amely az iménti csengőszóra megállított szerszámgépekkel volt tele. A gépek körül nők és férfiak álldogáltak.

- Mindenki itt van? - kérdezte meg Camaret. - Rigaud, kérem, olvasson névsort.

A névsorolvasás után megállapították, hogy az Üzem egész személyzete jelen van, és Camaret szólásra emelkedett. Előbb bemutatta az idegeneket, akik tőlük remélnek védelmet. Aztán előadta mindazt, amiről az éjszaka értesült: a kegyetlenségeket, amelyeket George Buxton emberei véghezvittek, miután valamilyen okból a Harry Killer parancsnoksága alá kerültek; az

expedíció parancsnokának meggyilkolását, amely úgy tűnik, hogy személyesen a Harry Killer műve volt; aztán elmondta a Barsac-expedíció elrablását és bebörtönzését, és azt is, hogy miként viselkedett Harry Killer Jane Buxtonnal, és mily kegyetlenül és igazságtalanul gyilkolták meg a két négert. Camaret semmiről sem feledkezett meg, amit hallgatói tájékoztatására elő kellett adnia. Az elmondottakból kiderült, hogy ők valamennyien, tudtukon kívül, banditák szolgálatában állnak, és attól kell tartaniuk, hogy az Üzem alkotómunkáját súlyos törvénysértésekre használják fel. Ezt a helyzetet nem lehet tovább fenntartani; és természetesen becsület dolga, hogy a jogtalanul foglyul ejtett személyeket ne szolgáltatassák ki Harry Killernek; végül azt a véleményét is kifejtette, hogy ezek után minden kapcsolatot meg kell szakítaniuk a Palotával, és mindnyájuknak egyszerre kell kérniük a hazatelepülésüket.

Mély csend fogadta Camaret tájékoztatóját, amely a becsületes munkásokat természetesen nagyon megdöbbenett. Miután az izgalom kissé lecsillapult, Camaret javaslatait mindenki elfogadta. Egyébként is melyik munkásnak jutott volna eszébe, hogy más véleményen legyen, mint csodált és mindenki által tisztelt igazgatójuk?

Camaret izgalmas tájékoztatóját a következő jogos feltételezéssel zárta le:

- Abból a sok hihetetlennek tűnő dologból, amit ma éjjel a tudomásomra hoztak, legjobban az lepett meg, hogy Európában semmit sem tudnak e város létéről, amelyet Harry Killer, ha nem tévedek, Blacklandnek nevezett el. Azt tudom, hogy a várost minden karavánúttól messze építettük fel, egy járatlan sivatag szívében, és ezt nem ok nélkül tettük. Viszont tudjuk, hogy az önök társai közül sokan, miután több vagy kevesebb időt itt dolgoztak, haza vágytak, és vissza akartak térni a hazájukba. Az éjszaka megcsináltam a számadást. Amióta e város létezik, mind a mai napig pontosan százharmincheten távoztak el közülünk. Ha e százharminchét személyből akár csak egy is Európába érkezett volna, a mi városunk nem lehetne ismeretlen. Mivel azonban senkinek sincs tudomása rólunk, a százharminchét munkásból egyetlenegy sem érkezett haza.

Egyetlen hang sem hallatszott a tömegből, a vitathatatlan logikájú következtetés mindenkit mellbe vágott.

- Mindebből pedig az következik - fejezte be Camaret -, hogy önök közül egyetlenegynek sincs semmi reménye a hazatérésre mindaddig, amíg Harry Killer uralma tart, és hiú ábránd kegyelmet várni tőle, ha a markába kerülünk. Tehát mind a saját érdekünkben, mind pedig az igazságért harcolnunk kell.

- Azt kell!... Azt kell!... Bizzék bennünk!... - hallatszott mindenünnen.

A munkások annyira bíztak Camaret-ben, hogy bár mélyen elcsüggedtek, amikor megtudták, mennyire el vannak szigetelve a világtól, menten visszanyerték a bátorságukat, ha arra gondoltak, hogy ő itt van velük. A megingathatatlan bizalom jeléül minden kar ölelésre tárult.

- Barátaim, vegyék fel a munkát, dolgozzanak, mint rendesen, és bízzanak bennem - bátorította az embereit Camaret, akit szokatlanul lelkesen éljeneztek meg, amikor eltávozott.

Amint a mérnök elhagyta a műhelycsarnokot, azzal a vezetőmesterrel kezdett tárgyalni, akit Rigaud-nak nevezett. Amint ez átvette az utasításokat, Camaret védeniceitől kísérvé visszament a dolgozószobájába.

Alighogy leült, felberregett a távbeszélő. Camaret leemelte a hallgatót, és a többiek csak azt hallották, amint szelíden így felelget: „igen”, „nem”, „jól van”, „tegyen, amit tetszik”. Végül felnevetett, és a hallgatót a helyére akasztotta, s a készüléket egy kapcsoló segítségével ki is kapcsolta.

- Harry Killerrel beszéltem - mondta a maga különleges modorában, amelynek szelídségét rendszerint semmi sem zavarta meg. - Már tud az ittlétükről.

- Á, már tudja! - kiáltott fel Barsac.

- Bizony, tudja. Megtaláltak egy bizonyos Tchumukit. S mintha valami csónakról is szólt volna, és itt az Üzem sarkánál egy Tchumukihoz hasonlóan gúzsba kötözött örszemre is rábukkantak. Mivel éjszaka a városban tilos járkálni, Harry Killernek nem nehéz kitalálnia, hogy önök csak itt tartózkodhatnak nálam. Nem tagadtam le. Arra kért, hogy adjam ki önöket. Ezt megtagadtam. Mire ő mindenáron meg akart győzni, de én kitartottam az álláspontom mellett. Dühöngeni kezdett. Azzal fenyegetett, hogy idejön, és erőszakot alkalmaz. Erre kitört belőlem a nevetés, és megszakítottam a kapcsolatot.

Camaret védeneci egyszerre talpon termettek.

- Felesleges mondanom: reánk számíthat - jelentette ki Barsac úr mindnyájuk nevében. - De fegyverekre volna szükségünk.

- Fegyverekre?... - mosolygott Camaret. - Mit akarnak a fegyverekkel? Nem hiszem, hogy akár egy szál is akadjon itten. De azért ne nyugtalankodjanak, uraim. Rendelkezünk megfelelő eszközökkel.

- Olyanokkal, amelyek kellő választ adhatnak a Palota ágyúinak?

- Igen, olyanokkal is, és másokkal is. Ha az az ötletem támadna, hogy megsemmisítsem az egész várost, egy szempillantás alatt megtehetném. De nem hiszem, hogy erre kényszerüljek. Nyugodjanak meg, a Palota ágyúi némák maradnak. Nemcsak arról van szó, hogy Harry Killer ismeri az erőmet, de azt is tudja, hogy az Üzemet úgy építettük, hogy ellenállhasson az ágyúk tüzeinek; de különben is, ez a bandita óvakodni fog, hogy szétrombolja azt az alapot, amelyre az egész hatalma épül. Valószínűbb, hogy megpróbál erőszakkal behatolni ide. Csakhogy erre semmi kilátása...

Mintegy válaszul Camaret szavaira, hatalmas dördülések hallatszottak fel az alsóbb szintek felől.

- Na, mit mondtam? - intett a zaj felé a mérnök mosolyogva. - Lám, a kaput ostromolják. De garantálom, hogy ellenáll a kicsike.

- De ha esetleg ágyúval lövik? - aggodalmaskodott Saint-Bérain, akit csak félig-meddig nyugtatott meg a Camaret önbizalma.

- Úgy sem lesz könnyű betörni - válaszolta a mérnök. - Időbe telik, amíg a Palotából a kikötőbe cipelnek egy ágyút; egyelőre csak egy emberi erővel mozgatott faltörő kossal dörömbölnek. Azzal ugyan száz évig erőlködhetnek, hiába. De parancsoljanak, fáradjanak velem, hogy megtekintsük, miként erőlködnek az ostromlóink. Azt hiszem, hogy érdekes látványban lesz részük.

Valamennyien a műhelycsarnok felé kerültek, amelyen megállás nélkül átvágtak. A gépek jártak ugyan, de a munkások már nem dolgoztak a szokott odaadással. Csoportokba verődve a helyzetüket tárgyalták. A műhelycsarnokban bizonyos, az események miatt könnyen érthető hanyagság jelei mutatkoztak, amelyek felett Camaret ez alkalommal szemet hunyt.

Miután átmentek a műhelycsarnokon, a mérnök és a védeneci felkapaszkodtak egy csigalépcsőn, és egy toronytetőre értek, amely csak annyiban különbözött a Palotáétól, hogy ennek a közepéből egy száz méter magas és ismeretlen rendeltetésű fémárboc szökött a magasba.

Akárcsak a Palota tornyában, itt is a fémárboc talapzatát egy cikloszkóp kabinjához szerelték. Camaret abba tessékelte be a vendégeit.

- Ennek a cikloszkópnak - magyarázta - nincs öt kilométeres hatósugara, mint annak, amelyet Harry Killernek építettem. Azonban egy sajátos beállítású tükörrendszer segítségével, amelyet az Üzem körül futó fal peremére szereltettem, bármikor ellenőrizhetjük, ami a közvetlen közelünkben történik. Tessék: a minket védő fal külső fele látszik, egészen az alapjáig.

A Röptér, a rakpart, az őrsáv egymás után jelentek meg a képernyőn; a kép kisebb volt, mint a Palota cikloszkópjáé, de élesebb. A képernyőn sok embert lehetett látni, közülük többen hosszú létrát cipeltek, valamennyien az Üzemet bekerítő fal mellett szaladgáltak össze-vissza; közben vagy harmincan hiába kínlódtak, hogy betörjék a kaput.

- Ahogy sejtettem - jelentette ki Camaret -, ezek megostromolnak bennünket. Most kezd érdekes lenni a dolog.

Az ostrom valóban megkezdődött. A kerítés falának több létrát támasztottak, és nagyszámú Merry Fellow kúszott fel azokon. Amint felértek, diadalmasan a fal peremére tették a kezüket. De abban a pillanatban a kép megváltozott. Az ostromlótak mintha vitustánc fogta volna el. Úgy lógtak a falon, mintha tenyerük a peremre tapadt volna, s közben ördöngösen rángatóztak, mint a dróton húzigált bábuk.

- Micsoda barmok! - kezdte magyarázni a mérnök. - A fal pereme egy olyan fémötvözzel van bevonva, amely az én találmányom. Ennek a villamosvezető-képessége százszor jobb, mint a vörösrézé. A fémperembe megfelelő feszültségű áramot vezettem be, s tessék: ez az eredménye.

Miközben Camaret magyarázott, a létrák alsóbb fokán álló ostromlók megragadták a felettük kapaszkodók lábát, mert nem értették, hogy miért rúgkapálnak. De abban a pillanatban, alant álló társaik megrökönyödésére, azok is elkezdtek hasonlóképpen rángatózni.

- De miért nem engedik el a peremet ezek a marhák? - álmélkodott Saint-Bérain.

- Mert nem tudják, a nyomorultak - világosította fel szelíden Marcel Camaret. - Addig maradnak ott, amíg nekem úgy tetszik... De ez még semmi...

A mérnök elmozdított egy kezelőkart. Abban a pillanatban a létrák eldőltek, mintha valamennyit láthatatlan kezek nagy ívben taszították volna el a faltól. Akik pedig a létrákat tartották, vagy azokba kapaszkodtak, egymás hegyére-hátára borultak, s a falon csak kétségbeesetten rángatózó emberfürtök lógtak.

- Nem tehetek róla, ha megjárják - vont a vállát szelíden Camaret. - Esetleg óhajtják, hogy megmagyarázzam, ami a szemük előtt lejátészódott?

Miután kivétel nélkül igenlő választ adtak, a mérnök így folytatta:

- Mindez nagyon egyszerű. Véleményem szerint, minden erő, bármilyen jellegű is legyen, nem más, mint ilyen vagy amolyan természetű elektromos rezgés. Általában a tudósok egyetértéssel abban, hogy a fénynek egy bizonyos minimális és maximális rezgésszám felel meg, a villamos jelenségnek viszont egy más rezgésszám minimuma és maximuma van; azonban a kétféle rezgésszám között egy jelentős intervallum helyezkedik el, amelyet másfajta hullámok töltenek ki, de ezek természetét nem ismerjük. Anélkül hogy határozottan állítanám, hajlok a gondolatra, hogy ennek valami köze lehet a hőhöz. De akármi is az, én ezt az intervallumot elő tudom állítani, kezelni tudom, és elérem vele, hogy elég különös módon hasson, amint önök is láthatják.

Miközben Camaret e rövid felvilágosítást adta, az emberfűrtök folytatták a vitustáncot.

- A kisdéd játéknak vége - jelentette ki Marcel Camaret, és egy másik kezelőkart mozdított el.

Az ember-bábok abban a pillanatban leszakadtak a falról, és tíz méter magasból lezuhanva mozdulatlanul elterültek. Pár pillanatnyi érthető habozás után cimboráik rászánták magukat, hogy odamenjenek és összeszedjék őket.

- Vége az első menetnek - jelentette be Camaret közömbös hangon. - Remélem, nem a Harry Killer javára fejeződött be, mert legalább harminc embere vált harcképtelenné. Mi volna, ha azokkal az agyalágyultakkal is foglalkoznánk egy kicsit, úgy látszik, maguktól nem hagyják abba a dörömbölést.

Marcel Camaret felvette az egyik távbeszélő kagylóját.

- Kész van, Rigaud? - kérdezte.

- Igen, uram - válaszolta egy hang, amely hallható volt az egész cikloszkópban.

- Röpítse ki őket! - vezényelte Camaret.

Mintha e parancsnak engedelmeskedne, a torony aljából egy különös szerkezet emelkedett a magasba. Fura, függőleges cilinderféleség volt, a föld felé néző alapja azonban jóval nagyobb, és így az alakja csonkakúpszerű. A felső felén négy légcsovar - három függőleges és egy vízszintes - pörgött hihetetlenül sebesen. A fal mellett, attól kissé eltávolodva emelkedett a magasba. Miután elérte, sőt néhány méterrel túl is haladta a fal magasságát, repülését vízszintes irányban folytatta, és mindenütt az Üzem falának külső pereme felett szállt. Az első szerkezetet egy második, egy harmadik, majd még több is követte. Camaret vendégei húszat számoltak meg; szabályos időközökben röppentek ki a torony alól, mint fészükről a madarak, és valamennyien ugyanazt a röppályát írták le.

- Ezek az én „darazsaim” - mosolyodott el Marcel Camaret, finoman hangsúlyozva, hogy mindez az ő találmánya. - Később elmondhatom, hogy miként lehet irányítani őket. De egyelőre figyeljük, hogy mi történik?

Ismét szájához emelte a távbeszélő kagylóját:

- Egy figyelmeztetést nekik, Rigaud!

Aztán új barátaihoz fordult:

- Miért öljek meg néhány szerencsétlen frátert, akik végeredményben nekem nem ártottak? Egy kis figyelmeztetés elég lesz, ha van egy csepp eszük.

Az ostromlók közül azok, akik a falra akartak felhágni, a kudarc után tehetetlenül visszahúzódtak. Magukkal cipelték harcképtelenné vált társaikat - akik közül néhányan az életüket veszítették, mások pedig súlyos sérülést szenvedtek -, és kiürítették az ellenőrzősávot; majd a Röptéren verődtek össze, és meglehetősen távolról, gyűlölködve nézték az Üzemet.

Viszont azok, akik a kaput ostromolták, rendületlenül tovább mesterkedtek. Annál makacsabban ragaszkodtak a sikerhez, minél inkább látszott, hogy a kapu fel sem veszi a hatalmas faltörő kos dörömbölését, amelyet mintegy negyven izmos kar lóbált veszettül. Az Üzemet körülropdósó „darazsak” (amint Marcel Camaret nevezte e szerkezeteket) egymás után elszálltak a megvadult csoport felett, de azok nem törődtek velük.

Egyszer csak az egyik szerkezet nagyot dördült, s egy ötven méter átmérőjű körben valóságos golyózápor hullt a földre.

Erre már a faltörő kost lóbáló emberek is felkapták a fejüket. De még jóformán észbe sem kaphattak, amikor egy másik szerkezet is eldőrdült, s akárcsak az első, az is szórta a golyókat.

Ez alkalommal a szórásfelület az ostromlókhoz közelebb került. Néhány ember meg is sebesült. A többinek csak ennyi kellett. Ellökték a faltörő kost, összeszedték a sebesültjeiket, és hanyatt-homlok elfutottak a kaputól.

Akik e jelenetet végignézték, nem akartak hinni a szemüknek. Amelyik „darázs” kilőtte a lövedékeit, menten megfordult, s a torony aljában levő hangárjába tért, majd egy pillanat múlva, újra feltöltve, a magasba emelkedett, s elfoglalta helyét a körbe-körbe röpködő társai között.

- Nem hiszem, hogy szükséges tovább foglalkoznunk ezekkel az emberekkel - jelentette ki Marcel Camaret. - Nem óhajtának esetleg megszemlélni az Üzemet?...

Hetedik fejezet

A blacklandi Üzem

Mivel a vendégek siettek elfogadni a meghívást, Camaret így szólt:

- Mielőtt leereszkednénk a toronyból, ahova egyébként az üzemrészek megtekintése után visszatérünk, figyeljék meg az Üzem általános képét. Amint látják, a területe egy olyan négyszög, amelynek a rövidebb oldala kétszázötven méter, a folyóval párhuzamos hosszabbik oldala pedig háromszázhatvan méter. A felülete tehát pontosan kilenc hektár; a nyugati oldalon az egész terület háromötöd része kert.

- Miért éppen kert? - kérdezte meg hirtelen Amédée Florence.

- Ez szolgáltatja táplálékunk egy részét, a többit kívülről kapjuk. Az egész területnek csak ez a része, ahol most állunk - ez az épület, amely a rakparral párhuzamosan húzódik végig -, csak ez a tulajdonképpeni Üzem. Itt a torony az egész terület középpontjában, jobbra és balra, kétszázötven méter hosszan a szerelőcsarnok és az én lakásom áll. A csarnok két végében - ahol még maradt ötvenöt-ötvenöt méter a falig - két párhuzamos sorban, középen széles utcával, épültek a munkáslakások. Mivel az utca mindkét oldalára hét-hét házat építettünk, és minden ház négyemeletes, a földszintekkel együtt száztizenkét lakás áll a rendelkezésünkre.

- És mekkora létszámmal dolgoznak? - kérdezte meg Barsac.

- Kereken száz emberünk van, köztük néhány a feleségével él itt, s egyik-másiknak gyereke is van. Amint látják, a műhelyek csak egyemeletesek, és valamennyit fűvel bevetett vastag földréteg borítja. Az esetleg becsapódó ágyúlövedékek nem sok kárt tehetnek bennük. Most, hogy látták az Üzemet madártávlatból, ha óhajtják, ereszkedjünk le, és nézzük meg közelebbről is.

Mielőtt elfogadták volna a meghívást, még egyszer körülnéztek a magasból. A helyzet mit sem változott: a „darazsak” folytatták a keringésüket, a támadók pedig tanultak a leckéből, és óvakodtak a veszélyes sáv megközelítésétől. E látványtól megnyugodva, Camaret vendégei elhagyták a tetőteraszt, és megindultak a mérnök nyomában.

Először megnézték annak a toronyfeleségnek az emeleit, amelyet Camaret „darázs-fészeknek” titulált, és amelyből a hús „darázs” egyenlő időközökben kiröppent; ebben tárolták a tartalék lőszereiket is. Aztán áthaladtak a különböző üzemrészekben: a szereldén, az asztalos-műhelyen, a fémforgácsolón, az öntödén stb. és a Palotához legközelebb eső oldalon a kertbe érkeztek.

Ott az Üzemet kerítő magas fal miatt a Palotát nem láthatták. Amint azonban a faltól ötven méternyire távolodtak, a perem felett előbukkant a Palota tornya. Abban a pillanatban a torony tetőteraszáról egy durránás hallatszott, amelyet a mérnök és a vendégei feje felett elrepülő puskagolyó jellegzetes szisszenése követett.

- Hülyék!... - mormogta Camaret, és anélkül hogy egy pillanatra is megtorpant volna, felemelte a karját.

E jelre fülsiketítő süvöltés hallatszott. Camaret vendégei ösztönösen az Üzem felé fordultak. De ő a Palotára mutatott. A torony tetejéről abban a pillanatban eltűnt a cikloszkóp.

- Ebből tanulhatnak - mondta Camaret. - Nekem is van légitorpedóm, sőt még csak nekem van igazán, mert én gyártom azokat. Ami pedig azt a cikloszkópot illeti, majd csinállok más helyette, s annyi...

- De uram! - jegyezte meg Amédée Florence -, ha önnek van bőven ebből a lövedékből, amelyet légitorpedónak nevez, miért nem használja Harry Killer ellen?

Marcet Camaret egy pillanatig merően a kérdezőre nézett, aztán a szeme tétován megrebbent.

- Én... - szólalt meg keserűen - éppen én romboljam le a művemet?!...

Amédée Florence tudomásul vette a választ, és összenézett a barátaival. Kétségtelen, hogy ennek a sok szempontból zseniális embernek van egy jellemfícama, s ez nem más, mint a gőg.

A társaság némán tovább lépdelt. A Palota megértette a leckét. Camaret-ék ellen többé semmiféle támadást nem kezdeményeztek, nyugodtan végigsétálhattak a kerten, amelyet a szemben levő kijárón át hagytak el.

- Most valami érdekeset mutatok - szólott Camaret, és kinyitott egy kaput. - Itt a régi gépi berendezést láthatják; ez egy gőzmotoros áramfejlesztő, amelyet más üzemanyag hiányában itt fával fűtöttünk. Hosszú lenne elmesélni, hogy miként, mert a fát messziről szállították, és nagy mennyiség kellett. Szerencsére ez nem tartott sokáig. Amint az első záporokat előidéztem, a folyó medre megtelt vízzel, és a város alatt vagy tizenkét kilométerre vízi erőművet építettem, amely azóta is működik. Többé nem használtuk ezt a divatjamúlt energiaforrást, s azóta a feleslegessé vált gyárkéményünkből egy leheletnyi füst sem száll a magasba. Minden szükségletünket fedezi az erőműből nyert és megfelelő módon értékesített energia.

Camaret vezetésével a vendégek egy másik terembe léptek.

- Ez itt és a következő termék tele vannak néha elég ötletszerűen felszerelt receptorokkal, kapcsolókkal, transzformátorokkal és egyéb tekercsekkel: a „villámok otthonában” vagyunk. Ide érkezik és itt alakítjuk át az erőműből kapott elsődleges áramot.

- Hogyan - kiáltott fel Amédée Florence -, miként lehetett a rengeteg berendezést ideszállítani?

- Csak néhányat vásároltunk - válaszolta Camaret. - A javát mi magunk gyártottuk.

- De nyersanyagra csak szükségük volt - jegyezte meg Amédée Florence. - Azt hogy a csodában szereztek be a sivatag közepén?...

- Az ám!... - kiáltott fel Camaret, és úgy csodálkozott, mint akin látszik, hogy a kérdés újdonság számára. - Igaza van, Florence úr! Hogyan is szállíthatták ide az első gépeket és a nyersanyagot, amelyekkel a többi gépet és felszerelést előállítottam? Bevallom, a kérdésnek erre az oldalára sohasem gondoltam. Kértem, és megkaptam. A többivel nem törődtem.

- És az emberek mekkora tömegét áldozták fel csak a szállításra, amíg nem voltak meg a légisiklók!

- Ez igaz lehet... - ismerte el Camaret, és elsápadt.

- És a pénz?... Mindez szörnyű sok pénzt zabált fel! - kiáltott fel Florence a maga szokásos, bár néha kíméletlen módján.

- Pénzt?... - dadogott Camaret.

- Bizony, pénzt; látszik, hogy ön nagyon gazdag lehetett.

- Én... - csodálkozott Camaret. - Mióta itt vagyok, azt hiszem, még egyszer sem volt öt centime a zsebemben.

- Akkor?

- Harry Killer... - kezdte tétován Camaret.

- Persze! De neki honnan volt? Vagy talán az ön Harry Killerje egy multimilliomos?

Camaret széttárta a karját, hogy ő bizony nem tudja; viszont Amédée Florence kérdezősködése lehangolta, fura réveteg tekintete valahova a távolba kalandozott, majd apró, ideges pillogással nézett körül. Látszott, sejti, hogy a számára szokatlan módon felvetett kérdésekre mi lehet a helyes válasz, és valósággal beleszédült, ha arra gondolt, ami eddig eszébe sem jutott. Szegény feje, annyira zavarba jött, hogy Châtonnay doktor megsajnálta:

- A többivel együtt ezek a kérdések is megoldódnak egyszer. Mi értelme rágódni rajtuk, inkább folytassuk az üzemlátogatást.

Camaret, mintha valami gyötrő gondolattól kívánná megszabadulni, végigsimította a homlokát, aztán a vendégeit szó nélkül a következő terembe vezette.

- Itt - magyarázta az izgalomtól meg-megremegő hangon -, itt vannak a kompresszorok. Ugyanis nagymértékben használjuk a levegőt és más gázokat folyékony állapotban. Amint tudják, bármelyik gáz folyékony állapotba hozható, ha eléggé alacsony hőmérsékleten nyomást gyakorolunk rá; de amint a folyékony gázt magára hagyjuk, ismét felmelegszik, s rövidebb-hosszabb idő múlva visszanyeri gáznemű állapotát. Ha a folyékony gázt egy zárt tartályba helyezzük, felmelegedéskor a tartályra olyan nyomást gyakorolna, hogy az felrobbanna. Azonban egyik találmányom alapvetően megváltoztatta a helyzetet. Ugyanis felfedeztem egy abszolút hőszigetelő anyagot; vagyis egy olyan anyagot, amelyen a hősugarak egyáltalán nem tudnak áthatolni. Ily módon, ha valamely cseppfolyósított gázt, például a levegőt, ilyen anyagból gyártott tartályokba töltjük, állandóan ugyanazon a hőfokon marad, s így kiküszöböltem a robbanás veszélyét. Ez a felfedezésem újabb találmányoknak vetette meg az alapját; többek között ama nagy hatósugarú légisiklóknak, amelyeket önök is ismernek.

- De mennyire!... - legyintett Amédée Florence. - Bár ne ismernénk olyan jól... Azok is az ön találmányai?

- Ki másé lehetnének? - nézett rá Camaret, s látszott rajta, hogy a lelkét ismét előntötte a beteges önhietség.

Mert lámcsak, amíg magyarázgatott, az iménti kétségei tovaszálltak; mintha mindenről megfeledkezett volna, ismét ugyanazzal a gögös önbizalommal beszélt, amely jellemének legnagyobb gyengéje volt.

- Az én légisiklómnak három fő tulajdonsága van: a sajátos stabilitásuk, az indításuk és az üzemanyaguk. Mindezekről most néhány szóban tájékoztatom önöket. Kezdjük a stabilitással. Mikor egy repülő madarat erősebb léglökés ér, nincs szüksége különböző számításokra, hogy visszanyerje az egyensúlyát. Az idegrendszere, pontosabban az idegrendszerének az a tulajdonsága, amelyet a pszichológusok reflexnek neveznek, azonnal működésbe lép, és ösztönösen helyreállítja testének az egyensúlyállapotát. Annak érdekében, hogy az én gépmadaraim stabilitása önműködő legyen, föl kellett ruháznom őket egy hasonló reflex-jellegű rendszerrel. Amint önök is látták, a szárnyak egy öt méter magas tartórúdra vannak szerelve, amelynek az alsó felén egy fémlapra rögzítettük a motort, és azon foglalnak helyet az utasok és a vezető is. Ez az elrendezés biztosítja, hogy a szerkezet súlypontja alacsonyan legyen. De a szárnyak nincsenek mereven a tartóoszlopra szerelve, ugyanis ha a szárnyakat csuklósan rögzítjük, a mélységi vagy az iránykormány elmozdításakor azok körívesen elmozdulhatnak. Tehát a megfelelő egyensúlyállapotot a tartóoszlop mozgása biztosítja, amennyiben a szerkezetre nehezedő tömegvonzással párhuzamosan, vagy arra ellentétesen, a szárnyak a szükségnek megfelelően elmozdulnak. De a szárnyak hosszanti és függőleges irányban nemcsak akkor mozdulnak el, ha a kormányt használjuk, hanem a tartóoszlop alsó felének nagyobb súlyánál fogva az egész repülés alatt rugalmasan és önműködően úgy helyezkednek el, hogy a tartó-

oszloppal megfelelő szöget zárjanak be. Vagyis a folyamatos egyensúlyállapotot az egész szerkezet tömegének hatására lengőmozgást végző tartóoszlop a párhuzamosan vagy az egymásra ellentétesen elmozduló szárnyak segítségével tartja fenn. Ily módon a légisikló minden légköri esetlegességet azonnal és önműködően kiegyenlít.

Marcel Camaret közben le-lenezett a lába elé, és olyan nyájasan magyarázott, mint egy joviális egyetemi tanár a katedráján. Nem tétozott, nem kereste a szavakat, azok könnyedén fakadtak az ajkáról. És anélkül, hogy akár lélegzetvételnyi szünetet tartott volna, így folytatta:

- Vegyük a második pontot. Az indulás pillanatában a légisikló szárnyai le vannak bocsátva, s a tartótengelyre simulnak. Ugyanakkor a légsavar tengelye, amely a szárnyak síkjára merőleges síkban elmozdítható, felemelkedik, és a légsavar vízszintes helyzetbe kerül. A szerkezet ekkor úgy működik, mint egy helikopter, amely függőlegesen emelkedik a magasba. Mikor aztán a légisikló a megfelelő magasságba ér, a szárnyak kinyílnak, s ezzel egy időben a légsavar tengelye előreborul, és vízszintes helyzetet vesz fel. Ily módon előrehúzó erőt fejt ki, és a helikopter átalakul siklógéppé. Ami pedig a hajtóenergiát illeti, azt a cseppfolyós levegőből nyerem. Egy olyan hőszigetelő tartályból, amelyről már szóltam, a folyékony levegő egy vékony csövön át kifolyik, és menten felmelegszik, a kiömlését egy egyszerű úszókás szeleppel szabályoztam. A levegő természetesen azonnal légneművé válik, és hatalmas feszítőerővel működteti a motort.

- Milyen sebességet lehet elérni a légisiklókkal? - kérdezte Amédée Florence.

- Négyszáz kilométert óránként, és üzemanyag-felvétel nélkül ötezer kilométert lehet velük repülni - válaszolta Camaret.

Amint Horatius mondta: „Nil mirari”⁹ „Semmin se csodálkozz!”, Camaret hallgatósága azonban nem tudta visszafojtani a csodálat feltörő hangjait. S miközben visszatértek a toronyba, nem találtak elég dicsérő szót a zseni magasztalására. De ez a különös ember, aki néha oly túlzott önbecsüléssel nyilatkozott, most közömbösen hallgatta a magasztaló szavakat, mintha csak arra a dicséretre tudna felmelegedni, amelyet önmagáról szokott elzengeni.

- Nos, az Üzem szívébe érkeztünk - jelentette ki Camaret, mikor beléptek a toronyba. - Ez a torony tízemeletes, és minden emelete hasonló ahhoz, amelyben most vagyunk, és valamennyi ugyanolyan szerkezetekkel van felszerelve. Minden biztonnal észrevették, hogy a torony tetején egy igen magas fémárboc van. Ez az árboc egy „hullámkibocsátó”. Egyébként az egész torony tele van tűzdelve nagyszámú ilyen, de ennél kisebb méretű és rövidebb hatósugarú, csúcsos végű hullámkibocsátóval.

- Hullámkibocsátót mondott? - érdeklődött Châtonnay doktor.

- Nem szeretnék fizikai előadást tartani - mosolygott rá Marcel Camaret -, mégis, néhány elvi magyarázattal tartozom. Ha tudják, csak megemlítem, ha nem tudják, el is magyarázom, hogy egy neves német fizikus, akit Hertznek hívnak, már régebben észrevette, hogy ha egy indukciós tekercsben keletkezett áramot egy kondenzátor, vagy rezonátor, vagy oszcillátor - nevezzük, ahogy tetszik - két egymáshoz közelített fegyverzete vagy pólusa között kisütjük, az így keletkezett szikra a készülék két pólusa között oszcilláló, azaz rezgő kisülést eredményez; ez azt jelenti, hogy a kondenzátor két pólusán váltóáram csap át, vagy más szóval: a két pólus váltakozva hol pozitív, hol negatív töltést nyer, mindaddig, amíg egyensúlyi állapotba nem kerül. Eme rezgések száma igen nagy lehet, és elérhet néhány százmilliárdot is másodpercenként. Ráadásul e rezgések nem maradnak meg a keletkezési helyükön. Ellenkezőleg: áttörik a

⁹ Helyesen; Nil admirari.

környezetüket, vagyis a levegőt, azaz még pontosabban: azt a súlytalan fluidumot, amely a kozmikus teret s a molekulák közötti űrt is kitölti, és amelyet éternek nevezünk. Tehát: minden rezgésnek megfelel egy éterrezgés; ez az, ami közvetlenül átadódik, s így a kibocsátási helytől mind messzebb kerül, és ezeket a rezgéseket nevezzük teljes joggal Hertz-féle hullámoknak. Remélem, sikerült megértetnem magam.

- Ragyogóan! - jelentette ki Barsac, aki mint politikus, Camaret hallgatóságából valószínűleg a legkevesebb felkészültséggel rendelkezett ahhoz, hogy tudományos kérdéseket megértse.

- Amíg én nem kezdtem velük foglalkozni - folytatta a mérnök -, ezek a hullámok csak amolyan laboratóriumi kuriózumok voltak. Segítségükkel fémek kapcsolat nélkül elektromos töltésűvé tettek olyan fémtárgyakat, amelyeket többé vagy kevésbé távol helyeztek el a kibocsátási ponttól. Sajnos, eme rezgéseknek megvan az a tulajdonságuk, hogy minden irányban egyformán terjednek; olyanképpen, mint a hullámok, ha a tó vizébe követ hajítunk. Emiatt a kibocsátott energia rohamosan gyengül, felaprózódik, mintha elpárologna, mivel mind nagyobb térben oszlik el, s a kibocsátási ponttól néhány méterre már csak alig-alig érzékelhető. Értik, kérem? Elég világos?

- Mint a napfény - jelentette ki Amédée Florence.

- Már jóval előttem mások is észrevették, hogy ezeket a hullámokat, akár csak a fényhullámokat, valószínűleg tükrözni is lehet; de eme tulajdonságukból senki sem vonta le a kellő következtetést. Hála annak az extravezető fémnek, amellyel a kerítés peremét is bevontam, és amelyet én fedeztem fel, nekem sikerült olyan tükröt készítenem, amellyel az egész hullámmennyiséget oda irányítom, ahova nekem tetszik. Így a kezdeti energiát veszteség nélkül az adott irányba küldhetem, s ez csak akkor alakul át, ha valamilyen munkára felhasználják. Mivel a rezgések frekvenciájának változtatására szolgáló módoszatok közismertek, könnyen megtervezhettem olyan vevőkészülékeket, amelyek csak egy meghatározott frekvenciára érzékenyek. Ez az, amit a fizikusok „szintonizálás”-nak neveznek. Egy adott vevőkészülék arra az adott hullámra jön mozgásba, amelyre megépítettük, és csak arra. A hullámok száma végtelen, tehát végtelen számú olyan készülék készíthető, amelyek közül ne akadjon kettő, amely ugyanarra a rezgésszámra legyen érzékeny. Megértették, kérem?

- Valamivel nehezebben - vallotta be Barsac -, de azért igyekszünk követni önt.

- Egyébként be is fejeztem - mondta Camaret. - Ily módon nagyszámú mezőgazdasági gépet mozgathatunk; valamennyi távolról kapja az energiáját, vagyis ennek a toronynak egyik vagy másik hullámkibocsátójából. Ugyanígy irányítjuk a „darazsakat” is. Azoknak négy-négy légszavarja van, minden légszavarhoz külön egy-egy kis motort szereltünk, a motoroknak pedig más és más a szintonizálása, vagyis tetszés szerint azt hozhatjuk mozgásba vagy állíthatjuk meg, amelyiket akarjuk. És végül: ugyanezen a módon, ha kedvem tartja, megsemmisíthetem az egész várost...

- Innen szétrombolhatja az egész várost?!... - szörnyülködött Barsac.

- Minden nehézség nélkül. Maga Harry Killer kért föl, hogy tegyem bevehetetlenné a várost; nos, én azzá tettem. Minden utca, minden ház, a Palota és maga az Üzem is hatalmas robbanóerejű szerkezetekkel van aláaknázva, és mindegyiket egy-egy szintonizált hullám hoz működésbe, de a frekvenciákat csak én ismerem. Ahhoz, hogy az egész várost a levegőbe röptsem, semmi mást sem kell tennem, csak ki kell bocsátanom minden akna irányába a felrobbantásához szükséges frekvenciájú hullámot.

Amédée Florence, aki közben lázasan jegyzetelt, egy pillanatig arra gondolt, hogy megmondja, nem ártana felhasználni ezt a lehetőséget, és végezni Harry Killerrel; de idejében eszébe jutott, hogy mekkora kudarcot vallott, amikor azt javasolta, hogy a légitorpedókat használják fel hasonló célra; végül is okosabbnak vélte hallgatni.

- És az a magas árboc a tornyon? - kérdezte meg Châtonnay doktor.

- Arról is szó lesz, de annak kapcsán be is fejezem a mondandómat - válaszolta Camaret. - A Hertz-féle hullámok elég különös módon viselkednek; mintha ki volnának téve a tömegvonzásnak; ugyanis miután a kibocsátási pontjukat elhagyják, a föld felszíne felé hajolnak, ahol aztán lassacskán teljesen elhalnak. Ha tehát messzire akarjuk küldeni őket, jó magas pontról kell végezni a kibocsátásukat. Nekem annál inkább kellett erre gondolnom, mert felfelé szeretném küldeni a hullámokat, ami még nehezebb feladat. De mégis megoldottam ennek a százméteres árbocnak a segítségével, amelyhez hozzákapcsoltam az oszcillátort, és az általam feltalált irányítótükört, azt természetesen az árboc csúcsára szereltem.

- És mi célból kell felfelé irányítani a hullámokat? - kérdezte Florence.

- Hogy esőt csináljak. Tulajdonképpen ez volt az a találmányom, amelyről éppen akkoriban ábrándoztam, amikor megismerkedtem Harry Killerrel; ő aztán hozzásegített a megvalósításához. Az árboc és a tükör felhasználásával hullámokat irányítok a felhőkbe, s azok víztartalmát, amely apró vízcseppek formájában van jelen, elektromos szempontból telítem. Mikor a felhőnek a földhöz vagy két felhőnek egymáshoz való viszonyában a feszültségkülönbség elég nagy lesz, ami rövid időn belül bekövetkezik, kitör a vihar, és hullni kezd az eső. Termőfölddé alakított pusztaság eléggé bizonyítja módszerem célszerűségét.

- De kell hozzá felhő is! - jegyezte meg Châtonnay doktor.

- Természetesen; vagy legalábbis egy eléggé nedves atmoszféra. De felhő egy-két napon belül feltétlenül keletkezik. Az a lényeg, hogy arra készítsem: itt hulljon le, és ne máshol. Most, hogy az ültetvényeket művelik, és már a fák is szépen megnőttek, rendszeres esőzések kezdenek kialakulni, mert a felhősödés egyre gyakoribbá válik. Amint az első felhő feltűnik, csak ennyit kell tennem - magyarázta a mérnök, és elhúzott egy kezelőkart -, s abban a pillanatban ezer lóerővel indulnak a hullámok, és millió rezgésszámmal bombázzák azt a felhőt.

- Csodálatos! - kiáltott fel elragadtatással az egész társaság.

- Ebben a pillanatban, anélkül hogy önök bármit is észlelnének, az árboc csúcsán hullámok ömlenek ki és vesznek el a végtelenben - folytatta Camaret, akit találmányainak bemutatása mind lelkesebb hangulatba ragadott. - De más jövőt álmodok a számukra. Érzem, tudom, biztos vagyok abban, hogy száz- és százféle hasznat hajthatnának; hogy például a segítségükkel távbeszélő vagy távíró összeköttetést lehetne teremteni az egész Földön, mégpedig úgy, hogy az állomásokat nem kapcsolná össze semmiféle vezeték.

- Vezeték nélkül?! - csodálkozott a társaság.

- Vezeték nélkül. Minek a vezeték? Elegendő, ha sikerül egy megfelelő vevőkészüléket szerkesztenünk. Én már közel járok hozzá, de még nem készültem el egészen.

- Most már kezdem az egészet nem érteni... - vallotta be Barsac.

- Pedig nagyon egyszerű - bizonygatta Camaret egyre élénkebben. - Tessék, itt van egy Morse-készülék, amit a vezetékes távírónál is használnak, és amelyet én kísérletileg egy hullámkibocsátó áramkörébe kötök. Nem kell egyebet tennem, csak nyomkodnom ezt a kart - és Camaret azt tette, amit mondott, és ezáltal az egész hullámelőállító áramkört hol megnyitotta, hol pedig elzárta. - Amíg a kart felfelé engedem, vagyis nyitva tartom, a Hertz-féle hullámok

zárva vannak. Mikor viszont lenyomom, de csak akkor, a hullámok az árboc csúcsán ki-röppennek. Persze, akkor majd a hullámokat összegyűjtő és kibocsátó tükr segítségével nem az égne kell irányítanom őket, hanem a feltételezett vevőkészülék irányába. Ha a vevőkészülék helye ismeretlen, a tükröt egyszerűen ki lehet iktatni, amint most én teszem e két tárcsa segítségével. Most a hullámok, amelyeket kibocsátok, egyenletesen szétszóródnak a térben, itt körülöttünk körbe-körbe, és bárhova táviratozhatnék, mert elérnék a megfelelő vevőkészüléket, akárhol is volna az, ha egyáltalán volna ilyen. De sajnos, vevőkészülék még nem létezik.

- Szóval táviratozni lehetne?... - merengett Jane Buxton - Hogyan értsem ezt?...

- Amint általában értik. Csak ezt a billentyűt kell a megszokott módon nyomkodnom, természetesen a Morse-ábécé szerint. Ugyebár, ha létezne valahol egy vevőkészülék, minden bizonnyal igyekeznének felhasználni, hogy kiszabaduljanak a szorult helyzetükből?

- Természetesen - válaszolta Jane.

- Na, hát képzeljük el, hogy az a vevőkészülék létezik - javasolta Camaret, és leült a Morse-billentyű mellé. - Ebben az esetben kinek táviratozna?

- Itt e vidéken, ahol senkit sem ismerek... - habozott Jane - nem is tudom... Más nincs, csak Marcenay kapitány - tette hozzá elpirulva.

- Akkor hát legyen Marcenay kapitány - egyezett bele Camaret, s miközben beszélgettek, a Morse-ábécé rövid és hosszú jelei szerint elkezdte billegetni a kezelőkart. - Hol van most a kapitány?

- Azt hiszem, egyelőre Tombouctouban - mondta Jane bizonytalanul.

- Szóval Tombouctou - ismételte Camaret, és tovább billentyűzött. - Nos, mit üzenne Marcenay kapitánynak? Feltehetőleg így kezdené: Jane Buxton...

- Bocsánat - szakította félbe Jane -, a kapitány engem Mornas néven ismer.

- Semmi jelentősége, mert ez a távirat úgysem jut el a címzetthez. De tessék: mondjunk Mornast. Tehát azt táviratozná, hogy: „Jöjjön Jane Mornas segítségére, aki fogoly Blacklandben.”

Itt Marcel Camaret megállt egy pillanatra.

- De mivel Blackland, tudomásom szerint, a világ számára ismeretlen, közölném a földrajzi koordinátáit is, és hozzátenném: „Északi szélesség 15° 50', keleti hosszúság...”

Marcel Camaret felugrott a székről.

- Ez igen! - tárta szét a karját. - Harry Killer elvágta az erőmű áramkörét.

A vendégek a feltaláló köré gyülekeztek, és kérdő pillantást vetettek rá.

- Amint már említettem - magyarázta Camaret zavartalanul -, az energiát tíz kilométer távolságból egy vízi erőműből kapjuk. Nos, Harry Killer elszigetelt bennünket az erőműtől, ennyi az egész.

- De akkor a gépek is megállnak - rémüldözött Châtonnay doktor.

- Már meg is álltak - válaszolta Camaret.

- És a „darazsak”?

- Bizony, azok is lehulltak.

- Akkor Harry Killer elzsákmányolhatja valamennyit - kiáltott fel Jane Buxton.

- Ez aligha lehetséges - csóválta meg a fejét a mérnök. - Menjünk fel a tetőre, hogy önök is jól láthassák, mennyire másképpen állnak a dolgok.

Camaret és vendégei fűrgén felkapaszkodtak, és a közbeeső emeleteken átvágva a cikloszkópba értek. Mint az imént, ismét látták a falak külső oldalát s a fal melletti árkot is, amelyben mozdulatlanul heverték a „darazsak”.

A Röptéren a Merry Fellows-legények új rohamra gyülekeztek, és diadalmasan rikoltoztak. Néhányan már be is ugráltak az árokba, és megragadták a holtan heverő „darazsakat”, amelyek oly nagy pánikot okoztak, amíg éltek.

De alighogy a gépekre tették a kezüket, meginogtak, és sajátos rosszullét fogta el őket. A támadók megborzadva távolodtak el a gépektől, és megpróbálták kikecmeregni az árokból. Ehhez azonban már nem volt elég erejük, egyik a másik után holtan hulltak az árok aljába.

- Azokat már elvitte az ördög - szólt Camaret hűvösen. - Gondolhatják, hogy előre láttam, mi fog történni, és annak megfelelően intézkedtem. Mikor Harry Killer kikapcsolta az áramot, ipso facto¹⁰ megnyitotta egy tartály szelepét, amelyben folyékony szénsav volt; az a sáncba ömlött, és természetesen azonnal gázneművé vált. De ez a gáz nehezebb a levegőnél, megüli a sánc mélyedését, és akik oda leereszkedtek, feltétlenül megfulladtak.

- Szegények! - sóhajtott fel Jane Buxton.

- Nincs mit tennem - jelentette ki Camaret. - Nem áll módomban megmenteni őket. De ami a gépeimet illeti, azokra idejében gondoltam, s megtettem a szükséges óvintézkedéseket. Reggel óta készen állunk, hogy a saját áramfejlesztőink üzemeltetésére a cseppfolyós levegőt felhasználhassuk, mert ebből óriási készleteink vannak. Ebben a pillanatban meg is történt az átállítás; lám: a gépeink már megindultak. A „darazsak” is újra felszállnak.

És valóban: a „darazsak” légcavarjai ismét megindultak, a készülékek az Üzem védelmére ismét körbe-körbe repültek, a Merry Fellows-horda visszahúzódott a Palotába, és sorsára hagyta az árokban heverőket.

Marcel Camaret ismét a vendégeihez fordult. Idegesnek látszott, sőt kifejezetten izgatottnak; mondhatnám úgy is, hogy abnormisan zaklatottnak; a szeme tükre megzavarodott, s ez félelmessé tette a tekintetét, a vendégei nem ez alkalommal látták először ilyen állapotban.

- Azt hiszem, nyugodtan aludhatunk - jelentette ki, és naivul úgy tett, mintha hidegen hagynák a történetek.

¹⁰ A tényből kifolyólag.

Nyolcadik fejezet

A Hertz-féle hullámok szárnyán

Pierre Marcenay kapitány keserű szívvel hagyta el a Barsac-expedíciót, és főleg azt a kedves személyt, akit ő Jane Mornas néven ismert. Természetesen késelem nélkül útnak indult, és Ségou-Sikorót, a parancs értelmében, erőltetett menetben el is érte. Marcenay kapitány első-sorban katona volt, s a hadi mesterségnek talán az önfeláldozás a legszebb vonása; az, hogy a katona feltétlenül alárendeli magát egy célnak, amelyet ha néha nem is lát világosan, tudja, hogy felette mindig ott lebeg a haza eszméje.

De akármennyire is igyekeztek, kilenc napba telt, amíg hátuk mögött hagyták azt a négyszázötven kilométert, amely Ségou-Sikorótól elválasztotta őket, ahova végül is február 22-én késő estére megérkeztek. A kapitány csak másnap reggel jelentkezhett Sergines ezredesnél, a helyőrség parancsnokánál, hogy bemutassa Saint-Auban ezredes parancsát.

Sergines ezredes háromszor is elolvasta a parancsot, és egyre inkább csodálkozott. Látszott, hogy semmit sem ért az egészből.

- Milyen különös elképzelés!... - dörögte végül - összevonni az embereket Sikassóba, és elküldeni őket Tombouctouba! Elképesztő.

- Hogyan, ezredes úr, önt nem értesítették az érkezésemről? - csodálkozott Marcenay kapitány.

- Egyáltalán.

- A főhadnagy, aki átadta a parancsot, azt mondta, hogy Tombouctouban lázadás tört ki - jelentette Marcenay -, hogy ott a tuaregek fenyegetően nyugtalankodnak.

- Ezt most hallom először. Tegnap Peyrolles kapitány... Esetleg ön is ismeri.

- Ismerem, ezredes úr. Két évvel ezelőtt egy ezredben szolgáltunk.

- Szóval, a minap Peyrolles kapitány itt haladt át. Tombouctouból Dakar felé igyekezett. Tegnap ment tovább, de mindezekről egy szó említést sem tett.

Marcenay kapitány mi mást tehetett volna, mint hogy egyetlen kézmozdulattal jelezte, nem ő felel a parancsért.

- Igaza van, kapitány - bólintott Sergines. - Nincs jogunk vitatni a kérdést. A parancs parancs, azt teljesíteni kell. De vigyen el engem az ördög, ha tudom, hogy mikor mehetnek tovább.

Bizony, e váratlan expedíció nyélbe ütése sok fejtörést okozott. Több mint egy hetet vett igénybe a lovak beistállózása, mert azoknak a parancs értelmében Ségou-Sikoróban kellett maradniuk; ezalatt a szállítóeszközöket és a kellő mennyiségű élelmiszert is beszerezték. Úgyhogy Marcenay kapitány csak március 2-án szállhatott csónakba, hogy az embereivel leereszkedjék a Nigeren.

A száraz évszak sokféleképpen akadályozta a haladásukat, s a Barsac-expedíció egykori fegyveres kísérete csak kerek két hét múlva, azaz március 17-én köthetett ki Kabarában, amely Tombouctou kikötője, de tizenöt kilométerre esik ettől a helységtől.

Amikor Marcenay kapitány a helyőrség parancsnokánál, Allègre ezredesnél jelentkezett, a magas rangú tiszt is ugyanúgy csodálkozott, mint a ségou-sikorói bajtársa. Kijelentette, hogy a környéken semmi nyugtalanság sem tapasztalható, sohasem kért semmiféle erősítést, és

kijelentette, hogy nem érti, miért küld Saint-Auban értesítés nélkül olyan embereket, akikre semmi szüksége sincs.

Az ügy kezdett egyre furább szint öltetni, és Marcenay kapitány néha már arra gondolt, hogy valami ügyesen kifundált csalás áldozatául esett. De miért? Mi célból? A válasz kézenfekvő volt. Bármennyire is megmagyarázhatatlan, de a hamisító, ha van ilyen, azt tervezte, hogy a védelem nélkül maradt Barsac-expedíciót megsemmisítse. Miután erre az ésszerű következtetésre jutott, Marcenay kapitány mélységes aggodalommal gondolt arra a felelősségre, amely őt terheli, és a veszélyre, amelybe Mornas kisasszony sodródott, mert a lány emlékével csordultig tele volt a szíve.

Aggodalmát az is növelte, hogy akárcsak Ségou-Sikoróban, Tombouctouban sem hallott senki semmit Lacour főhadnagyról. Senki sem ismerte őt. Sőt, mi több: senki sem tudott semmit egy szudáni önkéntesekből álló alakulatról, jóllehet ezt az elnevezést maga Saint-Auban ezredes is leírta.

Mindazonáltal az ezredes parancsa a legszigorúbb vizsgálat után is valódinak látszott, tehát érvényesnek kellett elfogadni mindaddig, amíg az ellenkezője be nem bizonyosodik. Marcenay kapitányt és az embereit beszállásolták, és Saint-Auban ezredes parancsát az első alkalommal elküldték annak, aki kibocsátotta: mondja meg ő maga: valódi-e vagy hamis az a parancs?

Csakhogy Tombouctoutól Bamakóig ezer kilométert kell számolnunk, és vissza ugyanannyit. Sok-sok napba kerül, amíg az ezredes válaszát megkapják...

Addig Marcenay kapitány tétlenségre volt kárhoztatva, különösebb beosztást nem kapott, s szívét a nyugtalanság rágta, így aztán egyik napja hosszabb volt, mint a másik. Szerencséjére március végén megjött Perrigny kapitány, aki még a saint-cyri katonai akadémiáról jóbarátja volt, s a barátságot azóta is ápolták. A két régi pajtás ugyancsak örült a viszontlátásnak, s attól kezdve Marcenay kapitány ideje némileg könnyebben telt.

Amint megtudta, hogy barátját milyen gondok gyötrik, Perrigny vigasztalni próbálta: olyan tökéletesen hamisított parancsot előállítani, hogy az becsapjon mindenkit, csak a mesében lehetséges. Perrigny véleménye szerint, ha logikusan gondolkodunk, feltételezhető, hogy Lacour főhadnagynak magának is téves értesülései lehettek a parancs igazi okát illetően, és ebből adódik minden félreértés. Ami pedig Allègre ezredes tájékozatlanságát illeti, az még könnyebben érthető. Ugyanis nincs abban semmi rendkívüli, ha ebben a még alig-alig megszervezett tartományban elkallódott valahol a parancs, amit neki küldtek.

Perrigny kapitányt két évre rendelték Tombouctouba; ezért jelentős útipoggyással érkezett, s a barátjának volt mit segítenie a kicsomagolásnál. Az úti alkalmatosságokból a kevés személyes holmi mellől leginkább laboratóriumi felszerelések kerültek elő. Ha nem viselne egyenruhát, Perrignyt tudósnak tekinthetnénk. Világéletében szenvedélyes természetbúvár volt, aki figyelemmel kísérte a legújabb tudományos felfedezéseket, főleg azokat, amelyek az elektromossággal valamilyenképpen kapcsolatban álltak. Kettőjük barátságában Perrigny jelentette az elmélyülést, Marcenay pedig a cselekvőkészséget. Egymást kiegészítő hajlamaik képezték barátságuk alapját. Mikor egyik a másikat emlegette, Marcenay „a jó öreg könyvmoly”-ról beszélt, Perrigny pedig „Hübele Balázs úr”-ról; persze a gyors elhatározó- és cselekvőkészség igazán nem akadályozta meg Marcenay kapitányt abban, hogy kitűnő és bátor tiszt legyen.

Megérkezése után néhány nappal, amikor Marcenay kapitány meglátogatta, a barátja már éppen befejezte egyik készülék felszerelését annak a háznak az udvarán, ahol lakást bérelt.

- Éppen jókor jössz - kiáltotta vidáman Perrigny, és jelentőséggel a barátjára kacsintott: - Mutatok valami érdekeset.

- Ezt? - bökött a készülék felé Marcenay. A szerkezet két villamos elemből, néhány elektromágnesből és egy kis üvegcsőből állt, az üvegcső vasreszeléssel volt megtöltve, s az egész készülékből egy néhány méter magas részárbococská nyúlt a magasba.

- Ezt bizony - válaszolta Perrigny. - Ez a kis játékszer, így, amint látod, igazi varázseszköz, egy távíróállomás; de jól nyisd ki a füledet: ehhez nem szükséges semmiféle vezeték, mert ez egy szikratávíró-állomás!

- Tudom, már évek óta beszélnek róla - válaszolta Marcenay nagy érdeklődéssel -, de vajon sikerült megoldani?

- Még hozzá remekül! - lelkesedett Perrigny. - Már két olyan ember is él a földön, aki ugyanabban a pillanatban kapcsolatba tud lépni egymással a terek és távolságok felett... Az egyik egy Marconi nevezetű olasz, aki megtalálta a módját, hogy folyamatos Hertz-féle hullámokat bocsásson ki. Hallottál-e róla, te híres katona?

- Persze, hogy persze - válaszolta Marcenay. - Már a katonai akadémián is rebesgettek valamit... Mikor pedig Franciaországban jártam, hallottam beszélni Marconiról is. De ki a másik feltaláló, mert kettőt emlegettél.

- A másik egy francia fizikus, Branly. Ő fedezte fel a vevőkészülék lelkét, amely az egyszerűségben rejlő zsenialitás csodája...

- És ez a szerkezet, amit itt látok?

- Éppen erről van szó; a működési elvét egy szempillantás alatt megértheted. Branly úr észrevette, hogy a vasreszelék általában rossz elektromos vezető, de menten jó vezetővé válik, ha a Hertz-féle hullámoknak teszik ki; ezeknek ugyanis az a hatása, hogy a reszelék részecskéit kölcsönös vonzóerővel ruházzák fel, és ezáltal megnövelik a részecskék kohézióját. Látod ott azt az üvegcsövet?

- Látom.

- Az egy hullámdetektor. Azt a vasreszeléssel töltött üvegcsövet rákötöm egy közönséges fémpálcára, inkább árbocra, amelyet antennának neveznek. Ha a vele összekapcsolt vasreszelékes üvegcső jó vezetővé válik, az árbococská áramkörre zárul, mert az áram keringeni tud benne. Na, kardcsörtető pajtás, érted-e?

- Értem, okulárés tudósom. Mondhatod tovább.

- És most következik az én szerepem. Hála egy általam feltalált alkatrésznek, amelyet ha Branly felfedezésével kombinálok, elérem, hogy az átfolyó áram egy Morse-készüléket mozgasson, amelynek forgó papírtekercsére a szokásos módon rányomódnak a jelek. A billentyű lenyomása pillanatában ez a pici kalapács, amelyet itt látsz, megpöccinti a detektort; erre a koppintásra a vasreszelék szemcséi ismét szétváltnak egymástól, s az üvegcső visszanyeri szokásos ellenállását. Abban a pillanatban az árbocról bejövő áram már nem hatol át rajta, s a Morse-készülék nem írja a jeleket. Persze, most azt gondolod, hogy ily módon csak pontokat lehet írni a papírszalagra. Ez így is volna, ha a hullámhatásnak állandóan kitett antenna a két kibocsátott jel közötti szünetben is nem működne. Ilyenformán különböző jelekből kisebb-nagyobb csoportokat nyerünk, vagyis a Morse-ábécé hosszú-rövid kombinációjú jeleit könnyedén felhasználhatjuk; ezt a jelrendszert pedig egy távírász olyan könnyedén elolvassa, mint a közönséges írást.

- Például te is?

- Én is, persze.

- Elismerem, csodálatos készülék, de mi célból hoztad ezekre a barbár tájakra?

- Nemcsak ezt hoztam el, hanem a testvérét is, az adókészüléket, amelynek a felszereléséhez holnap fogok hozzá, mert a szikratávíró kérdése a szenvedélyemmé vált. Elsőnek akarom Szudánban ezt a készüléket felszerelni. Látod, ez az a két készülék, amelynek kevés párja akad a világon; és biztosítalak, hogy Afrikában egy sincsen. Ha majd egyszer Bamakóba üzenhetünk... Vagy esetleg Saint-Louis-ba!...

- Saint-Louis-ba!... Nem lesz az egy kicsit messze?

- Egyáltalán - tiltakozott Perrigny. - Már viszonylag nagy távolságok között is sikerült az üzenetváltás.

- Hihetetlen!

- Mi a hihetetlen, kiskatonám; majd fogsz te még bámulni. Nemsokára egy kísérletsorozatba kezdek, végig a Niger mentén.

Perrigny kapitány hirtelen elnémult. A szeme kerekre nyílt, és az álla leesett a csodálkozástól. Gyakorlott füle azonnal jelezte, hogy a Branly-féle készülék kopog.

- Mi lelt téged? - nézett nagyot Marcenay.

A barátjának erőlködni kellett, hogy kinyögje a választ. A csodálkozástól a szó szoros értelmében majd megfulladt.

- Működik a... - dadogta, és a készülékre mutatott.

- Biz az nekilódult!... - húzta el a száját gúnyosan Marcenay. - Ehhez mit szólsz, reménybeli akadémikusom? Azt mondad, hogy a készüléked egyedüli példány egész Afrikában, tehát önmagában nem működhet, miként azt oly magasröptűen kifejtetted. De rá se ránts, lehet, hogy elromlott.

Perrigny kapitány, anélkül hogy az ugratásra válaszolt volna, a készülékhez ugrott.

- Ez elromlott?! - kiáltotta az izgalomtól szinte magánkívül. - Inkább kitűnő... né, a papírtekercsről hibátlanul olvasható: „Mar... Marcenay kap... kapitány!”

- Ez nekem szól! - nevetett fel Marcenay. - Öregem, te, amint a legényeink mondják: csöbe akarsz húzni.

A készülék elcsendesedett, és titokzatosan feküdt a két tiszt szeme előtt, akik le nem vették róla a tekintetüket. Nemsokára a kipp-kopp-kopogás ismét hallatszott.

- Ez megint elindult!... - kiáltott fel Perrigny, és a papírtekercs fölé hajolt. - Jó! Ez a címed: - „Tombouctou...”

- Tombouctou!... - mormogta önkéntelenül Marcenay, s valami érthetetlen okból megborzongott.

A készülék már másodszor akadt el, aztán pár másodperces megszakítás után, a papírszalag tovább tekeredett lefelé:

- „Jane Buxton” - olvasta Perrigny.

- Nem ismerem - jelentette ki Marcenay, és maga sem tudta, miért, de fellélegzett. - Valaki tréfál velünk.

- Tréfál? - álmélkodott Perrigny - hogyhogy tréfál? Ládd, folytatódik...

És ismét a szalag fölé hajolt, és olvasta szótagolva a szavakat, amint azok a jelekből kialakultak:

- „Jöj... jön... Jane... Mor... nas”

- Jane Mornas! - kiáltott fel Marcenay, és kigombolta a zubbonya felső gombját, mert úgy érezte, menten megfullad.

- Hallgass! - kiáltott rá Perrigny - „... a... ki... fo... goly... Black... land... ben...”

A kopogás ismét, most már negyedszer félbeszakadt. Perrigny felnézett a bajtársára. Az halottsapadtan állott.

- Mi van veled? - aggodalmaskodott a jóbarát.

- Majd megmondom... - válaszolta Marcenay kapitány halkán. - Blackland... hol van az a Blackland?

Perrignynek már nem volt ideje válaszolni. A szerkezet ismét működni kezdett. Ő pedig olvasta:

- „É... sza... ki... szé... les... ség... tizen... öt... fok... öt... ven... perc... kele... ti... hossz... ú... ság...”

A két tiszt a hirtelen elhallgató készülék fölé hajolt, de hasztalan várták, hogy ismét megszólaljon. Ez alkalommal végleg elhallgatott, a Morse-jeladó néma maradt.

Perrigny kapitány elgondolkozva dörmögte:

- Ez szinte hihetetlen!... Ezen az isten háta mögötti helyen rajtam kívül, úgy látszik, még van egy szikratávírársz... Méghozzá olyan, öregem, aki érti ám a mesterségét - tette hozzá kellő nyomatékkel, és a barátja felé fordult.

Menten észrevette, hogy annak mennyire elváltozott az arca.

- Mi van veled - kérdezte -, mitől vagy olyan sápadt?

Néhány kapkodó szóval Marcenay kapitány elmondta, hogy mi kavarta fel annyira. Már azon is csodálkozott, hogy a szikratávíró szalagján megjelent a neve, de a bámulata izgalommá fokozódott, méghozzá szívét-lelkét felkavaró izgalommá, amikor Perrigny kiejtette a Jane Mornas nevét. Hiszen Jane Mornas közel állt a szívéhez; szerette őt, s bár senkinek sem mondta el, mélységesen remélte, hogy egy szép napon feleségül veheti.

Marcenay-t most torkon ragadta az a mélységes aggodalom, amely azóta kínozza, amióta alapos oka volt feltételezni, hogy Saint-Auban ezredes parancsa hamis. Úgy érezte, hogy ez a távolságokra fittyet hányó üzenet végre igazolta gyanúját. Jane Mornas veszélyben van.

- Tőlem kér segítséget! - kiáltott fel mélyen megindulva, de semmi örömet sem érzett.

- Akkor egyszerű - válaszolta Perrigny. - Ha tőled kér segítséget, neked kell segítened.

- Természetes! - lelkesedett Marcenay, akibe új erőt öntött az, hogy végre ismét cselekedhet. - De hogyan?

- Ezt mindjárt meglátjuk - válaszolta Perrigny -, előbb vonjuk le a logikus következtetést abból, amit tudunk. Véleményem szerint különösebb aggodalomra nincsen ok.

- Úgy gondolod? - kérdezte keserűen Marcenay.

- Úgy. Primo: Mornas kisasszony nincs magára hagyatva, mert amint te is tudod, neki nincs szikratávírója. A barátain kívül, akikkel otthagytad, mikor elváltatok, még legalább egy védőnőke kell hogy legyen, az a személy, akié a készülék. Az pedig nem lehet akárki, ezt én mondom.

Marcenay egy biccentéssel tudomásul vette, Perrigny pedig folytatta:

- Secundo: Mornas kisasszony nem forog közvetlen veszélyben. Ugyanis Tombouctouba küldte az üzenetét. Feltételezi, hogy te már ideérkeztél, tehát nem két lépésre vagy tőle, és bizonyos időbe telik, amíg tehetsz valamit a kérésére. Ennek ellenére táviratozott, ami azt jelenti, hogy nem tartja hiábavalónak az üzenetet. Tehát, ha veszélyben is forog, ez nem fenyegeti közvetlenül.

- Nem értem, hova akarsz kilyukadni? - türelmetlenkedett Marcenay.

- Oda, hogy nyugodj már meg, és reméld, hogy minden jól végződik... és most eredj azonnal az ezredeshez, és kérd meg, hogy adjon engedélyt egy fegyveres expedíció megszervezésére Barsac képviselő úr kiszabadítása és mellékesen a Mornas kisasszony megmentése céljából.

A két kapitány azonnal Allègre ezredeshez sietett, és jelentették azt a rendkívüli eseményt, amelynek tanúi voltak. Bizonyítékul bemutatták a Morse-készülék szalagját, amelyről a jeleket Perrigny ismét leolvasta.

- Ebben egy árva szó sincs Barsac úrról - észrevételezte az ezredes.

- Valóban nincs - válaszolta Perrigny -, de Mornas kisasszonyról van...

- És honnan tudhatja ön; hátha elváltak azóta? Tökéletesen ismerem Barsac útvonalát, és biztosíthatom önt, nem megy fel a táviratban jelzett szélességi körig. Az expedíciónak át kellett haladnia Ouagadougoun, amely körülbelül a tizenkettedik szélességi körön van. Viszont ez a titokzatos üzenet tizenöt fok ötven percről, szinte tizenhat fokról beszél.

Ez a fejtegetés Marcenay kapitánynak is eszébe juttatott valamit:

- Igaza van, ezredes úr - mondta. - Bizony, megtörténhet, hogy Mornas kisasszony elvált a Barsac-expedíciótól. Most jut eszembe, hogy Sikasso után két-vagy háromszáz kilométerre kellett elválniuk, ahonnan ő északi irányba folytatta volna az útját, mert a Nigert Gaónál akarta elérni.

- Akkor más a helyzet - aggályoskodott az ezredes. - Teljesen rendjén való volna, hogy egy expedíciót indítsunk Barsac úr megmentésére, aki képviselő és Franciaország hivatalos ki-küldöttje, de Mornas kisasszonyért, aki elvégre is csak magánszemély...

- De mégis - érvelt élénken Marcenay -, ha az a parancs hamis, márpedig ezt alapos okunk van feltételezni, akkor Barsac úr is annak a gazembernek az áldozatául esett, aki tőlem átvette a parancsnokságot.

- Lehet... lehet... - tétovázott az ezredes -, de mindenesetre erről csak akkor alkothatunk véleményt, ha Bamakóból megkaptam a választ.

- Borzalmas! - kiáltott fel Marcenay elkeseredetten. - Mégsem hagyhatjuk, hogy a szegény lány elpusztuljon, elvégre tőlem kért segítséget.

- Pusztulásról szó sincs - jegyezte meg az ezredes, mert legalább ő megőrizte a nyugalma. - Maga a kisasszony mondja: hogy fogoly; csak fogoly és semmi rosszabb... De máskülönben is, hova indulna a segítségére? Hol van az a bizonyos Blackland?

- A szélességi fokot ismerjük.

- Hát a hosszúságát? Ön valahol Sikasso után vált el Mornas kisasszonytól. Úgy gondolom, ő aztán semmiképpen sem fordulhatott nyugatnak. A tizenhatodik szélességi kör előbb átmegy Macinán, aztán a Nigeren, majd belevág a teljesen ismeretlen sivatagba. Mivel Blackland nem lehet Macina vidékén, mert akkor mi is tudnánk róla, csak a sivatagra gondolhatunk.

- És akkor, ezredes úr?... - dadogta Marcenay.

- Akkor, kapitány úr, nem látom, miként küldhetek oda egy katonai egységet; ez azt jelentené, hogy száz vagy kétszáz ember életét kockáztatnám azért, hogy egyetlenegy személyt megmentsek.

- Miért kétszázét? - kérdezte meg Marcenay egyre fogyó reménnyel. - Lehet, hogy kevesebb is megtenné...

- Nem hiszem, kapitány úr. Ön is hallott már azokról a hírekről, amelyek a Niger mentéről szállingóznak. A négerek azt állítják, hogy valahol, senki sem tudja, merre, valami csodabirodalom vagy mi jött létre, amelynek nem a legjobb híre van a bennszülöttek között. Nincs kizárva, hogy ez a teljesen ismeretlen Blackland a szóban forgó birodalom fővárosa vagy valamelyik helysége; az adott szélességi kör ezt nagyon is valószínűsíti, mert egy éppen olyan ismeretlen területen vág át, ahol létrejöhetett egy ilyen hatalom, anélkül hogy a nagyvilág tudomást szerzett volna róla. És mondja, nem feltűnő önnek az angol hangzású név: Blackland?... Sokoto már angol gyarmat, és nincs nagyon messze attól a helytől, ahova Blacklandet feltételezzük... Még felmerülhetnek más, kényesebb kérdések is... Röviden: ilyen körülmények között meggondolatlanság volna bekalandoznunk egy teljesen ismeretlen vidéket, anélkül hogy megfelelő erővel rendelkezni, amely szembenézhetne bármilyen veszedelemmel.

- Vagyis ezredes úr elutasít?... - kérdezte Marcenay.

- Sajnálom, de el kell utasítanom - válaszolta az ezredes.

Marcenay kapitány ennek ellenére nem hagyta magát. Bevallotta az ezredesnek is, úgy, amint Perrignynek, hogy mily érzelmek fűzik Mornas kisasszonyhoz. De hiába. És azt is hiába hozta fel, hogy száz emberrel jött ide, akikre itt semmi szükség, mert senki sem várta ide őket. Allègre ezredes hajthatatlan maradt.

- Vigasztalan vagyok, kapitány úr, igazán vigasztalan, de kötelességem nemleges választ adni. Az lehet, hogy az ön embereire semmi szükségem, de könnyelműen nincs jogom az életüket kockáztatni. Ráadásul semmi sem sürget. Várjunk, hátha kapunk még egy üzenetet. Ha Mornas kisasszony egyszer táviratozott, táviratozhat másodszor is.

- És ha többé nem üzenhet, mert gondoljunk arra is, hogy ez az üzenete milyen váratlanul szakadt meg! - kiáltott fel reményvesztetten Marcenay.

Az ezredes egy mozdulattal értésükre adta, hogy ez az eshetőség nagyon sajnálatos volna, de az ő elhatározásán semmiképpen sem változtatna.

- Akkor egyedül is elindulok - jelentette ki határozottan Marcenay.

- Egyedül?... - hökkent meg az ezredes.

- Egyedül, ezredes úr. Szabadságot kérek, amit ön nem tagadhat meg...

- Téved, megtagadom - válaszolta az ezredes. - Vagy azt hiszi, megengedhetem, hogy egy olyan kalandba vesse bele magát, amelyben biztosan otthagyni a fogát?

- Akkor, ezredes úr, kérem, fogadja el a lemondásomat.

- A lemondását?!...

- A lemondásomat, ezredes úr - jelentette ki Marcenay nyugodtan.

Allègre ezredes nem válaszolt azonnal. Hosszan szemlélte az alárendeltjét, és látta, hogy nincs egészen beszámítható állapotban.

- Kapitány úr - szólalt meg atyai hangon -, jól tudja, hogy az ön lemondásának végig kell járnia a szolgálati utat, mert nekem nincs jogom azt tudomásul venni. Az ilyesmit jobban meg is kellene gondolnia. Aludjék egyet rá, és holnap jöjjön vissza hozzám. Még beszélgetünk róla.

Előírással tisztelgés, és a két tiszt kilépett az ezredes irodájából. Perrigny Marcenay mellett lépkedett, és próbálta vigasztalni, ahogy tudta. De az, szegény, még csak nem is hallotta a barátja szavait.

Mikor Marcenay kapitány a lakása ajtajába érkezett, kezet rázott Perrignyvel, aztán bezárkózott a szobájába. Amint magára maradt, rárogyott az ágyra, lelkiereje végére ért, többé nem tudott uralkodni magán, és kitört belőle a zokogás.

Kilencedik fejezet

A katasztrófa

A vízi erőmű áramszolgáltatását nem sokáig szüneteltették. Az áramot április 9-én délelőtt szakították meg, de már másnap reggel vissza is adták. Ugyanis ennek a mesterkedésnek első áldozata maga Harry Killer lett, aki pedig eleinte nagyon meg volt elégedve magával. Viszont, amint nem adott többé áramot az Üzemnek, az Üzem sem nyújthatta a városnak az eddigi szolgáltatásokat.

A mezőgazdasági gépek pedig, az életet biztosító hullámoktól megfosztva, megbénultak.

Leálltak a villamosszivattyúk is, amelyek a folyó vizét két nagy tartályba pumpálták; az első tartály az Üzembe volt beépítve, ebből folyt át a víz a másikba, amely a Fekete Gárda lak-tanyájának a tetőzete fölé volt elhelyezve. Ez a tartály, amelyből a vizet az egész városba szétosztották, két nap alatt kiürült volna és Blackland ottmarad egy csepp víz nélkül.

Az éjszaka beálltával villamos világítás hiányában, s mivel semmi más világítóeszközük nem volt, az egész város pokoli sötétségbe süllyedt, s ez Harry Killert annál inkább kihozta a sodrából, mert látnia kellett, hogy az Üzem fényárban úszik, és kitűnő harci gépek védelme alatt áll.

A zsarnoknak meg kellett értenie, hogy nem egyenlő feltételekkel küzdenek, és végül is bele kellett törődnie, hogy a vízi erőmű továbbra is táplálja az Üzemet; az Üzem pedig, mint eddig, gondoskodott a Blacklandnek járó szolgáltatásokról. Egyébként ez a hallgatóságos egyezés semmit sem változtatott a fura állapotban. A békekötés csak a fent említett kölcsönösségre korlátozódott. Azon túl a hadiállapot fennmaradt. Harry Killer továbbra is ragaszkodott a foglyok kiadásához, amit Camaret természetesen megtagadott.

Utolsó beszélgetésük végén Harry Killer arra kérte a mérnököt, hogy továbbra is szállítsa a légisiklók üzemeltetéséhez szükséges folyékony levegőt. Ugyanis a légisiklók ahányszor visszatértek valamilyen küldetésből, a tartályaikat letették az Üzembe, hogy ismét feltöltsék azokat. Harry Killernek tehát semmi üzemanyaga sem volt, s a negyven repülőszerkezet hasznavehetetlenné vált.

E kéréssel kapcsolatban az ostromlottak egyrészt arra gondoltak, hogy takarékoskodniuk kell a rendelkezésükre álló gyártási lehetőségekkel; másrészt nem tartották tanácsosnak, hogy az ellenségnek az erős harci gépek mozgatásához éppen ők szállítsák az üzemanyagot. Camaret tehát határozottan elutasította a kérést. Erre a zsarnokot ismét elöntötte a düh, és megesküdt, hogy kiéhezteti az Üzemet. Camaret pedig nagyot kacagott, és letette a hallgatót; nevetnie kellett, mert ez is olyan semmit érő fenyegetésnek látszott, mint a többi.

Barsacék viszont annál komolyabban vették a fenyegetést. Jóllehet az Üzem, hála Camaret legyőzhetetlen védelmi fegyvereinek, valóban bevehetetlen volt, viszont annál inkább hiányoztak a támadó fegyvereik, s ami lett volna, azt Camaret semmiképpen sem akarta bevetni. A hadiállapot elvileg a végtelenségig elhúzódhatott volna, csak hogy az Üzemnek egy szép napon az éhség miatt meg kell majd adnia magát.

Miután Barsac eme aggodalmát közölte Camaret-vel, az csak megvonta a vállát:

- Hosszú időre van ellátmányunk - nyugtatta meg a képviselőt.
- Mégis, mennyi időre? - érdeklődött Barsac.

Camaret egy bizonytalan kézmozdulattal válaszolt:

- Nem tudom pontosan. Lehet, hogy két hétre, de az is lehet, hogy háromra. Ennek azonban semmi jelentősége sincs, mert negyvennyolc óra alatt befejezzük azt a légisiklót, amelyik éppen most van gyártás alatt. Már most meghívom önöket a próbarepülésre, amelyet éjszaka tartunk, hogy a Palotából ne láthassák. Tehát holnapután, április 12-én hajnali négy órakor próbarepülés!

Erre a remek fordulatra a foglyok nem számítottak. Egy rendelkezésükre álló légisikló alapvetően a javukra billentette a mérleget. De vajon egyetlen ilyen szerkezet elegendő valamennyiük megmenekülésére?

- Az Üzemben több mint száz ember dolgozik - jegyezte meg Barsac. - Akármilyen erős is legyen egy ilyen légisikló, valamennyit mégsem veheti a fedélzetére.

- A vezetővel együtt tíz személyt szállíthat minden nagyobb nehézség nélkül - válaszolta Camaret.

- Természetesen - hagyta helyben Barsac -, de valamennyiünket hogyan húz ki a pácból?

- Könnyen - válaszolta Camaret. - Innen Sayig légvonalban háromszázötven kilométer a távolság; viszont Tombouctouig, ami előnyösebb volna számunkra, hétszáz kilométer. Mivel csak éjjel repülhetünk, hogy a légitorpedók támadását elkerüljük, így huszonnégy óra alatt Say-ig három, Tombouctouig két utat tehetünk meg. Az a százötven fő, amely a gyermekekkel és az asszonyokkal együtt jelenleg az Üzem lakóit jelenti, Say felé öt, Tombouctou felé nyolc nap alatt elszállítható.

E fényes kilátások jelentősen csökkentették az aggodalmukat, amelyet Harry Killer fenyegetőzése okozott. Az ostromlottak most már türelmetlenül várták a terv kivitelezését.

A két nap, amíg várniuk kellett, sehogy sem akart eltelni. Pedig mindenki arra törekedett, hogy minél kellemesebben töltse az idejét; leginkább a kertben sétálgattak, annak a falnak a tövében, amely jól eltakarta őket a Palotában leselkedők szeme elől. Főleg Poncin úr időzött egész áldott nap a kertben. Állandóan a szépen viruló kerti növények fölé hajolt, egy nagyítóval és egy zsebben hordozható kis mérleg segítségével aprólékos megfigyeléseket tett, és méréseket végzett.

- Ön mi a csodát méricskél itt állandóan? - lepte meg Florence egy szép napon Poncin urat.

- Csak a mesterségemet folytatom, Florence úr - válaszolta Poncin úr némi büszkeséggel.

- A statisztikát? - csodálkozott Florence.

- Csakis azt. Már a legjobb úton vagyok, hogy megállapítsam, mekkora lélekszám eltartására volna képes a Niger-kanyar.

- Ah, mindig az a kanyar - nevetett fel Florence, akin meglátszott, hogy nem sokra becsüli a Poncin úr mesterségét -, de itt mégsem vagyunk abban a híres kanyarban.

- Viszont annak, hogy analógiákkal éljünk, soha sincs akadálya - jelentette ki professzoros komolysággal Poncin úr.

- „Az udvaroncok vígan fogtak az orgiának...” - hallatszott a hátuk mögött egy ismerős hang.

Hugótól, *A fenyítések*ből. Châtonnay doktor pusztá megszokásból idézte ezt a sort. Hangját Amédée Florence azonnal megismerte. Amikor megfordultak, valóban ő állt a hátuk mögött.

- ...mit művelnek itt? - kérdezte meg a doktor, és így elég furán fejezte be az idézetet.

- Poncin úr éppen ki szándékozott fejteni a statisztikai módszereit - válaszolta Florence tettetett komolysággal. - Kérem, Porcin úr, folytassa.

- Egyszerű az egész - fogott a magyarázatba Poncin úr -, íme, egy spenóttó. Egy négyzetdeciméter helyet foglal el. Ott arrébb az a karfiol, annak négy négyzetdeciméter hely kell. Megmértem száz találomra kiválasztott növény esetében, aztán átlagot számítottam. Hasonlóképpen megmértem a növények naponkénti növekedését is. Például ez a saláta tegnap óta pontosan négy grammal és kilencszázhuszonhét milligrammally lett súlyosabb. Röviden: megállapítottam, mégpedig ma-te-ma-ti-ka-i-lag, hogy a napi növekedés minden négyzetcentiméteren huszonhét milligramm.

- Nagyon érdekes - jelentette ki Châtonnay doktor, s a szeme sem rebbent.

- Ugyebár? Az ilyen tudományos kérdések mindig nagyon érdekesek - jelentette ki Poncin úr önelégülten. - Mivel pedig a Niger-kanyar felülete ötszáznegyvenhattrillió négyzetcentiméter, a napi terménynövekedés tizenkétfélmillió-tizenhétézer tonna, ami évente egymilliárd-száznegyvennégy milliárd-háromszáznyolcvanezer tonnát tesz ki.

- Tagadhatatlan, hogy kolosszális kalkuláció! - idézte a doktor szabadon és a helyzethez alkalmazva Corneille-t.

- Mivel ismerjük azt a táplálékmenyiséget, amely egy ember számára szükséges, könnyen kiszámíthatjuk, hány ember élhetne meg a Niger-kanyarban - fejezte be a fejtegetését magabiztosan Poncin úr. - Ez az a szolgálat, amelyet a tudomány megtehet, s így nem vész kárba az az idő, amelyet fogolyként töltünk el itt.

- És ez kizárólag önnek köszönhetően, Poncin úr - tette hozzá csipkelődő hangon Amédée Florence, s a doktorral együtt otthagyták a statisztikust, hogy folytassa csak nyugodtan tudományos spekulációit.

Nagy nehezen eltelt 10-e, s aztán 11-e is.

Ez utóbbi nap egyhangúságát egy szerencsére nem súlyos következményű baleset zavarta meg. Délután öt óra körül jelentették Camaret-nek, hogy a szivattyú, amely a folyóból a vizet felhúzza, nem működik.

A mérnök, miután megvizsgálta a szerkezetet, látta, hogy valóban meghibásodhatott: a dugattyú üresen járt, szokatlan sebességgel, látszott, hogy nincs terhelés alatt.

Camaret parancsára hozzáfogtak, hogy leszereljék az egész dugattyúházat, mert az látszott a legvalószínűbbnek, hogy a dugattyú tömítőgyűrűi megkoptak, és nem szorulnak kellőképpen a henger belső falához. Az ilyesmi nem súlyos hiba, de a kijavítása negyvennyolc órát mégis igénybe vesz...

Az idegtépő várakozás csak másnap hajnalra ért véget. Könnyen elképzelhető, hogy senki sem hiányzott a találkozóról, pedig annak időpontját Marcel Camaret a kora hajnali órára tette. A tudós mindenben a szavának állt. Mikor a vendégek a géppróba színhelyére érkeztek, a légisíkló már a felszállási helyen állt, oda vontatták a gépépítő munkások.

A mérnök fellépett a szállítósíkra, és megindította a motort. Néhány perc telt el a nézők szerint, akik a sikertelenségre is gondoltak - nagyon lassan. De nemsokára mindenki megnyugodott. A készülék egyszeriben és minden nehézség nélkül felemelkedett, vidáman síklott a szelek szárnyán, és visszatért éppen arra a pontra, ahonnan elindult. Aztán Marcel Camaret tíz embert vett a fedélzetre, és ismét felemelkedett, majd a próbát a kert felett keringve még háromszor megismételte. A próbarepülés remekül sikerült.

- Ma este kilenc órakor indul az első járat - jelentette ki Marcel Camaret, amikor leszállt a gépről.

És akkor egyszeriben megfélemedtek minden szenvedésükről: az ostromról, a fogságról, a nyugtalanság és a tehetetlenség napjairól. Néhány óra, és vége az egész rémálomnak. Szabadok lesznek! Az ostromlottak kölcsönösen üdvözölték egymást, és szerencsét kívántak egymásnak, miközben a munkások a légisiklót visszatolták a hangárba, ahonnan majd csak a sötétség beálltával vontatják ki ismét, hogy Tombouctou irányába felszálljon.

Mivel az Üzem szolgáltatásaira még több napig szükségük lesz, a szorgos munka ezután sem szünetelt. Április 12-én főleg a szivattyú leszerelésén serénykedtek. Miután ez megtörtént, a mérnök megállapította, hogy a szivattyúban semmi hiba. A hibás működés okát tehát máshol kell keresnie, de előbb ki kell adnia az utasítást, hogy a szivattyút szereljék vissza, amihez menten hozzá is fogtak.

Este fél kilenckor már teljesen besötétedett. Marcel Camaret jelt adott a felkészülésre. A Harry Killer karmai közül kiszabaduló öt fogoly és két munkás felesége, akik az első járatba voltak beosztva, a kertben várakoztak, ahonnan egy kipróbált pilótával a légisiklónak fel kellett szállnia. Miután meghallgatták vezetőjük utasításait, tíz szerelő indult a hangár felé, és kinyitották annak az ajtaját...

És éppen ebben a pillanatban történt a katasztrófa.

Amikor az ajtó megnyílt, egy szörnyű robbanás rázkódtatta meg az egész épületet. A hangár úgy omlott össze, mint egy kártyavár. Helyében csak egy romhalmaz maradt.

Pillanatnyi megrökönyödés után mindenki a tíz munkás segítségére rohant. Szerencsére a robbanás azelőtt történt, hogy ők a hangárba léptek volna; úgyhogy egyetlen könnyebb sebesülés kivételével, valamennyien megúszták ép bőrrel.

Jóllehet az ostromlottakat emberveszteség nem érte, mégis nagy szerencsétlenség, talán végetes veszedelem szakadt a nyakukba. A légisikló ugyanis felrobbant, darabokra tört. Teljesen hasznavehetetlen roncs lett belőle.

- Rigaud - szólt Camaret azzal a nyugalommal, amely soha, a legsúlyosabb körülmények között sem hagyta cserben -, fogjanak hozzá a romok eltakarításához. Meg kell találnunk a robbanás okát.

A törmelék elhordását ott kezdték, ahol a légisikló állt. Sok kéz dolgozott, és a munka ment szaporán. Tizenegy óra körül a hangár ama része már ki volt tisztítva, és a légisikló helyén egy mély gödröt lehetett látni.

- Dinamit - jelentette ki Camaret hűvösen. - Feltételezem, hogy nem magától jött ide.

A romokon felismerhető vérnyomok arról árulkodtak, hogy a robbanásnak áldozata is van; ezért továbbra is serényen folytatták a törmelék eltakarítását. És nemsokára a romok között gyászos előjelek mutatkoztak. Valamivel éjfél előtt egy összeroncsolódott fekete lábszár bukkanat elő a törmelék közül. Majd egy többől kiszakadt kar, végül a darabokra szakadt testnek a feje is előkerült.

Amédée Florence, mint vérbeli riporter, figyelemmel kísérte a munkálatokat, s menten felismerte a koponyát:

- Ez Tchumuki! - kiáltott fel habozás nélkül.

Aztán megmagyarázta Camaret-nek, hogy Tchumuki áruló, aki Miss Buxton szolgálatából átállt a Harry Killer táborába. Világossá vált minden. Szemmel látható a robbanás okozója és egyben áldozata: Tchumuki. Már csak az volt a kérdés, hogy miként hatolhatott be az Üzem területére.

Mert ahol ő bejött, mások is bejöhetnek, és tenni kell valamit, hogy az ellenség kedvét elvegyék a további vállalkozásoktól, tehát meg kell leckéztetni azokat, akik hasonló dolgokon törnek a fejüket.

Ezért Camaret parancsára Tchumuki nyomorúságos maradványait áthányták a falon, ki a Röptérre, hadd lássák Harry Killer emberei, hogy az Üzembe behatolni veszélyes mulatság.

Közben a romok eltakarítása folyt tovább. A munkások kézzől kézre adták a leszakadt darabokat, a romhalmazt a kertben egyre növekedett, és az egykori hangár padlózatán mind kevesebb törmelék maradt.

- Né, még egy! - kiáltott fel az egyik munkás.

Marcel Camaret odasietett. Valóban, ismét egy emberi láb látszott ki a törmelék közül. Nemsokára az egész testet kiszabadították. Javakorabeli fehér ember volt, akinek az egyik vállát alaposan összetörte a ráhulló törmelék.

Châtonnay doktor föléje hajolt.

- Él - mondta.

A sebesültet kiemelték a romok közül, Camaret szobájába vitték, ahol a doktor elsősegélyben részesítette. A kihallgatását másnapra halasztották, hogy visszatérjen az ereje és beszélhessen.

- Feltéve, ha akar beszélni - jegyezte meg Amédée Florence.

- Ezt bízzák csak rám - dörögte a foga között Marcel Camaret.

Nemsokára az eltakarítási munkálatokat befejezettnek is tekintették. Ugyanis annyira elhordták már minden törmeléket, hogy bizonyosak lehettek, több személy nincs a romok között. Marcel Camaret elrendelte a munka beszüntetését, és embereit a jól megérdemelt pihenőre küldte.

A mérnök és vendégei is követték példájukat, otthagyták a katasztrófa színhelyét, és a kerten keresztül a szobáik felé indultak.

Néhány lépés után Amédée Florence hirtelen megállt, Camaret felé fordult és megkérdezte:

- Most, hogy sikló nélkül maradtunk, mi lesz?

- Másikat gyártunk - válaszolta Camaret.

- Megvannak hozzá a feltételek? - kérdezte Barsac.

- Természetesen.

- De mennyi időre van szüksége?

- Két hónapra.

- Hm... - hűmmögött Florence. S aztán, anélkül hogy kérdezősködött volna, gondokba merülten tovább bandukolt.

(Két hónap! De élelmünk csak két hétre van!)

A riporter hiába törte a fejét, hogy e dilemmából hol a kiút.

Tizedik fejezet *Amédée Florence ötlete*

Ó, mi különbség Április 13-a s a mai nap reggele között! Tegnap az ostromlottakat majd hogy szét nem vetette a boldogság, hiszen biztosak voltak abban, hogy a megpróbáltatásaik végére értek. Viszont ma, hogy a reményük füstbe ment, csüggedten néztek a jövő elé.

Az éjszaka második felében néhányuknak sikerült elszenderedni. Legtöbben azonban azzal töltötték az idejüket, hogy meghányták-vetették az előállt helyzetet, anélkül hogy valamilyen megoldást találtak volna.

Maga Marcel Camaret is zavarba jött. Azonkívül, hogy egy másik légisiklót épít, más szabadulási lehetőséget nem látott. Csakhogy, aki egy olyan készülékre számít, amelynek a megépítése legalább két hónapba kerül, holott csak kétheti élelemmel rendelkezik, jó előre tudhatja, hogy kilátástalan a helyzete.

Miután a lehetőségeiket alaposabban számba vették, kiderült, hogy megszabadulásukra még annál is kevesebb a remény, mint ahogy hitték. A tartalékok szigorú leltárba vétele után, és miután a kert beérendő terményeit is figyelembe vették, kiderült, hogy az ostromlottaknak még kétheti ellátásuk sincs, csak legfeljebb kilenc-tíz napi élelemmel ha rendelkeznek. Nem két hónap múlva, hanem már április utolsó napjaiban ínséget kell szenvedniük.

Hogy az ínség napjait minél inkább kitolják, elhatározták az élelem adagolását. Azzal ugyan nem áltathatták magukat, hogy ily módon legyőzték a veszélyt, de az ellenállási időt feltétlenül meghosszabbították.

13-án elkészültek minden számbavétellel, és még aznap hozzá is kezdtek az új repülő-szerkezet megépítéséhez, mert ehhez Marcel Camaret makacsul ragaszkodott, holott minden érv mellett szólt, hogy annak már semmi hasznát sem veszik; ilyen körülmények között csak délután kerülhetett sor arra, hogy a fogollyal foglalkozzanak.

Az első valóban szűkös ebéd után Marcel Camaret, vendégei kíséretében, akiknek váratlan felbukkanása egyre nagyobb fejtörést okozott, belépett a sebesült szobájába. Châtonnay doktornak az volt a véleménye, hogy a fogoly állapota lehetővé teszi a kihallgatást.

- Ki vagy? - Camaret szándékosan kezdte egy teljesen jelentéktelen kérdéssel.

Mivel a sebesült hallgatott, Camaret megismételte a kérdést, de nem több eredménnyel.

- Kénytelen vagyok figyelmeztetni - mondta a mérnök szelíden -, hogy kényszeríteni foglak a megszólalásra.

Az ember azonban a figyelmeztetés ellenére sem nyitotta ki a száját, de mintha gúnyos mosoly játszott volna az ajka szögletében. Kényszerítsék hát! De, hogy eredménnyel, azt aligha tudta elképzelni. Egyébként csak rá kellett nézniük, hogy láthassák: ritka akaraterejű fickóval van dolguk.

Marcel Camaret megvonta a vállát, és többé nem erőltette a választ, hanem a fogoly hüvelykujjára és a talpára néhány fémlemezecskét csatolt, amelyeket huzalok segítségével egy kapcsolótáblához kötött. Ezután pedig lenyomta a kapcsolót.

Az ember fájdalmasan rángatózni kezdett, nyakán az erek hihetetlenül kidagadtak, és elszederjesedő arcán leírhatatlan kín tükröződött.

Mindez nem tartott sokáig. Camaret pár másodperc múlva kikapcsolta az áramot.

- Nos, megszólalsz? - kérdezte ismét.

Mivel az ember makacsul hallgatott, így folytatta:

- Úgy is jó. Akkor kezdjük előlről.

Mihelyt Camaret bekapcsolta az áramot, megismétlődött az előbbi jelenet, de talán még hevesebben. A verejték is szakadni kezdett a fogoly arcáról, a szeme fennakadt, és úgy kaffogott, mint egy foka.

- Beszélsz? - kérdezte meg ismét Camaret, miután kikapcsolta az áramot.

- Be... beszélek... - hebegte az ember erőtlenül.

- Rendben van - bólintott Camaret. - Hogy hívnak?

- Fergus Dávid.

- Ez nem név - jegyezte meg Camaret. - Ez csak két keresztnév.

- Blacklandben ez a nevem. Az igazi nevemet senki sem ismeri.

- De mi meg fogjuk!... Mi az igazi neved?

- Daniel Frasne.

- Nemzetiséged?

- Angol.

Daniel Frasne, mert valóban ez volt a neve, miután rászánta magát, hogy beszéljen, ugyanolyan következetes volt, mint a hallgatásban, és minden kérdésre azonnal válaszolt.

- Ide figyelj - szólt Camaret határozottan -, néhány adatra van szükségem. Ha nem kapom meg, újra kezdjük az iménti mókát. Tehát hajlandó vagy válaszolni?

- Igen! - biccentett a sebesült.

- Elsősorban, mi a tisztséged Blacklandben? Mi vagy te ott?

- Tanácsos.

- Tanácsos?... - csodálkozott Camaret.

De Frasne is nagyot nézett, hogy mit csodálkozik ezen a mérnök. Mégis megmagyarázta:

- Így nevezik azokat, akik Killerrel együtt vezetnek...

- Ha jól értettem, tagja vagy Blackland vezető testületének.

A válasz kielégítette Marcel Camaret-t.

- Régóta vagy itt? - faggatta tovább.

- A kezdet kezdetétől.

- Tehát régóta ismered Harry Killert?

- Rég bizony.

- Hol ismerkedtetek meg?

- A Buxton-féle csapatban.

E szavak hallatára Jane talpra ugrott. A sors újabb tanút küldött elébe.

- A Buxton csapatában! - kiáltott fel Camaret. - Hogy lehet, hogy nem ismerlek?

- Talán mert megváltoztam - jelentette ki Frasne filozófikusan. - Pedig önnel együtt voltam, Camaret úr.

Jane Buxton nem tudta tovább türtőztetni magát, és közbeszólt:

- Kérem, Camaret úr - mondta -, engedje meg, hogy én is kérdezzek valamit ettől az embertől.

Marcel Camaret beleegyezett, és Jane megkérdezte a sebesülttől:

- Ha tagja volt annak a különítménynek, akkor látnia kellett, hogy mikor találkozott Buxton Harry Killerrel.

- Láttam is.

- Buxton kapitány miért fogadta olyan könnyen a bizalmába ezt az embert?

- Fogalmam sincs.

- Igaz - folytatta Jane -, hogy miután Harry Killer csatlakozott, ő lett a csapat valódi parancsnoka?

- Ő biza - válaszolta Frasne, de kissé csodálkozott, hogy ilyen régi dolgok után érdeklődnek.

- Tehát Buxton csapata csak a Harry Killer parancsára kezdett el rabolni és fosztogatni, ami aztán a végzetét okozta?

- Igen, úgy volt.

- Ehhez Buxton kapitánynak semmi köze sem volt?

- Semmi a világon.

- Hallják, uraim? - fordult Jane a barátai felé.

Aztán így kérdezősködött tovább:

- Buxton kapitánynak mi oka lehetett, hogy lemondjon parancsnoki jogköréről a Harry Killer javára?

- Hát én azt honnan tudjam?! - vesztette el Frasne a türelmét.

Az ember őszintének látszott. Jane látta, hogy ezt a kérdést kár erőltetni.

- Azt legalább tudja, hogy miként halt meg Buxton kapitány? - kérdezte meg a lány.

- Hát... a harcban - válaszolta Frasne, mintha ez magától értetődő dolog volna. - Sokan meghaltak ott...

Jane Buxton felsóhajtott. Ezzel a fickóval sem derítheti ki azt a pár kérdést, ami bátyja ügyében még homályban maradt.

- Köszönöm, uram - fordult Camaret felé -, én végeztem.

A mérnök a kihallgatást azonnal folytatta, mégpedig ott, ahol abbahagyta.

- Az első időkben hogyan kerültek ide azok a négerek, akik a várost felépítették? - kérdezte.

Frasne szeme kerekre nyílt. Hát lehet ekkora ostobaságot kérdezni? Hát ilyesmikért kínozták meg az imént?

- Az ördögbe is! - vesztette el a türelmét. - A környező falvakból. Ezt kitalálni nem kell sok ész!

- De milyen eszközökkel?

Frasne megrántotta ép vállát.

- Ez is kérdés?! Mintha nem tudná!... Egyszerűen elhoztuk őket!

- Ah! - hajtotta le a fejét Camaret keserűen.

Aztán így folytatta:

- Eleinte gépek kellettek. Honnan kerültek ide?

- Természetesen a Holdról - vigyorodott el Frasne.

- Európából származtak?

- Minden bizonnyal.

- És milyen úton érkeztek ide?

- Nyilván nem repültek. Az ördögbe is, Camaret úr, miféle kérdések ezek? Mégis, ön hogy képzelte el, hogyan jöhettek ide azok a gépek? Magától értetődik, gőzhajóval.

- És hol hajózták ki?... - kérdezte Camaret halkabban.

- Cotonouban.

- De Cotonoutól Blacklandig nagy ám a távolság. Hogyan szállították onnan ide?

- Tevén, lovon, ökrökkel, négerekkel - válaszolta Frasne lakonikusan, és úgy tűnt, kezd a türelme végére érni.

- És e hosszú-hosszú úton, ugyebár, sok néger elpusztult?

- Több, mint amennyi született - röhögött Frasne. - Nem az elpatkoltak számlálgatásával szórakoztunk.

Camaret más témára tért.

- A gépeknek ára van...

- Természetesen - bólintott Frasne, és egyre elképesztőbbnek találta az egész kérdezősködést.

- Tehát Blacklandben volt pénz bőven...

- Nyugodjék meg, pénzhányban sohasem szenvedtünk.

- De hogyan jutottak pénzhez?

Erre már Frasne végképp elvesztette a türelmét:

- Mondja, Camaret úr, még meddig kérdezősködik olyan dolgok felől, amelyeket nálamnál jobban tud? - s az emberen látszott, hogy nem tettet a haragot. - Vagy talán potyára csinálta azokat a repülőket? Hiszen tudja jól, hogy Harry Killert és másokat azok repítették a Bijagós-szigetekre, ahonnan hajóval beportyázták Európa partjait, leginkább az Angliáét... Vagy talán nekem kell megmagyaráznom önnek, hogy Európában mennyi bank van, mennyi régi jó zsíros pénzügyintézet meg más efféle, s néha ezeknek olyan látogatói is akadnak, akiket nem hívott oda senki. Egy-egy ilyen látogatás után aztán üthetik bottal a nyomunkat...

- Gyakoriak az ilyen látogatások? - érdeklődött Camaret szégyentől piruló arccal.

Frasne bizonytalan mozdulatot tett.

- Na, végre! Hát azt kajtatja... - dörmögte. - Mikor hogy, három-négy évente...

- Mikor voltak utoljára?

- Utoljára?... - és Frasné lelkiismeretesen próbálta megerőltetni az emlékezetét. - Várjunk csak... Most van négy és fél hónapja.

- Kik voltak a résztvevők?

- Ezt nemigen tudom - mondta Frasné -, mert ebben én nem voltam benne. Egy bankrablás volt. De hogy milyen vastag fogású, biza nem tudom.

Marcel Camaret hallgatott egy pillanatig. Nagyon sápadt volt, s mintha tíz évet öregedett volna.

- Még valamit, Frasné - szólt. - Most hány négyert tartotok itt a mezei munkákra?

- Vagy négyezret. Talán többet is.

- Asszonyokat is?

- Azokból vagy ezerötszázat.

- Minden bizonnyal ezeket is úgy szedtétek össze, mint az elsőket...

- Nem - válaszolta Frasné a világ legtermészetesebb hangján. - Most már vannak repülőink; azokkal könnyebb elragadni őket.

- Ah... - sóhajtott fel Camaret. S mielőtt folytatta volna, hallgatott. - Hol hatoltál be az Üzem területére?

Frasné habozott, hogy válaszoljon-e, vagy sem, ugyanis ezt tartotta az első komoly kérdésnek. És amilyen könnyedén válaszolgatott eddig, most éppen olyan nehezebb esett felelni. De itt beszélnie kellett!

- A víztartályon keresztül - bökte ki dühösen.

- A víztartályon keresztül? - csodálkozott Camaret.

- Ott. Tegnapelőtt elzártuk a folyóhoz vezető csövet, és kiürítettük a Palota víztartályát. Az Üzem tartálya erre magától kiürült, mert a két tartály a Röptér alatt egy csővel van összekötve. Tchumuki és én ezen a vezetéken bújtunk be.

Néhány órával előbb a mérnök közömbösen vette tudomásul, hogy a szivattyút visszaszerelték, és kifogástalanul működik. De csak most jött rá, hogy tulajdonképpen mi történt; úgy látszik, Harry Killeréket megdöbbsentette Tchumuki szörnyű pusztulása, amit az ostromlottaknak tulajdonítottak, és kinyitották a vezetéket, hogy folyjon a víz, mint azelőtt.

- Jó, köszönöm - fejezte be Camaret a kihallgatást, mert amit tudni akart, megtudta; s anélkül hogy bárkihez is egy szót szólt volna, visszavonult a szobájába.

Eltelt 13-a és 14-e is minden baj nélkül. Az ostromzár ugyanolyan szigorú maradt. A rakparton és végig a Röptéren fel voltak állítva a Merry Fellows őrei, akik onnan jól beláthatták az őrsvárat, amely körülvette az Üzemet, úgyhogy észrevétlenül senki sem léphetett ki. Amíg az éhség arra nem kényszeríti az ostromlottakat, hogy megadják magukat, ez a helyzet nem is fog megváltozni.

Így látta ezt, és nagyon helyesen, Amédée Florence is. Mióta a légisikló tönkrement, állandóan a menekvésen törte a fejét, és ette kezét-lábát, mert semmi nem jutott az eszébe. De 14-én este remek ötlete támadt. Miután azt jól meghányta-vetette magában, s azután is jónak találta, 15-én reggel hosszasan elbeszélgetett Tonganéval, majd arra kérte a barátait, hogy kísérjék el Camaret-hez, akinek sürgősen közölni akar valamit.

Frasne kihallgatása óta senki sem látta a mérnököt. Camaret visszavonult a lakosztályába, és mindenki elől elzárkózott. A mérnök Frasne borzalmas vallomásától valósággal letaglózva, magányosan emésztődött.

Most már ismerte a teljes igazságot. Tudta, hogy egész Blackland lopásból, rablásból, szörnyű erőszaktevételek árán épült fel, és abból is tartja fenn magát. Most már tudta, hogy mind Európa, mind Afrika - az egyik így, a másik úgy - Harry Killer gonosztetteinek színhelyévé vált. Megtudta, hogy a rengeteg arany, amivel ő a művét megvalósíthatta, mily mocskos az eredete. Buxton csapatának hallatlan kegyetlenkedései, a parancsnok meggyilkolása; a falvaikból elragadott szerencsétlen négerek rendszeres lemészárlása, a rablások, harácsolások, az Afrikában és Európában elkövetett gyilkosságok s végül ez a piszkos merénylet a Barsac-expedíció ellen... mindezt most már bizonyosan tudta.

És bűntársuknak érezte magát sok mindenben. Mert személyes ártatlansága mellett, nem ő volt-e az, aki mindeme gaztettek elkövetéséhez az eszközöket gyártotta? Ha arra gondolt, hogy élete utóbbi tíz esztendejét milyen ügy szolgálatába állította, a lelke megtelt keserűséggel, és elméje - hisz egyébként is ingatag kedélyű volt - a teljes elborulás felé sodródott. Meggyűlölte Blacklandet, de nem tudta feledni, hogy az mégiscsak az ő műve; vér a véréből; a csodáknak egy olyan világa, amely az ő dicsőségét hirdeti... De lakóinak páratlan elvetemültsége maradhat-e büntetlenül? Avagy nem átkozott-e az a város, amely annyi töménytelen bűnben fogant?

Amédée Florence és barátai ily sötét gondolatokba merülten találták Camaret-t. Egy fotelben elnyújtózva a semmibe bámult, összetörtnek és erőtlennek látszott. Két napja nem látták egymást, s azalatt talán egy falatot sem evett.

Ez az ember így nem tetszett Amédée Florence-nak, ő a régi, ügyes mérnököt szerette volna viszontlátni. Utasította tehát Tonganét, hogy hozzon valami falnivalót Camaret-nek. Evett is az, de inkább csak muszájból, és távolról sem azzal az étvággal, amelyet a kétnapos böjt indokolt volna. Ennek ellenére, miután falt valamit, enyhe pír futotta be ólomfakó arcát.

- Azért gyűltünk össze valamennyien - szólalt meg ekkor Florence -, mivel rájöttem, hogy mi módon szabadulhatunk ki ebből a kutyaszorítóból. Hosszas töprengés után arra gondoltam, hogy megszerezhetnénk egy nagyszámú szövetséges támogatását, amely tulajdonképpen itt van az orrunk előtt.

- Szövetséges?! - kiáltott fel egyszerre Barsac és Châtonnay doktor.

- A rabszolgaövezet négereire gondoltam - válaszolta Amédée Florence. - Tegnap arról értesültünk, hogy legalább négyezren lehetnek, ha az asszonyokat nem számítjuk, pedig ha lázba jön egy asszony, két férfival is felér. Véleményem szerint, ezt az erőt nem szabad lebecsülnünk.

- Hát nem - ismerte el Barsac -, csak hogy a négereknek nincs semmi fegyverük, és valószínű, nem is sejtik, hogy mi a világon vagyunk.

- Ezért kell felvenni velük a kapcsolatot, és fel is kell fegyverezni őket - jelentette ki Florence.

- Könnyű azt mondani! - tanúskodott Barsac.

- De meg is lehet tenni! - válaszolta Florence.

- Tényleg?... - csodálkozott Barsac. - Ha el is tekintünk a felfegyverzés kérdésétől, de ki megy el a négernegyedig?

- Csakis egy néger, amilyen ő: Tongané!

- És az ostromgyűrű? Vagy elfelejtette, hogy az Üzem körül van zárva? Ahogy felemeli a fejét, hull a golyó, mint a jégeső!

- Ezért nem a kapun kell kilépnie - válaszolta Florence élénken. - Különben is, a kapuval szemben a fehérek városnegyede terül el, neki pedig a fekete övezetbe kell eljutnia. Egyetlen megoldás, hogy azt tegye, amit már egyszer megtett; vagyis éjjel kioson a földekre, nappal a munkások közé keveredik, és este velük együtt visszatér a városba.

- De hát átmehet az őrsávon, s előtte átmászhat a kerítés falán is? - kétségeskedett Barsac.

- Lehet a kerítés alatt is - vágott vissza Florence, és Marcel Camaret felé fordult.

A tudós gondolataiba mélyedt, távol tartotta magát a vitától; úgy tűnt, oda sem figyel.

- Camaret úr - kérdezte Florence -, fúrhatunk-e az Üzem fala és az őrsáv alatt egy olyan alagutat, amely a város területén túl, a földeken bukkanjon felszínre.

- Természetesen, minden további nélkül - emelte fel a fejét Camaret.

- És mennyi időt igényelne ez a munkát?

Camaret egy pillanatig gondolkozott.

- A hagyományos módon a járatot ki kellene bélelni gerendákkal, és bizony sok időbe telne - mondta végül. - A szükséges időt azonban jelentékenyen lerövidíthetjük egy olyan gép segítségével, amelyet éppen most gondoltam ki, és amely igen jó eredménnyel használható homokos talajban. Hogy elkészítsem a gép tervét, megépítsem, és hogy kifúrjuk az alagutat, tizenöt nap elégséges.

- Tehát a hónap végére kész lehetünk?

- Egész biztos - jelentette ki Camaret.

Amint megoldandó feladatot kapott, a mérnök ismét magára talált. Fokról fokra helyreállt a gondolkodóképessége, és szemmel láthatólag felélénkült.

- A második kérdés - folytatta Florence -: az alagút építése lekötne az Üzem minden munkarejét?

- Ehhez nem kell sok ember - válaszolta Camaret.

- Akik nem ezen a munkán dolgoznak, közben legyárthatnának-e vagy három-négyezer fegyvert?

- Milyen fegyvert? Tűzfegyvert semmiképpen!

- Dárdákat, késeket, pallosokat, buzogányokat; egyszóval, ami vágó-, szűrő- vagy ütőfegyvert csak ki lehet találni.

- Ilyesmit igen - válaszolta Camaret.

- És e fegyvereket el lehet-e juttatni a kijelölt napon a rabszolganegyed négereihez, anélkül hogy Harry Killer emberei azt észrevennék?

- Ez már nehezebb dolog - mondta Camaret.

Aztán néhány pillanatig gondolataiba mélyedt, majd szelíd hangon így folytatta:

- Igen... talán... ha az éjszaka teljesen sötét...

- Akkor megmenekültünk! - kiáltott fel Florence. - Érti, Camaret úr? Tongané az alagúton át kilopakodik, elkeveredik a mezőn dolgozó négerek között, este pedig visszatér velük a néger

övezetbe. Éjszaka aztán előkészíti a lázadást. Azok az emberek ott kegyetlenül el vannak nyomva, és csak a fegyverük hiányzik, hogy lerázzák magukról a jármot. Amint fegyverhez juttatjuk őket, egy pillanatig sem haboznak. Azonnal munkához kell látnunk, Camaret úr!

- Én már hozzá is kezdtem - válaszolta a mérnök, s miközben Amédée Florence még beszélt, ő leült a rajzasztala mellé.

Az ostromlottakat ugyancsak fellelkesítették a lehetőségek, amelyeket Amédée Florence terve csillogtatott meg előttük. Mindenki jó ötletnek tartotta, és ostobaság lett volna a folyón túli sokezer szövetségést kihagyni a tervükből. Camaret kijelentései után senki sem kételkedett, hogy lehetséges lesz megteremteni a kapcsolatot velük. Ebből a szempontból a mérnök személye elégséges biztosítékot jelentett mindenki számára.

Már a következő napokban felfüggesztették a légisikló építését. A legtöbb munkást a szűrő-, vágó- és ütőfegyverek gyártásához osztották be, néhányan Camaret legújabb találmányának megépítésén dolgoztak, mások egy rotangpálma törzsét fűrták ki, anélkül hogy bárki is ismerte volna, mi e művelet célja; megint mások az Üzem kerítése mellett, olyan helyen, ahova a Palotából nem láthattak be, egy szaporán mélyülő, tágas aknát ástak.

Április 21-én az akna már tíz méter mély volt, és Camaret ezt elégségesnek találta; a vízszintes folyosó áttöréséhez ezután menten hozzá is lehetett kezdeni. Hogy a munka szaporán haladjon, a mérnök egy öt méter hosszú acélkúpot készíttetett. A kúp alapjának átmérője egy méter harminc centiméter volt, és a palástja felületére barázdákat és kidudorodásokat alkalmaztak, méghozzá egyenletesen a csúcs felé haladó csigavonal mentén. Egy villanymotor úgy forgatta ezt a kúpot, hogy belefürödjék a laza szerkezetű talajba, s közben bizonyos nyílásokon át, amelyeket kifejezetten erre a célra lyuggattak a kúp palástjára, hogy a homok a kúp belsejébe hulljon, ahonnan aztán folyamatosan kihordták az aknán keresztül.

Ez az óriáscsavar úgy fűródik a talajba, hogy közben a földet fenntartja, és semmiféle beomlás nem történhet; a nyomába betolnak egy ugyanolyan átmérőjű csövet, amelyet hatalmas erejű emelők taszítanak mind beljebb és beljebb. Mire elkészül, az alagút tulajdonképpen egy nyolcvanméteres fémcső lesz.

A vízszintes vájat végén a lyukasztókúp felfelé fordul, s egy nyílás keletkezik a csúcsán, amely addig zárva volt, ezen át egy kisebb átmérőjű kúpot dugnak ki, amely függőleges irányban a talaj felszínéig töri a nyílást.

Miközben e munkálatok folytak, az ostromlottak alig látták Camaret-t. A mérnök elgondolkozva és sötét arccal csak akkor jelent meg, ha valami műszaki kérdés megoldása miatt feltétlenül szükségessé vált a jelenléte. Amint a felmerülő kérdést elintézte, menten bezárkózott a szobájába, ahol Joko a magányosan elfogyasztott étkeit felszolgálta.

Az alagút a tervezett időre elkészült.

Április 30-án pirkadatkor a közel nyolcvan méter hosszú vízszintes furat végére értek. Azonnal hozzáfogtak a kis vájókúp felszereléséhez, amelynek a függőleges aknát kell majd kifűrnia; de ezt az utolsó műveletet el kellett halasztaniuk, mert teljesen megvirradt.

Pedig az idő nagyon sürgette őket. Április 27-e óta, vagyis már három napja, nagy volt az inség, és az addig is kicsi fejadagokat még inkább csökkenteniük kellett.

Pedig üres hassal ritkán derülátó az ember, és a nehézségekkel sem tud bátran szembenézni! Lassan-lassan a munkások hangulata megromlott. Dolgozni azért dolgoztak keményen, mert a jövőjük függött a munkától, de az arcuk komor volt, és gyakran keserű szavakat váltottak egymással. Szemmel láthatóan kezdték elveszíteni vezetőjükbe vetett hitüket is, pedig Camaret-

nek nemrég még természetfeletti képességeket tulajdonítottak. De lám, a nagy varázsló minden zsenialitása sem elég, hogy megmentse őket az éhhaláltól; és ezért bizony megcsappant a tekintélye.

Másrészt elterjedt egy Jane Buxtonnal kapcsolatos mendemonda is, amelynek gyökereit Camaret-nek abban a szónoklatában kell keresnünk, amelyet akkor tartott, amikor az ellenségeskedés kirobbant. Harry Killer Jane iránti érzelmeinek az emberek eleinte csak akkora jelentőséget tulajdonítottak, amekkorát az megérdemelt, vagyis majdnem semmit. Despotizmusának ezt a különleges megnyilvánulását besorolták a többi túlkapása közé, s azon felül nem sokat gondolkoztak rajta.

Amint azonban a helyzet súlyosbodott, s az üzemiieknek mind többet kellett szenvedniük, és amilyen mértékben az éhezés megzavarta a fejüket, egyre inkább előtérbe került a Harry Killer szeszélye; pedig lehet, hogy a zsarnok már nem is gondolt Jane-re. Csakhogy egy mendemonda, ha egyszer bekerül a köztudatba, nincs az a hatalom, amely kitörölje onnan, és akárcsak a kristályosodás jól ismert folyamatában, minden más gondolat e téves tudattartalom köré tömörül.

Lassacskán az üzembeliek közül már csak kevesen kételkedtek abban, hogy szenvedéseiknek, küszködésüknek, annak, hogy ostromgyűrűbe zárva éhezniük kell, más oka is lenne, mint Buxton kisasszony két szép szeme. Ha ő megadná magát, a béke helyreállna. Innen már csak egy könnyen megtehető lépés annak a kimondása, hogy az áldozat aránytalanul nagy, és egyszerűen túlzás megkívánni, hogy egyetlen személy megmentéséért elvesszen százötven ember.

Jane Buxton észrevette a megváltozott hangulatot. Néhány elejtett szóból, egy-egy rosszindulatú pillantásból, amelyet akkor vetettek rá, ha valamelyik műhelyen átment, rájöhetett, hogy milyen ellenséges gondolatokat táplálnak irányában, és hogy a nyakukba szakadt veszedelem miatt őt vádolják.

Bár távol állt tőle, hogy saját személyének akkora jelentőséget tulajdonítson, mint környezete, ezért a közösségi vélemény egyöntetűsége miatt nagyon szenvedett, és lassan-lassan maga is elfogadta a gondolatot, hogy ha megadja magát Harry Killernek, önfeláldozásával valóban felszabadítaná a többi ostromlottat.

Pedig elborzadt, amikor arra gondolt, hogy egy olyan ember közelében éljen, aki talán megölte a bátyját. Viszont eltekintve attól, hogy ez a gyanú nincs bebizonyítva, ha úgy adódna, hogy az áldozat, amit hoznia kell, meghaladná a bátorságát, a megszabadulásnak mindig van egy útja: a halál. Legyen, aminek lennie kell, ő megteszi a kötelességét...

Ez a gondolat annyira a hatalmába kerítette, hogy végül is előállt s megmondta a barátainak, hogy mi a szándéka. Jane az eddigi halogatásért gyávasággal vádolta önmagát, és kijelentette, hogy megadja magát Harry Killernek, ha az biztosítja, hogy mindenki megszabadul innen. Szegény Saint-Bérain, mikor ezt meghallotta, felzokogott.

- Kisasszony, ön a mi becsületünkön szándékozik foltot ejteni! - szólt Amédée Florence sértődötten. - Ráadásul oktanul becsutelenítene meg bennünket. Harry Killer túlságosan is biztos abban, hogy egy szép napon ön úgyis a karmai közé kerül; miért adna bármily csekélyke árat is azért, ami úgyis az övé lesz. Egyébként biztos lehet afelől, hogy bármit is ígérjen, úgysem áll szavának.

Barsac, Châtonnay doktor és még Poncin úr is az újságíró mellé állt, és Jane-nek végül is le kellett mondania nagylelkű, de meggondolatlan tervéről.

Különösen most, hogy az alagút elkészült, Jane terve értelmét veszítette. Néhány óra múlva Tongané kiszökik innen, és minden bizonnyal már másnap jelt ad a felkelésről, és az ostromlottak megkezdhetik a felszabadító harcot.

Április 30-i délutánján a kis kúpot már felszerelték a nagy kúp falán erre a célra hagyott nyílásba, és estefelé megkezdtek a függőleges akna ásását. A munkálatok utolsó szakasza is minden baj nélkül befejeződött. A kivezető cső már éjjel előtt a felszínre bukkant, s rajta keresztül a hűsége Tongané eltűnt az éjszakában.

A függőleges csövet akkor visszahúzták, a homok magától beomlott utána, és betömte a lyukat. Persze a talaj felületén megmaradt egy többé-kevésbé észrevehető, tölcser alakú mélyedés, de más gyanúok hiányában teljesen valószínűtlen, hogy az ostromlók e mélyedés és a nyolcvan méterrel arrébb fekvő Üzem között bármi kapcsolatra is gondoljanak.

Mivel Blackland alaprajzát eléggé aprólékosan ismertettük, tudjuk, hogy az Üzemhez viszonyítva a legalacsonyabban a város falának az a szöglete volt, amely a fehérek negyedét elválasztotta a rabszolgák városrészétől.

Erről a kiszögellésről kellett Tonganének jelt adnia, amint kedvezőnek találja az időt a fegyverek átküldésére. Május első estéjétől kezdve aztán valamennyi üzembeli tekintete arra a kiszögellésre szegeződött, mindenki egy állványzaton szorongott, amelyet Camaret parancsára a Red Riverhez legközelebb eső részen, az egyik munkásszállás tetőzetére szereltek fel.

De amint sejteni lehetett, ez az első várakozás hiábavalónak bizonyult. Ha Tongané sikerrel oldotta meg a feladatát, még akkor is éppen csak hogy megérkezett a néger negyedébe. Márpedig a felvilágosító munkához és a lázadás előkészítéséhez időre van szüksége.

Másnap sem láttak semmi jelzést. Az ostromlottak erre nyugtalankodni kezdtek. Bár az állványra zsúfolódva biztatgatták egymást, hogy a teleholdas éjszakák amúgy is túlságosan fényesek a fegyverszállításhoz, várni kell, bármilyen szállítási módot eszelt is ki Camaret.

Május 3-án azonban az ostromlottak aggodalma már komolyra fordult. Ezen az éjszakán, a telehold ellenére, a vastag felhőtakaró miatt koromsötétség borult a városra. Tongané tétlensége annál súlyosabban esett a latba, mert ezen a napon az utolsó morzsákat is felélték. Két, legfeljebb három napon belül vagy győznek, vagy megadják magukat, vagy beletörődnek abba, hogy éhen haljanak.

Május negyedik napja az ostromlottak számára végtelennek tűnt; mindenki lázas türelmetlenséggel várta, hogy besötétedjék. De a négernegyed falán azon a nap éjjelén sem villant fel a várva várt jel.

Május 5-ére már a csüggedés jegyében virradtak fel. Az ostromlottak már két napja böjtöltek, s korgott a gyomruk kegyetlenül. A műhelyek kihaltan álltak. A munkások, az asszonyok és a gyermekek kétségbeesett arccal bolyongtak az Üzem területén. Ha az elkövetkező negyvennyolc órában semmi sem történik, tehetetlenül meg kell adniuk magukat a győztes kényekedvén.

Az emberek csoportokba verődve keserűen beszélgettek. Már senki sem tartóztatta magát; ócsárolták Tonganét, aki megfeledkezett azokról, akiknek a megszabadítására vállalkozott. Vigye el az ördög! Majd bolond lesz az a néger éppen velük törődni!

Amint az egyik ilyen csoport mellett elment, Jane Buxton a nevét hallotta említeni. Több társa gyűrűjében egy munkás és egy asszony veszekedett, de olyan hangosan, ahogy csak legyengült állapotuk megengedte, és annyira odafigyelt mindenki, hogy Jane Buxton nyugodtan megállhatott és végighallgathatott mindent, mert senki sem vette észre.

- Mondjanak, amit akarnak - kiabálta a munkás, és nem törődött vele, hogy hallják-e vagy sem -, ez már több a soknál; mit kell kiállnunk egy kis nebánsvirág miatt. Ha tőlem függne...

- Nem sül ki a szemed így beszélni...

- A szemem!... Ne tréfálj, mamus!... Nekem otthon egy kisfiam van, és az enni kér.

- Talán nekem nincs?! - pattogott az asszony.

- Ha neked úgy tetszik, hogy éhen gebezd, hát gebezd. De úgy tudd meg, hogy ha holnapra nem változik a helyzet, a főnökhöz megyek, s aztán majd én beszélek a fejével. Az mégsem lehet, hogy ennek a kisasszonynak a kedvéért mind elveszünk; még ha az ördög akarná, akkor sem...

- Gyáva szemét vagy! - vágott vissza az asszony felháborodva. - Nekem is van gyermekem, de inkább a földben lássam, mint egy ilyen gaztett árán szabadon.

- Kinek mi az ándungja - aztán még hozzátette: - Majd meglátjuk holnap.

Jane Buxton megingott, mert szíven találta, amit végighallgatott. Lám, már nyíltan beszélnek ellene, s a szerencsétlen emberek tudatába kétségtelenül befészkelődött, hogy ő az egyedüli oka a nyakukba szakadt nyomorúságnak. Ez pedig elviselhetetlen volt számára. Mit tehet, hogy bebizonyítsa, mennyire tévednek?

Percről percre, óráról órára május 5-e is tovavánszorgott. A nap lement. Éjszaka borult a világra. Tongané elmenetele óta immár harmadszor vastag felhőtakaró vonta be az eget, és vaksötétség szakadt mindenre. Vajon a néger felhasználja-e ezt a kedvező körülményt, hogy végre jelt adjon?

Bár már senki sem bízott benne, mégis, mint az előző estéken, minden szem arra a falszöggelre szegeződött, ahonnan a jelzéseket várták. Az Üzem órája elütötte a hetet, el a nyolcat, el a fél kilencet is, de hiába...

Fél kilenc után pár perccel a remegve figyelő ostromlottak egyszerre kiáltottak fel: Nem, Tongané nem feledkezett meg róluk! A négernegyed felől végre megjöttek a jelzések.

Pillanatnyi késedelem nélkül mindenki munkához látott. Camaret utasítása szerint egy fura szerkezetet vontak fel az állványra. Egy ágyú volt, valódi ágyú, csak éppen se kereke, se talpa, csak a csöve, s az is fából. A csodálatos lövegbe, amelyet a rotangpálma kivájt törzséből készítettek, egy olyan lövedéket gyömöszöltek be, amelyet sűrített levegővel zajtalanul ki lehetett röpíteni.

A lövedékre egy acélhuzalt erősítettek, annak a végére egy erős horgot hurkoltak; ha minden jól megy, az majd beleakad a rabszolganegyed falának a peremébe.

A lövedék súlyát, a sűrített levegő feszítőerejét, a cső beirányzását, a horog alakját és elhelyezkedését, egyszóval minden apró részletet Camaret kiszámított; és az ágyúja kezelését sem bízta másra.

A lövedék pedig hangtalanul átrepült a kikötő, a folyó, a Merry Fellows-övezet felett, és lehullt a négernegyedben. De vajon jó helyre? Vajon beakad-e a fal peremébe?

Camaret óvatosan forgatta visszafelé a dobót, amelyre a huzal fel volt tekerve. Nemsokára a huzal megfeszült, és a rándításra ellenállt. Igen: a munkájukat siker koronázta! Mostantól kezdve egy „légi híd” kötötte össze az ostromlottakat a rabszolgákkal.

Ezen a „hídon” azonnal megkezdték a fegyverszállítást. Előbb egy kis láda robbanóanyagot küldtek, majd rendre négyezer kést, pallost és dárdát is átirányítottak. Az egész művelet már

tizenegy óra előtt be is fejeződött. Erre valamennyien elhagyták az állványt, és kezükbe kapták, amit éppen értek, s azzal a főkapu mögött gyülekeztek. Zárt csoportba tömörültek, középre vették az asszonyokat és a gyermekeket, várták a kitörésre alkalmas pillanatot.

A nők közül azonban hiányzott valaki: Jane Buxton!

Saint-Bérain, Amédée Florence, Barsac és Châtonnay doktor hiába kiáltottak utána, és hiába keresték mindenfelé. Jane-t sehol sem lehetett megtalálni.

Néhány munkás is a segítségükre sietett, újrakezdték a keresést, de hiába. Az egész Üzemet apróra felkutatták, de eredménytelenül.

Végül is tudomásul kellett venniük: Jane Buxton eltűnt.

Tizenegyedik fejezet

Mi van az ajtó mögött?

Jane Buxton az elképzelhető legegyszerűbb úton távozott. Szépen kísért a kapun, amely csak éppen be volt téve, és nem volt bezárva, mint általában. A cikloszkópban figyelő őrszem meglátta a fiatal lányt, amint kilépett az Üzem kapuján, de nem ismerte föl. Mivel azonban az volt a parancs, hogy kerülnie kell minden vérontást, egyetlen személy ellen nem bocsátott ki megsemmisítő lövedéket; különösképpen, hogy az a személy nem be akart menni az Üzembe, hanem éppen ellenkezőleg: kilépett onnan.

Onnan fentről az őrszem jól látta, hogy Jane, miután elhagyta az Üzemet, a kikötő felé vette az útját. Immáron semmi kétség: Jane Buxton nekilátott, hogy kivitelezze tervét, amelyet a barátai annyira elleneztek; és elindult, hogy meggondolatlanul éppen akkor adja meg magát Harry Killernek, amikor önfeláldozása már értelmét veszítette.

A folyó mentében a rakpart az őrsvárral találkozott, de a folyásiránnyal szembe menve egy zsákutcaszerű betorkollás végében egy vasajtó volt a falba beépítve. Ezt az ajtót régebben mindig zárva tartották, és csak Marcel Camaret-nek, valamint Harry Killernek volt hozzá kulcsa, de az ellenségeskedések kirobbanása óta az ajtócska nyitva állt. Jane Buxton azon át könnyen kijuthatott a Röptérre, át is vágatott rajta, s még a Palotába is beléphetett, hacsak valamelyik Merry Fellows-legény közben fel nem tartóztatja.

Szegény Jane úgy rohant, mint aki eszét veszítette. Elviselhetetlennek érezte, hogy érte annyi ember oly szörnyű áldozatot hozzon, és hogy őt okolják az általános nyomorúságért; nem tudta elviselni a szerencsétlenek gyűlöletét, és nem tudta tehetetlenül nézni a szenvedéseiket. Mert hátha igazuk van?! Hátha valóban ő az az egyetlen zsákmány, amit Harry Killer a harc árán meg akar szerezni? Ha bármily csekély valószínűsége is van e feltételezésnek, minden habozás büntett, és Jane szemrehányással illette önmagát, hogy mostanáig tétovázott, ahelyett hogy próbálta volna megmenteni a sok embert. S ha mégis úgy adódik, hogy az ostromlottak tévednek, mikor őt tekintik menekülésük zálogának, akkor is, a becsület megköveteli, hogy ő, akár az élete árán is, bebizonyítsa tévedésüket.

Miközben Tongané várva várt jeladása egyre késett, Jane-nek elég ideje maradt, hogy fejében a téves következtetések a józan ész parancsa fölé kerekedjenek; különösképpen, hogy a nélkülözések az ő ítélőképességét is megzavarták; elannyira, hogy végül is 5-én este a lány elvesztette a fejét, és a vesztébe rohant, azt híván, hogy ez a kötelessége.

Természetesen nemcsak a cikloszkóp őre, hanem azok a Merry Fellows-legények is azonnal meglátták Jane-t, akik ott éberkedtek, ahol a kikötő rakpartja az őrsvárral találkozik. De azok sem gondoltak fegyverhasználatra egyetlen árnyalak ellen, aki közülük való is lehet.

Így aztán Jane akadálytalanul kinyithatta a kiskaput, be is léphetett rajta, és kiért a Röptérre. Végigment annak a falnak a mentén, amely a Röpteret a Red River-től elválasztotta, aztán átvágott a hatalmas térségen, közben pillantásra sem méltatta a közelben ácsorgó Merry Fellows-legényeket, akik között át kellett mennie. Vakmerő fellépésének tudható be, hogy Jane útjának nagy részét akadálytalanul tette meg. Mikor azonban csak húsz lépés választotta el a Palotától, két Merry Fellows-legény kivált az egyik csoportból, és elszánták magukat, hogy útját állják a lánynak.

Éppen két olyan legény volt, aki a szökés előtt gyakran látta a lányt, amint szabadon jött-ment az egész Palotában. A közelébe kerülve, amint ráismertek, csodálkozva felkiáltottak, és mivel nem tudhatták, mi a lány szándéka, s megzavarta őket az a figyelmesség, amellyel a Főnök

Jane-t körülvette, nemcsak hogy tovább engedték, de el is kísérték a Palotáig, és kinyitották előtte a kaput.

Amint Jane átlépte a küszöböt, a kapu becsukódott mögötte. Lesz, ami lesz, de annyi máris bizonyos, hogy ismét a Harry Killer hatalmába került, és többé senkitől semmi segítségre sem számíthat.

A Palotában mindenki ugyanúgy meglepődött, mint a Röptéren ácsorgók. A néger ajtónálló készségesen vezette ura elé. A nyomában lépkedve, Jane lépcsőket mászott meg, folyosókon ment át, s végül egy erősen kivilágított helyiségben találta magát, amelyet azonnal felismert. A „trónterem” volt, amint azt a szobát Amédée Florence gúnyosan elnevezte, az a helyiség, amelyben a foglyokkal egy alkalommal a blacklandi zsarnok szóba ereszkedett, és amelynek összes bútorzata akkor csak egy asztalból és egy fonott székből állt.

A fonott szék most is ott volt, és benne Harry Killer terpeszkedett, az asztal pedig most is tele volt üvegekkel és poharakkal. De ez alkalommal nemcsak az asztal és a fonott szék alkotta a bútorzatot. Még kilenc szék állt a szobában. Az egyiken nem ült senki. A többi nyolcon durva képű férfiak italoztak. Harry Killer a tanácsosaival szórakozott.

Amikor a fiatal lány belépett, a kilenc félig elázott férfi álmélkodva felhorkant. Ekkora csodát! Hogy valaki az ostromlott Üzemből csak úgy, rövid úton beállítson!

Mind a kilencen zajosan felálltak.

- Mornas kisasszony! - kiáltották valamennyien.

- Egyedül jött? - kérdezte meg Harry Killer az asztal fölé hajolva, miközben nyugtalan-kíváncsi pillantást vetett a nyitva maradt ajtón át a folyosó sötétjébe.

- Egyedül - válaszolta remegő, de határozott hangon Jane Buxton, és érezte, hogy az erő kifut a lábából, s meg kell támaszkodnia az ajtófélfában.

A kilenc férfi egy időre megnémult, és csodálkozva meredt a lányra. Hihetetlennek tűnt, amit mondott. Jane pedig a reászegeződő pillantások kereszttüzeiben kezdte elveszíteni az ön-bizalmát, és már keserűen bánta a vakmerőségét.

- Onnan jön? - dadogta Harry Killer, s a hüvelykujjával az Üzem felé bökött.

- Onnan - rebegte Jane Buxton.

- És mit keres itt?

A hangnem egyáltalán nem volt barátságos. Világosan látszott, hogy az Üzem szerencsétlen éhezői ugyancsak csalódtak, amikor szenvedéseikért a lányt okolták, és Jane most jobban, mint bármikor, attól tartott, hogy az áldozattal, amelyet meghozott, mit sem javít a helyzetükön.

- Jöttem, hogy megadjam magam - suttogta annak ellenére, hogy Harry Killer olyan mélyen megalázta, mert szemmel láthatólag egyáltalán nem méltányolta a jelenlétét.

- Hallj te oda!... - csúfondároskodott a Főnök, aztán a többi felé fordult: - Hagyjatok kettesben, fiúk - mondta.

A nyolc tanácsos, ki jobban, ki kevésbé lódörögve felállt.

- Rendben van, itt hagyunk - röhögött fel az egyik gonoszul.

Mikor a tanácsosok az ajtóhoz értek, Harry Killer egyetlen kézmozdulattal megállította őket, és Jane Buxtonhoz fordulva így szólt:

- Tchumuki nem érdekel. Megkaptuk a roncsait. De mi van a másikkal?

- Tchumukit nem mi öltük meg - válaszolta a lány. - A robbanás pusztította el, amikor levegőbe röpítették a légisiklót. A másik ugyanakkor megsebesült. Most az Üzemben őrzik.

- Ühüm... - bólintott Harry Killer. - És a légisikló?

- Tönkrement - válaszolta Jane.

Harry Killer túlradó elégedettséggel dörzsölgette a kezét, miközben tanácsosai eltávoztak.

- Szóval megadja magát... - kezdte el a beszélgetést, amikor ketten maradtak. - De miért?

- Hogy a többit megmentsem - válaszolta Jane röviden.

- Na ne mondja!... - nevetett fel Harry Killer. - Vagyis a többi már kezd kinyiffanni?

- Igen... - vallotta be Jane, és lesütötte a szemét. Harry Killer örömeiben kitöltött egy pohár italt, és felhörpintette.

- És? - nézett a lányra, miután az italt lenyelte.

- Nemrég még feleségül akart venni - rebegte Jane, és a szégyentől a haja tövéig elpirult. - Igent mondok, azzal a feltétellel, ha a többit szabadon bocsátja...

- Feltétellel?!... - kiáltott fel Killer csodálkozva. - Szóval, kicsikém, maga úgy képzei, hogy feltételeket szabhat? Ha az Üzemben már nem bírják tovább, holnap vagy holnapután mind a markomba kerülnek, és akkor velük együtt maga is az enyém lesz. Kár volt a ma esti igyekezetért. Én még ki bírtam volna várni azt az egy napot.

Aztán Harry Killer felállt, és a lány felé lödörgött.

- Tudja, azért van magában kurázsi, ha nekem feltételeket mer szabni!... - dörmögte gúnyosan.

- Feltételeket azért, hogy az enyém legyen. Hisz akkor lesz az enyém, amikor én akarom. Nagyon kíváncsi vagyok, hogy mit tehetne a szándékom ellenére.

E szavak után Harry Killer reszkető kezeit a lány felé nyújtotta, aki megborzadva hátrált a fal felé. Aztán el is érte... A falnak szorított lány az arcában érezte a forró pálinkabűzű leheletet.

- Meghalni bármikor lehet - mondta akkor.

- Meghalni? - billegett Harry Killer a lábain, amelyek már lödörögve is alig tartották; megtorpantotta a lány hidegvérű kijelentése. - Meghalni?... - dörmögte még egyszer, és zavartan vakargatta az állát.

Aztán némi hallgatás után hangnemet változtatott:

- Eh!... Majd meglátjuk holnap. Majd csak megértjük mi egymást, kislány... Addig legyünk vidámak, és érezzük jól magunkat.

Azzal visszazöttyent a fonott székébe, és poharát a lány elé tolta:

- Töltsön, hogy igyam - rendelkezett.

Egyik pohár a másikat követte. Harry Killer, aki már Jane megérkezésekor sem volt józan, negyedóra múlva borzalmasan horkolt.

A fiatal lány most újra azt tehetett volna ezzel a durva alakkal - aki talán a bátyja gyilkosa -, amit éppen akar. A szívébe dőfhetett volna a tört, amellyel George Buxton életét kioltották. De mit érne ezzel? Hiszen ily módon megsemmisítené azt a szikrányi reményt, hogy végül is csak segíthet azokon, akiken segíteni akar.

Jane gondolataiba mélyedve, hosszan nézte az alvó zsarnokot. De egyszerre csak olyan fájdalom rándult végig a belsejében, hogy belesápadt. Az éhség, a kibírhatatlan éhség marcangolta a gyomrát.

Egy pillanatra még arról is meglepedezett, hogy hol és milyen körülmények között van; és meglepedezett Harry Killerről és minden egyébéről, az egy éhséget kivéve. Enni, azonnal, enni, mindenáron!

Óvatosan kinyitotta az ajtót, amelyen nemrég a nyolc tanácsos távozott, és a másik szobában egy hatalmas, ételmaradékokkal tele asztalt pillantott meg. Mielőtt a „trónterembe” beültek volna inni, nagy lakmározás folyhatott ott.

Jane Buxton az asztalhoz ugrott, és hamar, úgyszólván oda sem nézve összekapkodott valami harapnivalót, és falt, mint a farkas. Amilyen mértékben jóllakott, olyan mértékben tért vissza az életerejére. Jane érezte, hogy lassan-lassan felmelegszik. A vére gyorsabb ütemben keringett. És nemsokára testi és lelki ereje is helyreállt.

Ereje tértével a fiatal lány visszafordult a „trónterembe”, ahol Harry Killert hagyta. Az még mindig aludt, és hortyogott, mint egy fűrészmalom. Jane leült vele szemben, és elszántan várta, hogy felébredjen.

Így telt el néhány perc; akkor Harry Killer egyet mozdult, és valami a padlóra hullt. Jane lehajolt, és felvette a Killer zsebéből kipottyant tárgyat: egy apróska kulcs volt az.

Ez az apróság egyszeriben sok mindent eszébe juttatott. Emlékeztette, hogy Harry Killer annak idején a hátsó ajtócskán át ki-kiment a teremből; és hogy ő mennyire kíváncsi volt, hova igyekszik olyankor. Killer azonban sohasem adta ki a kezéből a kulcsot, amellyel az ajtócska zárját nyitogatta. De most lám, a véletlen folytán kielégítheti a kíváncsiságát. A kísértés nagyon nagy volt. Feltétlenül ki kell használnia az alkalmat, mert az nemigen adódik még egyszer.

Jane lábujjhegyen ahhoz az ajtóhoz osont, amelyen Harry Killer távozni szokott, és a kulcsot a zárba illesztette. Az ajtó zajtalanul kinyílt. Mögötte Jane egy rövid folyosón találta magát, amely egy alsóbb szintekre vezető lépcsőben folytatódott. Jane Buxton nem zárta be maga mögött az ajtót, csak halkan becsukta, és lábujjhegyen megindult lefelé a lépcsőn, amelyet csak egy alig pislákoló fénycske világított meg alulról.

A szoba, ahonnan Jane kilépett, a Palota második emeletén volt; amikor a lány kétemeletnyit leereszkedett a lépcsőn, ismét egy kisebb folyosón találta magát; a lépcső a folyosó végében folytatódott, s le, az alagsorba vezetett. Pillanatnyi habozás után a lány megindult lefelé ezen a lépcsősoron is.

Végül egy négyszögű helyiség előtt találta magát, amelynek a küszöbén dermedten megállt. Egy néger őrködött a bejárat előtt, aki az ajtó mellett egy falmélyedésben ült, és a lány előtt hirtelen felállt.

De Jane azonnal meg is nyugodott; az őr nem tűnt ellenséges szándékúnak. Sőt, udvariasan a falhoz lapult, hogy az éjjeli látogató könnyen elmehessen előtte. A lány megértette a meglepő udvariasság okát, mert az őrben a Fekete Gárda egyik emberét ismerte fel. Akárcsak a Merry Fellows-legények, akik a Röptéren végigkísérték, a néger is gyakran láthatta szabadon sétálni a Palotában, és ebből arra következtetett, hogy a lánynak a Főnök felett különös hatalma van.

Jane határozottan ellépdelt az őr előtt, anélkül hogy az a legkisebb ellenállást tanúsította volna. De ezzel még nem jutott el oda, ahova el kellett érkeznie. Az őrön túl egy ajtóba ütközött.

Bár a nyugalom messze állt valódi lelkiállapotától, Jane Buxton nyugodtnak látszott, amikor Harry Killer kulcsát a zárba illesztette. Ez az ajtó is oly könnyedén nyílt, mint a felső. A fiatal lány egy hosszú, zárt folyosón találta magát, amely mintegy meghosszabbítása volt az előtte álló helyiségnek, amelyen átjött; a folyosó falából, egymással szemben, vagy tíz ajtó is nyílt.

Egy kivételével valamennyi nyitva állt. Jane Buxton benézett az első nyitott ajtón, s látta, hogy e helyiségek börtöncellák vagy inkább csak zárkák; szellőzetlenek, világítás nélküliek, mindegyikben csak egy asztalka s egy földre lökött nyomorúságos szalmazsúp. Egyébként a zárkák üresek voltak, és semmi sem utalt arra, hogy közelebbről lakóik lettek volna.

Csak egyetlenegy ajtó volt zárva. Jane Buxton harmadszor is kipróbálta a kulcsot, s akárcsak az előbbi két esetben, ez alkalommal is az ajtó minden nehézség nélkül kinyílt.

Jane eleinte nem látott semmit a cella mélyében tátongó sötétség miatt. Aztán amikor a szeme már kezdte megszokni a sötétséget, a homályból egy emberi alak körvonalai bontakoztak ki, és egy mélyen alvó szabályos lélegzése hallatszott.

Mintha valami szíven markolta volna - pedig nem is gondolhatott arra, hogy nemsokára milyen megdöbbenő felfedezést tesz -, úgy érezte, hogy menten elájul. Egész testében remeggett, a szíve a torkában dobogott, ereje elhagyta, s csak állt, mint a villámsújtott, a cella küszöbén, s tekintetével hiába próbált áthatolni a pokoli sötétségen. Végül a fiatal lánynak eszébe jutott, hogy a folyosón, az ajtó mellett egy villanykapcsolót látott, megpróbálta kitapogatni, s közben le nem vette a szemét az alvóról.

S micsoda hihetetlen meglepetés! Vagy inkább mily lesújtó felfedezés!

Ha a blacklandi palotának ebben a cellájában olyan valakire bukkan, akivel csak nemrég volt együtt az Üzemben, vagy ha akár a bátyját, George Buxtont találja itt, akiről úgy tudta, hogy immár tíz éve halott, akkor sem döbbenet volna meg jobban.

A hirtelen fénytől felriasztva, a cella egyik sarkában a földre szórt szalmavackáról egy férfi próbált feltápáskodni. Csontvázszerű testét rongyok borították, s a lefityegő göncök közül előbukkant a számtalan üteg nyoma. Rémülettől tágra meredt tekintetét a fény felé fordította, s fájdalmasan próbált felemelkedni.

A hosszú ideje elszenvedett kínzások nyomai, a szörnyen lesoványodott arc, a torzonborz szakáll és hajzat ellenére, Jane Buxton csalhatatlanul és első pillantásra felismerte a szerencsétlen foglyot.

Bármennyire is hihetetlen, bármennyire is bámulatba ejtő csoda volt, hogy Blacklandben, egy börtöncella fenekén olyan valakire bukkanjon, akit hat hónappal azelőtt békés elfoglaltsága közepette Angliában hagyott, mégis ez az emberi roncs, ez a mártír lény nem volt más, mint maga Lewis Buxton, a tulajdon édes bátyja.

Megdöbbenve, kimeredt szemmel, valami titokzatos rettegéstől lenyűgözötten, Jane egy pillanatra kővé meredt.

- Lewis!... - kiáltott fel szívszakadtan, és szerencsétlen bátyjához rohant, aki azt sem tudta, mire gondoljon.

- Jane!... Te itt... itt...

A két testvér egymás karjába omlott hangosan zokogva, a könnyeik összefolytak, és egy szót sem tudtak kinyögni.

- Jane - suttogta végül Lewis -, hogy tudtál a segítségemre jönni?

- Majd mindent elmondok - válaszolta Jane. - De először beszéljünk rólad. Mondd...

- Mit mondjak? - kiáltott fel Lewis, és reménytelenül legyintett. - Semmit sem értek. Öt hónappal ezelőtt, november 30-án egy hatalmas ütést mértek a tarkómra, és elvesztettem az eszméletemet. Mikor magamhoz tértem, a szám be volt tömve, össze voltam kötözve s egy ládába bezárva. Húszféleképpen is szállítottak, akár egy csomagot. Azt sem tudom, hogy milyen országban vagyok. Négy hónapja el nem hagytam ezt a cellát, amelyben fogókkal és korbáccsal szaggatják a testemet...

- Ó, Lewis!... Lewis!... - sóhajtott Jane, és ismét zokogni kezdett. - Ki a te hóhérod?

- Az a legszörnyűbb... - válaszolta Lewis keserűen - hogy soha ki nem találod. Aki e szörnyetett rajtam elköveti...

Lewis hirtelen elhallgatott. Felemelte a karját, s kimutatott a folyosóra, és az arca rettegést és borzadályt tükrözött.

Jane is odanézett, elsápadt, a kezét a blúza nyílásába csúsztatta, s megmarkolta a tört, amelyet a kubói sírból hozott magával. Vérmes szemmel, nyáladzó ajkakkal, vadállati vigyorba torzult arccal, dühödten, félelmetesen, gyűlöletesen Harry Killer állt az ajtónyílásban.

Tizenkettedik fejezet

Harry Killer

- Harry Killer! - kiáltott fel Jane.

- Harry Killer?... - csodálkozott Lewis Buxton, és ránézett a húgára.

- Ő maga - ordította rekedten Harry Killer.

Aztán egy lépést tett előre, és megállt az ajtó keretében, amelyet hatalmas termetével teljesen kitöltött; kissé az egyik ajtófélfának dőlt, hogy az est folyamán kiürített poharak miatt megbillent egyensúlyát alátámassza.

- Szóval így adta meg magát? - hörögte, és a fogát csikorgatta dühében. - Ehe! A kisasszony találkára jár a jövődöbelije tudta nélkül...

- Jövődöbelije?! - döbrent meg Lewis.

- Vagy talán úgy képzeled, hogy engem olyan könnyű a falhoz állítani - tette hozzá Harry Killer, s azzal belépett a cellába, s hatalmas, szőrös mancsát Jane felé nyújtotta.

Jane azonban elővonta a törét.

- Hozzám ne érjen... - kiáltotta.

- Na!... Na!... A kis darázsnek fullánkja is van - gúnyolódott Harry Killer.

De azért óvatosan közelített a lányhoz, a cella közepén megtorpant, s tekintetével a tört követte, amellyel Jane Buxton megfenyegette.

Jane kihasználta a habozását, kézen fogta a bátyját, és az ajtó felé vonta, ily módon elvágva ellenfele visszavonulásának útját, aki ezalatt is megtartotta a köztük levő távolságot.

- Látja, fegyverem is van - szólt keserűen -, méghozzá milyen! Ezt a tört egy sírból hoztam... Kubóból!

- Kubóból! - kiáltott fel Lewis. - Onnan, ahol, George...

- Bizony - mondta Jane -, onnan, ahol George elesett; ahol elpusztították, de nem golyó ölte meg, hanem ez a tör, amelyen egy név áll, a gyilkos neve: Killer.

A kubói dráma hallatára Harry Killer meghátrált. Elsápadt, az arca eltorzult, a cella falának dőlt, és megrettenve nézett Jane-re.

- Killer? - kiáltott fel Lewis. - Tévedsz, Jane. Ezt az embert nem Killernek hívják. Más a neve, s ami még rosszabb, az igazi nevét te is ismered!

- Más a neve?

- Más... Te még kicsike voltál, amikor ő hátat fordított nekünk; te ezért nem ismerted őt, de hallottál róla eleget... Mikor anyád feleségül ment apánkhoz, már volt egy fia. Ez a fiú most itt áll előttünk: ő William Ferney, a bátyád.

Lewis Buxton leleplezése a jelenet másik két szereplőjére ellentétes hatással volt. Miközben Jane lelkileg összetörve, erőtlenül lógatta a karját, William Fernay - ezután a valódi nevén emlegetjük - szemmel láthatólag visszanyerte a teljes önbizalmát. Még az alkoholmámora is tovaszállt. Keményen megállt a talpán, és úgy kihúzta magát, hogy valósággal Jane és Lewis fölé tornyosult, s a szeméből gyűlölet és irgalmatlan kegyetlenség sugárzott.

- Á! Hát te Jane Buxton vagy?!... - sziszegte. Aztán megcsikorgatta a fogait. - Szóval: Jane Buxton...

És abban a pillanatban gonosz indulatai mind felszínre törtek. William Ferney beszélt, beszélt, olyan sebesen, hogy alig tudta kiejteni a szavakat, félbeszakított, megtört mondatok hagyták el ajkát, el-elfúlt a hangja, majd egy-egy szó sistergett, szisszent, s a szemében örült fény égett.

- El vagyok bűvölve!... Igen, ez az: elbűvölve... Szóval voltál Kubóban is?... Persze hogy én öltem meg... a drága George bátyádat... a szépfíút... akire oly büszke volt a Buxton család!... Sőt, kétszer öltem meg: először lelkileg, erkölcsileg, aztán a testét is... És most mind a ketten a markomba szaladtatok... az én hatalmamba... A tulajdonaim lettetek!... Azt tehetek veletek, amit akarok...

A torkából előgurgulázó szavakat már alig lehetett megérteni. William Ferney az észvesztő örömtől már csak diadalittasan dadogott:

- Ha arra gondolok, hogy az egyikért loholnom kellett, mire a másik magától idejön... Jó kis tréfa, mi?

Ferney egy lépést tett előre, de sem Jane, sem Lewis nem mozdult, csak álltak összeölelkezve.

- Azt hiszitek, hogy sok mindent tudtok? Hát nem tudtok semmit... De majd én elmondom... Mindent elmondok!... Még hozzá milyen örömmel... Igen! Az apátok üzött világgá!... Ezért csak hálás vagyok neki!... De egy dolog még hiányzik, hogy az örömöm teljes legyen: akarom, hogy ő is megtudjon mindent... még mielőtt meghal... hadd tudja meg, hogy kinek a keze sújtott le rá... A kéz, amely lesújtotta... íme... az én kezem!

William Ferney még egy lépést közelített. Már majdnem a testvérekhez ért, akik megrettenve szemlélték a tomboló tébolyultat.

- Úgy!... Elzavart!... mit kezdek azzal a bagó pénzzel, amit felajánlott?... Nekem arany kell, sok arany, aranyhegyek!... és most már annyi van, hogy lapáttal hányom halomba... nélkületek... a segítségetek nélkül! Csak az enyém... És hogyan jutottam mindehhez? Ha! Ha! Azon az úton, amit a magatokfajta finnyás alakok bűnözésnek neveznek... Loptam... öltem... gyilkoltam... mindent... mindent megtettem!... Ha! Ha!... De vágyam az arany után még nem minden... Lobogott bennem a gyűlölet is... mindnyájatokkal... a Glenorok egész undorító pereputtyával szemben!... Azért jöttem Afrikába... azért álltam be George Buxton csapatába... persze, jelentkeztem a kapitány úrnál... Egy egész komédiát végigjátszottam... szánombánom... megtérés... lelkipurdalások... Hazudtam, csaltam, színleltem... Ez az én háborúm volt, jogom volt úgy harcolni, ahogy tudtam, vagy nem? A hülye hagyta magát félrevezetni... Keblére ölelt... Megosztotta velem a sátrát... az asztalát. Én pedig kihasználtam ezt a buta bizalmát... Naponta csak egy kis porocska az ételébe... Miféle porocska?... Mi közöttök hozzá?... Kicsi ópium... hasis... vagy valami ezekhez hasonló... az én dolgom, hogy mi. És mi lett végül is George Buxtonból? Gyermekek! Akarat nélküli gyermek... A Parancsnok?... Az én voltam!... Én!... Én aztán munkához láttam!... Volt mit írjanak a lapok!... George Buxton megbolondult... George Buxton, a gyilkos... George Buxton, az áruló... Csak erről beszélt mindenki... És ki nevetett, mikor mindezt olvasta? Én! Bizony, én!... De hagyjuk ezt... Egy szép napon aztán jöttek a katonák... George Buxton halott, rendben van... A becsületének fuccs, pláne rendben van... Nyilván azért öltem meg, hogy el is némuljon... Aztán ide jöttem, és felépítettem ezt a várost... Jó, mi? Valaki, akit csak úgy kiakolbolítottak... Itt én vagyok a főnök, az úr, a király... a császár... Itt én parancsolok, mindenki nekem engedelmeskedik... De az örömöm mégsem volt teljes... A tisztelt apátoknak maradt még egy fia és egy lánya. Erről is tenni kellett... Előbb a fiút... Egy nap, mikor pénzre volt szükségem, az övéhez nyúltam... és ráadásul őt is elemeltem... sárba tiportam... mint egy batyut, összekötöztem... a fiú egy utazó-

bőröndbe került... a fiú... Aztán gyerünk! Vonaton, vagonban, légisiklón ide!... Éppen ide... hozzám... az én birodalmamba!... És megölöm őt is... mint a másikat... de nem olyan hirtelen... lassacskán... apródonként... Közbe... ott... Angliában... az atya... Ó, egy lord... szörnyű gazdag... s most az apa azt hiszi, hogy a fia megszökött... megsuppantotta a bankot... Verjen meg az isten, ha nem jól fundáltam ki... De hátravolt még a kisasszony, a húgom... Á, a húgom!... Sorra kerül az is... Vele mit tegyek majd?... Törtem a fejem... spekuláltam... Ezer ördög! Lám, besétált a... Szerencsémre!... Már majdnem feleségül vettem... Meg kell döglenni a röhögéstől... Hogy az én feleségem! Hajajaj!... Majd a rabszolgáim közül a legaljasabbé! A legkoszosabb négeré... Még mi van hátra?... Maga az öreg lord... hiába a díszes cím s a nagy gazdagság! A fiai? Az egyik áruló... a másik tolvaj... A lánya... Eltűnt, elkallódott. Ki tudja, hol?... És ő... magára maradt... az avatag eszméivel... A Glenorok híres nemzetségének vége!... Mint bosszúmú, azt hiszem, igazán jól sikerült...

A szörnyű szavakat sisteregve, gurgulázva ejtette ki, s végül már üvöltött.

William Ferney az indulattól kifulladásra hallgatott el. A szeme kiguvadt. Áldozatai felé nyújtotta a kezét, amelyen az ujjak, mint a karmok, befelé görbültek, mintha markolni akarnának, szétmarcangolni azokat, akiket feneketlenül gyűlölt. Kivetkőzve minden emberiességből, dühöngő örültté vedlett, vadállattá, aki gyilkolni indult.

Jane-t és Lewist jobban megdöbbenette ennek az embernek az állapota, mint a sors, amelyet nekik szánt, és elborzadva nézték az őrjöngését. Hogyan boríthat el egy emberi lelket ily nagymértékben a vak gyűlölet?!

- Ma este együtt hagylak, hogy szórakozzatok - mondta a szörnyeteg, amikor lecsillapult egy kissé. - De holnap...

Egy robbanás dőreje, amely hatalmas erejű kellett hogy legyen, mert a börtöncellát is megremegettette, túldübörögte a szörny hangját. William Ferney hirtelen elhallgatott, meglepődött, nyugtalan lett és fülelt.

A robbanás után pár pillanatig néma csend uralkodott, aztán leírhatatlan zűrzavar keletkezett. Kiáltások, távoli ordítások, egy kétségbeesett tömeg zaja, amelybe puska- és pisztoly-lövések keveredtek.

William Ferney többé nem törődött sem Jane-nel, sem pedig Lewis Buxtonnal. Csak fülelt, és próbált rájönni, hogy mit jelentsen ez a felfordulás.

A Fekete Gárdából az az őrszem, aki az ajtó előtt állt, rohanva jött, és lihegve lépett a cellába.

- Uram! - kiáltotta, mint az örült. - A város lángokban áll!

William Ferney egy égrekiáltó káromkodást eresztett meg, aztán félrelökte Jane-t és Lewis Buxtont, akik az útjában álltak, kirohant a folyosóra, és eltűnt.

Mindez olyan hirtelen zajlott le, hogy a testvéreknek még annyi idejük sem maradt, hogy bármit is megértsenek a fejleményekből. Abban a lelkiállapotban, amelyben ők voltak, úgyszólván meg sem hallották a robbanást s a kiáltásokat, amelyek miatt a hóhéruktól megszabadultak. Hirtelen magukra maradtak, de ezt úgyszólván észre sem vették. Egymást átölelve tartották, és összetörve a szörnyű jelenettől, amelynek szenvedő tanúi voltak, elgyengülve a szenvedésektől és öreg apjukra gondolva, akit megöl majd a reménytelenség és a szegény, mindketten hangosan zokogtak.

Tizenharmadik fejezet

Véres éjszaka

Az a szörnyűség, amelyet végigszenvedtek, elfelejtette velük mindazt, ami nem állt szoros kapcsolatban megkínzatusukkal; Jane és Lewis Buxton még hosszú ideig úgy maradtak összeölelkezve. Aztán lassan-lassan a könnyeik felszáradtak, s végül egy mélységes sóhaj-tással eleresztették egymást, és ismét figyelmesek lettek a külvilágra.

Ami elsősorban feltűnt, az volt, hogy a távolabb zajló zűrzavar ellenére, őket valami nyugtalanító csend veszi körül. A gyenge villanyfényben a folyosó némán tátongott, mint a sír. A Palota mintha kihalt lett volna. Ezzel szemben kint, távolabb, percről percre erősödő zűrzavaros vijjogás, fegyverdörgés, pokoli hangzavar...

Egy pillanatig figyelmesen hallgatóztak: mi lehet az érthetetlen zaj? Aztán Jane hirtelen rádöbbsent a valóságra. A bátyjához fordult:

- Tudsz járni? - kérdezte.

- Megpróbálok - válaszolta Lewis.

- Gyere! - biztatta a lány.

Nyomorultul festettek: a fiatal lány támogatta a kimerült férfit, akit a négyhavi keserves megkínzatus nagyon tönkretett; így léptek ki a cellából, végigvánszorogtak a folyosón, s beléptek az előtérbe, amelyben az imént az őr állt.

Az őr eltűnt. Az előtér elhagyott volt.

Nagy nehezen a lépcsőn is felkapaszkodtak, fel a harmadik szintig. A William Ferneytől elvett kulccsal Jane kinyitotta az emeleti ajtót, és bátyjával a nyomában belépett abba a helyiségbe, amelyben nemrég holtrészegen hagyta az örült szörnyeteget, akiről akkor még nem sejtette, hogy a féltestvére.

Akárcsak az előtér, ez a szoba is üres volt. Minden úgy állt benne, mint amikor kilépett onnan: William Ferney fonott széke a poharakkal és üvegekkel megrakott asztal mellett, s a többi szék is ugyanúgy félkörbe rakva az asztal előtt.

Jane csak miután a bátyját leültette - mert annak mindegyre megbicsaklott a lába -, döbbsent rá a helyzetük különleges voltára. Miért e sivár csend? Mi lett a hóhérukkal?

Hirtelen úgy határozott, hogy a bátyját magára hagyja, és merészen nekivág, hogy bejárja az egész Palotát.

A földszinten kezdte, aztán az épület minden zegét-zugát végigfűrkészte. Amikor a kijárat ajtóhoz ért, látta, hogy azt gondosan bezárták. A belső ajtók viszont mindenütt tárva-nyitva álltak, ahogyan kétségbeesett rohángálásukban az ittlakók hagyták azokat; Jane egyébként a földszinten nem találkozott senkivel. Mind jobban csodálkozva bebolyongta a három emeletet, és mindenütt hasonló kép fogadta. Bármennyire hihetetlen volt, de a Palota teljesen elhagyottnak tűnt.

Az emeletek átkutatása után már csak a központi torony volt hátra s a terasz, amelyről a tornyot vezényelték. A teraszra vezető lépcső alján Jane egy pillanatra megtorpant, de aztán sietség nélkül elindult fölfelé.

Kiderült: nem úgy van, amint gondolta, a Palota nem elhagyott. Amikor már majdnem fölért a lépcsőn, Jane felülről hangokat hallott. Az utolsó lépcsőfokokat a fiatal lány nagyon óvatosan tette meg, s a sötétség leple alatt kileste a teraszra, amelyre az Üzem fényszórói rá-rápasztáltak.

A Palota minden lakója ott nyüzsgött. Jane a borzalomtól megremegve William Ferneyt is felismerte köztük. És felismerte a nyolc tanácsost is, akiket két órával ezelőtt ott látott vele együtt. Arrébb két csoportba verődve a Fekete Gárda néhány embere s a kilenc néger szolga állt.

A mellvéden mélyen áthajolva mutogattak egymásnak valamit a messzeségben, közben semmi értelmeset sem mondtak, csak heves taglejtésekkel fel-felkiáltottak. Vajon mi lehet az ott a távolban, ami olyan szenvedélyes érdeklődést váltott ki?

Aztán William Ferney hirtelen felegyenesedett, és dörgő hangon valamit parancsolt a teraszon levőknek, mire azok özönlenni kezdtek a lépcső felé, melynek legfelső fokán Jane leskelődött. A fiatal lány csak akkor vette észre, hogy valamennyien fel vannak fegyverkezve: mindenkinek két-két pisztoly volt az övében s egy-egy puská a kezében, amelyet dühösen forgatott a feje felett.

Még egy pillanat, s a rejtékhelyénél vannak. Mit tennének vele ezek az emberek, akiknek a düh már elvette az eszét? Jane úgy érezte, hogy elveszett.

Amint valami menedéket keresve öntudatlanul körülnézett, tekintete megakadt azon az ajtón, amely a lépcső tetején a teraszra nyílt. Ez az ajtó választotta el a lépcsősort a terasztól. Megpillantani, és azonnal betaszítani a nagy zajjal becsapódó ajtót, pillanatok műve volt. Eme ösztönös mozdulat nyomán, anélkül hogy Jane azt előre látta volna, a helyzet alapvetően megváltozott.

Az ajtó becsapódására a teraszon rekedtek dühös kiáltozása és szörnyű káromkodása válaszként. Jane úgyszólván még be sem taszította az utolsó reteszt, amikor amazok már keményen rásújtottak a fiatal lány számára menedéket biztosító ajtóra.

Megrettenve az üvöltözéstől és az ajtóra zuhanó csapásoktól, a szörnyű zűrzavartól, Jane kővé meredve egyhelyben remegett. Egy lépést sem bírt tenni, hogy elmeneküljön. Szemét az ajtóra függesztette, és várta, hogy szörnyű ellenségeinek csapása alatt az ajtó egyik pillanatról a másikra beszakadjon.

De az ajtó nem tört be, a rázúduló dühös csapások alatt még csak meg sem rezdült. Jane fokról fokra visszanyerte a nyugalmát; rájött, hogy ez az ajtó is ugyanolyan szerkezetű, mint az Üzem vagy a Palota kapuja: egyetlen vastag páncéllemezből áll, amely az ilyen rohamoknak is ellenáll. Tehát nincs mit tartania William Ferneytól, aki csak nagyon szerény eszközökkel rendelkezik ahhoz, hogy kitörjön a teraszról.

Megnyugodva Jane elindult, hogy megkeresse a bátyját, miközben észrevette, hogy a Palota legfelső emeletétől, illetve a teraszától a földszintig a lépcsősoron egymás után még öt hasonló ajtó áll. William Ferney előrelátóan gondolt arra, hogy minden meglepetéstől óvott legyen. A Palota több olyan részre oszlott, amelyeket egymástól ily módon választottak el, s az ajtókat szükség esetén csak áttörni lehetett. Előrelátása most ellene fordult. Jane bezárta mind az öt ajtót, úgy, mint az elsőt, és leereszkedett a földszintre.

A Palota ablakait vastag vasrácsok védelmezték, s azonfelül még páncélredőnyök is. Jane percnyi késedelem nélkül minden emeleten a redőnyöket is leeresztette.

Vajon honnan volt benne annyi erő, hogy a nehéz páncéllemezeket kezelni tudja? Lázasan végezte a dolgát, ügyesen és gyorsan, szinte magánkívül cselekedett, mint az alvajáró. Egy óra alatt befejezte az egész munkát. Ily módon egy bevehetetlen kő- és acélerőd középpontjába került.

Csak amikor mindennel elkészült, érezte, hogy milyen fáradt, és hogy a lábai remegnek. Vérző tenyérrel, erőtlenül, alig tudott leereszkedni a lépcsőn a bátyja mellé.

- Mi történt? - érdeklődött Lewis aggódva, mert látta, hogy a húga milyen állapotban van.

Miután lélegzethez jutott, Jane elbeszélte, hogy mit cselekedett.

- Mi vagyunk a Palota urai - fejezte be mondanivalóját.

- A lépcsőn kívül más lejáró nincs? - kérdezte Lewis, aki nem hitt az ilyen színpadias fordulatokban.

- Biztos vagyok benne, hogy nincs - jelentette ki Jane. - William a teraszra szorult, és kétlem, hogy le tudjon jönni onnan.

- De miért gyűltek valamennyien a teraszra? - töprengett Lewis. - Mi történhetett?

Ezt Jane sem tudta. Mivel csak a menekülésre gondolt, mást nemigen figyelt meg. De könnyen megtudhatták, amire kíváncsiak voltak. Elég volt, ha kileskelődnek valahol. A két testvér felkapaszkodott a legfelső emeletre; azután már csak a terasz következett, és felpattintották az egyik vasredőnyt, amelyet az imént Jane becsukott.

Menten megértették, hogy William Ferney és a cimborái miért viselkedtek olyan izgatottan. Alattuk a Röptéren csend honolt és sötétség, viszont a Red River jobb partján lángok lobogtak, s onnan a hangos kiáltozások a Palotáig hallatszottak. Égtek a négerek kunyhói. A város középső övezete, vagyis a rabszolganegyed egyetlen óriási máglyává vált.

A tűzvész már a Civil Body övezetébe is jócskán átcsapott, sőt a folyó felső és alsó folyásánál a Merry Fellows-negyed két széle is lángra kapott.

Eme övezet még érintetlen középső részéből szörnyű hangzavar hallatszott. Üvöltések, káromkodások, jajgatások, összevissza kiáltozások, s közben a puskák szakadatlan ropogása.

- Tongané! - kiáltott fel Jane. - A rabszolgák fellázadtak.

- Rabszolgák?... Tongané?... - csodálkozott Lewis, mert számára e szavaknak nem volt semmi értelme.

Jane akkor elmagyarázta, hogy Blackland miként van megszervezve; úgy mondott el mindent, ahogy maga is értesült Marcel Camaret, Tongané és az Üzemben ápolt sebesült szavaiból. Röviden felvázolta azt is, hogy ő maga miként került ide, és milyen körülmények között esett foglyul. Elmondta ideutazásuk történetét; azt, hogy miután a Barsac-expedícióhoz csatlakozott, hogyan rabolták el az expedíció maradványait, és hogy miként sikerült valószínűsíteni George Buxton ártatlanságát. A Röptéren túlra mutatva, ahol az Üzem fényárban úszott, megmagyarázta annak rendeltetését, és beszélt az expedíció valamennyi tagjáról s arról, hogy egyetlen emberének, a néger Tonganének a kivételével, a többiek most mind az Üzemben találtak menedéket. S azt is elmondta, hogy Blackland négereinek a fellázítása a Tongané műve, méghozzá a jelek szerint mesterműve! Jane-nek azonban már nem volt türelme megvárni a lázadást, és az est leszálltával, abban a reményben, hogy az ostromlottakat megmentheti, átszökött a Palotába. S így ért végül is szerencsétlen bátyjához. Közben, amint várható volt, Tongané megadta a jelt, fegyvereket küldtek neki, s íme: a lázadás kirobbant. Minden biztonnal William Ferney és cimborái is bele akarták vetni magukat a harcba, amint a teraszról észrevették a fejleményeket, de Jane váratlanul elzárta előttük az utat.

- De mi most mit tegyünk? - töprengett Lewis.

- Várunk - válaszolta Jane. - A rabszolgák minket nem ismernek, s a tülekedésben nem tennének különbséget köztünk és köztük. Máskülönben segíteni sem tudnánk, mert nincs fegyverünk.

Mikor aztán Lewisnak, nagyon helyesen az volt a véleménye, hogy jó volna nekik is valami fegyverre szert tenniük, Jane ismét végigfűrkészte a Palotát. Sajnos nem valami nagy eredménnyel. Ugyanis valamennyi fegyver, kivéve azokat, amelyeket a tulajdonosaik magukon viseltek, a toronyban központilag volt elraktározva, s így a lány csak egy elhagyott puskát, két revolvért s néhány töltényt talált.

Mire a fegyverekkel visszatért, kint a helyzet sokat változott. A négerek átkeltek a folyón, és mintegy háromezren ellepték a Röpteret. A Fekete Gárda laktanyáját egyetlen rohammal bevették, s megölték mindenkit, aki ott tartózkodott, ugyanolyan könnyen elfoglalták a légisiklók hangárjait is, és nemsokára onnan hatalmas lángok csaptak a magasba.

E látványtól William Ferney tehetetlen dühében valósággal tajtékozott. Üvöltött, ordított, de a többiek egyetlen szavát sem értették. A teraszon szakadatlanul ropogtak a lőfegyverek, lent a négerek tömegében a golyók állandóan embert találtak, s szedték az áldozatokat szakadatlanul.

De a többi néger mintha észre sem vette volna. A Fekete Gárda kaszárnyájának elfoglalása s a hangárok felgyújtása után, amelyek, mint óriás fáklyák, bevilágították a Röpteret, a tömeg megostromolta a Palotát, és azzal verte a kaput, ami éppen a keze ügyébe akadt, de haszatlanul.

Miközben a kapuval voltak elfoglalva, a Red River felől pusztító erejű sortűz dördült. A Merry Fellows-legények végül is észbe kaptak, áttörtek a hídon, kibontakoztak a Röptér szélén és belelőttek a sokaságba. Nemsokára száz meg száz holttest borította a Röpteret.

A négerek fülsiketítő harci kiáltással rávetették magukat az ellenségre. Pillanatok alatt iszonyú kézitusa kezdődött. Mivel a négereknek nem voltak lőfegyvereik, közelharcra törekedtek, amelyben jó hasznát vették a szekercéiknek, töreiknek és lándzsáiknak, amire Merry Fellows szuronnyal és közvetlen közletről leadott lövésekkel válaszolt.

A csata kimenetele azonban nem volt vitás. A fegyverek minősége többet jelentett, mint a sokaság. A sorok nemsokára megbomlottak, a golyók által megtizedelt négerek meghátráltak, s a jobb partra menekülve a Röpteret átengedték a győzteseknek.

Azok pedig üzöbe vették őket, hogy mentsék, ami még menthető; főleg a Merry Fellows-övezet középső részét védelmezték, ahova a tűzvész még nem ért el.

Mikor azonban az üldözők a hidra értek, hatalmas robbanás rázta meg a levegőt. A Palota magasságából Jane és Lewis jól láthatta, hogy a robbanás messze, a Civil Body-övezet legtávolabbi pontján történt. A mindenfelé nagy lánggal lobogó tűz fényénél jól megfigyelhették azt is, hogy az övezet egy része és az elválasztó fal jó nagy szakaszon miként omlik össze.

Bármi okozta is ezt a robbanást, az eredménye az lett, hogy a megszorított négerek előtt szélesre tárta a menekülés útját az ültetvények felé. Ugyanis a hatalmas résen át a rabszolgák a földekre menekültek, s így megszabadultak ellenségeiktől. Egyébként azok abba is hagyták az üldözést. Negyedóra múlva a Red River jobb partját is elhagyták, és a Röptéren gyülekeztek. Nemcsak amiatt, mert az ellenség elfutott előlük, de maguk is megrettentek a meg-megismétlődő robbanásoktól, amelyek az elsőt követték.

Mi lehetett e robbanások oka? Senki sem tudta. Mindenesetre az világosan látszott, hogy nem véletlenül történnek, hanem valakinek az akaratából. Az első, amint tudjuk, a város külső kerületében, a Palotától legmesszebb eső ponton dördült.

Ettől a ponttól jobbra és balra öt perc múlva újabb két dördülés hallatszott. Aztán ötpercnyi szünet után ismét kettő, de ezek már a Civil Body-övezet hajlatában, közelebb a város központjához.

A Merry Fellows-legények, akik a rabszolgák után vetették magukat, ekkor torpantak meg.

Ettől kezdve a megmagyarázhatatlan robbanások szabályos időközökben követték egymást: minden félórán egy-egy dörrenés hallatszott. Minden harmincadik percben egy robbanás, és nyomában a Civil Body-övezet egy-egy újabb darabja omlott romhalmazzá.

Blackland fehér lakói, már akik még életben voltak, a Röptéren gyűltek össze, és némán figyelték az érthetetlen jelenséget. Úgy tűnt, hogy valami felsőbbrendű hatalom hozzáfogott a város módszeres lerombolásához. A gonosztevő csűrhe, amely még nem is olyan régen annyira vakmerő volt a gyengébbekkel szemben, most vacogott a félelemtől. A Palota falához húzódva hiába próbálták a kaput kinyitni, dühösen ordítottak William Ferneynek, mert megpillantották fenn a teraszon, és nem értették, hogy miért hagyja magukra őket. Ferney érthetetlen kézmozdulatokkal válaszolt, és kiáltozott nekik valamit, de hiába erőlködött, mert a hangja elveszett az általános zűrzavarban.

Így múlt el az éjszaka. A hajnal első sugarai gyászos tájat világítottak meg. A Röpteret a szó szoros értelmében elborították az elesett fehérek és feketék hullái; egymás hegyén-hátán feküdtek jó néhány százan. A fehérek győztek ugyan, de drága áron. A Civil Body- és a Merry Fellows-övezet jó nyolcszáz lakójából talán négyszáz ha épen maradt. A többi sebeiben fetrengett vagy odaveszett; voltak, akik a felkelés kezdetén, a rajtaütés alkalmával haraptak fűbe, mások viszont a Röptéren lették halálukat, ahol a felkelők lendületét megtörték.

Ami a rabszolgákat illeti, Jane és Lewis abból a magasságból, amelyen voltak, látták őket a mezőn szétszéledni. Sokan megindultak hazafelé. Egyesek nyugatnak tartottak, a Niger irányába, pedig attól homoktenger választotta el őket. Víz, élelem és fegyver nélkül vajon hányan érnek célt közülük? Mások a hosszabb, de biztosabb utat választották, a Red River folyását követték, és délnyugat felé igyekeztek.

Legtöbben azonban nem tudták rászánni magukat, hogy elhagyják Blacklandet. Ezeket látni lehetett, amint az ültetvényeken csapatokba verődnek, és megdöbbenve nézik a várost, amelyből vastag füstoszlopok gomolyogtak a magasba, és amelyet az egymást követő robbanások lépésről lépésre romba döntöttek.

A robbanások egész éjjel szakadatlanul követték egymást. Minden félóra meghozta a maga robbanását. Mire feljött a nap, az egész Civil Body-övezet és a rabszolganegyed fele már leírhatatlan romhalmaz volt.

Akkor egyszeriben erős dörrenés rázta meg a Palota teraszát is. Aztán egymás után több dörrenés következett, s végül egy ágyúdörej is.

- William Ferney ágyúval töreti a terasz ajtaját - jegyezte meg Jane, aki annál jobban ismerte a Palota felépítését, mintsem hogy ne találja ki a különös zaj okát.

Jane hangja nyugodt volt. Mérlegelte a helyzetet, és tökéletes hidegvérrel számított.

- Akkor le tudnak jönni!... - kiáltott fel Lewis, és felkapta az egyik revolvért azok közül, amelyeket Jane hozott. - Inkább meghalok, de még egyszer nem esem a fogságukba!

Jane egy mozdulattal lecsendesítette:

- Még nem érték idáig - nyugtatta a bátyját. - Még öt hasonló ajtó állja az útjukat, és ezek közül különösen az utolsó három úgy áll, hogy azok elé ágyút húzni s azzal rájuk célozni lehetetlen.

S mintegy igazat adva a lánynak, az ágyúdörgés elhallgatott. Egy dühös üvöltés a terasz felől, amelyet még dühösebb káromkodások követtek, arra utalt, hogy William Ferney és az emberei ugyancsak kínlódnak, hogy az ágyút a második ajtónak irányítsák; s e művelet, úgy látszik, nem bizonyult könnyű feladatnak.

Egyébként mesterkedésüket nemsokára megzavarta valami; s ez az esemény éppen annyira lekötötte az ő figyelmüket, mint a Jane-ét és a Lewis Buxtonét.

A külső robbanások, amelyek rendületlenül, szabályos időközökben követték egymást, egy akkora dörrenésben érték el a tetőpontjukat, amely az egész vidéket megrázkódtatta. Ennek a romboló hatása már a bal partra is kiterjedt. Magából az Üzem kertjéből is egy hatalmas föld- és köoszlop lövellt a magasba. Mikor a füst kissé felszállt, látni lehetett, hogy a kert egy eléggé jelentős területen elpusztult; sőt, még egy kis részen maga az épülettömb is megrongálódott.

A robbanás füstje még a levegőben úszott, amikor Jane és Lewis megpillantottak egy zárt csoportot, amely az Üzem szélesre tárt kapuján át a kikötő felé nyomul. Jane látta, hogy kikből áll ez a sokaság. A fogolytársai voltak és Camaret munkásai tömött sorokban. Középre fogták az asszonyokat és a gyermekeket. Vajon a szerencsétlenek miért hagyták el a biztos menedéket, és miért menetelnek a Röptér felé, ahol meg kell majd ütközniük azokkal a Merry Fellows-legényekkel, akik még mindig hiába próbálják betörni a Palota kapuját.

A Röptéren sürgölődő martalócok még nem pillanthatták meg a kitörő csoportot, mert a Röptér fala eltakarta őket. De fent a teraszon William Ferney túllátott a falon, észrevette őket, és feléjük mutogatott.

De a lent ácsorgók nem értették, hogy mit akar. Az Üzemet elhagyó sokaság akadálytalanul elérte azt a kaput, amelyik a Röpteret elválasztja a kikötőtől, és át is lépett rajta.

Mikor a Merry Fellows-legények megpillantották őket, felbődültek, menten abbahagyták a hiábavaló erőlködést, és az újonnan érkezőkre vetették magukat.

De ez alkalommal nem holmi négerekkel volt dolguk. Bár az üzembeliek is csak azzal voltak felfegyverkezve, ami éppen a kezük ügyébe esett - ki hosszú nyelvű kalapácsot, ki fogót, ki egyszerű vasrudat szorongatott a markában -, de ennek ellenére elszántan indultak rohamra. Kegyetlen tusa kezdődött. Fűlsiketítő zaj támadt. A Röpteret, amelyet elleptek az előző éjszaka elesettjei, most ismét vérpatak festette pirosra.

Jane Buxton mindkét tenyerével eltakarta az arcát, hogy semmit se lásson a szörnyűségekből. És barátai is ott vannak a harcolók között! Reszketett Barsac életéért, Amédée Florence-ért, a remek Châtonnay doktorért és mindenekelőtt Saint-Bérainért, akit tiszta szívből szeretett.

Egyszerre aztán pokoli diadalüvöltés harsant.

A számbeli és fegyverbeli fölény felülkerekedett. Az üzemiek arcvonalát kettévágták. Egy részük lépésről lépésre hátrált a kikötő felé, a másik részüket viszont a Palota felé szorították. Ezeknek semmi reményük sem maradt a menekülésre. A falnak szorítva nemcsak a Merry Fellows-legények álltak előttük, de a teraszi William Ferney és cimborái minden kockázat nélkül lepuskázhatták őket, nem volt hova menekülniük a veszély elől.

De egyszerre csak boldogan kiáltottak fel: a kapu, amely felé szorították őket, hirtelen megnyílt, és a küszöbön megjelent Jane Buxton. Az üzemiek az ellenség szorongatása elől a Palotába húzódtak, miközben Jane és Lewis puskával és pisztollyal fedezte a visszavonulásukat...

A Merry Fellows-legények egy pillanatra csodálkozva megtorpantak, mert nem értették a váratlan közbelépés okát. Mire magukhoz tértek a csodálkozástól, és ismét nekirugaszkodtak volna, már késő volt. A kaput bezárták, és ők hiába próbáltak betörni rajta.

Tizennegyedik fejezet ***Blackland végőrái***

Miután a kapu becsukódott, elsősorban az elég nagyszámú sebesültet kellett gondozásba venni. Amédée Florence segítségével, akit szintén könnyebb sebesülés ért, és Barsac úr részvételével, akit a gúnyolódó sors éppen legádázabb ellenségének barlangjába menekített, Jane Buxton hozzáfogott a sebesültek ellátásához.

Miután mindenkit bekötöztek, a fiatal lánynak újabb gonddal kellett megküzdenie: ennivalót kellett kerítenie a szerencsétleneknek, akik már néhány napja szörnyű ínséget láttak. De vajon sikerül-e a Palotában elegendő élelmet találnia annyi éhes szájnak?

A Palota minden zegét-zugát felkutatta, s ily módon összekapart annyi élelmet, amennyi egy közepesen kielégítő étkezéshez elegendőnek bizonyult. Tehát továbbra is igen válságos helyzetben maradtak, és úgy tűnt, hogy az elkerülhetetlent legfeljebb néhány nappal késleltethetik.

Mire mindennel elkészültek, délelőtt tizenegy óra lett. Közben a Palotán kívül egyik robbanás a másikat követte, lent a Röptéren a Merry Fellows-legények ordítottak, néha-néha egyik-másik csoportjuk a kapuval is megpróbálkozott, de éppen olyan sikertelenül, mint eddig; fenn a teraszon pedig William Ferney és társai kiabáltak. A menekültek, miután megbarátkoztak a pokoli zűrzavarral, többé ügyet sem vetettek rájuk. Amint rájöttek, hogy menedékük bevehetetlen, ostromlóik dühe sem aggasztotta őket.

Mikor kissé lecsendesedett a helyzet, Jane Buxton megkérdezte Amédée Florence-t, hogy miért törtek ki az Üzemből, s hagyták el a biztos menedéket, hogy hátrányos feltételek mellett megkockáztassák a Röptér elfoglalását. A riporter aztán elmesélte, hogy a lány távozása után mi történt az Üzemben.

Elmondta, hogy fél kilenc körül, miután Tongané megadta a várva várt jelt, Marcel Camaret néhány dinamitruddal és jelentős mennyiségű kézfegyvert küldött a középső övezetbe, anélkül hogy ezt Blackland többi lakója észrevette volna. E művelet befejezése után, éjjel tizenegy óra felé, az ostromlottak összegyűltek, hogy a kirobbanó felkelésbe maguk is belevegyek magukat. Akkor azonban észrevették, hogy Jane Buxton hiányzik.

Aztán fél órával a fegyverek átküldése után meghallották a hatalmas robbanást. Tongané akkor repítette a levegőbe a fekete övezet egyik kapuját; és abban a pillanatban az összes kunyhóból magasra csapott a láng, a rabszolgák pedig elárasztották a Civil Body-övezetet.

A többi már Jane is látta. Tudta, hogy a négereket, miután előzőnlőtték a Röpteret, olyan hamar visszaverték, hogy az üzemieknek már nem maradt idejük, hogy bekapcsolódjanak az ütközetbe. Kitörtek ugyan, és rohamoztak is, de gyorsan vissza kellett vonulniuk, mert mire a Röptérre értek volna, a feketéket már kiszorították onnan.

Visszakényszerülve az Üzembe, az éjszakát kétségek között töltötték el. Ugyanis a rabszolgafelkelés kudarca elrabolta minden reményüket a győzelemben. Akárcsak Jane Buxton, ők is tanúi voltak a város módszeres felrobbantásának, amelynek a lány nem ismerte az okát.

Amédée Florence elmondta, hogy az a Marcel Camaret műve, akinek az elméje teljesen elborult.

A kétségtelenül zseniális Camaret-ben mindig felismerhetők voltak az örültség bizonyos jelei; igen sok olyan jellemvonást lehetett észrevenni rajta, amely összeegyeztethetetlen az egészséges, kiegyensúlyozott lelkiállapottal. Most pedig az immár egy hónapja torlódó események teljesen megzavarták az elméjét.

Első megrázó élménye az a tanúvallomás volt, amelyet Harry Killer foglyai tettek, miután megszöktek és az Üzembe menekültek. A másodikat, a sokkal erősebbet, Daniel Frasne szolgáltatta, az az ember, akit a felrobbantott légisikló roncsai közül húztak ki. Miután a teljes igazság birtokába jutott, Marcel Camaret elméje egyre inkább elborult. Jane Buxton nem tudta elfeleddni, hogy a tudós, valahányszor visszavonult lakosztályának magányába, vagy ha néha fel-felbukkant a műhelyekben, mennyire szomorú, sőt komor volt.

Utolsó világos tette a Tonganénak történő fegyverszállítás volt. Mikor az első robbanás dőreje megrázta a várost, de különösen, amikor a rabszolganegyedben s a Civil Body-övezetben fellángolt a tűz, azok, akik Camaret közelében álltak, látták, hogy egyszeriben halálsápadt lesz, és a torkához kap, mint aki fuldoklik. Aztán dadogva, alig tagoltan törtek elő ajkáról a szavak; nehéz volt megérteni, hogy mit akar mondani. De akik a közelében álltak, úgy hallották, mintha azt mondogatta volna, hogy „a művem halála... a művem halála...” s ezt szakadatlanul suttogetta maga elé.

Sokáig, több mint egy negyedóraig, Marcel Camaret szeretettel nézett körös-körül, csóválnál a fejét, s az iménti szavakat ismételte. Aztán egyszerre csak kihúzta magát, és felkiáltott: „Az Alkotó halálra ítélte Blacklandet!”

Véleménye szerint ő maga volt az Alkotó, legalábbis ezt lehetett kivenni a mozdulataiból.

Aztán, mielőtt bárki is feltartóztathatta volna, Marcel Camaret futásnak eredt, s tőle szokatlan erős hangon kiáltotta: „Az Alkotó halálra ítélte Blacklandet!... Az Alkotó halálra ítélte Blacklandet!”

Egyenesen a toronyba rohant, s amint egyre feljebb mászott emeletről emeletre, maga mögött minden ajtót bezárt... E torony védelmi rendszere teljesen azonos volt a palotabeliével; akik itt megpróbáltak volna behatolni, ugyanolyan legyőzhetetlen akadályba ütköznek, mint amilyen Harry Killert feltartóztatta, amikor el akarta hagyni a teraszt. És miközben Camaret egyre feljebb kapaszkodott a toronyban, szakadatlanul, de mind elhalóbb hangon hallatszott: „Az Alkotó halálra ítélte Blacklandet!”

Nemsokára ezután bekövetkezett az első robbanás. Sokan a munkások közül nem nézhették tétlenül, hogy azt a zseniális embert, akit ők annyira tiszteltek és szerettek, most ilyen állapotban lássák; erőt vettek a gyengeségükön, Rigaud vezetésével az Üzembe rohantak, és elvágták a villamosvezetékeket, hogy ily módon elszigeteljék a tornyot. Csakhogy a toronynak saját energiatartalékai, sőt néhány folyékony levegővel hajtott áramfejlesztője is volt, s így a berendezéseket akár néhány napig is működtetni lehetett minden külső áramforrás segítségével. Tehát: a robbantások folytatódtak. A „darazsak” viszont az éltető energia megszakítása miatt tehetetlenül hulltak le az Üzem körüli árokba. Ezért a munkások kénytelenek voltak ismét bekapcsolni az áramot, természetesen a Camaret részére is, aki, bár elméje teljesen elborult, megértette, hogy miről van szó, és ismét működésbe hozta a védelmi gépezetet.

Az éjszaka szakadatlan izgalmak között telt el. Hajnalban Camaret megjelent a torony teraszán. Onnan a magasból egy hosszú beszédet tartott, de abból az alant állók csak néhány mondatföredéket értek meg. Az olyan kifejezések, mint „isteni düh”, „égi tűz”, „totális megsemmisítés”, azt bizonyították, hogy Camaret őrültségi rohama egyáltalán nem csillapodik. Beszéde végén oly hangosan, hogy az Üzem egész területén hallani lehetett, azt kiáltotta: „Meneküljete!... Mindnyájan meneküljete!...” Aztán visszatért a toronyba, ahonnan többé nem jött elő.

Nemsokára a bal parton is bekövetkezett az első robbanás. Ez volt az, amely éppen az Üzemben történt, és annak lakóit annyira megriasztotta, hogy a felkoncoltatást is megkockáztatva, elhatározták a kitörést, mivel a kétféle halálos veszedelem közül a helybenmaradás látszott nagyobbknak.

Szerencsétlenségükre, amint a Röptérre értek, beleütköztek a Merry Fellows-legények sokaságába, akiket addig a fal elrejtett a szemük előtt; akkor tört ki az a sok áldozatot követelő ütközet, amely az üzemiek kettészakításához vezetett, s egy részüket arra kényszerítette, hogy Harry Killerhez a Palotába meneküljenek, míg a másik részük a kikötőbe szorult, de közben sikerült annak a Röptér felőli kapuját lezárniuk.

A Palotából jól lehetett látni őket. Mivel egy újabb támadást, amelynek sikerében egyáltalán nem bízhattak, meg sem mertek kockáztatni, és arra sem volt bátorságuk, hogy visszatérjenek az Üzembe, amely egy örült elme kényének-kedvének volt kiszolgáltatva, az éhségtől és fáradtságtól kimerülten a szabad ég alatt leheveredtek, s nagy veszélynek tették ki magukat, mert akár a Red River túlsó partjáról, akár pedig a Palota teraszáról a banditák minden kockázat nélkül kedvükre lövöldözhettek rájuk. Sőt, körben az őrsvonon akár a hátukba is kerülhettek.

Jane Buxton örömmel pillantotta meg köztük Saint-Béraint és Châtonnay doktort. Ebben a kalandban barátai közül még egy sem veszett el; az sem, aki a legdrágább volt a szívének...

Jane még néhány percig sem élvezhette ezt a viszonylagos örömet, mert a Palotát is hatalmas dörrenés rázta meg. Könnyű volt rájönni, hogy a robaj a terasz felől hallatszott, s a fent levők az elválasztó ajtókat akarják áttörni. De a szerelés igen szilárdnak bizonyult, és keményen ellenállt.

Ha William Ferney és a cimborái elszigeteltségükben maguk is nem éheztek volna, és nem gyengülnek le, kétségtelen, hogy végül is elérik a céljukat. Így is este hat óra körül áttörték a terasz padlózatát, és az ostromlottaknak a harmadik emeletet ki kellett üríteniük.

A második emeletre húzódtak vissza, és maguk után a páncélajtót gondosan bezárták. Aztán várakoztak.

Jane Buxton ezalatt Barsacot és Amédée Florence-t tájékoztatta mindarról, ami vele azóta történt, hogy az Üzemet elhagyta. Ismertette családi kapcsolataikat, felidézte Lewis történetét, elmesélte, hogy milyen vakmerően rabolták el őt, s mily kegyetlenül kínozták azóta; s végül azt is elmondta, hogy Harry Killerben miként ismerte fel féltestvérét, William Ferneyt, akinek már régóta nyoma veszett. Ha a sors úgy rendeli, hogy ő ne lássa viszont Angliát, Florence és Barsac legyenek a tanúi George és Lewis Buxton ártatlanságának, akiket ok nélkül gyanúsítanak oly súlyos bűntettek elkövetésével.

Este hét óra felé a kemény csapások alatt a második emelet mennyezete is bomlani kezdett, akárcsak a harmadiké. Rövid pihenő után, amelyet William Ferney-re és bandájára a kimerültség kényszerített, újra munkához láttak. Az ostromlottak pedig ismét lejjebb szorultak egy emelettel.

Természetesen a második áttörés ugyanakkora erőfeszítést követelt, mint az első. A Palotában éjjel két óráig hallani lehetett a súlyos csapásokat. Aztán csend lett, és tartott vagy két óra hosszát; ezalatt William Ferney és emberei a harmadik emeletről leereszkedtek a másodikra, majd szusszantak is egyet, mert a pihenésre egyre nagyobb szükségük volt.

Hajnali négy óra körül az ostrom új erővel folytatódott, most már az első emelet mennyezetén próbálták áthatolni. Mielőtt ez sikerült volna, az ostromlottak a földszintre húzódtak, de maguk mögött gondosan lezárták a páncélozott ajtót, amelyet aztán az ostromlók meg sem próbáltak betörni.

Az ostromlottak tehát az utolsó menedékhelyre szorultak. Ha William Ferneynek sikerül áttörnie azt a két mennyezetet is, amely a Palota foglyaitól még elválasztja, az emberek feje felett megjelennek a puskacsövek, s nem marad más hátra, mint a menekülés le az alagsorba, ahol a börtöncellák sorakoznak, vagy meg kell kockáztatniuk a Palota elhagyását és az áttörést a külső falakig. De ott is csak a pusztulás várna rájuk.

Felhőtlen égen kelt fel a nap, amikor William Ferney nekiállt, hogy útjából az utolsó előtti akadályt elhárítsa. Akkor már nyilvánvaló volt a szörnyű pusztulás. Blackland zsarnoka, ha győz, akkor is csak romok felett uralkodhat.

A város teljesen elpusztult. A hajdani Merry Fellows-övezetben már csak két ép ház állt, éppen szemben a Palotával. Néhány perccel napkelte után azok is összeomlottak, s ezzel a jobb part teljes elpusztítása befejeződött.

A robbanások azonban ezzel nem értek véget, sőt egyre közelebből hallatszottak. Camaret a romboló művét is módszeresen és előrelátóan végezte. A jobb part után áttért a bal partra, és hozzáfogott, hogy az Üzemet lépcsőről lépésre eltüntesse a föld színéről. Egymás után röpítette a levegőbe a munkáslakásokat, a műhelyeket, a raktárakat, nem siette el a dolgát, mintha meg akarná hosszabbítani az élvezetet, amit számára e munka nyújtott; viszont gondosan ügyelt arra, hogy az energiatermelő berendezéseket, amelyeket most ily szörnyű célra használ, semmi károsodás ne érje.

A Röptéren tartózkodó Merry Fellows-legények az éjszakai órákban elég csendesen viselkedtek, és úgy tűnt, végleg lemondtak a kapu hiábavaló ostromáról; de amikor a bal parton az első robbanás megtörtént, hatalmas ordítással ismét a Palotának rontottak.

Az érthetetlen támadáson az ostromlottak őszintén csodálkoztak. Mit makacskodnak azok ott kint?! Most, hogy Blackland romokban hever, még miben bízhatnak? Nem tennék-e jobban, ha elhagynák az elpusztított várost, hogy minél hamarabb a Niger partjára érjenek.

Az a néhány kiáltás, amely a lezárt kapun át is hallható volt, érthetővé tette a banditák magatartását. Semmiképpen sem akarták elszalasztani a főnöküket, akit egyébként árulással gyanúsítottak, és nem akartak elmenekülni e gyászos helyről mindaddig, amíg nem tették rá a kezüket azokra a kincsekre, amelyeket a városban keringő legendák szerint Harry Killer a Palotában felhalmozott. Majd, ha a kincstáron megosztottak, majd csak akkor menekül innen ki merre lát, hogy más tájakon próbáljon szerencsét.

Persze az ostromlottak szívesen kielégítették volna a banditák mohóságát. Azonban nem ismerték a helyet, ahova Blackland zsarnoka a kincseit elrejtette, ha egyáltalán voltak kincsei, s így ezen az áron nem válhatták meg magukat a kívül ádázkodó ellenségtől.

Az Üzemből fel-felhangzó robbanásoktól eltekintve, kilenc óráig a helyzet változatlan maradt. William Ferney szaporán munkálkodott, hogy az első emelet mennyezetét is áttörje - mert akkor az első emeletet még nem érte el. Közben a Merry Fellows-legények vadul támadták a Palota kapuját, amely persze nem engedett az ostromnak.

Kilenc óra után aztán az ostromlók taktikát változtattak. Abbahagyták a kapu elleni hiábavaló erőfeszítést, és a fal kibontásához fogtak. Egy óra hosszat hallani lehetett, amint a követ csákányozzák, aztán az óra elmúltával hatalmas robbanás rázta meg a kapu alatti és az attól jobbra eső falszakaszt. Az történt, hogy a Merry Fellows-legények végül is kisütötték: a fal alá

aknát ásnak, s a náluk lévő lőszer puskaporával levegőbe repítik az útjukat elálló falat, amelyen másképpen nem tudtak áttörni.

A kapu megingott ugyan, de nem zuhant be. Viszont bizonyosnak látszott, hogy egy második robbantásra feltétlenül bedől majd. A falon támadt réseken át puskacsövek meredtek fenyegetően a bentlevőkre.

Az ostromlottaknak emiatt el kellett hagyniuk az előcsarnokot, és be kellett húzódnuk a Palota egyik védettebb sarkába; a Merry Fellows-legények közben hozzáfogtak, hogy egy újabb aknát ássanak a robbantáshoz.

És majdnem ugyanabban a pillanatban egy omlás robaja arra figyelmeztetett, hogy odafenn immáron a harmadik mennyezetet is áttörték. Pár perc múlva az ostromlottak közvetlenül a fejük felett hallották a léptek zaját.

A helyzetük most már valóban reménytelenné vált. Kint három-négyszáz Merry Fellows-legény, aki egy félórán belül rájuk zúdul. A fejük felett száz mindenre elszánt bandita, aki ugyanannyi időn belül a betört mennyezet résein át könnyedén lelövöldözheti a földszintre szorultakat. A szerencsétlen ostromlottak már semmit sem tehettek, hogy elkerüljék sorsukat. Jane és Lewis Buxton, Amédée Florence és Barsac hiába igyekeztek lelket önteni az emberekbe. Azok csak elnyúltak a földön, és teljes beletörődéssel várták a kegyelemgolyót, amely majd végez velük.

A helyzet azonban egy csapásra megváltozott. A Merry Fellows-legények és William Ferney ugyanabban a pillanatban hagyták abba az ostromot. Egy újabb dörrenés rázta meg a Palotát, amelyet azonban nem lehetett összetéveszteni az eddigi robbanásokkal. Ezt a dörrenést, amely úgy tűnt, hogy valami ágyútűztől származik, sok más hasonló követte; a délkeleti fal, amely a Röpteret az ültetvényektől elválasztotta, hatalmas szakaszon leomlott.

A kint acsarkodó Merry Fellows-banda szörnyű káromkodásba kezdett. Egyesek a fal résén át a messzeségbe figyeltek. Nemigen örülhettek annak, amit ott láttak, mert vadul hadonásztak, és a cimboráikhoz rohantak, akikkel hevesen tanakodni kezdtek. Nemsokára aztán egymás hegyén-hátán a másik part felé tülekedtek. Közben William Ferney is abbahagyta az ostromot, s ahogy csak a lábai bírták, felrohant a toronyba. Egymást öldökölve, félretaszítva, a Merry Fellows-legények a túlsó part felé igyekeztek, de egy újabb ágyútűz, amely legalább ötvenet megölt közülük, a Castle's Bridge-et és a Garden's Bridge-et is eltüntette a föld színéről. Ily módon a jobb parttal minden összeköttetés megsemmisült; azok a Merry Fellows-legények, akik még nem érték el a hidat, amikor az a levegőbe repült, habozás nélkül a folyóba vetették magukat, hogy úszva jussanak át a túlpartra.

A Röptér egy pillanat alatt kiürült; a robbanások kivételével, amelyek ezután is szabályos időközökben követték egymást, a harci zajt hirtelen mély csend követte. Az ostromlottak nagy csodálkozásukban azt sem tudták, hogy mihez kezdjenek. A Palota egyik sarka váratlanul leomlott. Marcel Camaret pusztító művét befejezendő, most fogott annak a területnek a felszámolásához, amelyen ők is tartózkodtak. Menekülni kellett onnan.

Az ostromlottak kirohantak a Röptérre; néhányan közülük a lerombolt falrészhez siettek, hogy megnézzék, mitől esett pánikba a Merry Fellows-banda. De alighogy odaértek, a fal másik, kevésbé megrongálódott része felől harci kürt hangja harsant diadalmasan.

A kürt szó szabadulásuk jele volt, de ők már hinni sem merték, csak földbe gyökerezett lábbal figyelték a csodát, ugyanúgy, mint a kikötő felől előbotorkáló társaik, akik megtorpantak a Röptéren.

Marcenay kapitány - mert könnyű kitalálni, hogy az ágyúdörej és a trombitaszó az ő megérkezését jelezte - úgy pillantotta meg a szerencsétleneket, amint sápadtan, elnyűve, lesóványodva, a kimerültségtől és az éhségtől egész testükben remegve összeverődtek a Röptéren.

Mikor a lövészek a faltörésen megjelentek, a szegény ostromlottak a fogadásukra próbáltak sietni, de annyira gyengék és izgatottak voltak, hogy csak a karjukat tudták a szabadítóik felé kitárni, s aztán legtöbbjük a földre rogyott vagy ájultan esett össze.

Ez a megdöbbentő kép fogadta Marcenay kapitányt, amikor emberei élén a Röptérre ért. A folyón túl egy óriási füstölgő rommező; jobbra és balra két tekintélyes kőépület, amely fölött egy-egy magas, még épen álló torony uralta a tájat; előttük egy hatalmas térség, amelyet emberi testek borítottak, egyesek immár örök mozdulatlanságban a falak mellé terítve, mások a térség közepén egymás közelébe húzódva, sebesülten nyögve, jajgatva és kiáltozva.

Marcenay kapitány a csoportba verődött ostromlottak felé sietett. Jane Buxton összeszedve minden erejét felemelkedett, és a kapitány felé támolgott. Marcenay csak nehezen ismert rá a szerencsétlen, kiszikkadt arcú, lázas tekintetű teremtményben arra a csodaszép, makkegész-séges lányra, akitől alig három hónapja hogy elbúcsúzott. Amint hozzálépett, a lány a karjaiba ájult...

A kapitánynak még az elsősegélyre sem maradt ideje, mert abban a pillanatban fülsiketítő dörrenés rázta meg az eget és a földet. Az Üzem és a Palota egyszerre omlott össze. A romok között már csak a két torony meredezett érintetlenül.

A Palota tornyában William Ferney állt nyolc tanácsosával, kilenc néger szolgájával és a Fekete Gárda öt legényével; összesen huszonhárom ember, akik kihajolva a mellvéden mintha segítségért kiáltoztak volna.

A másik torony tetején csak egyetlen ember állt. Háromszor is megkerülte a torony erkélyét, heves taglejtésekkel valami érthetetlen szónoklatot tartott. Nagyon erősen ordíthatott, mert a távolság ellenére kétszer egymás után is hallani lehetett: „Szörnyhalál!... Blackland szörnyhalála!...”

Valószínű, hogy William Ferney is meghallhatta e szavakat, mert látni lehetett, amint egy dühöngő örült mozdulatával felkapott egy puskát, és szinte célzás nélkül az Üzem tornyára lőtt, amelytől pedig közel négyszáz méter választotta el.

És lám, a vakvilágba küldött golyó célba talált. Marcel Camaret a szívéhez kapott, és ingadozva eltűnt a torony belsejében.

Ugyanabban a másodpercben két, minden eddiginél hatalmasabb robbanás rázkódtatta meg a levegőt, és a két torony szörnyű robajjal összeomlott, maga alá temetve William Ferney-t és embereit, a másik oldalon pedig magát Marcel Camaret-t.

A fülsiketítő zaj után mély csend borult mindenre. A katasztrófa szemtanúi még mindig oda néztek, ahol már semmi látnivaló sem volt, és némán hallgattak, pedig már nem volt mit hallaniuk.

Minden befejeztetett. Blacklandet az pusztította el, aki megalkotta; rom és hamu volt már minden. Semmi, de semmi sem maradt Marcel Camaret csodálatos, de szörnyűséges művéből.

Tizenötödik fejezet

Epilógus

Így érte el a végzet Marcel Camaret-t és William Ferney-t alias Harry Killert. Így pusztult el a bámulatra méltó Blackland városa, minden műszaki csodájával egyetemben; a remekmű, amely a világ elől eltitkolva született meg, semmivé vált.

Csak romhalmaz maradt utána, amelyet rövidesen homokdűnék takarnak. Mert a felhők nem ontják többé áldást hozó záporukat, ismét kiszikkadt folyómederré válik a Red River, partjai közt egy csepp víz sem csillan többé, az ültetvények kiszáradnak, és a sivatag visszahódítja a maga jogait, s megkezdí pusztító támadását e csodás emberi létesítmény ellen. Rövidesen a városnak nyoma sem marad a földön.

Marcel Camaret akaratából pusztult el mindaz, amit alkotott, és az eljövendő koroknak semmi sem hirdeti majd a zseniális, de őrült feltaláló dicsőségét.

Marcenay kapitány, amennyire csak lehetett, rövidre fogta az ott-tartózkodását. De így is több mint egy hónapig vesztegelnie kellett, amíg a túlélők útnak indulhattak. El kellett temetniük néhány száz hullát, kötni kellett a sebesülteket, maguknak is erőt kellett gyűjteniük, hogy bírják az út fáradságait, és várniuk kellett főleg azért, hogy az úgyszólván utolsó pillanatban megmentett emberek visszanyerjék az erejüket.

Az Üzem egykori alkalmazottai közül sokan nem láthatták viszont a hazájukat. A Merry Fellows csapásai alatt vagy húsz munkás, három asszony és két gyermek vesztette életét. De a Barsac-expedíció hivatalos és csatlakozott tagjait a sors megkímélte. Amédée Florence kivételével - de ő is megúsza egy jelentéktelen sebbel -, a többiek sértetlenül menekültek meg, köztük Tongané és Malik is, ők boldogan ölelgették egymást, és fülig érő szájjal nevettek.

Közben a megszabadítottak lassacskán kezdtek magukhoz térni a súlyos megpróbáltatások után, s a sebesültek állapota is javult, Marcenay kapitány pedig megpróbálta összeszedni Blackland szétszórt lakosságát. A fehérek közül, akik ellenálltak, golyót kaptak a bőrük alá, a többi láncra verték; majd a hatóságok döntenek a sorsuk felől. Ami a rabszolgákat illeti, azokat a kapitánynak sikerült lecsendesítenie, és lassacskán össze is gyűjtenie. A Nigerig kíséri majd őket, ahol aztán elválnak, hogy mindegyik szabadon visszatérhessen a falujába.

Mind e teendők miatt a menetoszlop csak június 10-én indulhatott útnak; egyébként ellátási problémáik nem voltak, mert a romok között s a környező ültetvényeken bőven találtak élelmet. Csak néhány súlyosabb sebesült nem tudott lábra állni, ezeket hordágyon kellett magukkal vinniük. De mindenáron indulniuk kellett, mert az esős időszak beköszöntőben volt; ezt Szudánban „telelésnek” nevezik, pedig éppen a csillagászati nyárra esik. Tekintettel a körülményekre, csak csökkentett menetsebességre lehetett számítani.

A hazafelé utazásnak nem írjuk le minden kis epizódját; elég, ha elmondjuk, hogy néha nehézségeket kellett leküzdeniük, de súlyosabb kimenetelű baleset nem érte őket, és komoly veszedelemben sem forogtak. Hat héttel Blackland romjainak elhagyása után a Marcenay kapitány vezetése alatt haladó menetoszlop Tombouctouba érkezett. Két hónap múlva pedig a drámai kaland hősei kikötöttek Európában; egyesek Angliában, mások Franciaországban léptek partra.

Ami hőseinkkel ezután történt, azt néhány sorban is el lehet beszélni.

Előbb tegyük tiszteletünket az expedíció jog szerinti tagjainál:

Poncin úr visszatért a minisztériumba, és akárcsak azelőtt, a statisztika nyújtotta élvezetekbe merült. És természetesen mindegyre előfordul, hogy „bámulatos” dolgokat fedez fel. Legutóbb például kiderítette, és ki is számította, hogy a különböző emberfajtáknak évszakonként átlagosan hány hajszála nő, és ugyancsak átlagosan, de nemcsak évente, hanem havonta, óránként, sőt percenként is mennyit nő a körme.

Poncin úr tehát boldog, és az is marad mindaddig, amíg lesz valami kiszámítanivaló kerek e világon.

Csak egyetlen sötét pont van az életében: mind a mai napig nem tudta megoldani azt a feladatot, amelyet Amédée Florence-tól kapott. De hát semmi sem tökéletes a földtekén.

Châtonnay doktor folytatja a praxisát; páciensei visszatérőben vannak, s az egészségi állapotuk is állandóan javul. Ugyanis, mióta megjött az orvosuk, az életük visszatért a rendes kerékvágásba: megengedhetik maguknak azt a fényűzést, hogy úgy betegeskedjenek, ahogy nekik jólesik, mert ha a doktorra hallgatnak, jöhetnek-mehetnek vagy pihenhetnek, akár ágyba fekve, akár fel-le sétálva a házban és az udvaron...

Barsac úr persze a „Házban” lábadozik, de az ő házat nagy H-val írják. Igaz, a négerek szavazati jogát egyelőre jól eltemették, de őt vigasztalja az a tudat, hogy megszenvedett e kérdésért, sőt komoly veszélyeknek tette ki magát, hogy megismerje minden oldalát. A helyzete ilyenformán szilárdabb, mint bármikor, és már úgy emlegetik, mint a gyarmatügyi tárca várományosát.

Malik és Tongané elhagyták Afrikát, követték úrnőjüket Angliába, ahol összeházasodtak. Anglia földjén azóta szépen virul egy fészekaljnyi kicsi néger, akik közül a nagyobbacska már ügyesen fel is cseperedtek.

Saint-Bérain... Róla semmi különösebbet sem mondhatunk. Halászik, vadászik, „nagyságos asszonyomnak” titulál nagy bajuszú erdőkerülőket, és „tisztelt uramnak” szólítja az ellenkező nemű kétlábúakat. Ez a fő foglalkozása. Azon túl a Saint-Bérain élete ugyanúgy folyik, mint a Jane Buxtoné; mivel pedig Jane Buxton sorsa szorosan a bátyja, Lewis, és a Marcenay kapitány életéhez kapcsolódik, e négy személy további életútját együttesen követhetjük.

Az olvasó minden bizonnyal kitalálja, hogy amint Tombouctouba értek, Marcenay kapitány azonnal szabadságot kért Allègre ezredestől, aki ez alkalommal habozás nélkül teljesítette a kérelmét, s így a kapitány Angliába kísérhette Jane Buxtont, Lewist és Saint-Béraint.

A hónap alatt, amit Blackland romjai között töltöttek, a kapitánynak bőven nyílt alkalma, hogy a lánynak, akit ott helyben eljegyzett, elmesélje, mily hallatlan szerencse folytán jutott el hozzá az a távirat, amelyet Marcel Camaret vaktában bocsátott ki; azt is elmesélte, hogy miként próbálkozott Allègre ezredesnél, mégpedig késedelem nélkül, és hogy mily kétségbeejtő aggodalom fogta el, midőn az kategorikusan elutasította. Azonban nagy szerencséjére már másnap megérkezett Saint-Auban ezredes válasza. Az ezredes nemcsak hogy hamisnak nyilvánította a nyílt parancsot, amelyet az úgynevezett Lacour főhadnagy kézbesített, de azt ajánlotta, hogy küldjenek fegyveres segítséget Barsac úrnak, mert a képviselő sorsáért komoly oka van aggódni. Az expedíciót azonnal meg is szervezték; az előbb a Niger menti Gaóba ment, aztán átvirgódva a sivatagon, erőltetett menetben Blackland alá ért; Marcenay kapitánynak nagy nehézségek árán egy tábori ágyút is sikerült magával hoznia.

Jane Buxton, mihelyt Angliában partra szállt, bátyja, valamint Marcenay kapitány és Saint-Bérain kíséretében késedelem nélkül a Glenor-kastélyba sietett, de előbb megtáviratozta az érkezésüket. Majdnem egy éve múlt, hogy a kastélytól elbúcsúzott. És most úgy tér oda

vissza, hogy eleget is tett annak, amire vállalkozott. Családjuk becsületét ad integrum¹¹ visszaszerezte.

De vajon milyen állapotban találja majd az apját? Vajon az az öregúr, nyolcvannégy évvel a vállán, hogyan vészelte át kedves leánya távollétét, és főleg azt az újabb gyalázatot, amelyet a Central Bank fiókjának kirablása oly végzetes módon a másodszülöttje fejére zúdított? A lapok, miután annyi rosszat tettek, most igyekeztek mindent helyrehozni. Amédée Florence, amint kapcsolatba léphetett Európával, azonnal közölte a történeteket, és a lapok urbi et orbi¹² kiáltották George és Lewis Buxton ártatlanságát. De vajon Glenor lordja olvasta-e az újságokat, és a nagy öröm nem érkezett-e már túlságosan későn? Jane Buxton elképzelte, hogy az apja mily állapotba került a Central Bank kirablása után. De minél válságosabb lehetett apja állapota, neki annál inkább sietnie kellett, hogy viszontláthassa.

Végre megérkezett és letérdelhetett az ágy mellé, mozdulatlanságra kárhoztatott édesapja fejénél, akinek értelmesen fénylő szeme elárulta, hogy észbeli képességei kifogástalanok.

Jane, akit apja betegágyánál Lewis, Saint-Bérain és Marcenay kapitány vett körül, miután ez utóbbi jelenlétét megmagyarázta az édesapjának, elmesélte, hogy mi minden történt a hosszú úton. Megnevezte a tanúkat, és bemutatta a jegyzőkönyvet, amelyet a kubói sír szélén írtak. Aztán elmondta, amit az újságok elhallgattak; azt, hogy az elvetemült William Ferney milyen feneketlenül gyűlölte a Buxton családot, és milyen undorító eszközökkel törekedett gyűlölete kielégítésére.

Mindenre fény derült. Glenor lordjának lelkében a kétség szikrája sem maradt. Bár egyik fia elveszett, viszont mindkettőnek folttalan a becsülete.

Az öregúr leánya arcára szegezett tekintettel figyelmesen hallgatott. Mikor Jane befejezte a történetet, halvány pír futotta be az arcát, az ajka megremegett, és egész teste tetőtől talpig megrezdült. Látható volt, hogy akarateréje küzd a bénaság súlyos bilincseivel, amelynek irgalmatlan nyűgét elgyengült testtel kellett viselnie.

A megrendítő küzdelem mélyen megindította a körülállókat. Az akaraterő diadalmaskodott! Annyi hónap után Glenor lordja megmozdult! Sőt meg is szólalt!

Elváltozott arcát Jane felé fordította, és remegő kézzel kereste bátor kislánya kezét, aki nem rettent vissza az áldozattól. Ajka azt suttogta: „Köszönöm”!

És abban a pillanatban, mint akinek már nincs miért tovább élni, Glenor lordja egy mélyet sóhajtott, lehunyta a szemét, és többé nem lélegzett.

A körülötte állók a segítségére ugrottak. De Buxton lord úgy szenderült örök álmra, mintha csak éjszakai nyugovóra hunyta volna le a szemét. Oly nyugodtan halt meg, mint aki elalszik.

Itt történetünk véget is érhetne.

A kedves olvasó most már a következő személyek sorsát ismeri: Barsac, a miniszteri bársonyszék várományosa, Poncin úr, a statisztika megszállottja, Châtonnay doktor, betegeinek orvosa, Saint-Bérain, amint boldogan él a hűg-nénje közelében, aki viszont boldog felesége Marcenay kapitánynak, Lewis Buxton, a Central Bank igazgatóságának tagja, végül Malik és Tongané, boldog anyja, illetve apja sok-sok kis gyereknek.

Én pedig...

¹¹ Egészeiben.

¹² Világgá.

Vigyázat!... Még idő előtt elárulom magam. Inkább mondjuk így: ami Amédée Florence-t illeti, ő ismét elfoglalta helyét az *Expansion Française* szerkesztőségében, ahol kalandjairól a beszámolókat publikálja, és kap érte a főszerkesztőtől harminc centim-et soronként. A riporter, akiről köztudomású, hogy nem Krózus, hogy még valami pénzmagocskára szert tegyen, arra gondolt: mi volna, ha egy rókáról két bőrt húzna le, és a kalandjairól egy regényt is írna?

Egy regényt? Miféle regényt?

Hát éppen ezt, kedves olvasóm, amelyet íme: elejétől a végéig kiböngésztél, mert lám, az olvasásban éppen idáig érkeztél.

Mint bölcs lélektanász, Amédée Florence tudja, hogy ha úgy adta volna elő az eseményeket, mint való igaz történetet, a nyájas olvasó akkorákat ásítózott volna, hogy esetleg kiugrik a becses állkapcsa; viszont ha ugyanazokat az eseményeket a regény álarca mögé rejti, előfordulhat, hogy egy-egy pillanatra megragadja az olvasó figyelmét. Ugyanis a nagy T-vel írt Történelem irtózatosan unalmas. Csak a históriácskákat szeretjük - néha! Hiába! Franciaország a komolytalan emberek hazája!

Amédée Florence szerencsétlenségére ez a történet való igaz, ezért a riporter saját személyét azzal a talpraesettséggel rejtegette, amellyel a kelletténél többet szokott dicsekedni; a megtörtént eseményeket pedig belemismásolta egy regénybe, amelytől azt reméli, hogy majd sok kiadást megér. Ez az oka, hogy elbeszélése hol újságcikkekből, hol bizonyos naplószerű feljegyzésekből áll, máskor személytelen előadóformát ölt; a ravasz fickó ugyanis még a saját, egyébként merész stílusát is ironizálja; sőt arra is vetemedik, hogy önmagát mint belevaló regényt dicsérgesse; de ezek a kisdud öntömjénezések csak amolyan apró trükkök, eljárások, írói műfogások, amelyeknek egyetlen céljuk, hogy az igazi szerzőt az olvasó elől elrejtse.

De ezennel már ő is eleget tett a kötelességének. Jól-rosszul, szórakoztatóan vagy unalmasan, de eddig elérkezett. Tehát: fenntartás és viszolygás nélkül leveti az inkognitóját; a leírt történetet szóról szóra igaznak nyilvánítja, és az elbeszélő, az önök alázatos szolgálja, íme, a nevét is aláírja: Amédée Florence, az *Expansion Française* riportere, aki ezennel papírra rója a legfontosabb, legkellemesebb szót is, a szavak királyát: azt a szót, hogy

Vége